

NÁŠ KALENDÁR NA ROK 2016

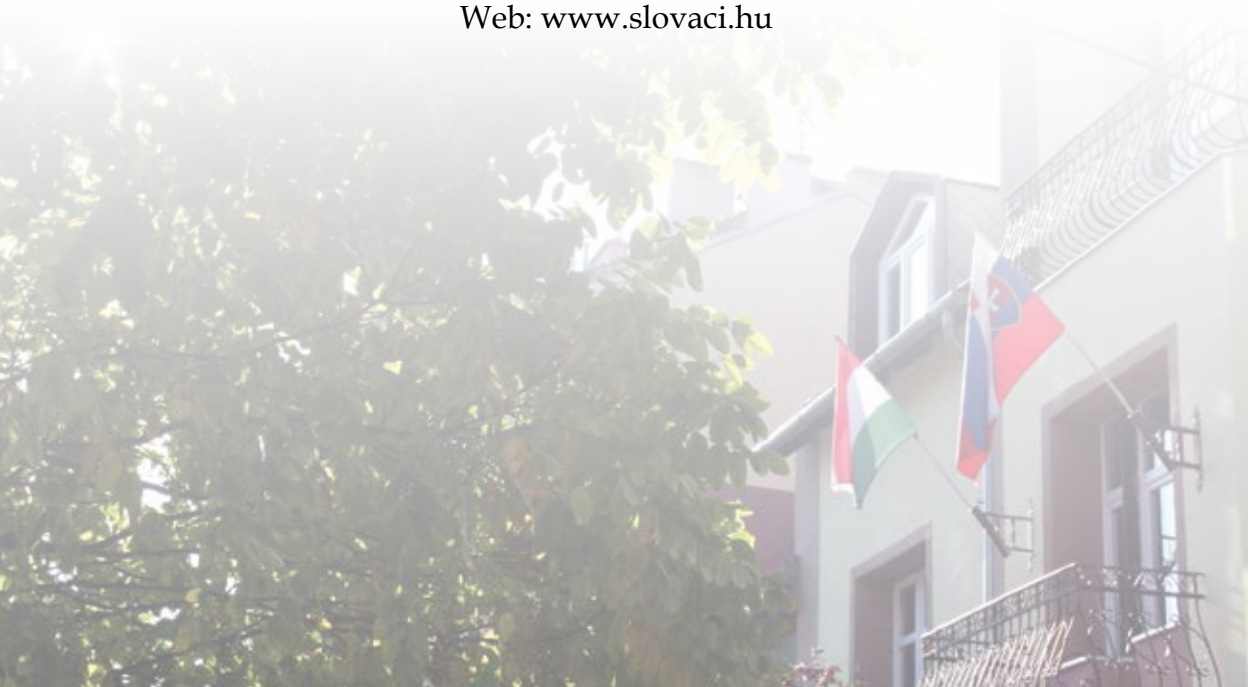
Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku

1114 Budapešť, Fadruszova u. 11/ A

E-mail: oszo@slovaci.hu

Telefón: +36 1 466 9463

Web: www.slovaci.hu

Publikácia Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku (CSSM)

Vydáva Nezisková verejnoprospešná spoločnosť
s ručením obmedzeným pre služby
a zužitkovanie nehnuteľností SlovakUm,
obchodná spoločnosť CSSM.

Za vydanie zodpovedá
predsedníčka CSSM Alžbeta Hollerová Račková

Zodpovedný redaktor
konateľ spoločnosti SlovakUm Imrich Fuhl

Zostavili
Eva Fábiánová
Zlatko Papuček
Csaba Lampert

Jazyková lektorka
Vlasta Zsákaiová Držíková

ISSN 0465-9074

Vydanie ročenky podporilo
Ministerstvo ľudských zdrojov

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA
NEMZ-KUL-15-0869

Príprava do tlače
Martin Kraszlán

Tlač: Croatica Kulturális, Információs és Kiadói Nonprofit Kft.

Pri zostavovaní ročenky bol použitý
archívny materiál týždenníka Ľudové noviny.
Na obálke sú fotografie Imricha Fuhla.

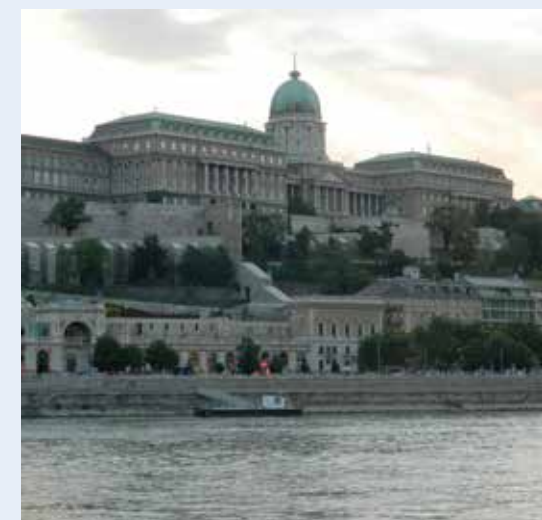

Šťastlivý nový rok!

2016	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
			Východ	Západ
1. Piatok	Nový rok, Deň vzniku SR	Nový rok, Fruzšina	07:31	16:03
2. Sobota	Alexandra, Karina	Ábel	07:31	16:04
3. Nedeľa	Daniela	Genová, Benjámín	07:31	16:05
4. Pondelok	Drahošlav	Titusz, Leóna	07:31	16:06
5. Utorok	Andrea	Simon	07:30	16:07
6. Streda	Traja králi, Antónia	Traja králi, Boldizsár	07:30	16:08
7. Štvrtok	Bohuslava	Attila, Ramóna	07:30	16:09
8. Piatok	Severín	Gyöngyvér	07:30	16:10
9. Sobota	Alexej	Marcell	07:29	16:11
10. Nedeľa	Dáša	Melánia	07:29	16:13
11. Pondelok	Malvína	Ágota	07:28	16:14
12. Utorok	Ernest	Ernő	07:28	16:15
13. Streda	Rastislav	Veronika	07:27	16:16
14. Štvrtok	Radovan	Bódog	07:27	16:18
15. Piatok	Dobroslav	Lóránd, Lóránt	07:26	16:19
16. Sobota	Kristína	Gusztáv	07:26	16:20
17. Nedeľa	Nataša	Antal, Antónia	07:25	16:22
18. Pondelok	Bohdana	Piroska	07:24	16:23
19. Utorok	Drahomíra, Mário	Sára, Márió	07:23	16:25
20. Streda	Dalibor	Fábián, Sebestyén	07:22	16:26
21. Štvrtok	Vincent	Ágnes	07:22	16:27
22. Piatok	Zora	Vince, Artúr	07:21	16:29
23. Sobota	Miloš	Zelma, Rajmund	07:20	16:30
24. Nedeľa	Timotej	Timót	07:19	16:32
25. Pondelok	Gejza	Pál	07:18	16:33
26. Utorok	Tamara	Vanda, Paula	07:17	16:35
27. Streda	Bohuš	Angelika	07:15	16:36
28. Štvrtok	Alfonz	Károly, Karola	07:14	16:38
29. Piatok	Gašpar	Adél	07:13	16:40
30. Sobota	Ema	Martina, Gerda	07:12	16:41
31. Nedeľa	Emil	Marcella	07:11	16:43

BUDAPEŠŤ

Budapešť je vyhľadávanou destináciou turistov z rôznych kútov sveta. Hlavné mesto Maďarska je sídlom nášho najvyššieho zboru a našich ústredných orgánov: sídli tu Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku, jej úrad a až na jednu výnimku aj jej celoštátne inštitúcie, ako i redakcia slovenského týždenníka Ľudové noviny. Od prvého cyklu národnostného samosprávneho systému tu úspešne pôsobí a aktívne pracuje Slovenská samospráva Budapešti, ktorá vydáva časopis Budapeštienský Slovák, v štrnástich obvodoch máme miestne slovenské samosprávy. Slováci sa približne pred tromi storočiami usadili v dvoch obciach – Činkote (XVI. obvod) a Rákoškerestúre (XVII. obvod), ktoré v súčasnosti tvoria mestské časti Budapešti. Tradične vo väčšom počte žili kedysi Slováci napr. aj vo IV., VI., VIII. a XIII. obvode. V hlavnom meste sa pravidelne konajú slovenské katolícke omše, ako aj evanjelické služby Božie. V Budapešti sa nachádza 65-ročná Materská a základná škola, gymnázium a študentský domov s vyučovacím jazykom slovenským. Z našich celoštátnych občianskych organizácií v hlavnom meste sídli Zväz Slovákov v Maďarsku a Slovenský spolok Identita.

2016	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
			Východ	Západ
1. Pondelok	Tatiana	Ignác	07:09	16:44
2. Utorok	Hromnice, Erik, Erika	Hromnice, Karolina, Aida	07:08	16:46
3. Streda	Blažej	Balázs	07:07	16:47
4. Štvrtok	Veronika	Ráhel, Csenge	07:05	16:49
5. Piatok	Agáta	Ágota, Ingrid	07:04	16:50
6. Sobota	Dorota	Dorottya, Dóra	07:03	16:52
7. Nedeľa	Vanda	Tódor, Rómeo	07:01	16:54
8. Pondelok	Zoja	Aranka	07:00	16:55
9. Utorok	Zdenko	Abigél, Alex	06:58	16:57
10. Streda	Popolcová streda, Gabriela	Popolcová streda, Elvira	06:57	16:58
11. Štvrtok	Dezider	Bertold, Marietta	06:55	17:00
12. Piatok	Perla	Livia, Lídia	06:54	17:01
13. Sobota	Arpád	Ella, Linda	06:52	17:03
14. Nedeľa	Deň zaľúbených, Valentín	Deň zaľúbených, Bálint, Valentin	06:50	17:05
15. Pondelok	Pravoslav	Kolos, Georgina	06:49	17:06
16. Utorok	Ida, Liana	Julianna, Lilla	06:47	17:08
17. Streda	Miloslava	Donát	06:45	17:09
18. Štvrtok	Jaromír	Bernadett	06:44	17:11
19. Piatok	Vlasta	Zsuzsanna	06:42	17:12
20. Sobota	Livia	Aladár, Álmos	06:40	17:14
21. Nedeľa	Eleonóra	Eleonóra	06:38	17:15
22. Pondelok	Etela	Gerzson	06:37	17:17
23. Utorok	Roman, Romana	Alfréd	06:35	17:18
24. Streda	Matej	Mátyás	06:33	17:20
25. Štvrtok	Frederik, Frederika	Mátyás	06:31	17:22
26. Piatok	Viktor	Géza	06:29	17:23
27. Sobota	Alexander	Edina	06:27	17:25
28. Nedeľa	Zlatica	Ákos, Bátor	06:26	17:26
29. Pondelok	Radomír	Elemér	06:24	17:28

BÁČSKO-MALOKUMÁNSKA ŽUPA - KEČKEMÉT

Kečkemét je od roku 1950 sídlom najrozsiahlejšej župy Maďarska a je jedným z najdôležitejších centier oblasti medzi Dunajom a Tisou. Mesto sa vyznačuje predovšetkým potravinárskym priemyslom, v jeho okolí pestujú vinič a rôzne druhy ovocia. Významnou osobnosťou mesta bol tunajší rodák, svetoznámy hudobný skladateľ a zberateľ, výborný znalec slovenských ľudových piesní Zoltán Kodály. V meste sa zachovali skvosty tzv. maďarskej secesie, pre ktorú je príznačné používanie ľudových motívov. V župnom sídle žije 95 Slovákov, centrom našich rodákov v tomto kraji je nepochybne mesto Malý Kereš, kde sa za posledného sčítania ľudu hlásilo za Slováka 1 104 osôb. Aj tu, aj v Dunaed'háze (538 Slovákov) žijú predovšetkým evanjelici, kým v južnej časti župy, v obci Miška, prevažne katolíci. Tu sa k slovenskej národnosti hlásilo 73 obyvateľov.

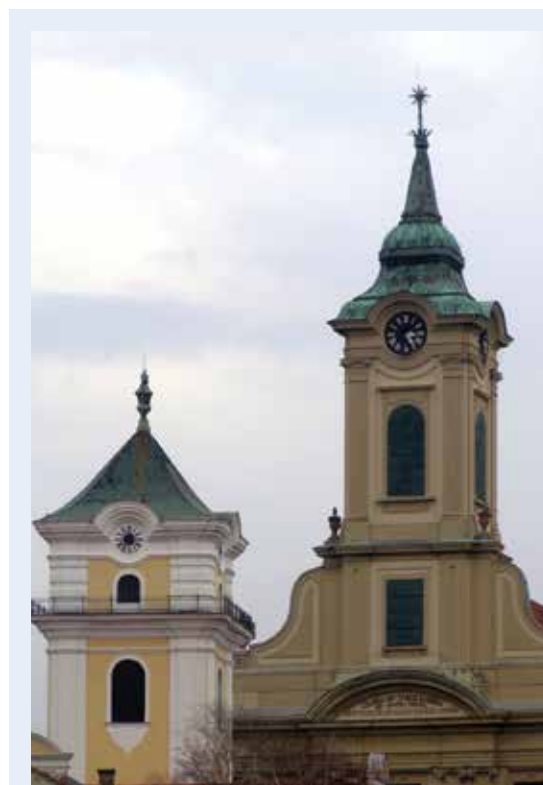

BÉKEŠSKÁ ŽUPA – BÉKEŠSKÁ ČABA

Sídlo župy Békešská Čaba, „matka dolnozemskej slovenskej miest“, je aj v súčasnosti najdôležitejším centrom dolnozemskej Slovákov. V békešsko-čanádskej oblasti žije približne jedna tretina z celkového počtu Slovákov v Maďarsku, najviac, pochopiteľne, vo väčších mestách. Podľa sčítania ľudu v roku 2011 v Békešskej Čabe sa hlásilo k slovenskej národnosti 2 513, v Sarvaši 1 822, kým v Slovenskom Komlóši 1 292 osôb. V týchto troch mestách 65 rokov pôsobia základné slovenské školy, pričom v župnom sídle je aj slovenské gymnázium. Okrem týchto troch miest Slováci žijú vo veľkom počte približne v pätnástich osadách župy, vo väčšine z nich okrem slovenskej samosprávy existuje aj miestna organizácia Slovákov. V Békešskej Čabe sídli jedna inštitúcia CSSM s celoštátnou pôsobnosťou, dvadsaťpäťročný Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku. Čabianska organizácia Slovákov dvadsať rokov vlastní Dom slovenskej kultúry, v ktorom majú svoje sídla Organizácia slovenskej mládeže v Maďarsku a rôzne slovenské kluby a krúžky. V tomto regióne, presnejšie v Slovenskom Komlóši, má svoje ústredie ďalšia celoštátna strešná organizácia: Únia slovenských organizácií v Maďarsku.

2016	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
			Východ	Západ
1. Utorok	Albín	Albin	06:22	17:29
2. Streda	Anežka	Lujza	06:20	17:31
3. Štvrtok	Bohumil, Bohumila	Kornélia	06:18	17:32
4. Piatok	Kazimír	Kázmér	06:16	17:34
5. Sobota	Fridrich	Adorján, Adrián	06:14	17:35
6. Nedeľa	Radoslav, Radoslava	Leonóra, Inez	06:12	17:36
7. Pondelok	Tomáš	Tamás	06:10	17:38
8. Utorok	MDŽ, Alan, Alana	MDŽ, Zoltán	06:08	17:39
9. Streda	Františka	Franciska, Fanni	06:06	17:41
10. Štvrtok	Bruno, Branislav	Ildikó	06:04	17:42
11. Piatok	Angela, Angelika	Szilárd	06:02	17:44
12. Sobota	Gregor	Gergely	06:00	17:45
13. Nedeľa	Vlastimil	Krisztián, Ajtony	05:58	17:47
14. Pondelok	Matilda	Matild	05:56	17:48
15. Utorok	Svetlana	Štátny sviatok, Kristóf	05:54	17:50
16. Streda	Boleslav	Henrietta	05:52	17:51
17. Štvrtok	Ľubica	Gertrúd, Patrik	05:50	17:52
18. Piatok	Eduard	Sándor, Ede	05:48	17:54
19. Sobota	Jozef	József, Bánk	05:46	17:55
20. Nedeľa	Kvetná nedeľa, Víťazoslav, Klaudius	Kvetná nedeľa, Klaudia	05:44	17:57
21. Pondelok	Blahoslav	Benedek	05:42	17:58
22. Utorok	Beňadik	Beáta, Izolda	05:40	18:00
23. Streda	Adrián	Emőke	05:38	18:01
24. Štvrtok	Zelený štvrtok, Gabriel	Zelený štvrtok, Gábor, Karina	05:36	18:02
25. Piatok	Veľký piatok, Marian	Veľký piatok, Irén, Irisz	05:34	18:04
26. Sobota	Veľká sobota, Emanuel	Veľká sobota, Emánuel	05:32	18:05
27. Nedeľa	Veľkonočná nedeľa, Alena	Veľkonočná nedeľa, Hajnalka	06:30	19:07
28. Pondelok	Veľkonočný pondelok, Soňa	Veľkonočný pondelok, Gedeon, Johanna	06:28	19:08
29. Utorok	Miroslav	Augusztá	06:26	19:09
30. Streda	Vieroslava	Zalán	06:24	19:11
31. Štvrtok	Benjamín	Árpád	06:22	19:12

2016	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
			Východ	Západ
1. Piatok	Hugo	Hugó	06:20	19:14
2. Sobota	Zita	Áron	06:18	19:15
3. Nedeľa	Richard	Buda, Richárd	06:16	19:17
4. Pondelok	Izidor	Izidor	06:14	19:18
5. Utorok	Miroslava	Vince	06:12	19:19
6. Streda	Irena	Vilmos, Bíborka	06:10	19:21
7. Štvrtok	Zoltán	Herman	06:08	19:22
8. Piatok	Albert	Dénes	06:06	19:24
9. Sobota	Milena	Erhard	06:04	19:25
10. Nedeľa	Igor	Zsolt	06:02	19:26
11. Pondelok	Július	Leó, Szaniszló	06:00	19:28
12. Utorok	Esterá	Gyula	05:59	19:29
13. Streda	Aleš	Ida	05:57	19:31
14. Štvrtok	Justína	Tibor	05:55	19:32
15. Piatok	Fedor	Anasztázia, Tas	05:53	19:33
16. Sobota	Dana, Danica	Csongor	05:51	19:35
17. Nedeľa	Rudolf	Rudolf	05:49	19:36
18. Pondelok	Valér	Andrea, Ilma	05:47	19:38
19. Utorok	Jela	Emma	05:45	19:39
20. Streda	Marcel	Tivadar	05:44	19:40
21. Štvrtok	Ervín	Konrád	05:42	19:42
22. Piatok	Slavomír	Csilla, Noémi	05:40	19:43
23. Sobota	Vojtech	Béla	05:38	19:45
24. Nedeľa	Juraj	György	05:37	19:46
25. Pondelok	Marek	Márk	05:35	19:47
26. Utorok	Jaroslava	Ervin	05:33	19:49
27. Streda	Jaroslav	Zita	05:31	19:50
28. Štvrtok	Jarmila	Valéria	05:30	19:52
29. Piatok	Lea, Leo	Péter	05:28	19:53
30. Sobota	Anastázia	Katalin, Kitty	05:26	19:54

BORŠODSKO-ABOVSKO-ZEMPLÍNSKA ŽUPA – MIŠKOVEC

Miškovec je najväčším mestom v severnej časti Maďarska, je dôležitým priemyselným, ale aj kultúrnym strediskom, známym predovšetkým svojimi aktivitami v oblasti vážnej hudby. V Miškovci postavili prvé kamenné divadlo na území dnešného Maďarska. Tento kraj je významný aj z hľadiska turistiky, tu sa nachádza Národný park Bukové hory. V župe žijú Slováci v dvoch „ostrovoch“, v Bukových horách v blízkosti Miškovca a na Zemplíne a Medzihorí pri Novom Meste pod Šiatrom. V tomto malebnom meste pôsobí dvojazyčná maďarsko-slovenská základná škola, v ktorej v roku 65. výročia jej založenia začali druhú etapu rekonštrukcie. Počtom najviac Slovákov žije v Miškovci (420 osôb), ku ktorému administratívne patrí aj pôvodne slovenská dedinka Stará Huta. V Novej Hute sa hlásilo za Slováka 267 obyvateľov, kým v Novom Meste pod Šiatrom, súčasťou ktorého je aj dedinka Baňačka, je podľa štatistiky 253 Slovákov.

2016	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
			Východ	Západ
1. Nedeľa	Sviatok práce	Sviatok práce, Deň matiek, Fülöp, Jakab	05:25	19:56
2. Pondelok	Žigmund	Zsigmond	05:23	19:57
3. Utorok	Galína	Timea, Irma	05:22	19:58
4. Streda	Florián	Mónika, Flórián	05:20	20:00
5. Štvrtok	Lesia, Lesana	Györgyi, Adrián	05:19	20:01
6. Piatok	Hermína	Ivett, Frida	05:17	20:02
7. Sobota	Monika	Gizella	05:16	20:04
8. Nedeľa	Deň víťazstva, Deň matiek, Ingrida	Mihály	05:14	20:05
9. Pondelok	Roland	Gergely	05:13	20:07
10. Utorok	Viktória	Ármin, Pálma	05:11	20:08
11. Streda	Blažena	Ferenc	05:10	20:09
12. Štvrtok	Pankrác	Pongrác	05:09	20:10
13. Piatok	Servác	Szervác, Imola	05:07	20:12
14. Sobota	Bonifác	Bonifác	05:06	20:13
15. Nedeľa	Turíce, Žofia, Sofia	Turíce, Zsófia, Szonja	05:05	20:14
16. Pondelok	Turíce, Svetozár	Turíce, Mózes, Botond	05:04	20:16
17. Utorok	Gizela	Paszkál	05:03	20:17
18. Streda	Viola	Alexandra, Erik	05:01	20:18
19. Štvrtok	Gertrúda	Ivó, Milán	05:00	20:19
20. Piatok	Bernard	Bernát, Felícia	04:59	20:20
21. Sobota	Zina	Konstantin	04:58	20:22
22. Nedeľa	Júlia, Juliana	Júlia, Rita	04:57	20:23
23. Pondelok	Želmíra	Dezső	04:56	20:24
24. Utorok	Ela	Eszter, Eliza	04:55	20:25
25. Streda	Urban	Orbán	04:55	20:26
26. Štvrtok	Dušan	Fülöp, Evelín	04:54	20:27
27. Piatok	Iveta	Hella	04:53	20:28
28. Sobota	Viliam	Emil, Csanád	04:52	20:29
29. Nedeľa	Vilma	Deň detí, Magdolna	04:51	20:30
30. Pondelok	Ferdinand	Janka, Zsanett	04:51	20:31
31. Utorok	Petrana, Petronela	Angéla, Petronella	04:50	20:32

ČONGRÁDSKA ŽUPA – SEGEDÍN

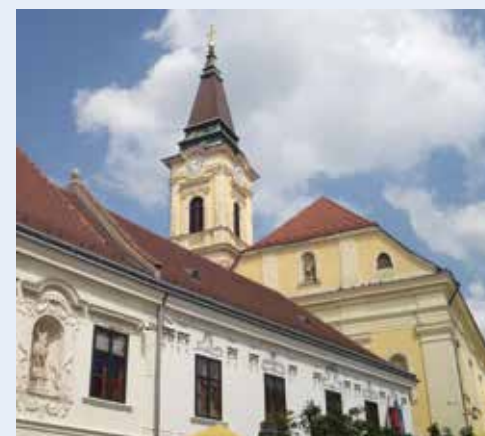
Sídlo župy Segedín je čo do počtu obyvateľstva tretím najväčším mestom Maďarska a centrom južnej časti Veľkej uhorskej nížiny. V meste, kde podľa posledného sčítania ľudu žije 350 Slovákov, je čulý slovenský spoločenský život, pôsobí tu slovenská samospráva aj občianska organizácia. Na tunajšej univerzite prebieha príprava slovenských pedagógov, na mnohých našich školách vyučujú absolventi tunajšej katedry slovenského jazyka a literatúry. Tu má svoje ústredie televízne a rozhlasové štúdio, v ktorom pripravujú televízny magazín Domovina a rozhlasový program V materinskom jazyku. Túto kedysi silne slovenskú oblasť výmena obyvateľstva natoľko postihla, že dnes podľa úradnej štatistiky žije v Pitvaroši 77, v Ambróze 47 a v Čanádalberte iba 10 Slovákov.

2016	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
			Východ	Západ
1. Streda	MDD, Žaneta	Tünde	04:49	20:33
2. Štvrtok	Xénia, Oxana	Kármén, Anita	04:49	20:34
3. Piatok	Karolína	Klotild	04:48	20:35
4. Sobota	Lenka	Bulcsú	04:48	20:36
5. Nedeľa	Laura	Fatime	04:47	20:36
6. Pondelok	Norbert	Norbert, Cintia	04:47	20:37
7. Utorok	Róbert	Róbert	04:47	20:38
8. Streda	Medard	Medárd	04:46	20:39
9. Štvrtok	Stanislava	Félix	04:46	20:39
10. Piatok	Margaréta	Margit, Gréta	04:46	20:40
11. Sobota	Dobroslava	Barnabás	04:46	20:41
12. Nedeľa	Zlatko	Villő	04:46	20:41
13. Pondelok	Anton	Antal, Anett	04:45	20:42
14. Utorok	Vasil	Vazul	04:45	20:42
15. Streda	Vít	Jolán, Vid	04:45	20:43
16. Štvrtok	Blanka, Bianka	Jusztín	04:45	20:43
17. Piatok	Adolf	Laura, Alida	04:45	20:43
18. Sobota	Vratislav	Arnold, Levente	04:46	20:44
19. Nedeľa	Deň otcov, Alfréd	Deň otcov, Gyárfás	04:46	20:44
20. Pondelok	Valéria	Rafael	04:46	20:44
21. Utorok	Alojz	Alajos, Leila	04:46	20:44
22. Streda	Paulína	Paulína	04:46	20:44
23. Štvrtok	Sidónia	Zoltán	04:47	20:45
24. Piatok	Ján	Iván	04:47	20:45
25. Sobota	Olívia, Tadeáš	Vilmos	04:47	20:45
26. Nedeľa	Adriána	János, Pál	04:48	20:45
27. Pondelok	Ladislav, Ladislava	László	04:48	20:45
28. Utorok	Beáta	Levente, Irén	04:49	20:45
29. Streda	Peter, Pavol, Petra	Péter, Pál	04:49	20:44
30. Štvrtok	Melánia	Pál	04:50	20:44

FEJÉRSKA ŽUPA – STOLIČNÝ BELEHRAD

Sídlom župy je Stoličný Belehrad, snáď najstaršie maďarské mesto, kedysi sídlo uhorských kráľov, ktorých tu dlhé stáročia aj korunovali. Nazývali ho aj mestom chrámov, dodnes sa tu nachádza do 30 kostolov, kaplniek a modlitební rôznych konfesií. V súčasnosti je jedným z najrozvinutejších a najväčších miest Maďarska. V centre sa nachádza veľa vzácnych kultúrnych pamiatok. Podľa oficiálnych zdrojov tu žije 69 Slovákov. Niektoré obce, v ktorých sa kedysi usadili Slováci (napr. Pázmánd, Tordaš), na svojich internetových portáloch sa hrdo hlásia k svojim slovenským koreňom, hoci ich dnešní potomkovia sa už nehlásia k slovenskej národnosti. Výnimkou je Čerňa, kde podľa sčítania obyvateľstva žije 54 Slovákov evanjelického vierovyznania. Tam sídli Regionálne stredisko Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku Bakonskej oblasti, pretože obec tvorí kompaktný celok s blízkymi slovenskými osadami, ktoré však patria do Veszprémskej župy.

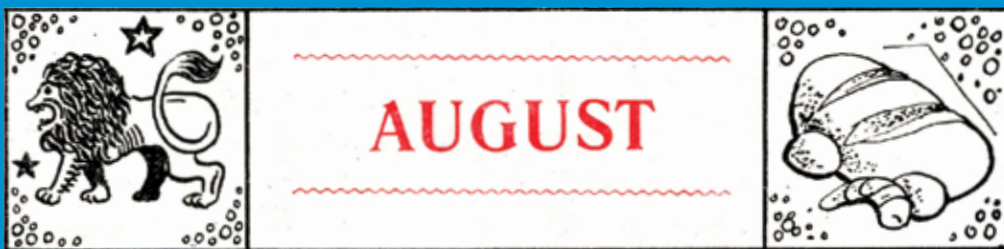

2016	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
			Východ	Západ
1. Piatok	Diana	Tihamér, Annamária	04:51	20:44
2. Sobota	Berta	Deň Slovákov v Maďarsku, Ottó	04:51	20:44
3. Nedeľa	Miloslav	Kornél, Soma	04:52	20:43
4. Pondelok	Prokop	Ulrik	04:53	20:43
5. Utorok	Sviatok svätého Cyrila a Metoda, Cyril, Metod	Emese, Sarolta	04:53	20:43
6. Streda	Patrik, Patrícia	Csaba	04:54	20:42
7. Štvrtok	Oliver	Apollónia	04:55	20:42
8. Piatok	Ivan	Ellák	04:56	20:41
9. Sobota	Lujza	Lukrécia	04:57	20:41
10. Nedeľa	Amália	Amália	04:58	20:40
11. Pondelok	Milota	Nóra, Lili	04:59	20:39
12. Utorok	Nina	Izabella, Dalma	04:59	20:39
13. Streda	Margita	Jenő	05:00	20:38
14. Štvrtok	Kamil	Őrs, Stella	05:01	20:37
15. Piatok	Henrich	Henrik, Roland	05:02	20:36
16. Sobota	Drahomír	Valter	05:03	20:35
17. Nedeľa	Bohuslav	Endre, Elek	05:05	20:34
18. Pondelok	Kamila	Frigyes	05:06	20:34
19. Utorok	Dušana	Emília	05:07	20:33
20. Streda	Il'ja, Eliáš	Illés	05:08	20:32
21. Štvrtok	Daniel	Dániel, Daniella	05:09	20:31
22. Piatok	Magdaléna	Magdolna	05:10	20:29
23. Sobota	Oľga	Lenke	05:11	20:28
24. Nedeľa	Vladimír	Kinga, Kincső	05:12	20:27
25. Pondelok	Jakub	Kristóf, Jakab	05:14	20:26
26. Utorok	Anna, Hana	Anna, Anikó	05:15	20:25
27. Streda	Božena	Olga, Liliána	05:16	20:24
28. Štvrtok	Krištof	Szabolcs	05:17	20:22
29. Piatok	Marta	Márta, Flóra	05:18	20:21
30. Sobota	Libuša	Judit, Xénia	05:20	20:20
31. Nedeľa	Ignác	Oszkár	05:21	20:18

HEVEŠSKÁ ŽUPA – JÁGER

Sídlom župy je Jáger, vyhľadávaná turistická destinácia hlavne kvôli hradu, tureckému minaretu a historickému centru mesta. Nachádza sa tu veľa škôl všetkých stupňov vzdelávania, divadlo a tunajšia bazilika je po ostrihomskej druhou najväčšou v Maďarsku. Po Miškovci je Jáger druhým najväčším mestom severného Maďarska. Je zároveň centrom vinárskej oblasti, tu vyrábajú svetoznáme červené víno Býčia krv. V tejto župe žijú Slováci v pohorí Matra (Alkár, Fiškalitáš Huta, Horná Huta) a na jeho úpätí (Domoslo, Malá Nána, Markaz). Najväčší počet Slovákov podľa sčítania ľudu v roku 2011 zaznamenali v troch združených obciach v Matre (172 osôb), v Malej Náne žije 144 Slovákov, ale v Domosle a Markazi sa obyvateľstvo podľa štatistických údajov úplne asimilovalo. V župe pôsobí jedna slovenská národnostná základná škola, a to v Alkári. Je to jediná škola v Maďarsku, ktorej prevádzkovateľom je miestna slovenská samospráva.

2016	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
			Východ	Západ
1. Pondelok	Božidara	Boglárka	05:22	20:17
2. Utorok	Gustáv	Lehel	05:24	20:15
3. Streda	Jerguš	Hermína	05:25	20:14
4. Štvrtok	Dominika, Dominik	Domonkos, Dominika	05:26	20:12
5. Piatok	Hortenzia	Krisztina	05:27	20:11
6. Sobota	Jozefína	Berta, Bettina	05:29	20:09
7. Nedeľa	Štefánia	Ibolya	05:30	20:08
8. Pondelok	Oskar	László	05:31	20:06
9. Utorok	Ľubomíra	Emőd	05:33	20:05
10. Streda	Vavrinec	Lőrinc	05:34	20:03
11. Štvrtok	Zuzana	Zsuzsanna, Tiborc	05:35	20:01
12. Piatok	Darina	Klára	05:37	20:00
13. Sobota	Ľubomír	Ipoly	05:38	19:58
14. Nedeľa	Mojmír	Marcell	05:39	19:56
15. Pondelok	Nanebovzatie Panny Márie, Marcela	Nanebovzatie Panny Márie, Mária	05:41	19:55
16. Utorok	Leonard	Ábrahám	05:42	19:53
17. Streda	Milica	Jácint	05:43	19:51
18. Štvrtok	Elena, Helena	Ilona	05:44	19:49
19. Piatok	Lýdia	Huba	05:46	19:48
20. Sobota	Anabela	Sviatok sv. Štefana, István	05:47	19:46
21. Nedeľa	Jana	Sámuel, Hajna	05:48	19:44
22. Pondelok	Tichomír	Menyhért, Mirjam	05:50	19:42
23. Utorok	Filip	Bence	05:51	19:40
24. Streda	Bartolomej	Bertalan	05:52	19:38
25. Štvrtok	Ľudovít	Lajos, Patrícia	05:54	19:36
26. Piatok	Samuel	Izsó	05:55	19:35
27. Sobota	Silvia	Gáspár	05:56	19:33
28. Nedeľa	Augustín	Ágoston	05:58	19:31
29. Pondelok	Výročie SNP, Nikola, Nikolaj	Beatrix, Erna	05:59	19:29
30. Utorok	Ružena	Rózsa	06:00	19:27
31. Streda	Nora	Erika, Bella	06:02	19:25

KOMÁRNANSKO-OSTRIHOMSKÁ ŽUPA – TATABÁŇA

Župné sídlo Tatabánya bolo vytvorené zlúčením štyroch osád (Alsógalla, Bánhida, Felsőgalla a Tatabánya) 10. októbra 1947. Po vyhnaní Turkov pozývali Esterházyovci do Bánhidy Slovákov predovšetkým z Bratislavskej, Nitrianskej a Trenčianskej stolice. Táto mestská časť si dodnes zachovala slovenský ráz, pôsobí tu Regionálne stredisko Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku a v Základnej škole Móra Jókaiho majú deti možnosť učiť sa slovenský jazyk. Tatabánya bola kedysi dôležitým centrom ťažkého priemyslu a baníctva, v súčasnosti prevláda skôr ľahký priemysel a obchodníctvo. V župe žijú Slováci v dvoch mikroregiónoch. Vo východnej časti v Pilišských vrchoch, v okolí Ostrihomu a Dorogu, kým v oblasti Vértes-Gereče v Tatabáni a okolí a v Orosláni. V roku 2011 najviac Slovákov žilo v obciach Kestűc (715), Čív (639) a Tardoš (350).

2016	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
			Východ	Západ
1. Štvrtok	Deň Ústavy SR, Drahoslava	Egyed, Egon	06:03	19:23
2. Piatok	Linda	Rebeka, Dorina	06:04	19:21
3. Sobota	Belo	Hilda	06:06	19:19
4. Nedeľa	Rozália	Rozália	06:07	19:17
5. Pondelok	Regina	Viktor, Lőrinc	06:08	19:15
6. Utorok	Alica	Zakariás	06:10	19:13
7. Streda	Marianna	Regina	06:11	19:11
8. Štvrtok	Miriama	Mária, Adrienn	06:12	19:09
9. Piatok	Martina	Ádám	06:14	19:07
10. Sobota	Oleg	Nikolett, Hunor	06:15	19:05
11. Nedeľa	Bystrík	Teodóra	06:16	19:03
12. Pondelok	Mária	Mária	06:18	19:01
13. Utorok	Ctibor	Kornél	06:19	18:59
14. Streda	Ludomil	Szeréna, Roxána	06:20	18:57
15. Štvrtok	Sedembolestná Panna Mária, Jolana	Sedembolestná Panna Mária, Enikő, Melitta	06:22	18:55
16. Piatok	Ludmila	Edit	06:23	18:53
17. Sobota	Olympia	Zsófia	06:24	18:50
18. Nedeľa	Eugénia	Diana	06:26	18:48
19. Pondelok	Konštantín	Vilhelmina	06:27	18:46
20. Utorok	Ľuboslav, Ľuboslava	Friderika	06:28	18:44
21. Streda	Matúš	Máté, Mirella	06:30	18:42
22. Štvrtok	Móric	Móric	06:31	18:40
23. Piatok	Zdenka	Tekla	06:32	18:38
24. Sobota	Ľuboš, Lubor	Gellért, Mercédesz	06:34	18:36
25. Nedeľa	Vladislav	Eufrozina, Kende	06:35	18:34
26. Pondelok	Edita	Jusztina	06:37	18:32
27. Utorok	Cyprián	Adalbert	06:38	18:30
28. Streda	Václav	Vencel	06:39	18:28
29. Štvrtok	Michal, Michaela	Mihály	06:41	18:26
30. Piatok	Jarolím	Jeromos	06:42	18:24

PEŠTIANSKA ŽUPA - BUDAPEŠŤ

Budapešť je nielen hlavným mestom Maďarska, ale zároveň sídlom Peštianskej župy. Župné úrady sa nachádzajú v centre Pešti, v V. obvode, v budove z prvej polovice 19. storočia. Župa s aglomeráciou Budapešti je najpočetnejším a veľmi rozmanitým krajom. Na severe sa nachádzajú hornaté oblasti s turisticky atraktívnym ohybom Dunaja, kým jej južná časť geograficky patrí k Veľkej uhorskej nížine. Turistami vyhľadávanými miestami sú napr. mestá Senondrej, Vacov a Vyšehrad. V župe žijú Slováci v početných mestách a osadách – na pravej strane Dunaja v pohorí Pilíš a v obciach Šóskút a Tárnok, kým na ľavej strane Dunaja od Vacova a jeho okolia cez tzv. kerepešský ostrov až po Dabaš-Šáru. Podľa posledného sčítania ľudu najviac občanov sa hlásilo k slovenskej národnosti práve v meste Dabaš (1 157), v Santove (774) a v Mlynkoch (547 osôb).

2016	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
			Východ	Západ
1. Sobota	Arnold	Malvin	06:43	18:22
2. Nedeľa	Levoslav	Petra	06:45	18:20
3. Pondelok	Stela	Helga	06:46	18:18
4. Utorok	František	Ferenc	06:48	18:16
5. Streda	Viera	Aurél	06:49	18:14
6. Štvrtok	Natália	Brúnó, Renáta	06:50	18:12
7. Piatok	Eliška	Amália	06:52	18:10
8. Sobota	Brigita	Koppány	06:53	18:08
9. Nedeľa	Dionýz	Dénes	06:55	18:06
10. Pondelok	Slavomíra	Gedeon	06:56	18:04
11. Utorok	Valentína	Brigitta	06:57	18:02
12. Streda	Maximilián	Miksa	06:59	18:00
13. Štvrtok	Koloman	Kálmán, Ede	07:00	17:58
14. Piatok	Boris	Helén	07:02	17:56
15. Sobota	Terézia	Teréz	07:03	17:55
16. Nedeľa	Vladimíra	Gál	07:05	17:53
17. Pondelok	Hedviga	Hedvig	07:06	17:51
18. Utorok	Lukáš	Lukács	07:07	17:49
19. Streda	Kristián	Nándor	07:09	17:47
20. Štvrtok	Vendelín	Vendel	07:10	17:45
21. Piatok	Uršuľa	Orsolya	07:12	17:44
22. Sobota	Sergej	Előd	07:13	17:42
23. Nedeľa	Alojza	Štátny sviatok, Gyöngyi	07:15	17:40
24. Pondelok	Kvetoslava	Salamon	07:16	17:38
25. Utorok	Aurél	Blanka, Bianka	07:18	17:37
26. Streda	Demeter	Dömötör	07:19	17:35
27. Štvrtok	Sabína	Szabina	07:21	17:33
28. Piatok	Deň vzniku ČSR, Dobromila	Simon, Szimonetta	07:22	17:32
29. Sobota	Klára	Nárcisz	07:24	17:30
30. Nedeľa	Šimon, Simona	Alfonz	06:25	16:28
31. Pondelok	Aurélia	Farkas	06:27	16:27

NOVOHRADSKÁ ŽUPA – ŠALGÓTARJÁN

Šalgótarján je po Szekszárde druhým najmenším župným sídlom v Maďarsku. V 18. storočí patrila medzi osady menšieho významu a podľa niektorých historických údajov po odchode Turkov ho tiež osídlili Slováci. Vďaka baníctvu a železnici mesto sa od druhej polovice 19. storočia začalo rozvíjať, titul župného sídla „prevzalo“ od Balašských Darmôt v roku 1950. Vtedy k nemu rad-radom pričlenili ďalšie obce a mesto vďaka priemyslu prešlo obrovským rozvojom. Z väčších miestnych kultúrnych podujatí sú známe napríklad Jazzové dni v Šalgótarjáne, alebo Novohradské folklórne slávnosti. V meste úspešne pôsobí miestna i župná slovenská samospráva. V župe je rad takých obcí, kde sa po vyhnaní Turkov usadili Slováci, a to tak evanjelici, ako aj katolíci. Tunajší Slováci sa vyznačujú o. i. pestrofarebnosťou ľudových krojov a folklóru. Podľa sčítania obyvateľstva najviac Slovákov žije v Níži (296 osôb), v Banke (209) a vo Veňarci (189), v župnom sídle sa hlásilo k slovenskej národnosti 113 občanov.

2016	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
			Východ	Západ
1. Utorok	Sviatok všetkých svätých , Denis, Denisa	Sviatok všetkých svätých , Marianna	06:28	16:25
2. Streda	Pamiatka zosnulých	Pamiatka zosnulých , Achilles	06:30	16:24
3. Štvrtok	Hubert	Győző	06:31	16:22
4. Piatok	Karol	Károly	06:33	16:21
5. Sobota	Imrich	Imre	06:34	16:19
6. Nedeľa	Renáta	Lénárd	06:36	16:18
7. Pondelok	René	Rezső	06:37	16:17
8. Utorok	Bohumír	Zsombor	06:39	16:15
9. Streda	Teodor	Tivadar	06:40	16:14
10. Štvrtok	Tibor	Réka	06:42	16:13
11. Piatok	Martin, Maroš	Márton	06:43	16:11
12. Sobota	Svätopluk	Jónás, Renátó	06:45	16:10
13. Nedeľa	Stanislav	Szilvia	06:46	16:09
14. Pondelok	Irma	Aliz	06:48	16:08
15. Utorok	Leopold	Albert, Lipót	06:49	16:07
16. Streda	Agnesa	Ödön	06:51	16:06
17. Štvrtok	Deň študentov , Klaudia	Hortenzia, Gergő	06:52	16:05
18. Piatok	Eugen	Jenő	06:54	16:04
19. Sobota	Alžbeta	Erzsébet	06:55	16:03
20. Nedeľa	Félix	Jolán	06:56	16:02
21. Pondelok	Elvira	Olivér	06:58	16:01
22. Utorok	Cecília	Cecília	06:59	16:00
23. Streda	Klement	Kelemen, Klementína	07:01	15:59
24. Štvrtok	Emília	Emma	07:02	15:58
25. Piatok	Katarína	Katalin	07:03	15:58
26. Sobota	Kornel	Virág	07:05	15:57
27. Nedeľa	Milan	Virgil	07:06	15:56
28. Pondelok	Henrieta	Stefánia	07:07	15:56
29. Utorok	Vratko	Taksony	07:09	15:55
30. Streda	Ondrej, Andrej	András, Andor	07:10	15:54

SABOLČSKO-SATMÁRSKO-BEREŽSKÁ ŽUPA – NÍREDHÁZA

V Níredháze, ako je známe z historických prameňov, došlo k osídleniu územia spustošeného Turkami až v 18. storočí, keď sem gróf František Károlyi pozýval Slovákov z Békešskej stolice (predovšetkým zo Sarvaša, Békešskej Čaby a Poľného Berinčoka), ako aj zo severných žúp Uhorska. Toto župné sídlo patrí medzi najrýchlejšie sa asimilujúce mestá v Maďarsku, pritom treba dodať, že podobne ako z ostatných našich regiónov, aj z tejto oblasti sa koncom 40. rokov 20. storočia veľa občanov slovenského pôvodu presťahovalo do Československa. V súčasnosti je mesto príťažlivé aj z turistického hľadiska, najmä rekreačná časť Sóstógyógyfürdő s termálnymi kúpeľmi, moderným akvaparkom a druhou najväčšou zoologickou záhradou v Maďarsku. Známý je aj miestny skanzen. V meste žije v súčasnosti podľa oficiálnych údajov 214 Slovákov, v župe v žiadnej inej obci nebola zaznamenaná prítomnosť značnejšieho počtu našich rodákov.

2016	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
			Východ	Západ
1. Štvrtok	Edmund	Elza	07:11	15:54
2. Piatok	Bibiána	Melinda, Vivien	07:12	15:54
3. Sobota	Oldrich	Ferenc, Olivia	07:13	15:53
4. Nedeľa	Barbora, Barbara	Borbála, Barbara	07:14	15:53
5. Pondelok	Oto	Vilma	07:16	15:53
6. Utorok	Mikuláš	Miklós	07:17	15:53
7. Streda	Ambróz	Ambrus	07:18	15:52
8. Štvrtok	Marína	Mária	07:19	15:52
9. Piatok	Izabela	Natália	07:20	15:52
10. Sobota	Radúz	Judit	07:21	15:52
11. Nedeľa	Hilda	Árpád	07:22	15:52
12. Pondelok	Otília	Gabriella	07:22	15:52
13. Utorok	Lucia	Luca, Otilia	07:23	15:52
14. Streda	Branislava, Bronislava	Szilárda	07:24	15:53
15. Štvrtok	Ivica	Valér	07:25	15:53
16. Piatok	Albína	Etelka, Aletta	07:25	15:53
17. Sobota	Kornélia	Lázár, Olimpia	07:26	15:53
18. Nedeľa	Sláva	Deň národnosti, Augusztá	07:27	15:54
19. Pondelok	Judita	Viola	07:27	15:54
20. Utorok	Dagmara	Teofil	07:28	15:55
21. Streda	Bohdan	Tamás	07:28	15:55
22. Štvrtok	Adela	Zénó	07:29	15:56
23. Piatok	Nadežda	Viktória	07:29	15:56
24. Sobota	Štedrý deň, Adam a Eva	Štedrý deň, Ádám, Éva	07:30	15:57
25. Nedeľa	1. sviatok vianočný	1. sviatok vianočný, Eugénia	07:30	15:58
26. Pondelok	2. sviatok vianočný, Štefan	2. sviatok vianočný, István	07:30	15:58
27. Utorok	Filoména	János	07:30	15:59
28. Streda	Ivana, Ivona	Kamilla	07:31	16:00
29. Štvrtok	Milada	Tamás, Tamara	07:31	16:01
30. Piatok	Dávid	Dávid	07:31	16:02
31. Sobota	Silvester	Szilveszter	07:31	16:02

VESPRÉMSKA ŽUPA – VESPRÉM

Župným sídlom je mesto Veszprém, alebo ako ho volajú niektorí tamojší starší Slováci Vesprím či Vesperím. Mesto, ktoré popri Ostrihome a Stoličnom Belehrade malo medzi prvými svoj hrad, nazývajú aj mestom kráľovien, pretože bolo obľúbeným bydliskom manželky kráľa Štefana I. Gizely. Neskoršie po stáročia korunovali uhorské kráľovné práve vesprémski biskupi. V súčasnosti mesto, ktoré je najvyššie položeným župným sídlom v Maďarsku, je univerzitným centrom. Známy je jeho viadukt, ako aj zoologická záhrada. Spomedzi 60 tisíc obyvateľov sa k slovenskej národnosti hlásilo iba 61 občanov. Z osád, ktoré boli kedysi znovu osídlené Slovákmi, treba spomenúť katolícke obce Capár (54) a Jášč (42 Slovákov), pričom v Eške, kde kedysi Slováci aktívne praktizovali evanjelickú vieru, sa v roku 2011 hlásili k slovenskej národnosti už iba traja obyvatelia. V tomto regióne pôsobí jedna slovenská národnostná základná škola, a to v Jášči. Je to jediná slovenská škola v Maďarsku, ktorej prevádzkovateľom je súkromná nadácia.

Z NOVÝCH BÁSNÍ JURAJA DOLNOZEMSKÉHO

Na priestupný rok

2016...
Pozor,
pozor, stop!
Blíži sa, blíži sa
Nový rok!
Robí to
milo, vrele, veselo!
Nesie so sebou nádeje,
joj, deje?
Len jemu udelené!
I tajnosti,
ktoré čas raz prezradí,
veď sú ukryté
tam v pozadí!
Ani nejaké
stofarebné záhady!
Budúcnosť požehnaj
náladu,
ktoré osud maliar
vášnivo si zobrazí!
A v dušiach
tie všetečné
túžby aj opraví!

Malé zamyslenie...

V hlavách, v horách
túlajú sa bežné sny!
Na potvrdenie
žiadne áno!
radšej
len nie a nie!
Stará zlosť vrie,
slabosť zrie!
Život bez úsmevu,
vietor osud pretriasa
ani prázdnu plevu!
Hlúposť nedovolí
ani malú zmenu?!
Láska obsadila devu!
Múdrosť kedy, kedy
dôjde k cieľu?
Keď útlosť podlíha,
ozaj, ako
dosiahne vernosť pevnú.

Vážne hračky...

Hrá sa s nami
– život!
A my, a my
ďalej len
asistujeme v ňom!
Túžby láka zhon!
Nepokojom je
plný starý dom,
v diaľave cvála kôň!
Sivé ciele
v tajnostiach blúdia,
osudy samo-sebe súdia!
Chaos s omylmi
posudzuje budúcnosť,
na zodpovednosť
berie blaženosť!
Pri prázdnom stole
v hostinci
bez peňazí
sedí hladný hosť!
Sem i tam behá dosť!
Pane,
kde je ukrytá cnosť!

„MUSÍME MAŤ DOBRÉ ŠKOLY“

„Vypracovať a v praxi vyskúšať múdru a osožnú školskú štruktúru sú schopné len potentné učiteľské kolektívy... Preto ak dnes vláda disponuje financiami navyše, tie nech nemrhá na uskutočnenie veľkorysých zmien, na vytvorenie zbytočných riadiacich ústavov, ale nech nimi zlepši životné podmienky učiteľov, nech sa zvýši úroveň ich prípravy a doškolovania, nech sú zabezpečené všetky podmienky jazykového vývinu pedagógov...“ Je to stále aktuálny citát z prejavu **Márie Jakabovej Šingelovej**, ktorý predniesla v roku 1993 v maďarskom parlamente a ktorý cituje v rozhovore uverejnenom v tejto ročenke. Desať rokov predtým, po svojom zvolení za generálnu tajomníčku *Demokratického zväzu Slovákov v Maďarsku*, svoje krédo zhrnula vo vete: „Musíme mať dobré školy.“ Pri odchode z tejto funkcie na otázku redaktora nášho slovenského televízneho vysielania **Jána Fuzika** sebakriticky uvádza: „Nič sa mi nepodarilo urobiť na poli školstva.“

Zvláštnou zhodou okolností *Celoštátna slovenská samospráva* práve pod vedením **Jána Fuzika** urobila na poli školstva kus práce. Za posledných desať rokov náš „parlament“ vzal do rúk osud piatich škôl – v *Sarvaši*, *Novom Meste pod Šiatrom*, *Békešskej Čabe*, *Slovenskom Komlóši* a *Budapešti* –, ktoré majú v našom školstve kľúčové postavenie. V záujme výchovy dorastu slovenskej inteligencie bol vypracovaný program starostlivosti o talentované deti a vznikol celý rad moderných učebníc a učebných pomôcok. Pod vplyvom neustálych zmien právnych podmienok fungovania pritom desiatky škôl, kde sa vyučuje slovenčina ako predmet, ale aj katedry pre prípravu slovenských pedagógov prežívajú dlhodobú krízu. Školy zápasia s nedostatkom pedagógov, často aj s nízkym záujmom rodičov a detí o slovenský jazyk. O profesiu slovenského národnostného pedagóga je minimálny záujem. Veľavravné sú aj čísla: v porovnaní s minulým školským rokom sa počet detí učiacich sa slovenčinu ako predmet znížil z 3 700 na 3 200 a počet škôl tohto typu z 37 na 32. Z týchto škôl

sa do dvoch slovenských gymnázií prihlásili vlni dvaja (!) žiaci. Ďalší údaj: ôsmy ročník v školách prevádzkovaných CSSM ukončilo vlni 121 žiakov, ale iba 24 z nich pokračovalo v štúdiách na našich gymnáziách.

Pred rokom, keď sa ustanovila nová Celoštátna slovenská samospráva, sme si vytýčili za cieľ riešenie pálčivých problémov nášho školstva. Po návštevách všetkých Slováckmi obývaných regiónov a stretnutiach so slovenskými pedagógmi a poslancami slovenských samospráv sa nám podarilo zmapovať situáciu, zistiť „diagnózu“. Výchovno-vzdelávací výbor CSSM sa na svojom novembrovom zasadnutí rozhodol zostaviť tím odborníkov a vypracovať koncepciu rozvoja slovenského národnostného školstva na nasledujúce obdobie. Tento dokument, ktorý by sa mal dostať pred Valné zhromaždenie v máji 2016, určí smer a rámce práce na tomto poli.

Môžete sa spýtať, prečo na prahu nového roka čitateľov Nášho kalendára zaťažujem týmito závažnými témami? Ako po prečítaní ťažiskových príspevkov tejto ročenky sami zistíte, oslovení jubilanti ako najzávažnejší problém a zároveň jediná šancu na prežitie našej národnosti uvádzajú slovenské národnostné školstvo. O reálnosti či aktuálnosti navrhovaných spôsobov riešenia, samozrejme, možno diskutovať, ale to nemení na fakte: všetci pociťujeme kritickosť situácie a potrebu otvorene hovoriť o problémoch. To je totiž prvý krok k riešeniu.

Za CSSM môžem prisľúbiť, že aj za pomoci nášho parlamentného výboru urobíme všetko, čo bude v našich silách a kompetenciách v oblasti vytvárania vhodných právnych rámcov, doškoľovania pedagógov a rozvoja obsahu vyučovania. Osobne si však myslím, že slovenskí učitelia ani CSSM tento zložitý problém sami nevyriešia. Obraciam sa preto aj na vás s výzvou, aby ste sa zapojili do spoločenskej diskusie o tom, aké majú byť naše školy a aby sme potom našu víziu realizovali spolu! Veď prečo by slovenské samosprávy časť svojich zvýšených prostriedkov nemohli venovať na zlepšenie podmienok výučby slovenčiny? Čo bráni slovenským voleným zborom, aby v obciach, kde sa slovenčina nevyučuje, zakladali populudňajšie krúžky slovenského jazyka, aby spolu so slovenskými spolkami v kruhu rodičov popularizovali výučbu slovenského jazyka?

Nezabudnime: ak sa slovenčina po rodinách vytratí aj zo škôl, o dve desaťročia na obecných dňoch už nikto nezaspieva slovenské ľudové piesne a našu komunitu budú pripomínať iba slovenské nápisy na pamätných tabuliach a na náhrobníkoch!

Alžbeta Hollerová Račková
predsedníčka CSSM

Rozhovor s Máriou Jakabovou Šingelovou

KORENE A KRÍDLA

– V roku 2016 oslávite okrúhle životné jubileum. Je to vhodná príležitosť na bilancovanie, na zamyslenie sa nad plynutím času, na zhodnotenie toho, čo ste v živote dosiahli. Viem, že na to bežne nemyslíte, ale aspoň v takýto čas si uvedomujete, že ste bezpochyby najúspešnejšou osobnosťou politickej sféry novodobých dejín Slovákov v Maďarsku?

– Vedomie, že budem súdená pred nastupujúcou budúcnosťou, ma veru často znepokojuje, veď viem, že nie som dokonalá. Áno, človek sa zamyslí, čas každého upozorňuje. Nielen takým Sládkovičovským spôsobom: „...padajú hviezdy, aj my padneme...“, ale skôr tikaním hodín, srdca. Čas je nepodplatný, čas môže dokázať, čo je (alebo bolo) v našich činoch živé a životaschopné, čo bolo slabé, mylné, nedomyslené. Musím vám však protirečiť: nepokladám sa za „najúspešnejšiu osobnosť“ našej politickej sféry. Viete, politici prichádzajú a odchádzajú, obyčajne sú presvedčení o svojom historickom poslaní, rozhodujú (väčšinou bez rozmýšľania), majú istotu, že sú práve tam, kde majú byť a málokedy

cítia v sebe pochybnosť. Najmä ak sa chcú predrať k moci – a ktorí by sa nechceli!? Vidíte, neverím, že by táto charakteristika bola na mňa ušitá. Nikdy, nijakú **moc** som, chvalabohu, v rukách nemala. Raz sa ma syn opýtal, či mám aj „dobré“ spomienky na svoje poslanecké roky. „Jediný deň,“ odvetila som bez váhania, keď som prehovorila za zastupiteľstvo národností v maďarskom parlamente: 19. októbra 1989. Vtedy sa ku mne nečakane pri-

dalo 6-7 maďarských poslancov a pán minister István Horváth, predkladajúci zákon, musel odložiť jeho schválenie... Pravda, nič som nedosiahla, ale vtedy som mala pocit, že aspoň na niekoľko dní – bude to znieť nadnesene – som zastavila čas, tok histórie.

„Všetci sme poskladaní zo spomienok“

– Neplánujete spracovať a knižne vydať svoje spomienky? V roku 1995 vám vyšla publikácia monografického charakteru pod titulom „Slová za nás a o nás“. Iste by bolo zaujímavé a potrebné jej opä-

tovné vydanie, ale ešte viac by ste nás potešili, ak by ste ju rozšírili, doplnili, alebo napísali novú knihu.

– Možno by nebolo od veci znovu vydať spomínanú knižočku. Aj doplniť by sa mohla. Len neviem, či ju dakto potrebuje. Viete, som presvedčená, že ak sa aj zrodí v hlave nášho intelektuála, učiteľa, politika, básnika – dopusťme, že dobrá – myšlienka, predstava, význam bude mať len v prípade, ak ju „spotrebiteľ“, čitateľ, občan chce chápať, nedajbože v každodennom živote užívať. Kto je dnes zvedavý na moje názory?

Inak: spomínať je dôležité. **Všetci sme vlastne poskladaní zo spomienok.** Keď ste ma vyhľadali s prosbou o rozhovor, usporadúvala som doma hromadu fotografií. Na jednej z nich práve nastupujem do lietadla v Ríme, odkiaľ som cestovala do Uruguaja na inauguráciu prezidenta Lacallea. Zvláštnosťou cesty bolo, že veľkú časť cestujúcich pozdravil pilot po mene, lebo, ako vysvitlo, takmer všetci – prezidenti, premiéri, predsedovia parlamentov – sme mali pozvánky aj do Brazílie a Chile, kde tiež uvádzali do úradu nových prezidentov. Teraz sa tým „chvastám“, i keď som si bola už aj vtedy vedomá, že len preto som tam bola „za Maďarsko“, lebo v marci 1990 sa u nás každý držal svojho kresla. Ja som nemala čo stratiť. Prekvapil ma aj milý mladý pán, ktorý ma srdečne objal v lietadle hovoriac: „Ani som netušil, že sa Miklós Németh môže natoľko zmeniť,“ smial sa F. González, premiér Španielska. Bol úprimne zvedavý, čo sa u nás deje, kam vlastne smerujeme... Teda: zaujímavý rozhovor! Mimochodom, obaja zaslúžene dostali cenu Point Alpha, Miklós Németh v r. 2014, González v r. 2011.

A, ak dovoľíte, ešte jedna spomienka z toho istého roku: poctili ma pozvaním do 50-člennej delegácie ČSSR do Kanady a USA. Bola to významná delegácia, vedúcich ktorej si „moja maličkosť“ netrúfala ani osloviť. Bol medzi nimi A. Dubček, R. Schuster, M. Čič, M. Kňažko, F. Mikloško atď... (A. Dubček ma spoznal, napriek tomu, že sme sa osobne stretli len v lete 1968, keď podpisovali s J.

Kádárom „priateľskú dohodu na 20 rokov“. Vieme, že platila vcelku 2 mesiace!)

Milá momentka v kanadskom parlamente, kde už „vedúcich“ zdravili osobitne, nás „jednoduchých“ – viac ako tridsiatich – posadili slávnostne do veľkej sály, kde sa rokovalo. Hostiteľ – trochu ostýchavo, akoby nepripravene – sa opýtal: ako dopadli voľby, kedy boli, kto koho zastupuje. Po krátkom tichu som zdvihla ruku hovoriac, že som bola zvolená 25. marca a zastupujem Slovákov v Maďarsku. Trvalo času, kým sa ako-tak objasnilo, čo vlastne tam hľadám, že som jediná zvolená, totiž ostatní hostia boli vtedy ešte len vymenovaní.

– Vrcholom vašej politickej kariéry bol post podpredsedníčky parlamentu. Človek by si myslel, že po desaťročiach aktívneho politizovania sa aj sama pokladáte za političku. Vy však o sebe hovoríte, že „som potomkom slovenských sedliakov v Maďarsku, pokladám sa za učiteľku...“ Po toľkých rokoch vám môžem prezradiť, že dokonca aj za vašim chrbtom vás mnohí nazývali či skôr prezývali Pani učiteľka. Tým vás teda neurazili?

– Vždy som chcela byť učiteľkou. Už pri praktizovaní na gymnáziu vraj vysvitlo, že prácu so žiakmi robím dobre, že aj deti, aj vyučovanie mám rada, ba, že sa v tom všetkom vlastne vyžívam. Môj prvý inšpektor bol spokojný a – po analyzovaní hodiny literatúry – vyslovil vetu: „Vy, kolegyňa, učíte tak presvedčivo, že vaše tvrdenia prijímajú žiaci aj v takých prípadoch, keď im sama neveríte.“ Nezabudla som na tento výrok, lebo

aj vtedy sa mi zdalo, že to nesmiem brať ako pochvalu, radšej ako kritiku... Dávala som si potom pozor a takto z odstupu času si myslím, že som sa snažila otvárať priestor na váhanie, na to, aby každý študent mohol klásť otázky – predovšetkým sebe. Asi pred 16 rokmi ma náhodou stretol jeden bývalý maturant, ktorý mi prezradil, že vždy v septembri vidí, ako letí „odmocnina vtáka“ z básne M. Válka Jeseň a nezabudne, ako som sa ich pýtala, čo si myslia o jeho verši Dejiny trávy. Ako ani na to, ako som nebola schopná bez sĺz prečítať báseň Domov sú ruky, na ktorých smieš plakať. Predstavte si, že tento chlapík mal rád matematiku a pracoval v ekonomike... Keby som ho stretla dnes, asi by som mu zacitovala A. Józsefa: „...lebo byťky sa nikdy nenaštrbia, len veže, šable a slová, ktoré vedia aj kľať...“

„Musíme mať dobré školy“

– Napriek vašim úspechom v politike väčšina našich ľudí si vás dodnes váži hlavne ako profesorku a riaditeľku budapeštianskej slovenskej školy, autorku našich učebníc a organizátorku nášho školstva a spoločensko-kultúrneho života. Nevadí vám to?

– Pravdaže nie! Možno to robí aj spomienka na mladosť, ale roky v škole sú pre mňa najmilším obdobím života. Ako 26-ročná riaditeľka – iste som spáchala aj veľa chýb – bola som „šéfkou“ mojich bývalých profesorov, čo bolo niekedy čudné, ale vcelku predsa len uspokojujúce. Otázky školstva ma vždy zaujímali, či na pracoviskách, alebo v národnom zhromaždení. V osudnom roku 1960/61 už ako slovenčinárka „vlastného“ gymnázia som nesúhlasila s nariadením, ktoré nás obralo o jednojazyčnosť v škole. Napriek tomu

(iste sa nájdú ešte svedkovia) do riaditeľne ku mne mohol prísť študent len s prosbou, ktorú sformoval po slovensky. Aj dnes som presvedčená, že škola môže urobiť zázraky, ak má súcich a dobre pripravených učiteľov.

„Vypracovať a v praxi vyskúšať múdru a osožnú školskú štruktúru sú schopné len potentné učiteľské kolektívy... Preto ak dnes vláda disponuje financiami navyše, tie nech nemrhá na uskutočnenie veľkorysých zmien, na vytvorenie zbytočných riadiacich ústavov, ale nech nimi zlepši životné podmienky učiteľov, nech sa zvýši úroveň ich prípravy a doškoľovania, nech sú zabezpečené všetky podmienky jazykového vývinu pedagógov,“ povedala som v r. 1993 v maďarskom parlamente. Žiaľ, mám dojem, že moje slová veľa nestratili na aktuálnosti. Učebnice? To bol môj koníček. Teraz však už viem, keby ma našla pocta napísať učebnicu pre naše školy, to by si vyžadovalo času. Ja by som dnes spočítala aj slabiky slov, s ktorými by mal žiak pracovať... Úprimne: v r. 1983, keď sa v Maďarskej televízii púšťal na cestu náš slovenský magazín, jeho prvý vedúci Ján Fuzik sa ma po mojom zvolení do funkcie spýtal: čo pokladám za svoju najdôležitejšiu úlohu. „Musíme mať dobré školy,“ povedala som. Bol to tiež on, kto mi kládol otázky, keď som odchádzala z funkcie a ja som sa mu musela zveriť: „Nič sa mi nepodarilo urobiť na poli školstva.“

– Pamätám sa, keď ste sa stali generálnou tajomníčkou Demokratického zväzu Slovákov v Maďarsku, svojou snahou

poslovenčiť hnutie ste vyvolali poriadny rozruch. Keď ste sa spýtali, či sme tu všetci Slováci, masová odpoveď znela „Igen, igen...“ Vedeli ste, do čoho sa púšťate, a to nielen jazykovo, ale aj z hľadiska zreformovania a zdemokratizovania Zväzu? Ako to hodnotíte s odstupom času, podarilo sa vám splniť svoje predsavzatia?

– Rok 1983 bol pre mňa dosť rušný: vtedy sme sa po päťročnom služobnom pobyte vrátili zo Sofie, kde bol môj manžel kultúrnym diplomatom. Inak, ja som aj tam vyučovala. Na prosbu veľvyslanectva som založila maďarskú školu pre deti kolónie, ktoré navštevovali ruskú školu. Žiaci boli 6– až 18-roční. Pamätám si, že

keď ma poverili úlohou „upevňovať maďarské povedomie“, prvá moja veta bola: „Rada urobím, čo môžem, ak nikomu nevadí, že som Slovenka.“ Nevadilo im. Spomínam to preto, lebo sa ma pýtate na „zdemokratizovanie, poslovenčenie“ Zväzu. Ťažko je súdiť seba. Ale: bez otvorenosti, úprimnej snahy, pocitu zodpovednosti sa nedá postúpiť nikam. Onoho času som dostala veru aj tragikomicke upozornenia („Takýmto metódami sa vám môže stať, že tu – rozumej vo Zväze Slovákov! – každý bude hovoriť po slovensky.“), ale aj veľa pomoci od spolupracovníkov, bez nároku na úplnosť spomeniem bývalého

predsedu Michala Krajčíka, Etelku Rybovú, Danku Onodiovú, Štefana Lamiho a vás, mladých literátov.

Zdemokratizovanie? – Sama som sa musela učiť, čo to je. Predovšetkým stále hľadanie kompromisov. Vedieť, o čo ide, ale trpezlivo, trpezlivo, nenásilne si vypočuť každého, všetkým porozumieť a potom rozhodovať. Uvedomiť si, že každá činnosť bez alternatív je činnosť bez budúcnosti. Nehovorím, že som sa od začiatku držala týchto zásad, iste som sa aj mýlila. Ale, dúfam, kompas, ktorý nosím v sebe, sa veľmi nezdeformoval. A nikdy som nezabudla na svoju povinnosť. Raz sa ma jedna maďarská novinárka opýtala, kto mi predpisuje povinnosť slovenskosti. „Nikto,“ odpovedala som. „Možno aj to je demokracia. Povinnosť je príležitosť meniť stav k lepšiemu, ale **slobodne robená.**“ Nemôžeme stále obviňovať toho druhého, ak sami sme pohodlní, nechotní, ľahostajní. Vtedy som citovala Kanta: „...hviezdne nebo nado mnou, mravný zákon vo mne“, to by nás malo usmerňovať v každej činnosti, pričom nemusíme byť bohuverní kresťania.

Vy sa nemôžete pamätať, ste na to príliš mladý, ako zúfalo som sumarizovala činnosť Celoštátneho výboru DZSM v roku 1976: „Nemôžem so vztýčenou vlajkou pochodovať za vec, za ktorú vy nič neurobíte, a pozerajúc sa za vlastný chrbát nevidím tam nikoho...“

– Zaskočenie ste spôsobili nielen vo Zväze, ale aj v parlamente, napríklad keď ste prehovorili po slovensky. Zlomyselníci tvrdili, že to bolo na objed-

návku (nielen spoločenskú). Inak nikdy vám nikto nebránil v tom, aby ste v najvyššom maďarskom zákonodarnom zbore presadzovali národnostné otázky?

– Už asi vysvitlo: nikdy som sa neozvala v parlamente „na objednávku“. Nikto nehatil moje snaženia, ba dokonca vniesla som do parlamentu „módu“ hovoriť v materčine. Po mne sa ozval aj Chorvát, aj Nemec a keď sa to poslancom maloroľníckej strany alebo MDF nepáčilo, pán predseda Gy. Szabad vydal rozkaz: treba zabezpečiť tlmočnicke zariadenia. Väčšina poslancov nejasala od radosti, jeden z MIÉP si aj zarečnil, končiac prvou slohou básne E. Adyho Pieseň maďarského jakobína. Hneď som sa hlásila o slovo a jednoducho som pokračovala v citáte tej istej básne: „Z tisícich žravých túh sa prečo neskúva vôľa jediná? Veď Maďar, Rumun, Slovan v žiali jedno sú, jedna rodina.“ V prestávke ma pán prezident Á. Göncz uspokojoval: „...sme my, Maďari, ešte vždy dostatočne namyslení, však?“ „Ty nie, pán prezident,“ povedala som. Asi takto. Potom? Bolo okolo 10-12 poslancov, ktorí sa mi prihovárali, alebo len sa pozdravili po slovensky. Zrejme boli aj inakší. Nepomenujem ich, ešte žijú. Faktom je, že som bola samotná, ale nie izolovaná a dostávala som listy z celej krajiny.

Nemali by sme už naozaj a spolu dačo – nie za seba, ale za Slovač – chcieť?

– Maďari, vrátane politikov, presne vedia a aj zdôrazňujú, že národ žije vo

svojom jazyku. Prečo ich to teda tak prekvapilo, keď ste im pripomínali: aj národnosť sa zachráni iba ak si zachová jazyk? Podobne ako naši literáti a publicisti, aj vy ste poukazovali na dvojaký meter maďarskej národnostnej politiky. Prečo sa dodnes tak ťažko prekonávajú podobné nespravodlivé prístupy?

– Som presvedčená, že minulosť treba historicky vysvetľovať a nie ospravedlňovať. Predsa – alebo práve preto – nemôžem zabudnúť na výrok bystrého, tolerantného ministra školstva J. Eötvösa spred viac ako 150 rokov: „Základom národných snažení je pocit vyššieho nadania, ich cieľom je panovanie,“ povedal kriticky. Žiaľ, o vedomí „aristokratickej výnimočnosti“, pocite „vyvolenosti“ Maďarov – najmä politikov – som sa mohla niekoľkokrát aj osobne presvedčiť. Zrejme tá vyvolenosť sa spája často s pohrdaním iných. Chcela by som veriť, že dnešok už nie je včerašok. Ale konkrétne na vašu otázku: Tie nespravodlivé prístupy akoby náš Slovák ani nezbadal. Je tu hŕstka ľudí, ktorá z času na čas sformuluje nároky kolektívu, čo v ňom však nevyvoláva ozvenu. Možno nemáme právo dakoho presviedčať o tom, že je nešťastný, kým to sám necíti? Prečo je taký spokojný? Treba ho zobudiť? Ako? Spomeňme si na medzivojnový stav Slovenska, keď mladá slovenská inteligencia musela zrýchliť svoj vnútorný vývin v konkurencii s českou inteligenciou a rýchlo sa dostala na európsku úroveň. „Vzdelanie sa stalo neviditeľnou hybnou silou“, prinútilo ku skutočnému národnému povedomiu Slováka, ktorý bol predtým

Čechoslovák. Možno sa mýlim tým porovnávaním, ale ak nie, tak ideme koldokola a vrátime sa ku školstvu a sme aj pri probléme našej krehkej – nesúdržnej, rozhádanej – vrstvy

inteligencie. Nemali by sme už naozaj a spolu dačo – nie za seba, ale za Slovač – chcieť? A ešte niečo: O neprijateľnom prístupe k našej národnosti som hovorila aj s niektorými slovenskými prezidentmi, premiérmi. Boli, ktorí ani nechápali, o čom hovorím, boli, ktorí horlivo súhlasili, ba mali aj „akčné plány na našu záchranu“. (Na

konci vysvitlo, že za ich neúspech by boli „recipročne“ platili Maďari na Slovensku.) Lenže to sa tak nerobí! Premyslená, dobrá pomoc od materského národa nám vždy príde vhod. Ale nech nás nikto neponíži a nechce využiť ako politický prostriedok! Mala som konflikty aj na spomínaných úrovniach. Žiť vedľa seba a nedôverovať si – to nás nepovedie nikam! A za vlastné práva a jazykové možnosti musíme sami bojovať.

– Národnostnú politiku našej krajiny ste už v roku 1986 nazvali fakultatívnou, keď ste vedúcich činiteľov upozornili na vážne problémy v tejto oblasti. Neraz ste až prekvapujúco ostro kritizovali necitlivý prístup politiky k národnostiam a urgovali ste okrem iného riešenie parlamentného zastúpenia národností. Nakoľko ste spokojná s riešeniami uplynulých desaťročí?

– Ja osobne nepokladám za vyhovujúce riešenie mať parlamentného hovorcu. Poslanec – aj ak len jeden! – je viditeľný, možno si ho vypočuť v parlamente a vedieť, či odhlasuje predstreté zákony. Jeho jestvovanie môže pomôcť národnostiam uvedomovať si svoje špecifické odlišnosti, ich hodnotu a tým sa možno pozdvihnú aj prihrbení... Neviem, čo si počne vláda s hovorcom, najmä vláda, ktorá nemá záujem ani o mienku občianskej sféry, ktorá je každodenne schopná vymýšľať si vinníka a sebe pripisovať posolstvo spásy. A čo si počne národnostný hovorca s ňou? Veď prehlásila, že „nechceme (to jest Maďari) žiť s ľuďmi, ktorí sa svojou kultúrou od nás líšia...“ Ako tomu má rozumieť Slovák v Maďarsku?

Húževnaté korene a ochranné krídla

– Do akej miery sledujete v súčasnosti tzv. dennú politiku a život Slovákov v Maďarsku? Ako hodnotíte celkové smerovanie krajiny, ktoré nevyhnutne vplýva aj na našu Slovač? Môže byť vôbec menšinová spoločnosť múdrejšia, súdržnejšia a menej rozhádaná ako väčšinová?

– Žasnem, ak sa započúvam do správ o včerajšku, dnešku. Je to na zlosť aj na neuverenie, že vzdelaný predstaviteľ národa s tisícročnými kultúrnymi tradíciami si vyťahuje z vrečka Jánosa Hunyadiho alebo Toldiho. Predsa nie sme v základnej škole! Zhrozí ma, keď ľudia znovu a znovu dokazujú svoju nepoučiteľnosť z dejín. Dávnejšie som hovorievala, že nechcem vedieť, čo bude zajtra, zvedavá som na prichádzajúce desaťročie. Už sa ho asi nedožijem. Ale ilúzie nemám. Nech mi pomôže V. Mináč: „Zmiešaný les žije v harmónii. Dub sa priateli s borovicou, javor s bukom, smrek s brezou, breza

so všetkými, nezavadzajú si, dopĺňajú sa. Akoby stromy boli rady, že sú rozličné, akoby vedeli, že sú najkrajšie, keď sú rozličné. Zmiešaní ľudia sa zabijajú.“

Vieme, že každá moc je dočasná. Aj tá, ktorá pozná jediný spôsob vládnutia: šírenie strachu. Všetko, čo vzbudzuje strach, je nielen protidemokratické, ale aj protilidské: človek, ktorý sa bojí, nemôže byť slobodný, nemôže byť sebavedomý. A to sa vzťahuje aj na nášho Slováka. Preto vravím: netreba sa báť! Viem, sú to len slová. Ale náš stredoeurópsky gordický uzol nerozviazne meč namyslených Alexandrov Veľkých, ale rozvážne a vynaliezavé prsty, um a slová dobromyseľných ľudí.

– Ak mi dovoľíte, na záver by som sa spýtal aj na vašu rodinu. So svojimi deťmi, dcérou a synom, ste niekoľko rokov žili v Spojených štátoch amerických. Pokiaľ viem, oni tam zostali, vy ste sa však vrátili. Prečo? A čo by ste si želali k narodeninám, ku ktorým vám aj v mene našich čitateľov blahozeláme?

– Áno, moje deti už viac ako štvrtstoročie žijú v cudzine. Pracujú – syn ako výskumník, dcéra ekonómka –, majú rodinu, deti. Sama som žila s dcérou, keď čakala dieťa, potom som 3 roky vychovávala vnučku. Každé leto som prišla domov a keď sa malá dostala do škôlky, vrátila som sa. Teraz chodievam k nim na Vianoce, oni prichádzajú domov v letných mesiacoch. Toľko v krátkosti. Život je však zložitejší: spoznala som tú vzdialenú krajinu celkom zblízka, vždy som tam mala pocit istoty, vyrovnanosti, osobného šťastia.

Nič mi nechýbalo... Asi však predsa len dačo?! Bude to znieť pateticky: chýbalo mi rodisko, chýbala mi slovenskosť v Maďarsku. (Aj keď mám pocit, že ja som jej nechýbala.) Nuž, vrátila som sa na vlastný prah.

Čo si želám? Sebe vlastne nič. Svoju rodinu? Aby bolo medzi nami čím viac takých ľudí, ktorí zostanú verní svojej národnosti, ktorí si dôstojne chránia svoje duchovné dedičstvo. Musíme mať nielen hlboké a húževnaté **korene**, ale aj ochranné a do budúcnosti nás vznášajúce **krídla**.

– Ďakujem za rozhovor!

Imrich Fuhl

Foto: archív

BIOGRAFIA

Mária Jakabová Šingeľová sa narodila 27. augusta 1936 v slovenskej evanjelickej rodine v novohradských Horných Peťanoch (Felsőpetény), vyrastala v neďalekej, tiež Slováckmi obývanej obci Guta (Galgaguta). Tu chodila do základnej školy, posledný ročník však skončila už v slovenskej škole v Budapešti. Po absolvovaní Slovenského učiteľského ústavu pokračovala v štúdiu na Filozofickej fakulte Univerzity Loránda Eötvösa, kde v roku 1958 získala diplom na odbore slovenčina-maďarčina. V Slovenskej základnej škole a gymnázii v Budapešti v rokoch 1963 až 1969 zastávala funkciu riaditeľky, potom pracovala na národnostnej katedre Štátneho pedagogického ústavu (v rokoch 1971-1978 ako jej vedúca). Je autorkou devätnástich

slovenských učebníc pre základné a stredné školy a mnohých článkov a štúdií v oblasti pedagogiky. Jej kniha, v ktorej sa venuje postaveniu slovenskej národnosti, vyšla v roku 1995 pod názvom *O nás, za nás*. Do činnosti Demokratického zväzu Slovákov v Maďarsku sa zapojila už ako stredoškolačka a od začiatku 70. rokov bola členkou celoštátneho výboru, resp. predsedníctva. V roku 1983 ju zvolili za generálnu tajomníčku a v roku 1990 za predsedníčku Zväzu Slovákov v Maďarsku. V rokoch 1985 až 2002 bola poslankyňou Národného zhromaždenia, v období spoločenského prevratu (1988-1990) jeho podpredsedníčkou a dvanásť rokov (1990-2002) členkou parlamentného Výboru pre ľudské práva, menšiny a konfesie.

VYZNAMENANIA

Foto: (ef)

V budove peštianskej Reduty sa 18. decembra 2014 uskutočnilo slávnostné odovzdávanie najvyššieho štátneho vyznamenania Za národnosť. Medzi desiatimi vyznamenanými bol aj dirigent, hudobný skladateľ, bývalý riaditeľ békeščiabianskej slovenskej školy, popredný predstaviteľ hudobného života Békešskej Čaby Ján Šutinský. Vyznamenanie prevzal z rúk ministra ľudských zdrojov Zoltána Baloga.

Foto: (bekesmatrix.hu)

Na valnom zhromaždení samosprávy Békešskej župy odovzdali 17. decembra cenu Za Békešskú župu štyrom laureátom: o. i. aj riaditeľovi Cervinus Teatra v Sarvaši Ondrejovi Csasztnovi. O. Csasztn je aktívny v spoločenskom, kultúrnom a politickom živote Sarvaša už vyše tridsať rokov a stal sa v celej krajine uznávaným osvetárom a pedagógom ľudového tanca. Je významným predstaviteľom Slovákov žijúcich v Békešskej župe, bol členom Slovenskej samosprávy v Sarvaši, je zakladajúcim členom Zväzu ľudového tanca v Békešskej župe a predsedom Celoštátneho folklórneho združenia Dedičstvo.

Foto: J. Molnárová Mátraiová, eszak.hu

Koncom januára sa zišli obyvatelia Répašskej Huty a družobnej obce Sedliská zo Slovenska v obnovenom katolíckom kostole tejto slovenskej obce v Bukových horách, aby vzdali hold významnému človeku. Samospráva obce sa totiž rozhodla udeliť titul čestného občana dlhoročnému predstaviteľovi obce Karolovi Mátraimu, ktorý bol do 1. februára jej starostom. V službách obce stál 30 rokov. Funkciu starostu vykonával s odhodlaním, pokorou, posadnutosťou a veľkou trpezlivosťou.

Foto: (A. R.)

Neúnavná, stále aktívna osobnosť Slovákov žijúcich v Maďarsku pani Gitka Szobonyová z Níže 21. januára oslávila svoje 70. narodeniny. Narodila sa v slovenskej rodine v Dolných Peťanoch. Aj dnes v tamojšej materskej škole po slovensky vzdeláva a vychováva deti. Od roku 1991 je vedúcou Klubu dôchodcov Jasienky. Odvtedy v snahe zachovať miestne obyčaje usporiadala veľa podujatí. Každoročne pripravuje nížanské deti na spevácke súťaže. Svojou neúnavnou činnosťou obohacuje hmotnú i nehmotnú kultúru Slovákov žijúcich v Maďarsku.

Mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec Slovenskej republiky v Maďarsku Rastislav Káčer 28. januára odovzdal z poverenia podpredsedu vlády a ministra zahraničných vecí a európskych záležitostí SR Miroslava Lajčáka najvyššie rezortné ocenenie dlhoročnej pracovníčky Veľvyslanectva SR a Slovenského inštitútu v Budapešti Lujze Zirkelbachovej za celoživotnú prácu a mimoriadny rozvoj kultúrno-spoločenských vzťahov medzi Slovenskou republikou a Maďarskom. Udelenie Zlatej plakety ministra zahraničných vecí a európskych záležitostí SR, ako aj slávnostné podujatie v rezidencii veľvyslancu SR v Maďarsku bolo vyjadrením úcty vzácnnej osobe a jej celoživotnej obetavej činnosti v oblasti reprezentovania Slovenska v zahraničí.

Foto: (SI)

V slávnostnej časti medzinárodnej konferencie V tvorivej symbióze medzi Dolnou zemou a Slovenskom v Nadlaku udelili Cenu Ondreja Štefanka 2015 dvom laureátom – Anne Divičanovej z Maďarska a Samuelovi Boldockému zo Srbska. Oba ocenenia patria desaťročia vďaka ich prínosnej objavnej a inšpiratívnej vedeckovýskumnej, literárnej, esejistickej a publicistickej práci, ako aj ich osobnostnému vkladu v prospech spolkového a kultúrno-duchovného života Slovákov v Maďarsku a Srbsku, ku kľúčovým pilierom potvrdzovania slovenskosti a povzbudzovania národného sebavedomia Slovákov v prostrediach väčšinových národov v ich domovských krajinách.

Foto: (uszz.sk / kulpin.net)

Foto: Zuzana Bodová

Výročie revolúcie rokov 1848-1849 oslávili v Malom Kereši celodňovou sériou podujatí. V rámci nich vyznamenaním Za rozvoj medzinárodných vzťahov mesta Malý Kereš ocenili riaditeľku Dokumentačného centra Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku Annu Sabadošovou, ktorá svojou prácou, vedomosťami a vysokou znalosťou slovenčiny je pre mesto veľkým prínosom.

Koncom júla bolo v Sarvaši horúce nielen počasie, ale teplo zalievalo aj srdcia miestnych Slovákov. 23. júla, na oslavách 293. výročia znovu osídlenia mesta, totiž udelili titul čestný občan mesta dlhoročnému predsedovi Slovenskej samosprávy v Sarvaši, slovenskému osvetárovi, výbornému muzikantovi Tiborovi Mótyánovi a Cenu mesta dlhoročnej riaditeľke miestnej slovenskej školy Zuzane Medvedovej.

Foto: Andrea Kiššová

PARLAMENTNÝ VÝBOR PRE NÁRODNOSTI

Nosnou témou prvého zasadnutia parlamentného výboru pre národnosti v roku 2015 boli nastávajúce zmeny vo verejnoprávných médiách, s očakávaným výrazným dopadom na národnostné vysielanie a programy. Na zasadnutí sa zúčastnili aj generálny riaditeľ MTVA **Zsolt László Szabó**, šéfredaktorka náboženských, národnostných, zahraničných a iných projektov **Beatrix Siklósová** a predsedovia celoštátnych národnostných samospráv. Na záver diskusie generálny riaditeľ na otázku hovorcov prezradil, že je to už vlastne rozhodnutá vec, ktorú nie je možné zmeniť.

Na februárovom zasadnutí výboru, na ktorom sa zúčastnili všetci zvolení hovorcovia a pozvaní hostia, sa rokovalo hlavne o programe v roku 2015 a vyjasnili sa niektoré organizačné záležitosti týkajúce sa plynulej práce parlamentného výboru.

Na ďalšom zasadnutí, ktoré sa uskutočnilo 10. marca, boli medzi prediskutovanými témami návrh zákona o sčítaní obyvateľstva, situácia národností v Európskej únii a prezentácia kultúry národností žijúcich v Maďarsku vo vysielaní maďarských verejnoprávných audiovizuálnych médií. Na záver rokovania hovorcovia rozhodli o vytvorení dvoch pracovných skupín: jedna na riešenie

národnostných a vzdelávacích zákonov, druhá predpisov parlamentného rokovacieho poriadku.

Tradičné vypočúvanie ministra ľudských zdrojov **Zoltána Baloga** pred parlamentným výborom pre národnosti sa uskutočnilo 26. marca. Minister zdôraznil význam založenia ustanovizne hovorcov v maďarskom parlamente, ako aj zvýšenie rozpočtovej položky pre národnosti. Správu ministra ľudských zdrojov členovia parlamentného výboru jednohlasne prijali, podobne ako aj správu ombudsmana za rok 2013 a listy riaditeľovi verejnoprávných médií a šéfredaktorku národnostných programov. V poslednom bode rokovali ná-

rodnostní hovorcovia okrem iného o možnosti morálnej podpory národnostného stretnutia v Ceglédberceli, ako aj o príprave budúročného rozpočtu.

Na aprílovom zasadnutí výboru sa zúčastnila aj predsedníčka Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku **Alžbeta Hollerová Račková**. Na programe rokovania boli medziiným informácie o možnostiach uchádzať sa o finančnú podporu cez Fond národnej spolupráce (Nemzeti Együttműködési Alap), ktorého prostriedky sa od tohto roku otvorili aj pre národnostné občianske organizácie, ako aj rozpočet na rok 2016.

Na zasadnutí výboru, ktoré sa konalo 22. apríla, boli pozvanými hosťami predseda Národnej volebnej komisie **András Patyi** a predsedníčka Národného volebného úradu **Ilona Pálffyová**, ktorí referovali o skúsenostiach z národnostných volieb. Hovorcovia sa dohodli na tom, ktoré návrhy noviel zákonov mienia zaradiť medzi národnostné záležitosti.

Podľa nich je potrebné, aby národnosti dostali slovo pri zmene osvetového zákona, zákona o centrálnom rozpočte a zákona o matrikách. Hovorcovia následne diskutovali o rozpočte na rok 2016. Návrhy predbežne predložili podľa základných údajov z roku 2015. Prioritu na budúci rok budú mať spolky a občianske združenia.

Predseda parlamentného výboru pre národnosti **Ján Fuzik** označil na poslednom predprázdninovom zasadnutí zboru aktuálnu situáciu okolo štátneho rozpočtu na rok 2016 z hľadiska národností za „stav milosti“. Do budúročného rozpočtu v značnej miere zakomponovali očakávania, sformulované národnosťami. Je v ňom priestor aj pre konkurzy, ktorých pokrytie zabezpečí vládny orgán pre záležitosti domácich národností. Hovorca vyslovil slová vďaky na adresu vlády a parlamentu a označil za ojedinelé, že podporu v hodnote 4 miliardy forintov z roku 2015 zvýšia roku 2016 na viac ako 8 miliárd forintov.

Foto: (kan/ef/mti)

AKO VIDÍTE SÚČASNOSŤ A BUDÚCNOSŤ SLOVÁKOV V MAĎARSKU?

Mária Nagyová, predsedníčka Kultúrneho výboru CSSM, poslankyňa Slovenskej samosprávy v Číve

Ja vidím situáciu trochu tmavo. Napríklad k nám do Čívu sa prisťahovalo veľa nových obyvateľov, takmer bez výnimky Maďarov. Oni, pochopiteľne, nemajú citové väzby k našej kultúre, tradíciám, hoci veľa krát lepšie prijímajú výučbu slovenčiny v škole ako pôvodní obyvatelia. Strácame mladých. Darmo sa učia po slovensky. V škôlke aj na nižšom stupni sa im to ešte páči, ale potom stratia záujem, o gymnazistoch ani nehovoriac. Myslím si, že u nás sú nositeľmi slovenskosti spevácke zbory. Slovenská samospráva sa snaží zachovávať zvyky a jazyk, ale je to veľmi ťažké. Ešte takí starší, ako som ja, hovoríme po slovensky, veď ja som napríklad do piatich rokov ani nevedela po maďarsky! Myslím si, že keď jazyk zahynie, potom už ani nás nebude. Chcem dúfať, že sa ešte dokážeme nejako obrodíť. Poznáam aj pozitívne príklady, keď si niektorá komunita iba pred niekoľkými rokmi uvedomila svoje slovenské korene a snaží sa zachovať, čo sa dá. Isté stopy nádeje vidím v tom, že mnohí mladí rozumejú po slovensky, len sa boja prehovoriť.

Základom všetkého je rodina, ale rodiny v našich obciach sú už zväčša

asimilované, alebo zmiešané či maďarské, takže z nášho hľadiska úlohu rodiny preberá škola a učitelia, do nich vkladáme nádej, že slovenská národnosť v Maďarsku má budúcnosť. U nás v obci sme dlho nemali slovenčinárku v základnej škole a ťažko sa hľadajú nové pracovné sily. Musíme si uvedomiť, aká záslužná práca prebieha aj v tých školách, kde sa slovenčina vyučuje ako predmet. Slovenské samosprávy by tiež mali napomáhať školy, a to nielen morálne, ale aj finančne, napríklad hradením cestovných nákladov na doškoľovanie pedagógov.

SÚRNE ÚLOHY V NAŠOM ŠKOLSTVE

Ladislav Petro,
člen Slovenskej samosprávy Budapešti

Žijeme v silne globalizovanom svete, presiaknutom kozmopolitizmom a liberalizmom. Tieto trendy nemusia byť negatívne, ale ich účinok nežičí národnostiam. Sú totiž motorom asimilácie.

Vieme, že prirodzená asimilácia vždy bola a bude, zastaviť ju nedokážeme, môžeme jej len čeliť. Žiaľ, čo sa týka znalosti jazyka, dostali sme sa na okraj prirodzených daností, takmer celkom sme stratili rodinnú bázu, nútení sme hľadať iné možnosti. To sme už spoznali, že od útleho veku sme odkázaní na inštitucionálnu jazykovú výchovu. Program sa pomerne dobre rozbehol, naše základné školy už majú svoje pridružené materské školy. Otázka je, ako predĺžiť tento systém na celé obdobie povinnej školskej dochádzky.

Paleta možností (i povinností) je veľmi pestrá, vyžaduje si mobilizáciu štátnych, samosprávnych a spoločenských orgánov, ako i pomoc materskej krajiny. Potrebný je predovšetkým vedomý prístup k veciam. V obciach organizovať život detí a mládeže od materskej cez základnú školu prostredníctvom školskej výučby i for-

mou záujmových krúžkov, ale veľký význam pripisujeme vedomému zaškoleniu do bazových slovenských škôl, aby táto činnosť mohla perspektívne pokračovať. Jednou z účinných foriem stimulovania by mohol byť fond na podporovanie rodičov, ktorí si pošlú dieťa do niektorej bazovej slovenskej školy. Tento fond by pomohol zmierniť výdavky rodičov a mohol by sa vytvoriť i v našich bazových školách.

Bolo by však načas zaoberať sa i s našimi bazovými školami. Vieme, že ani tieto sa nevytvorili spontánne, ale na podnet zhora, vedome, premyslene. Čo by bolo, keby sme ich prispôbili dnešným požiadavkám, menovite by v nich prebiehala inštitucionálna jazyková výučba počas celej povinnej školskej dochádzky. V prípade budapeštianskej školy by to bolo jednoduché, veď má povolenie na prevádzkovanie osemročného gymnázia. Niečo podobné by sa mohlo vytvoriť i v Békešskej Čabe. V prípade ďalších škôl by sme mali rozmýšľať o nejakej nadstavbovej forme. Sú to predsa naše školy, mali by slúžiť našim potrebám.

Ladislav Petro

PREMEŠKANÁ REFORMA NÁRODNOSTNÉHO ŠKOLSTVA

Alexander Kormoš,
básnik, bývalý pedagóg a redaktor

Slovenská národnosť v Maďarsku, vydaná napospas už asi 150 rokov trvajúcim maďarizačným snahám, nadnes skoro úplne stratila národnostné povedomie a svoj materinský jazyk. Na zámenu jazyka prišiel rad v šesťdesiatych rokoch minulého storočia, keď už aj slovenskí pedagógovia medzi sebou začali konverzovať v maďarskom jazyku. Česť výnimkám! Materinským jazykom dnešných školákov slovenského pôvodu je tiež *maďarský jazyk*, lebo aj ich rodičia sa učili v maďarskej škole, kde nanajvýš jeden predmet bol venovaný slovenskému jazyku. Školy tohto typu nie sú vhodné na zachovanie identity a materinského jazyka. Ba, napriek tomu, že ich nazvali *národnostnými školami*, keďže je to povinné, sú ony silnými baštami násilnej maďarizácie, lebo popri nich neexistuje nijaká alternatívna škola, alebo aspoň trieda, do ktorej by si mohli zapísať svoje deti rodičia, ktorí sa ešte nezriekli svojej slovenskosti.

Ozajstná národnostná škola je taká, v ktorej sa vyučujú všetky predmety (vyjmúc predmet maďarský jazyk a literatúra) *v národnostnom jazyku*, a nie taká, kde sa fakultatívne vyučuje národnostný jazyk, pričom všetky ostatné predmety sa vyučujú v maďarskom jazyku a v maďarskom du-

chu – povinne. Žiaľ, 95 % tzv. slovenských národnostných škôl je takéhto typu. Samozrejme, pedagógovia bez slovenského národného povedomia, ktorí sa obávajú o svoje pracovisko, vyhlasujú aj takéto školy za potrebné.

Je paradoxná skutočnosť, že v niektorých Slováckmi obývaných osadách slovenskí obyvatelia sú nútení bojovať i za to, aby im nezrušili ešte aj školu takéhto typu. Avšak keby sa premenili tieto (ba aj zrušené) školy na *slovenské jednojazyčné*, ihneď by nastal nedostatok slovenských pedagógov. Čiže slovenskí pedagógovia by sa nemali obávať takejto školskej reformy, lebo spoločenská prestíž slovenského pedagóga a jazyka by neslýchane vzrástla, keďže dopyt po slovenských odborných pedagógoch by sa z roka na rok zvyšoval. V pr-

vých rokoch 15-ročnej školskej reformy (3-ročná materská škola + 8-ročná základná škola + 4-ročná stredná škola) potrebný počet odborných slovenských pedagógov by sa zabezpečil formou *hostujúcich pedagógov zo Slovenska*, a to dovtedy, kým by sa nerozvinulo tuzemské vzdelávanie slovenských odborných pedagógov pre každý predmet. Za tento čas by sa v predreformových ročníkoch zachoval terajší vyučovací systém a mnohí z našich pedagógov by za 15-ročné obdobie odišli do dôchodku. Ostatní by zasa mali dosť času pripraviť sa na požiadavky reformy, ktorá by sa uskutočňovala nie naraz, ale postupne z roka na rok, od 1. ročníka materskej až po 4. ročník strednej školy. Najväčšou výzvou reformy by boli požiadavky slovenskej škôlky, kde by sa začala výučba slovenského jazyka z nultého stupňa, lebo doma v rodine komunikácia prebieha už v maďarskom jazyku. Totiž škôlkarov bude treba za 3 roky jazykovo pripraviť tak, aby vyhovelí požiadavkám prvého ročníka základnej školy. Ale podľa mojich vedomostí v slovenskej

škole v Budapešti, v Békešskej Čabe a možno i v Sarvaši takáto škôlka už existuje.

Zavedenie systému takejto 15-ročnej, z roka na rok postupujúcej školskej reformy som navrhol na žiadosť pani *Töttössyovej*, vedúcej Národnostného oddelenia Ministerstva školstva, ešte v r. 1990, ale na môj návrh dodnes nikto nereagoval. (V tom čase slovenským referentom tohto oddelenia bol *Michal Mata*, ktorý mohol byť svedkom môjho návrhu, ale ani on naň nereagoval.) Keby sa vtedy, v školskom roku 1990/1991, bola začala uskutočňovať táto reforma, v školskom roku 2005/2006 by bola už dokončená. A nemuseli by sme si klásť otázku: „*Ako ďalej, pomáďarčení Slováci?*“ Naša cesta by nebola zarúbaná, ale otvorená do ďalekej budúcnosti.

O čom som tu hovoril, to príslušníci maďarskej národnosti na Slovensku majú všetko zabezpečené. Majú svoje školy s vyučovacím jazykom maďarským od škôlky až po univerzitu. Kolektívne práva majú zabezpečené vysoko nad európskym štandardom. Strana maďarskej koalície má svojich poslancov v parlamente a vo vláde SR sú niektoré ministerské kreslá obsadené Maďarmi. Porovnávanie postavenia obidvoch menšín je absolútne oprávnené. Prečo?

Po rozpadnutí monarchie, na území ktorej vzniklo viac následníckych národných štátov, sa utvorilo aj samostatné a nezávislé *Československo*. Po *Trianonskej mierovej zmluve*, uzavretej r. 1920, víťazné veľmoci sa usilovali určiť hranice medzi Maďarskom

a Československom v oblastiach so zmiešaným obyvateľstvom tak, aby na oboch stranách zostal približne rovnaký počet (v ČSR) *maďarských a (v MR) slovenských obyvateľov*. Tento počet činil okolo 600 000 obyvateľov. Mierová zmluva zaviazala následnícke štáty monarchie, aby na svojom území žijúcim národnostným menšinám bezo zvyšku zabezpečili ich národnostné práva. Avšak túto svoju povinnosť maďarský štát nesplnil. O tom svedčí aj fakt, že podľa sčítania ľudu (2000) na Slovensku sa prihlásilo k maďarskej národnosti okolo 570 000 občanov, kým v Maďarsku sa hlásilo k slovenskej národnosti menej ako 10 000 obyvateľov.

Niektorí pedagógovia, hlavne protivníci akejkolvek reformy, sa budú odvolávať na to, že *ako by reagovali*

na takúto reformu rodičia. Podľa mňa rodičia by maximálne podporovali takúto reformu, lebo ich prvoradý záujem je, aby sa ich deti perfektne naučili po slovensky. Tejto ich požiadavke oveľa lepšie vyhovejú zreformované školy, ako dnešné. Aj pedagógovia terajších tzv. dvojjazyčných škôl by sa tešili výsledkom reformy, lebo do ich škôl by prichádzali žiaci s oveľa bohatšou slovnou zásobou ako dosiaľ.

Záverom ešte toľko, že navrhnutá zmena by isto-iste zabezpečila prežitie a budúcu existenciu Slovákov v Maďarsku, preto si myslím, že nikto na svete nemá právo postaviť sa proti takejto, alebo ešte účinnejšej reforme. Zvedavo čakám lepšie návrhy, ako je môj.

Pilišsky Santov 2001

Tak učil otec syna

Gregor Papuček Dívaj sa na mňa

Dívaj sa na mňa,
ja dobré myšlienky mám
za čelom.

Dívaj sa na mňa,
ja chcem byť tvojím verným
priateľom.

Prišiel som k tebe,
ja chcem byť vždycky s tebou,
aby si
viac nikdy už sám nebol.

Budín 14. júla 2015

Tak učil otec svojho syna:
– Svoju reč, syn môj, v láske maj,
za inú reč ju nepredaj,
naším zlatom je slovenčina.

Stratiť ju je jak keď zhorí dom,
predať si ju je trest boží,
trápne je žiť v cudzej koži,
len ňou môžeš ostať Slovákom.

Žiaden div sa v svete nestane,
veď len tak je to prirodzené,
ak Slovak Slovákom ostane.

Ostaň, syn môj, verným Slovákom,
buď verný našej slovenčine,
nedopušť, aby ti zhorel dom.

Budín 8. júla 2015

POLITIKA V OBRAZOCH

Štátny tajomník Ministerstva ľudských zdrojov zodpovedný za konfesie, národnosti a spoločenské vzťahy Miklós Soltész a jeho zástupca Imre Deák prijali 14. januára predsedov celoštátnych národnostných samospráv. Na následnej spoločnej tlačovej konferencii s predsedníčkou Združenia celoštátnych národnostných samospráv a Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku Alžbetou Hollerovou Račkovou vyzdvihli úspešnosť štátneho rozpočtu na rok 2015. Jeho prijatím sa národnostiam ujde o dve miliardy forintov viac. Narástla v prvom rade podpora na dlhé roky stagnujúce prevádzkové náklady samospráv, podpora inštitúcií vo vlastnej správe, v prípade národnostných súbehov podpora na náklady súvisiace s tábormi a podpora miestnych a teritoriálnych (župných) samospráv.

Foto: László Bajtai

Kontrolný podvýbor Parlamentného výboru pre národnosti sa stretol 20. mája s predsedníčkou Združenia celoštátnych národnostných samospráv Alžbetou Hollerovou Račkovou, aby prediskutovali aktuálne problémy, ktoré sťažujú fungovanie národnostného samosprávneho systému. A. Hollerová Račková informovala výbor o. i. o tom, že práca nových zborov sa rozbehla v priaznivejších podmienkach ako predtým, no nie všetci sú spokojní, keďže každá samospráva plánuje rozširovanie a rozvoj systému svojich inštitúcií, na čo zatiaľ nie sú zabezpečené potrebné finančné prostriedky. Ďalšou problematickou oblasťou je školstvo, ktorého pálčivým problémom je financovanie malých škôl. Problémy sa vyskytujú pri príprave a posudzovaní zmien právnych predpisov, Združenie nemá dostatočný čas na vykonávanie týchto povinností. Kým situácia regionálnych a miestnych samospráv sa zlepšila, nedostatok zdrojov v občianskej sfére spôsobil napätie, uviedla o. i. predsedníčka Združenia celoštátnych národnostných samospráv.

Foto: (kan)

Foto: K. Slauková

Vo Veľkej Tarči bolo treba vypísať mimoriadne voľby slovenskej samosprávy, pretože tri zo štyroch poslankýň sa zriekli svojho mandátu. Voliči pristúpili k urnám 17. mája, všetkých kandidátov nominoval Spolok Slovákov z okolia Pešti Dolina. Za predsedníčku Slovenskej samosprávy vo Veľkej Tarči znovu zvolili Katarínu Slaukovú. novými poslancami sa stali Kristián Šipiczky a Gábor Varga. Obaja, ako aj kandidátka Katarína Gombášová, ktorá sa do samosprávy nedostala, sa v národnostnom živote obce angažovali aj predtým.

Foto: (kan)

Slováci z Budapešti a z Békešskej Čaby si 26. marca pripomenuli život a činnosť čabianskeho gazdu, bývalého agrárneho politika a parlamentného poslanca **Ondreja Likera Áchima**. Na slávnostnom akte sa zúčastnili viacerí poprední činitelia slovenského a maďarského verejného života v Maďarsku. Medzi slávnostnými príhovormi zapievali Áchimove obľúbené piesne členovia spevackého zboru Čabianska ružička. Po kladení vencov sa účastníci presunuli do Liptákovej vily, kde sa uskutočnilo premietanie dokumentárneho filmu o vlnajšom odhalení busty čabianskeho agrárneho politika.

V poradí 54. Slovenské národné slávnosti (SNS) vojvodinských Slovákov boli venované dôležitým výročiam našich južných susedov, ale aj Slovákov v celosvetovom meradle. Uplynulo 270 rokov odvtedy, ako sa prví Slováci usadili v Báčskom Petrovci. Pred dvadsiatimi piatimi rokmi bola obnovená činnosť Matice slovenskej v Juhoslávii, dnes v Srbsku, a oslavujúci v znamení Roka Ľudovíta Štúra vzdali hold pamiatke tohto veľikána slovenských dejín a kultúry. Na veľkolepých oslavách sa zúčastnila aj delegácia Slovákov z Maďarska na čele s predsedníčkou CSSM Alžbetou Hollerovou Račkovou.

Foto: (csl)

Foto: E. Fábiánová / A. Kiššová

Veľvyslanec Slovenskej republiky v Budapešti Rastislav Káčer a vojenský pridelenec SR Jozef Takács usporiadali 9. septembra v reprezentačných priestoroch paláca Štefania v Budapešti slávnostnú recepciu pri príležitosti Dňa ústavy a Dňa ozbrojených síl Slovenskej republiky. Na slávnostnú recepciu pozvali členov diplomatického zboru, vedúcich zahraničných kultúrnych inštitúcií v Maďarsku, predstaviteľov maďarského politického a spoločenského života a slovenskej komunity v Maďarsku. „Veľmi si vážim, že ste prišli oslaviť tento náš spoločný sviatok s nami a veľmi sa teším, že si zachováate slovenské dedičstvo a slovenské zvyky. Máme nové podnety, ktoré prichádzajú do Maďarska život slovensko-maďarské spolužitie v tom najlepšom slova zmysle,“ povedal R. Káčer. Pri príležitosti štátneho sviatku Dňa ústavy Slovenskej republiky generálny konzul SR Štefan Daňo hostil predstaviteľov slovenských samospráv, organizácií a inštitúcií a vedenie mesta Békešská Čaba a Békešskej župy. Slávnostná recepcia sa konala 3. septembra v priestoroch hotela Fiume v Békešskej Čabe. Generálny konzul pripomenul 23. výročie prijatia ústavy SR. „Dynamicky sa vyvíjajú hospodárske a obchodné vzťahy, riešia sa energetické otázky, budujú sa infraštruktúry, realizuje sa celý rad cezhraničných a ekologických projektov,“ zhrnul výsledky vzájomnej spolupráce Š. Daňo a poďakoval prítomným, zvlášť slovenskej komunite v Maďarsku, za doterajšiu všestrannú a plodnú súčinnosť.

Jediný týždenník Slovákov v Maďarsku Ľudové noviny bol založený 4. októbra 1957. Pripomínajúc si túto udalosť Celostátna slovenská samospráva v Maďarsku usporiadala pre novinárov a redaktorov slovenských médií pôsobiacich v Maďarsku priateľské stretnutie. Jeho cieľom bola výmena skúseností a diskusia o budúcnosti. Pozvanie prijali redaktori slovenského vysielania Maďarského rozhlasu a televízneho magazínu Domovina, novinári slovenskej prílohy mestského magazínu v Sarvaši Novinkár nad Kerešom, časopisu Budapeštiansky Slovák a bývalí a terajší redaktori Ľudových novín. Nosnou témou boli nepriaznivé podmienky, ktoré sťažujú chod všetkých slovenských médií v Maďarsku. Nedostatok financií a pracovných síl, nevhodné pracovné podmienky, chýbajúci dorast, klesajúci počet čitateľov, poslucháčov a divákov – to sú problémy, s ktorými denno-denne zápasia nielen slovenské, ale takmer všetky národnostné a väčšina maďarských médií. Účastníci stretnutia sa v diskusii snažili hľadať riešenia tohto nepriaznivého stavu.

Foto: (kan)

Foto: (kan)

že v mnohých otázkach nedošlo ku kompromisnému riešeniu. Nový generálny riaditeľ, ktorý stojí na čele MTVA od augusta, sa nemohol zúčastniť na zasadnutí kvôli iným pracovným povinnostiam, zastúpili ho generálny riaditeľ spoločnosti Mediálne služby Duna, s. r. o., Menyhért Dobos a predseda kuratória nadácie Pre verejnoprávnosť László Balogh. M. Dobos vyzdvihol o. i. to, že podľa predstáv vedenia MTVA národnostné vysielanie by nemalo byť segregované, malo by byť organicky začlenené do programového pásma a čisto spravodajský kanál M1 privíta správy od národnostných redakcií. L. Balogh sa zmienil o tom, že ich cieľom je napomáhať zlepšenie kvality národnostných programov a zvýšiť ich sledovanosť.

Valné zhromaždenie Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku

Prvé zasadnutie Valného zhromaždenia Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku (VZ CSSM) v roku 2015 sa uskutočnilo 24. februára a prebehlo v znamení reorganizácie. Poslanci modifikovali základné dokumenty

Foto: (zp)

Začiatkom októbra zasadal parlamentný výbor pre národnosti. Nosnou témou rokovania boli národnostné vysielania na kanáloch verejnoprávnej televízie. Na predchádzajúcom zasadnutí národnostní hovorcovia skoncipovali list adresovaný novému generálnemu riaditeľovi MTVA Miklósovi Vaszilymu. Kvalita národnostných programov, podmienky na ich výrobu a nevhodný vysielací čas boli častými témami diskusie medzi výborom a predošlým vedením MTVA, a často aj zbytočnými, keď

Osvetového centra CSSM s návrhom na pretvorenie kultúrnej inštitúcie CSSM na Ústav kultúry Slovákov v Maďarsku (ÚKSM), v ktorom budú zatiaľ dve oddelenia: oddelenie osvetu a oddelenie kultúrneho dedičstva, ďalej modifikovali základné dokumenty spoločnosti Legatum, s. r. o., ktorej úlohou ostalo vydávanie ľudových novín a ďalších národnostných publikácií, ako i zužitkovanie nehnuteľností a poslanci odsúhlasili aj jej nový názov: Nezisková verejnospešná spoločnosť s ručením obmedzeným SlovakUm.

Druhé, aprílové riadne zasadnutie Valného zhromaždenia Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku sa nieslo v znamení personálnych zmien. Na post vedúceho úradu CSSM poslanci zvolili Zoltána Szabóa, za riaditeľku Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku Katarínu Királyovú, na čelo hospodárskej spoločnosti SlovakUm Imricha Fuhla, šéfredaktorkou týždenníka Ľudové noviny sa stala jeho dlhoročná redaktorka Eva Fábiánová, riaditeľkou Slovenskej základnej školy, materskej školy a internátu v Sarvaši jej dovtedajšia poverená riaditeľka Zuzana Nemčoková a na čele Maďarsko-slovenskej dvojazyčnej národnostnej základnej školy a internátu v Novom Meste pod Šiatrom poslanci potvrdili dlhoročnú riaditeľku inštitúcie Júliu Kuczikovú.

Foto: (zp)

Keďže štátna pokladnica neposlala Celoštátnej slovenskej samospráve v Maďarsku (CSSM) ročnú hodnotiacu správu načas, Valné zhromaždenie na svojom aprílovom zasadnutí nemohlo prerokovať a schváliť správu o finančnej uzávierke za rok 2014. V dôsledku toho sa poslanci dohodli na zvolaní mimoriadneho zasadnutia VZ CSSM, ktoré sa uskutočnilo 26. mája v sídle zboru. Poslanci využili túto príležitosť na prerokovanie viacerých aktuálnych tém a schválený program mal napokon štrnásť bodov.

Foto: (zp)

Foto: (zp)

Na septembrovom zasadnutí členovia Valného zhromaždenia Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku prerokovali program pozostávajúci z 21 bodov. Predtým, ako sa po letných prázdninách pustili do práce, zložili sľub noví poslanci. Následkom personálnych zmien a z nich vyplývajúcej nezlučiteľnosti funkcií sa vo VZ uvoľnili mandáty. Novými poslancami sa stali Melinda Csapová Mesniková z Telekgerendášu a poslanec Slovenskej samosprávy V. obvodu Budapešti Zsolt Szilágyi. Na zasadnutí členovia VZ CSSM schválili o. i. nové názvy niektorých inštitúcií a následkom spomínaných personálnych zmien zvolili nových členov niektorých výborov. Na rokovaní odznali informácie o školskom roku 2014/2015 v školách prevádzkovaných CSSM a poslanci sa zaoberali aj neuralgickými bodmi nášho školstva. Predsedníčka CSSM A. Hollerová Račková ich informovala o príprave akčného plánu na riešenie závažných problémov v tejto oblasti.

Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí

V pracovnom finiši roku 2014 zavítala na pracovnú návštevu Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí Alžbeta Hollerová Račková, ktorá sa ujala funkcie predsedníčky Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku po úspešných voľbách na jeseň 2014. Na pôde ÚSZZ ju prijal jeho predseda Igor Furdík, ktorý s novou predsedníčkou CSSM zotrval v obsažnej debате o kľúčových úlohách a výzvach, ktoré v roku 2015 stoja nielen pred novým vedením najrešpektovanejšej organizácie slovenskej národnosti v Maďarsku, ale najmä v naplňovaní zámerov v posilňovaní slovenskosti v tradičných mestách a obciach, v ktorých žijú Slováci a ich potomkovia v niekoľkých generáciách.

Foto: ÚSZZ

Na pozvanie predsedníčky CSSM Alžbety Hollerovej Račkovej predseda Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí Igor Furdík absolvoval od 18. mája päťdňovú návštevu v prostrediach slovenskej národnosti v Maďarsku. Prvoradým cieľom jeho cesty v 12 lokalitách obývaných Slovákmi bolo spoznávanie aktuálneho stavu a problémov týkajúcich sa slovenského školstva a výučby slovenčiny od materských škôl po gymnáziá, a na základe získaných poznatkov spoločnými silami s Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR a kľúčovými inštitúciami Slovákov v Maďarsku nájsť čo najvhodnejšie riešenie na zlepšenie jeho kvality. Dôležitosť i poslanie tematickej pracovnej cesty I. Furdíka v Maďarsku podčiarkla účasť veľvyslanca Slovenskej republiky v Maďarsku Rastislava Káčera v prevažnej časti programu, na stretnutiach a rokovaníach.

Foto: (kan)

Deň zahraničných Slovákov si pripomenuli tí najhorlivejší krajanovia a predstavitelia organizácií a inštitúcií opäť v petržalskom Sade Janka Kráľa, pri základnom kameni Pamätníka slovenského vystaňovalectva a zahraničných Slovákov. Príležitostný program pozostával z príhovorov podpredsedu ÚSZZ Petra Prochádku, poslanca bratislavského mestského zastupiteľstva Milana Vetráka a spolupracovníka ÚSZZ Ľudovíta Pomichala. V umeleckej časti programu vystúpila komorná spevácka skupina z Vojvodiny, ktorá zaspievala vystaňovalecké piesne významných slovenských skladateľov: Keď sa Slovák v úprave Eugena Suchoňa a Hojže Bože v úprave Viliama Figuša Bystreho. Báseň Vystaňovalci a Heroica Slovaca autorky Viery Benkovej zarecitovala Anna Margaréta Valentová.

Foto: ÚSZZ

Foto: ÚSZZ

Prvým októbrovým dňom vláda Slovenskej republiky vymenovala do funkcie predsedu Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí Jána Varšu, ktorý vystriedal vo vedení úradu Igora Furdíka. Podpredseda vlády SR a minister zahraničných vecí a európskych záležitostí SR Miroslav Lajčák okrem iných kľúčových aktivít ÚSZZ pod vedením I. Furdíka ocenil a akcentoval najmä jeho vklad pri zavedení nových programov na prezentáciu krajanov na Slovensku, jeho systematickú podporu pre krajské aktivity v krajinách pôsobenia zahraničných Slovákov a spoluprácu na medzinárodných výmenných progra-

moch. J. Varšo sa pre čitateľov Ľudových novín vyjadril, že sa úprimne teší na spoluprácu so všetkými krajanmi, pričom ich ubezpečuje, že so svojimi spolupracovníkmi sa bude usilovať nadviazať na pozitívne výsledky, ktoré úrad v uplynulom období dosiahol. Zároveň podčiarkol, že prioritným cieľom ÚSZZ ostáva podpora národného povedomia a kultúrnej identity Slovákov žijúcich v zahraničí, podpora inštitúcií zriadených na dosiahnutie tohto účelu a udržiavanie dobrých vzťahov s materskou krajinou.

Z aktivít našich župných samospráv

Slovenská samospráva Békešskej župy pozvala 17. februára vedúcich predstaviteľov miestnych slovenských samospráv župy na spoločné zasadnutie. Popri predsedoch zavítali do budovy Slovenskej základnej školy a gymnázia v Békešskej Čabe aj vedúci občianskych organizácií a pedagógovia vyučujúci slovenčinu. Na úvod vystúpili hostia a predstavili programy svojich zborov a organizácií. Následne diskutovali o stave výučby slovenského jazyka na všetkých stupňoch škôl – od materských až po univerzity.

Foto: Matej Kešjár

Slovenská samospráva Peštianskej župy pozvala v druhej polovici júna predstaviteľov miestnych slovenských zborov na poradu, na ktorej vyhodnotila žiadosti o poskytnutie dotácie. V druhej časti stretnutia si účastníci, ktorí zastupovali obce zo všetkých kútov župy, vypočuli prednášku o možnosti zapojenia sa do práce Elektronickej databázy poznania a vzdelávania s názvom Zbierka dedičstva (Örökségtár), a to v záujme prezentovania kultúry národností v Maďarsku vo verejnom školstve a vzdelávaní.

Foto: Cs. Lámpert

Koncom februára zasadala v Tatabáni Slovenská samospráva Komárňansko-ostrihomskej župy. Predsedníčka Alžbeta Szabová informovala prítomných o udalostiach medzi dvoma zasadnutiami, potom členovia zboru diskutovali o organizovaní jarných programov. Poslanci jednohlasne schválili zmluvu o spolupráci medzi župnou slovenskou samosprávou a Samosprávou Komárňansko-ostrihomskej župy.

Foto: A. SZ.

Slovenská samospráva Komárňansko-ostrihomskej župy organizuje každý rok vysunuté zasadnutie v niektorej zo slovenských obcí. Zámerom je, aby župní poslanci a prítomní hostia mali možnosť stretnúť sa a vypočuť si informácie o činnosti, problémoch a úspechoch hostiteľskej slovenskej samosprávy. V roku 2015 zasadali koncom júna v Dome inštitúcií v Dorogu. Hostiteľom bola slovenská samospráva mesta. Jej predseda Alexander Hubáček podrobne hovoril o začiatkoch, súčasnom stave a o aktivitách slovenského zboru. Okrem správy o činnosti župného zboru riešili poslanci aj iné dôležité otázky.

Foto: Alžbeta Szabová

V Tatabáni v polovici septembra zasadala župná slovenská samospráva. Na rokovaní sa zúčastnili aj predsedníčka Kultúrneho výboru CSSM Mária Nagyová a národnostná referentka župy Zita Vargová. Predsedníčka župného zboru Alžbeta Szabová informovala prítomných o aktivitách v uplynulom období a o plnení uznesení. Bod o plnení rozpočtu v prvom polroku 2015 a o jeho novele poslanci jednohlasne schválili. V ďalšom bode prerokovali prípravu recitačnej a vedomostnej súťaže, ktorú už viac ako desať rokov organizuje Základná škola v Tardoši, spoluorganizátorom je župná slovenská samospráva, ktorá podujatie aj finančne podporuje.

Foto: A. SZ.

Z činnosti našich občianskych organizácií

Únia slovenských organizácií v Maďarsku usporiadala posledné zasadnutie valného zhromaždenia v roku 2014 vo svojom sídle v Regionálnom stredisku SOC v Slovenskom Komlóši. Predseda združenia František Zelman vyzdvihol, že víťazstvom koalície sa začalo nové obdobie v dejinách našej národnosti. V Celoštátnej slovenskej samospráve v Maďarsku sa rozbehla práca v pokojnej, príjemnej atmosfére. Poslanci jednotlivých regiónov informovali účastníkov rokovania o výsledkoch župných národnostných volieb. VZ si zvolilo nové vedenie. Predsedom naďalej zostal František Zelman, podpredsedníčkou sa stala Judita Molnárová Pribojszká. Konaťelom združenia zostal Matej Kešjár. Predsedníčkou dozornej komisie sa stala Melinda Csapová Mesniková z Telegerendášu, podpredsedom Pavle Kunovac z Békešskej Čaby a za tretiu členku zvolili Zuzanu Szabovú z Budapešti.

Foto: Marianna Bajczarová

V druhú májovú sobotu zasadalo v priestoroch Slovenského inštitútu v Budapešti Valné zhromaždenie Zväzu Slovákov v Maďarsku. Zbor postupne schválil správu o činnosti ZSM za rok 2014, správu o činnosti Verejnoprospešnej nadácie ZSM, za jej novú kurátorku zvolil bývalú dlhoročnú redaktorku Ľudových novín Vlastu Zsákiovú, ďalej schválil modifikáciu stanov a organizačného poriadku a prijal 30 nových členov na základe prihlášok. Na zasadnutí bola prítomná predsedníčka CSSM Alžbeta Hollerová Račková, ktorá vo svojom príhovore priblížila prítomným súčasné zloženie a prácu CSSM, ako aj svoje predstavy a ciele. Predsedníčka ZSM Ruženka Egyedová Baráneková ocenila gesto predsedníčky najvyššieho voleného zboru Slovákov v Maďarsku a vyjadrila svoju radosť zo spolupráce i podporu ZSM.

Foto: (zp)

Koncom decembra 2014 sa v Doškoľovacom stredisku Ústavu na výkon trestu v Mlynkoch konala najväčšia a najznámejšia konferencia Slovákov v Maďarsku organizovaná ZSM s názvom „Ako ďalej, Slováci v Maďarsku“. Pred konferenciou si účastníci pozreli viacgeneračný kultúrny program Vitajte u nás..., ktorý vznikol v spolupráci žiakov miestnej základnej školy a Slovenského pávieho krúžku v Mlynkoch. Dvojdnňové podujatie ZSM poskytlo veľa informácií o ďalších postupoch, možnostiach Slovákov žijúcich v Maďarsku v roku 2015.

Foto: (fuhl)

Foto: (fuhl)

Čabianska organizácia Slovákov usporiadala v polovici februára stretnutie predstaviteľov národnostných organizácií v Maďarsku. Do metropoly dolnozemských Slovákov prišli vedúci občianskych organizácií a národnostných samospráv z celej krajiny. Program sa začal spomienkovou slávnosťou usporiadanou pri príležitosti 67. výročia založenia Demokratického zväzu Slovákov v Maďarsku. Následná konferencia niesla názov „Hodnota spolupráce v spoločnosti a priateľstiev“. V rámci podujatia sa konali vernisáže viacerých výstav a večer sa v Ibsenovom dome predstavilo Slovenské divadlo Vertigo s hrou Dušana Širokého Keď dozrel čas.

Foto: (ef)

Regionálny spolok Slovákov z okolia Pešti Dolina usporiadal 16. januára v Peterke valné zhromaždenie. Po správe o minuloročnej činnosti spolku členovia VZ museli modifikovať stanovky, formou volieb potvrdili vo funkcii predsedníčku Zuzanu Szabovú a podpredsedu Ondreja Csabu Aszódího, zvolili členov predsedníctva a dozornej rady a harmonizovali podujatia jednotlivých členských obcí. Účastníci valného zhromaždenia sa dohodli aj na termínoch menších akcií, ktoré sú však pre ich organizátorov – miestne slovenské samosprávy – najväčšie a najdôležitejšie.

Foto: (ef)

Klub slovenských dôchodcov usporiadal 19. februára v Slovenskom inštitúte v Budapešti valné zhromaždenie. Na programe bolo schválenie minuloročnej činnosti, správy o hospodárení klubu, ale aj príprava programov na prvý polrok roku 2015 a voľba nového vedenia. Predsedníčkou sa stala Júlia Horváthová, členmi predsedníctva Alžbeta Derzbachová, Ján Karkalik, Ladislav Petro a Michal Hrivnák.

Prvé valné zhromaždenie Čabianskej organizácie Slovákov v roku 2015 sa uskutočnilo 8. mája v Áchimovej sieni Čabianskeho slovenského oblastného domu. Podľa programu odznali správy predsedníctva a kontrolného výboru v podaní predsedu ČOS Michala Lásika a predsedu kontrolného výboru Mateja Králika. Rokovanie VZ viedol Michal Tóth. M. Lásik vo svojom referáte hovoril o minuloročných aktivitách ČOS. Vyzdvihol, že napriek ťažkostiam, ktoré zasiahli do života organizácie – tragická smrť Anny Ištvánovej, klesajúce podpory – organizácia priebežne vykonávala svoju činnosť, jej skupiny naďalej fungovali, získali viaceré ocenenia a podieľali sa na niekoľkých celoštátnych podujatiach a projektoch.

Foto: M. Bukranová

OBNOVENÁ SLOVENSKÁ MATERSKÁ ŠKOLA V NOVEJ HUTE

Ak ste dakedy navštívili Slovenskú materskú školu v Novej Hute postavenú v roku 1980, nie je isté, že by ste ju dnes spoznali. Ako na slávnostnom odovzdaní obnovej budovy 25. septembra 2015 starosta obce **Flórián Jámber** povedal, budovu inštitúcie, ktorú navštevuje 35 detí, zrekonštruovali za 95 miliónov forintov zo zdrojov Európskej únie a maďarskej vlády. Miestna samospráva musela hradiť iba 5 % nákladov. Starosta referoval o tom, že vymenili strechu, dvere, okná i dlažbu, izolovali steny,

zmenili interiér budovy, vytvorili ešte jednu skupinovú miestnosť, zmodernizovali vodovodnú a elektrickú sieť, zakúpili nový nábytok, hračky a náradie. Budovu odteraz vykurejú z miestnych zdrojov vyprodukovanou biomasou, drevnou štiepkou, čím sa radikálne znížili náklady na kúrenie.

Slávnosť poctil svojou prítomnosťou minister ľudských zdrojov **Zoltán Balog**. Ako vo svojom príhovore povedal, Maďarsko bude úspešné len vtedy, ak medzi východnou a

Minister prízvukoval, že schopnosť vidieka udržať si obyvateľov spočíva v čím väčšom počte detí, rodín, jasíel, materských škôl a takých obcí, ktoré sa o to všetko postarajú.

Poverená vedúca inštitúcie **Erika Čizmárová Gedeová** adresovala slová vďaky všetkým, ktorí sa podieľali na zabezpečení nerušenej prevádzky materskej školy počas rekonštrukčných prác. Účastníci slávnosti si s úctou a vďakou pripomenuli nedávno zosnulú bývalú riaditeľku inštitúcie **Agnešu Sziklaiovú**. Zlatým klincom otváraciej slávnosti boli, samozrejme, škôlkari, ktorí nadchli obecnstvo slovenským a maďarským programom.

Kolektív materskej školy úzko spolupracuje so Slovenskou samosprávou Novej Huty. Jej predsedníčka **Alžbeta Telekešová** sa v mene zboru poďakovala škôlke za činnosť na poli zachovávaní a pestovania slovenských tradícií a slovenského jazyka a poďakovala sa i rodičom, ktorí si nárokuje slovenskú výchovu v inštitúcii.

Pani predsedníčka sa ďalej poďakovala Úradu vlády pre cirkevné, národnostné a občiansko-spoločenské vzťahy Ministerstva ľudských zdrojov za uznanie práce samosprávy udelením účelovej podpory. Vďaka tomu môže zastupiteľský zbor podporovať miestne národnostné inštitúcie, spoločenské organizácie či podujatia, ktoré sa podieľajú na zachovávaní slovenského jazyka a tradícií.

A. Telekešová

Foto: (EMMI / MTI)

západnou časťou krajiny, resp. medzi centrom a perifériami nebudú také veľké rozdiely v rozvoji, ako v súčasnosti. Nová Huta je z tohto hľadiska výnimkou, mladí odtiaľto neodchádzajú, keďže lídri obce hľadajú možnosti a nachádzajú zdroje na rozvoj.

DEŇ SLOVÁKOV V MAĎARSKU 2015

Telekgerendáš

Deň Slovákov v Maďarsku oslavujeme už 18 rokov v prvú júlovú sobotu vždy v inom regióne krajiny. V roku 2015 sa náš najväčší sviatok konal v obci *Telekgerendáš* neďaleko Békešskej Čaby. Bohatý program aj teraz pripravila *Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku* (CSSM) v spolupráci s *Ústavom kultúry Slovákov v Maďarsku* (ÚKSM) a miestnymi samosprávami a spoločenskými organizáciami. Oslavy sa začali otvorením výstavy o *Ludovítovi Štúrovi*. Riaditeľ *Slovenského inštitútu v Budapešti* **Gabriel Hushegyi** informoval početné obecnstvo, že expozíciu, venovanú veľikánovi slovenských dejín, ktorá podáva geografický prehľad jeho životnej dráhy na území Slovenska, pripravila pri príležitosti *Roka Ľ. Štúra* jeho rodná obec *Uhrovec*. V tej istej sále sa uskutočnila aj vernisáž výstavy miestnej histórie. Miestnym ochrancom slovenských tradícií a zberateľom hmotnej kultúry sa podarilo vytvoriť bohatú zbierku starodávnych predmetov.

V kostole v mene miestneho evanjelického cirkevného zboru privítala prítomných farárka **Mária Liptáková Gajdácsová** a prihovorela sa farárka celoštátnej slovenskej evanjelickej farárskej služby **Hilda Gulácsiová Fabuľová**. Ekumenickú pobožnosť

slúžili katolícki farári **Tibor Kammerer** z Čorváša a **Ján Mlynarčík** z Rumunska a evanjelický farár zo Slovenského Komlóša **Atila Spišák**. Na ústredných oslavách so slávnostným príhovorom vystúpila predsedníčka CSSM **Alžbeta Hollerová Račková**, ktorá sa sústredila na predstavenie histórie a súčasnosti hostiteľskej obce. Ďalej pripomenula udalosť, ktorú možno v novodobej histórii slovenskej komunity v Maďarsku právom označiť za historickú: *pred vyše dvadsiatimi rokmi, po prvých miestnych národnostných voľbách v roku 1994, dňa 12. apríla 1995 sa uskutočnilo ustanovujúce zasadnutie Valného zhromaždenia Celoštátnej slovenskej samo-*

správy. Štátna tajomníčka *Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR Romana Kanovská* vyjadrila svoju radosť z toho, že sa môže zúčastniť na tejto slávnostnej udalosti a oceníla aktivity krajanov v Maďarsku. Okrem solúnskych bratov *sv. Cyrila a Metoda* pripomenula aj národného buditeľa, politika, vedca, pedagóga a novinára *Ľ. Štúra*, ktorého dvesté výročie narodenia sme si pripomenuli v tomto roku. Následne sa prihovril slovenský národnostný hovorca maďarského parlamentu *Ján Fuzík*, ktorý počas štyroch volebných období stál na čele CSSM. Vo svojom pre-

jave v krátkosti predstavil prvý rok fungovania parlamentného výboru pre národnosti a výsledky, ktoré zbor dosiahol. Predseda *Úradu Slovákov žijúcich v zahraničí Igor Furdík* hovoril o tom, že Slováci svojou vytrvalosťou a pracovitosťou sedia zaslúžene v Európskej únii vedľa ďalších, starších štátov a aj krajanov viedli tieto vlastnosti k tomu, čo doteraz dosiahli. Ako posledný sa prihovril riaditeľ národnostného odboru *Ministerstva ľudských zdrojov Anton Paulík*, ktorý pripomenul 20. výročie vzniku nášho najvyššieho voleného zboru. Predsedníčka CSSM *A. Hollerová*

Račková a podpredsedovia **Tomáš Nagy** a **František Zelman** potom odovzdali vyznamenania *Za našu národnosť* **Anne Bačkaiovej**, **Zuzane Oczotovej** a *Folklórnemu speváckemu súboru Horenka z Kétsoproú.*

Slováci z rôznych regiónov Maďarska priniesli do Telekgerendášu svoje gastronomické špeciality, ktoré ponúkali účastníkom osláv v stánkoch vyzdobených rázovitými pamiatkami hmotnej kultúry.

„Požehnaj, Pane, ľud náš pracovitý...”
– v tomto znamení pripravili regio-

nálne kultúrne strediská ÚKSM galaprogram Dňa Slovákov v Maďarsku. Po programe, v ktorom sa prezentovali kultúrne telesá všetkých našich regiónov, sa pred javiskom spontánne rozprúdila veselica. Do tanca hrala kapela *Csibaj banda*, ktorá má v repertoári rezké ľudové piesne. Nedokázali im odolať ani z dlhého horúceho dňa vyčerpaní diváci. Podobne ako to bolo kedysi, keď sa ľudia po namáhavej práci uvoľnili pri tanci.

Foto: (kan/zp/csl)

Slovenský Komlós si v roku 2016 pripomína
270. výročie založenia

PREŽÍVA SLOVENSKOSŤ AJ SLOVENČINA

Roku 1720 sa väčšia časť erárnej (štátnej) pôdy na Dolnej zemi stala majetkom **Jána Juraja Harruckerna**, ktorému patrili *Békešská Čaba*, *Sarvaš* a *Poľný Berinčok*. Okrajová časť župy sa ušla aj iným zemepánom. Jedným z nich bol **Jozef Rudňanský**, ktorý mal svoje panstvo v *Békešskom Svätom Ondreji* (Békésszentandrás) a na pustatine *Komlós*. Svätý Ondrej leží v susedstve Sarvaša a na opustené ruiny bývalej osady a jej polia začal jeho pôvodný majiteľ lákať

prvých osadníkov, maďarských kalvínov z *Bihorskej stolice*. Takmer súčasne sem v roku 1742 prichádzali aj *Slováci evanjelického vierovyznania*, niektorí rovno z územia dnešného Slovenska, ale väčšia časť bola tých, ktorí už dve desaťročia bývali v obciach *Novohradskej* a *Peštianskej stolice*, kde nadobudli majetok, ktorý výhodne na prechodnom mieste predali a slobodne putovali ďalej južným smerom. Štyri roky skúšali spolužiť s Maďarmi vo Svätom Ondreji,

ale keď nielen oni, ale aj hospodársky správca Rudňanského majetku **Pavol Kulcsár** ich vydieral, obrátili sa na sarvaškého evanjelického farára **Mateja Markovica** o pomoc. Ten požiadal Jozefa Rudňanského, aby Slovákom nachádzajúcim sa na jeho majetku vo Svätom Ondreji umožnil presťahovať sa na jeho druhý majetok *Komlôš*. Zemepán mal podmienku, že *to musia byť Slováci rovnakého náboženstva a takí, ktorí majú usporiadané všetky pozdĺžnosti u predchádzajúcich zemepánov*. So 45 rodinami potom 8. januára 1746 uzavrel *osadnícku zmluvu*. Matej Markovic novým komlôšskym osadníkom dohodol aj prvého farára v osobe **Jána Sarkóciho**, ktorý bol jeho bratislavským spolužiakom a potom farárom vo *Fóte* pri Pešti. Už predtým mali medzi sebou učiteľa a levitu **Petra Mravíka**, ktorý tiež prišiel s nimi do Komlóša. Ďalšia skupina slovenských osadníkov – 58 rodín – prišla na Komlôš priamo bez prechodného pobytu vo Svätom

Ondreji. Za prvého richtára si zvolili **Martina Vajaša** a za prisázného **Juraja Cerovského** a týmto položili základy novej obce. Prví prisťahovalci pochádzali z *Hontianskej, Zvolenskej a Gemersko-malohontianskej stolice* a zo stolíc, kde sa prechodne usadili už predtým – *Novohradskej a Peštianskej*. Svedčia o tom aj ich pomiestne priezviská. Z Hontu **Moťovský** (Môťová), **Cerovský** (Cerovo), **Pliešovský** (Pliešovce), **Lomjanský** (Dačov Lom), **Divičan** (Devičie), z Novohradskej stolice **Sudický** (Sudice), **Ďarmotský** (Ďarmoty), **Legínsky**, **Legíndi** (Legínd), **Lóci** (Lóc), **Venerčan** (Veňarec), **Zelenianský** (Zelené), z Malohontu **Teriakovský** (V. Teriakovce), **Rimovský** (Rimavská Baňa), z Peštianskej stolice **Čuvár** (Čuvár), **Domanovský** (Domon), **Acsai** (Acsa – Jača), **Tószegi** (Tószeg)..., ale aj **Lipták**, **Spišiak**, **Turčan**.

Názov Komlôš od divoko rastúceho chmeľu

Keď prišli Slováci na pustatinu zvanú *Komlôš*, ktorá dostala názov od tu divoko rastúceho chmeľu, medzi prvými objektmi, ktoré si popri svojich obydlích postavili, bola *modlitebňa* a *škola*. Podľa národnosti a jazyka tunajších obyvateľov sa názov osady aj úradne začal uvádzať podľa jej slovenského charakteru ako *Tótkomlós*, neskôr aj ako *Slovenský Komlôš*. Do roku 1758 mali tunajší Slováci jednu cirkevnú školskú budovu, nárastom obyvateľstva od roku 1831 už štyri cirkevné školy a od začiatku 20. storočia *desať škôl*. Dlhú dobu si slovenskosť

zachovávali práve tým, že od začiatku mali svojich učiteľov a farárov, medzi nimi i významné osobnosti, akou bol v rokoch 1769 – 1780 literárny, kultúrny a cirkevný historik, evanjelický farár **Pavel Valaský** (1742 Badaň – 1824 Jelšava), autor diela *Prehľad kultúry a vzdelanosti v Uhorsku od začiatku kráľovstva až do našich čias*, prvé vydanie vyšlo v roku 1775 v latinčine v Lipsku a druhé rozšírené a doplnené vydanie roku 1808 v Budíne. Počas jeho pôsobenia v Komlóši nabádal roľníkov, aby okrem chovu dobytka a pestovania poľných plodín sa zaoberali aj ovocinárstvom a vinohradníctvom, pri zavádzaní ktorého im osobne pomáhal.

Keď v roku 1772 stratil Komlôš časť chotára, niekoľko mladých rodín sa rozhodlo pripojiť sa ku skupine novohradských Slovákov, ktorá smerovala do zaniknutej osady *Nový Komlôš* v Banáte (Torontálska stolica), skadiaľ sa časť z nich po strastiplnej ceste dostala roku 1802 do *Kovačice*. V roku 1880 v Slovenskom Komlóši žili *tri-štyri maďarské rodiny*. Do roku 1840 sa tu konali *bohoslužby výlučne po slovensky*, neskôr aj po maďarsky. Po príchode farárov **Samuela Horvátha** a **Pavla Gajdáča** sa tu začala maďarizácia aj prostredníctvom cirkvi. Výstižne to vyjadrujú aj čísla zo sčítania obyvateľov, a to najmä podľa vierovyznania. Keďže všetci tunajší Slováci boli evanjelici, roku 1880 si dalo zaregistrovať slovenský materinský jazyk 7164 obyvateľov, ale podľa viery k evanjelikom sa hlásilo 7 769 obyvateľov, roku 1890 Slovákov bolo 8 697, evanjelikov 8 857, roku 1930

Slovákov 8 954, evanjelikov 9 765, teda 811 evanjelikov bolo vlastne tiež slovenského pôvodu. Jednoznačne možno povedať, že *Slovenský Komlôš* bol celé dve storočia slovenskou obcou. V druhej polovici 19. storočia následkom oficiálnej politiky, pôsobením miestnej inteligencie a úradníctva, ďalej šírením meštiactva a kultúry vznikali maďarské inštitúcie, ku ktorým sa hlásili aj tí, ktorí v uvedenej štatistike Slovákom ubudli. Napriek tomu, že maďarizácia tu od začiatku do polovice 20. storočia naberala na obrátkach, medzi povedomými Slovákmí bolo dosť takých, ktorí sa aktívne zapájali do politického a kultúrneho zápasu o udržanie identity svojich rodákov. Medzi takých patrili roľníci **Ondrej Beňo** a **Ondrej Kulík**, ktorých mená sú spojené so založe-

ním a rozvojom ochotníckeho divadla a roľníckeho spolku. Treba tiež vyzdvihnúť farára **Ludovíta Hrdličku** a učiteľa-farára **Michala Francisciho** (rodáka), nebojácnych bojovníkov za práva Slovákov nielen v Komlóši, ale aj v celom Maďarsku, zostavovateľov *Memoranda Slovákov z Maďarska*, predloženého roku 1931 Predsedníctvu Zväzu národov v Ženeve, ďalej učiteľov **J. Adamkoviča**, **M. Matejdesa**, **J. Chrenka**, **J. Tušiaka** a **M. Lachatu**, ktorí vynakladali všetky svoje sily za zachovanie rodného jazyka a kultúry v obci. Veľkú tradíciu malo ochotnícke divadlo, ktoré sa v roku 1907 predstavilo hrou *Kubo* a v tejto tradícii pokračujú Komlóšania dodnes.

Presídlenie sa na Slovensko

Po druhej svetovej vojne pravdepodobne pod vplyvom zlých skúse-

ností z predchádzajúceho obdobia veľká časť Slovákov zo Slovenského Komlóša využila dohodu medzi Maďarskom a Československom o vzájomnej výmene obyvateľstva a v rokoch 1947/1948 sa 939 rodín s celkovým počtom 3 254 ľudí presťahovalo na Slovensko a usadilo sa v *Galante*, *Horných* a *Dolných Salibách*, *Matúškove*, *Čiernom Brode*, *Tomášikove* a v *Mostovej*. Medzi nimi boli aj významné osobnosti Slovákov v Maďarsku **Ondrej Beňo**, **Michal Francisci**, **Ondrej Kulík**, **Juraj Kulík**, **Alexander Szokolay**, z mladších **Štefan Major**, **Ondrej Hronec**, **Ondrej Herceg**, **Pavel Paulík**, **Michal Šemetka**, **Juraj Benčík**, **Štefan Karkuš** a ďalší. Potomkovia presídlencov zo Slovenského Komlóša a iných miest a obcí sa združujú v *Spolku Slovákov z Maďarska* so sídlom v *Galante*, na čele ktorého stojí **Anna Piláriková**.

Komlóšska prítomnosť

Hneď po skončení druhej svetovej vojny roku 1945 **Ondrej Kulík** a jeho spoločníci podali na úrady žiadosť na opätovné zriadenie cirkevnej slovenskej školy, kde vyučovanie prebiehalo v slovenskom jazyku a maďarčinu učili ako cudzí jazyk. O dva roky neskôr už začalo presídľovanie, prevažná časť rodín, ktoré žiadali o slovenské vyučovanie, sa onedlho presídlila na Slovensko a vtedy došlo aj k zoštátneniu škôl. Škola naďalej zostala slovenská, ale sa znížil počet žiakov. V školskom roku 1959/1960 sa v Slovenskom Komlóši začalo dvoj-*jazyčné vyučovanie*, roku 2006 obnovili a rozšírili slovenskú školu, riaditeľkou ktorej je **Zuzana Lauková**. Na nižšom stupni sa vyučuje slovenský jazyk a slovnú zásobu rozširujú na hodinách spevu a hudby, kreslenia, techniky, pohybovej kultúry a prírodopisu. Slovenčina sa vyučuje aj v školskej družine. Na vyššom stupni sú hodiny slovenského jazyka, literatúry a konverzácie v slovenskom jazyku. Slovnú zásobu rozširujú okrem už uvedených predmetov aj na hodinách prírodopisu, zemepisu, dejepisu a biológie. Záujmy Slovákov v meste zastupuje miestna slovenská samospráva, pôsobí tu Organizácia komlóšských Slovákov, popri nej účinkujúci divadelný ochotnícky súbor, ktorý už niekoľkokrát vystupoval aj na Slovensku, a Nadácia za komlóšských Slovákov. V meste sídli aj Regionálne stredisko Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku. Slovenské kultúrne dedičstvo predstavujú v meste viaceré

pamätihodnosti. Medzi najznámejšie patria *Slovenský pamätný dom*, ktorého budova pochádza z roku 1886, pôvodne patrila domu rodiny Mótovskej; *Slovenská národopisná zbierka*, ktorej základ tvorí expozícia Jána Koppány-Kochana; *Salašské múzeum* ako ukážka bývania a hospodárenia v širokom chotári obce, o ktoré sa zaslúžil aktivista Ondrej Lopušný; *Súkromná zbierka básnika Juraja Antala Dolnozemskeho* a *Slovenský dom s pamätnou izbou ľudovej umelkyne Judity Tomkovej*. Najvzácnejšie predmety, ktoré predstavujú hmotné a nehmotné kultúrne dedičstvo, ktoré vyšlo z rúk, umu a fortieľu slovenských komlóšských predkov, tvorili kedysi stálu expozíciu niekdajšieho *Župného múzea v Békešskej Čabe*. V nejednom prípade sa jedná o jedinečné a nenapodobiteľné výrobky z dreva, textilu, hliny, pričom nechýbajú ani ukážky „písmáckej“ a literárnej tvorby domácich autorov.

Na *Námestí Pavla Valaského* sa nachádza socha tohto spisovateľa a prvého kronikára obce. *Osídlenie*

Slovenského Komlóša dôstojne symbolizuje pamätník – umelecké dielo z bronzu, ktoré zobrazuje štylizovaný kmeň stromu s výrazne zapustenými koreňmi. Povrch je pokrytý písmenami s čitateľným textom o dejinách mesta. Korene symbolizujú zúrodňovanie chotára a korunu tvoria prsty ruky, ktorá sa otvára k nebu. Súčasťou pamätníka sú *tatranské ľadovcové žulové kamene* ako symbol Slovákov, pochádzajúcich zo slovenských hôr a vrchov. Základná doska a medzery medzi žulovými platňami sú vyplnené bronzom. V nich sú vyryté mená podporovateľov Slovákov a slovenskej kultúry. Autorom diela je **Ladislav Sabo** z Galanty.

Partnerskými mestami Slovenského Komlóša sú slovenské mestá *Galanta, Jelšava, Nové Zámky a Zvolen*. Pri sčítaní obyvateľstva v roku 2011 sa k slovenskej národnosti prihlásilo

1 292 obyvateľov. Medzi významné slovenské osobnosti ostatného obdobia patria básnici **Juraj Antal Dolnozemský**, ľudová umelkyňa **Judita Tomková**, akademický maliar **Ján Janko**, mnohí ďalší rodáci, ktorí žili alebo žijú mimo rodiska, medzi nimi etnológ **Juraj Synčok**, historik **Ján Gomboš**, výskumní pracovníci a pedagógovia **Anna Divičanová**, **Ján Chlebnický**, **Ján Hirka**, **Anna Ištvánová**, **Michal Lásik**, predsedníčka Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku **Alžbeta Hollerová Račková** a ďalší. Dokonca slovenský pôvod nezapiera ani maďarský spisovateľ, novinár a sociológ **Pál Závada**, čo sa odráža aj v jeho dielach, z ktorých sú niektoré vydané aj v slovenčine (napr. *Jadvigin vankúšik*).

270 rokov existencie Slovenského Komlóša, to sú dejiny Slovákov usadených v ňom. To, čo sa v ňom vytvorilo, udialo, dosiahlo, na tom majú výrazné zásluhy pracovité ruky a tvorivý um niekoľkých generácií Slovákov.

Aj napriek tomu, že tu slovenské obyvateľstvo od povojnového obdobia ubudlo a ubúda (od 70. rokov aj maďarské, mesto má teraz celkom 5 800 obyvateľov), slovenčina a slovenskosť – ako vidieť – prežíva ďalej. Opatrujú si ich v rodinách, cirkvi, slovenskej škole, v kultúrnom živote a hlavné je, že si ich nosia vo svojich srdciach. Slovenský Komlós možno aj dnes považovať za najslovenskejšie mesto v Maďarsku.

Ján Jančovic
Foto: autor a archív

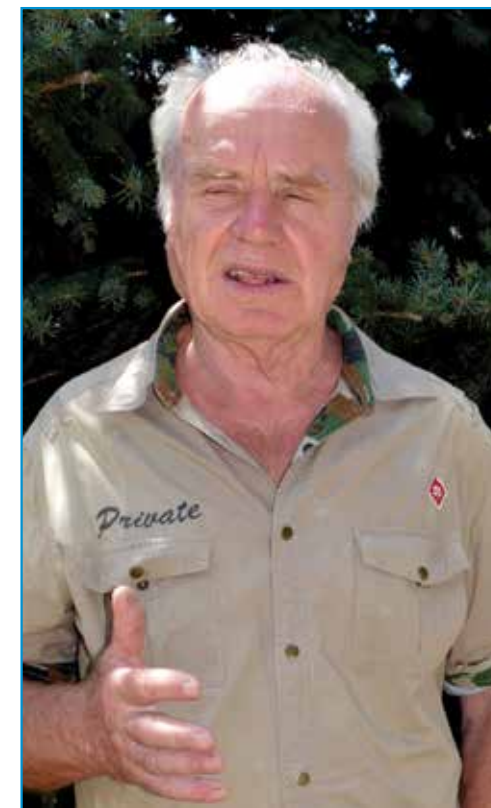
ZOSTANÚ PO NÁS STOPY?

Spisovateľ, novinár a pedagóg
Michal Hrivnák 80-ročný

– Pán kolega, Mišo náš, máš osemdesiatku. Ako znášaš toto „bremeno“?

– Nič zvláštne, ťaživé nepociťujem. Žijem tak ako doteraz, robím zhruba to, čo som robil, povedzme, pred 25 rokmi, keď som bol ešte aktívny. Občas píšem, zúčastňujem sa na našom národnostnom verejnom živote a stále mám pocit, že nemôžem vysedať so založenými rukami. Ustavične mi vrta hlavou, čo by som ešte mohol spraviť. Nehovoriac o tom, že mi pribudli ďalšie povinnosti: udržiavam záhradu, kosím trávu, pestujem zeleninu, opatrujem ovocné stromy, kvasím rmut na „páleno“. No a viac čítam – dohľadám, čo som toho času premeškal. Mám rodinu, dcéru, vnučku. Ubúdaním času si čoraz viac uvedomujem: žiť, pracovať pre nich je pre mňa nadovšetko. Asi vďaka týmto okolnostiam nepociťujem plynutie rokov, nemám na to čas. Pritom ani môj fyzický a mentálny stav mi, aspoň zatiaľ, našťastie, nepripomína tých 80 rokov. Avšak fakty sú fakty, uznám, roky nemožno poprieť, po toľkých desaťročiach je oprávnené aspoň na chvíľku sa pozastaviť, nazrieť do zrkadla vlastných „dejín“. Pritom sa to oplatí robiť iba úprimne, bez sebaklamu, bez zaujatosti voči sebe a iným, inak by to mohlo spôsobiť vnútorné napätie.

– Spočiatku si pôsobil ako učiteľ, potom si pracoval vo Zväze Slovákov v Maďarsku, no a najmä v Ľudových novinách, kde si bol istý čas zástupcom šéfredaktora. Krátku dobu si bol povereným šéfredaktorom Budapeštianskeho Slováka, ktorý si sám založil. Publikoval si aj v maďarskej tlači, ba i na Slovensku, angažoval si sa ako organizátor nášho literárneho života. Bol si dlhodobý predseda nášho

spolku spisovateľov, ako prvý si objavoval našich výtvarníkov a zapájal si ich do krvného obehu nášho kultúrneho života. Organizoval si výstavy aj vedecké konferencie, redigoval knihy, vyšlo ti niekoľko vlastných. Bol si členom poslaneckého zboru slovenskej samosprávy hlavného mesta a dlhé roky zastávaš post predsedu Slovenskej samosprávy XII. obvodu Budapešti. Ktoré momenty svojho rušného života pokladáš za rozhodujúce?

– Asi myslíš na také, ktoré ovplyvnili alebo mohli ovplyvniť môj životný osud. Nemám dôvod nič zastierať (i keď netvrdím, že som bol vždy božím neviniatkom), ani to, že sa občas vytvorili okolo mojej osoby aj kritické situácie. Uvediem jediný prípad, ktorý pokladám za najpríznačnejší – a koľko podobných sa naskytlo počas života...! Avšak ešte predtým musím spomenúť samý začiatok, rodný dom, svoje detstvo, mladosť. Vyrastal som v početnej rodine, mama nás vychovávala sama a veľmi skoro sme sa naučili, že „bez práce nie sú koláče“. Týmto porekadlom sme sa zároveň už aj vrátili k sľúbenému typickému prípadu mojich „životných dobrodružstiev“. Možno nie celkom vedome, ale určite v znamení ľudovej filozofie o koláčoch som začal svoju učiteľskú prax v Novom Meste pod Šiatrom a ňou sa prakticky riadim dodnes. Našťastie, riaditeľka školy, moja

prvá nadriadená Margita Szilassyová i viacero kolegov, medzi nimi Rezső Petik, boli podobného „vierovyznania“, čoskoro sme sa navzájom našli, pomáhali sme si, boli sme kolegovia v tom najušľachtilejšom zmysle slova. Naša škola sa stala centrom slovenčinárov celej Boršodskej župy, robili sme výskumy za účelom zintenzívniť výučbu slovenčiny. Svoje skúsenosti sme zverejňovali (i reportáže o živote školy) v Ľudových novinách, získali sme vzácne ceny na odborných súťažiach. Všímali si nás a počítali s nami aj „vrchnosti“. Boli to sľubné začiatky... Neskôršie, po zmene vedenia školy – práve keď uviedli do praxe systém o diferencovanom hodnotení výkonu učiteľov – pri „rozdeľovaní koláčov“ tým najaktívnejším

ma zo subjektívnych dôvodov zaradili medzi posledných. Podnietilo ma to k úvahám o novom spôsobe odmeňovania. Napísal som svoj prvý skromný odborný polemický článok, toho času snáď na najaktuálnejšiu tému maďarského školstva vôbec, poukazujúc na možné riziká vyplývajúce zo subjektívneho prístupu v hodnotení práce učiteľov. Zhodou okolností práve v tomto období som dostal ponuku stať sa referentom vo Zväze Slovákov v Maďarsku, ktorú som po dlhom váhaní prijal... V uvedenom článku, ktorý medzitým vyšiel v časopise Köznevelés, som

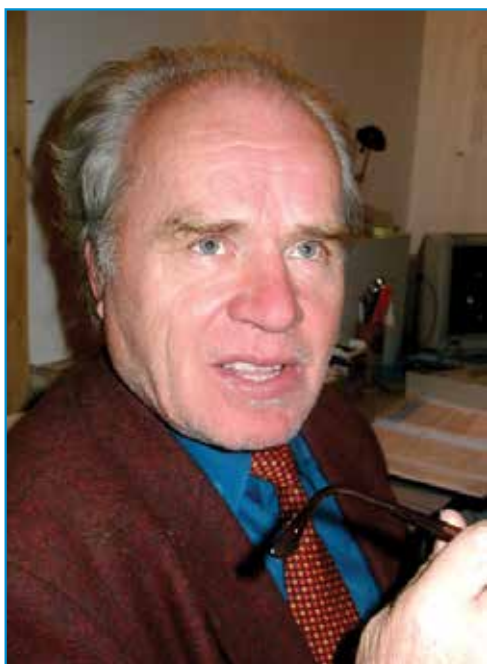
polemizoval v teoreticko-odbornej rovine, bez uvádzania akýchkoľvek konkrétnych údajov a najmä osobných súvislostí. Predsa sa našla traťená hus, ktorá zagágala. Jej zúfalý hlas otriasol „pešťbudínskymi hradbami“. Na Národnostné oddelenie ministerstva školstva prikvitla z môjho bývalého pôsobiska mestská deputácia na čele s vedúcim oddelenia školstva kvôli vyrovnaníu si účtov s autorom uvedeného článku. Obvinili ma, že prismelo a neoprávnene ubližujem a nadovšetko vraj sa pokúšam zbabelo zutekať pred zodpovednosťou. Trošku nadsadene a skreslene: situácia bola hamletovská, teda „Byť, či nebyť?“. Zdalo sa mi, že môj osud je spečatený. Písali sme rok 1971 (síce také čosi by sa mohlo stať trebárs aj dnes)! No scéna na ministerstve sa nečakane zmenila. Po trpezlivom vypočutí všetkých hostí do debaty zasiahol vedúci Národnostného oddelenia László Kővágó (zaslúži si spomenúť jeho meno): na riešenie sporu sa ponúka jediný spôsob, treba pokračovať v polemike na stranách Köznevelés, povedal. – Bez problémov, sú si vedomí svojich povinností, bez ich odplaty z toho nevyviaznem, uisťovali ma moji protivníci, – mal by som si uvedomiť aj ja svoje podlžnosti, zdôrazňovali. No aj keď som ich neposlúchol (zostal som na novom pracovisku), „odplaty“, odvetného článku sme sa nedočkali. Ale kto chce biť, palicu si nájde a páchatelovi (i jeho zástancom) po určitom čase dali vedieť: v regióne ich „panstva“ jeho osoba je nežiaduca. Po týchto dramatických udalostiach sa tentoraz

vydala na cestu do Boršodu vyšetriť počínania páchatel'a delegácia ministerstva školstva a Zväzu. Jej člen, generálny tajomník DZSM Ján Šuch (česť jeho pamiatke!), po rokovaní s domácimi o osude dotknutého sumarizoval: vyšetrovacia komisia ich rozhodnutie rešpektuje, zároveň však prosí brať na vedomie, že napriek všetkým „hriechom“ obvineného v Budapešti ho potrebujú... Tak teda novomestská aféra sa skončila z môjho pohľadu relatívne dobre. Avšak jej dozvuky ma potom ešte dlho spre-vádzali... (Sú ľudia, ktorí z úbohého stavu ponížených dokážu ťažiť, kaliť mútne vody ešte viac, dobre sa im z toho žije.)

– Ak môžem byť aj ja trochu osobný: neskôršie, v pohnutých rokoch transformácie spoločnosti, sme bojovali spolu, zažili sme čo-to aj ako kolegovia... Ako sa pamätáš na túto epizódu svojho života?

– Spomínam si na to v dobrom. Z druhej strany určité skúsenosti z tohto obdobia mi pripomínajú peripetie z oných kritických čias. Obidvaja sme sa uchádzali o post šéfredaktora. Šťastie poslúžilo tebe, vyzeralo to tak, že z dôvodu vykonštruovaných ohováračiek (údajné rozlievanie pálenky po koberci „noblesných“ miestností, potľapkávanie po pleci vysokopostavených a pod.) nemôžem zastávať žiadnu vedúcu funkciu v redakcii. A predsa!... Napriek všetkému i vekovému rozdielu medzi nami (25 rokov), na základe rešpektovania a uznávania úspechov jeden druhého sa nám spolu dobre pracovalo. I keď pripúšťam, dopustili sme sa aj chýb, som presvedčený, že náš týždenník

ani predtým, ani potom nepresahoval tú úroveň, ktorú nadobudol v tomto krátkom období. Báza našich dopisovateľov i žánrová paleta novín sa rozširovali, vzrástol aj počet čitateľov. V rámci spolupráce s rumunskými i vojvodinskými Slovákami sme obnovili časopis Dolnozemský Slovák (i keď to teraz občas vyzerá, ako by sme s ním nemali nič spoločného, ono semeno sa nám podarilo rozosiť široko-dáľko, aj za hranice). Toto obdobie bolo snáď doteraz najplodnejšie i najúspešnejšie aj po stránke nášho organizovaného literárneho života. Vybudovali sme jeho základy, čo nám umožnilo neskôršie získať sponzora, vďaka nemu založiť literárnu cenu, ktorú sme prvý a poslednýkrát udelili pri príležitosti osláv 20. výročia vydania zborníka Výhonky. Práve v tom čase spustili na nás spršku oso-

čovania, ohováračskú tlačovú kampan. Malo to odozvu (s „adekvátnymi“ následkami) aj na Slovensku, aj inde... Nuž, predovšetkým tento stav viedol k rozpadu nášho literárneho spolku. Stratili sme z vlastnej viny toho času najaktívnejšiu a najslovenskejšiu občiansku organizáciu. Keby sa toto nebolo stalo, naše národnostné (aj literárne) políčko – ako to povedal jeden náš kolega – by teraz asi vyzeralo trošičku inak.

– Na mnohé skutočné či zdanlivé krivdy sa časom zabúda. Dôležitejšie je, či vôbec zostanú po nás nejaké stopy?

– Niečo určite zostane, i keď nemyslím na nič svetodejné. Ale akési stopy predsa len môžu po nás zostať. Trošku nadsadene: dejiny (vrátane svetových, národných i menších národnostných) spoločenstiev – to nie je iba popis vojen, „hrdinských činov“ významných dejateľov, ale v konečnom dôsledku sú v nich utajené aj menej dôležité, zdanlivo nepatrné diania, ktoré však nejakým spôsobom ovplyvnili okolité prostredie. V tomto ohľade je určitá paralela medzi formovaním sa histórie, povedzme, daného širšieho regiónu a vodným systémom našej planéty vôbec. Obe skutočnosti ako také sa vytvárajú – i keď zrejme v úplne inej rovine – podobne. Začnime vodným systémom. Na samom začiatku sú iba pramene či studničky, ktoré vyvierajú, povedzme, v hĺbinách zátisí, vymývajú si korýtko, skryté v húštinách. Tieto sa potom zjednocujú, vytvárajú rieky, toky, až sa všetky vody scelia v ďalekom mori. V oceáne je potom všetko, aj plytká vodička z tej najmenšej

studničky. Nuž podobne sa formujú (povedané veľmi zjednodušene) aj spoločenské procesy: na začiatku sú (skrytí – neznámi) jednotlivci, pôsobia na svoje prostredie, z ktorého sa potom vyčlenia dejatelia, títo vstúpia do „toku“ spoločenských dianí už obohatení (aj) skúsenosťami svojich „predkov“; ovplyvňujú, prípadne určujú spoločenské procesy, ktoré v konečnom dôsledku vyústia do veľkého mora nazývaného dejiny. V tomto zmysle každý z nás, kto nejakým spôsobom ovplyvní svoje prostredie, je viac-menej dejtovorným činiteľom. Nazdávam sa, že napríklad všetko to, čo sa podniklo v prospech odštartovania, odkrývania minulosti budapešťan-ských Slovákov, vrátane problematiky Ondreja L. Áchima, možno považovať (štýlovo povedané) za kvapôčku v mori nazvanom dejiny Slovákov. Alebo pokiaľ si v budúcnosti ktokoľvek bude chcieť vytvoriť reálny a ucelený obraz o pomeroch v kruhu Slovákov v Maďarsku počas spoločenských zmien, nebude môcť obísť písomnosti na túto tému.

– Svojimi nápadmi i aktivitami nepo-
chybne obohacuješ spoločenský život na-

šej slovenskej pospolitosti. Aký je to pocit vidieť, že plody tvojej práce sa často pokúšajú zužitkovať iní?

– Aký môže mať pocit roľník, ktorý obrába pôdu, orie, seje a úrodu potom zožne iný! Skutočne to naše literárne (a vôbec národnostné) políčko sa mi občas javí skôr ako zem nikoho, kde divosi parcelujú jeho „statky“ na základe zákona džungle – kto môže, chváce. Sú, ktorí začiatky čohokoľvek určia na tú dobu, keď sa ich veličenstvo objavilo na scéne a v tomto spôsobe nazerania na veci im nevadí ani to, že na poli, na ktoré práve stúpili, ovocie už dozrieva. Namýšľajú si, že čomu oni nedajú svoje požehnanie, to ani neexistuje! Inokedy rozparcelúvajú jednoducho z pozície moci, deklaráciami. Už ani nehovoriac o takých prípadoch, keď takpovediac dôstojné osobnosti pred verejnosťou súťažia o prvenstvo,

nechajúc bokom fakty, dokumenty, ktoré svedčia o inom... Nuž čo sa dá robiť proti „presile“... Treba len veriť, že pravda skôr-neskôr víťazí, vždy sa nájdu takí, ktorí si ju zastanú, alebo spoločník, ktorý v ťažkých chvíľach pomôže... Hovorím to z vlastných skúseností.

– Na základe tvojich slov sa domnievam, že asi ani po osemdesiatke nebudeš vysedávať so založenými rukami.

– Kým mi sily stačia, mám na to možnosť a kým ma strpia, určite nie. Ale čo si počnem zajtra, to teraz neviem. Určite viem iba to, že by som ešte mal čo povedať... No a mám na stole hromadu svojich spisov, chcel by som ich vydať, je v nich kus našej histórie. Ich odborné posúdenie nie je mojou úlohou, ručím však za to, že v každom jedinom prípade – nevyklúčujúc možnosť omylu – som sa snažil o čo najúplnejšiu objektivitu.

Už aj preto, lebo jedine toto garantuje môj vnútorný pokoj, to je najdôležitejšie, všetko ostatné ma nezaujíma.

– Ak by si mohol začať odznova, čo by si robil inak?

– Nebolo by toho veľa. Skôr to, čo som robil doteraz, by som sa snažil robiť lepšie. No a čo najviac by som sa vyhýbal príživníkom, karieristom a mocipánom.

– Aj v mene našich čitateľov ti blahoželám k jubileu a ďakujem za rozhovor!

Imrich Fuhl

Foto: autor

Alexander Kormoš V trinástich dedinách

(Pocta Pilíšskemu regiónu)

Horí ohnák, horí,
osvetľuje hory.
Ktože ho nakládol?
- trinásti sokoli.

Trinásti sokoli,
sokolovia bieli,
akých ľudské oči
viacej nevideli.

Keď vatru rozložia
na Plešskom pohorí,
v trinástich dedinách
biely deň zazorí.

Nemôžu sa zhodnúť
s tým pažravým drakom,
kto ich chce podplatiť
nakradnutým zlatom.

Lež oni pred zlatom
nikdy si nekľakli,
ani toho draka
nikdy sa nezľakli.

V trinástich dedinách
drahšie veci chránia,
keď si rodnú reč aj
domovinu bránia.

Čuduj sa svet, tam sa
divné veci stali,
argumentmi sľali
tri pažravé hlavy.

Jednu turulovu,
druhá Darwinovu,
naposledy tretiu,
hlavu Kainovu.

Pilíšsky Santov 21. mája 2011

Michal Hrivnák

CORPUS DELICTI

Z rozpomienok na októbrové udalosti roku 1956

(úryvok)

V ten deň sme mali prvú hodinu latinčinu. Na predchádzajúcich hodinách sme preberali prepozície, naposledy sme mali súhrnné opakovanie a teraz bola celá hodina venovaná cvičeniu a skúšaniam. Rekapitulačné zamestnania akoby boli naplánované len kvôli mne, mojej pohode; v takýto čas som bola na hodine vždy takpovediac mimo hry, bez akýchkoľvek povinností. Aj keď to nikdy nevyslovila, ale výhody mi v konečnom dôsledku zabezpečila sama profesorka. Z latinčiny som bola totiž eminentná žiačka a učiteľka si ma na takýchto hodinách vôbec nevšímala, akoby ma ani nebolo. Nechala ma na pokoji, nech si robím, čo chcem, len nech nevyrušujem. Povoľný postoj učiteľky voči mne bol absolútne jednoznačný, ja som sa ho snažila využiť, ale starostlivo som dbala na to, aby som ho nezneužila. Asi preto mi latinčínarka zabezpečila aj ďalšie výsady, prakticky ma oslobodila aj od tradičných exámenov, skúšala ma nanajvýš iba nárazovo, podľa priebehu vyučovania. Vyzývala ma odpovedať, ak si ostatní nevedeli rady so zložitejším textom alebo nejakým gramatickým javom. Najviac si hádam cenila to, že počas hospitácií som bola vždy mimoriadne aktívna, čo asi považovala za istú záruku úspechu triedy, najmä

však svojho osobného pedagogického triumfu. Slovom, za moju pohotovosť na hodinách ma štedro odmeňovala – keď ostatní makali, nacvičovali a bilancovali, ja som mala šábes. Z povďačnosti za jej zhovievavosť – ale nie iba preto – som sa snažila zachovať si vždy tvár pravého povďačného odchovanca aj „mimo ihriska“. Proste naša nevypovedaná dohoda spočívala na pevných základoch: ak ma potrebovala, bola som jej k dispozícii, ak nie, mohla som si užívať. Na dnešnej hodine so mnou nebude počítať, vedela som to nabetón: predložky, ich väzby a používanie vo vetách už od začiatku preberania učiva nerobilo nikomu v triede žiadne ťažkosti. Preto som si bola takmer istá, že tentoraz učiteľka nebude potrebovať ani moje „pohotovostné služby“. Bude to hodina priam stvorená na splácanie dlhov za moje služby, zhodnotila som situáciu s určitou dávkou sebavedomia a dopredu som sa radovala, ako mi bude dobre: „Po fláme večer u ujčinej si možno aj podriemkam,“ uškerila som sa v duchu potmehúdsky a ledva som čakala, aby už zazvonilo... Keď vstúpila učiteľka do triedy a zatíchol džavot okolo, cítila som sa ako vtáča pod jarným nebom – nezávislá a absolútne uvoľnená. Dokonca som sa pristihla, že si s toľkou slobodou

ani neviem čo počať. Zmocňovala sa ma nuda. Za širokým chrbtom spoliužiačky sediacej predou mnou som sa cítila v bezpečí, zároveň však v hmlistom počasí ma čoraz viac trýznili driemoty. Najradšej by som sa bola vystrela na lavici. Lež to by bolo zneužitie zhovievavosti, prejav neslušnosti voči učiteľke, ktorú som si vážila, uvedomila som si. Musela som sa vzchopiť. V zápase s diabolským pokušením som sa snažila zamestnať si ruky, prehrabávala som sa v lavi-

ci, medzi učebnicami. Zrazu som nahmatala kabelku. Automaticky som ju pootvorila a nazrela do nej. Čosi sa v nej zablysko. Prekvapilo ma to, ale netrvalo dlho a došlo mi, že je to prsteň, ktorý som tam všuchla doma, pred odchodom do školy. Zaradovala som sa mu ako dieťa, keď naďabí na obľúbenú hračku. Celým telom mi prebehla drobná triaška; opanoval ma ten istý pocit ako vo chvíli, keď som sa prvýkrát ľúbostne zahľadela do Róbertových očí. To mi úplne sta-

čilo, aby som sa prebrala, pozabudla na svoju osamelosť, aj na to, že som v škole. Pamiatka na Róberta v tomto mojom malátnom duševnom rozpoložení zapôsobila ako nebeská manna na živoriacich v púšti. Nedokázala som odolať pokušeniu. Dychtivo som siahla po zlatom šperku; so vzrušením som ho ohmatkávala, ako vtedy počas jeho náhodného objavu, keď som ho po prvý raz vzala do ruky a nemohla som uveriť, že je zo zlata. Pohľad mi utkvil na jeho pečati, na dátume nášho prvého stretnutia vrytom do nej. Na prsteni sa odrážalo biele svetlo neónovej lampy visiacej mi priamo nad hlavou. „Zrkadielko, povedz že mi, kde je môj milý!“ tísli sa mi do mysle slová z rozprávky. Bolo to natoľko sugestívne, že, čuduj sa svete, zrkadielko sa ozvalo, priamo ma oslovilo... Pripomenulo mi naše spoločné sny s Róbertom. Tie predstavy, keď sme do spoločne objaveného prsteňa opojení láskou dali v zlatníctve vryť svoje monogramy i dátum nášho stretnutia, vdýchli sme doň život, presvedčenie, že bude naším spoločným amuletom, ochrancom našej lásky; v prípade, že to budeme obaja úprimne chcieť, pomôže nám zísť sa, kdekoľvek nás strhne osud. V tejto chvíli som si nič viac neželala, len aby sa z nášho spoločného priania čosi splnilo, aby som sa mohla čo len na chvíľku, ak aj iba zrakom dotknúť Róberta, jeho tela. Túžba ma fascinovala, cítila som sa ľahučká ako páperie, akási nadprirodzená sila ma povzniesla do výšky. Zvrátila mi čas. Ocítla som sa v priestore plnom slnečného jasu, hýriacich farieb

a vtáčieho spevu, obklopená hudbou sfér. Všetko bolo ako počas našej prvej spoločnej vychádzky do jesennej prírody, keď sme v pochabej hre v osikovom lesíku na okraji mesta čírou náhodou vyhrabali z chrastia šperk, ktorý som teraz držala v ruke. Jeho lesk zaplaval celú triedu, prenikal oknami do nekonečna, po jeho stopách hmlovina nebies ustupovala, vynárali sa hviezdy so strieborným svetom, v azúre neba žiarili za bieleho dňa, padal zlatý dážď. Po Mliečnej ceste sa Heliovým vozom viezol Róbert v sprievode Luny na bielom koni a doďaleka sa rozliehal hlas fanfáry. Akoby v stave beztiaže som na krídlach slnečného vetra letela v ústrety rozprávkovému záprahu... Nedoletela som. Stala sa zrada. Čaro sa pominulo. Prinavrátila sa mi skutočnosť, ibaže už v skrivenom zrkadle. To moje, čarovné, prasklo, rozpadlo sa na tisíce kusov. Jeho črepiny zahrkotali. Svit vystriedalo špinavé šero, šírilo sa ako tma v čiernych dierach, po jeho stopách prichádzal strach. Prebrala som sa.

Vystrašil ma šuchot, ktorý v tichu zatajeného dychu spolužiakov pôsobil strašidelne: To učiteľka pred skúšaním zalistovala v triednej knihe! V stave snom spôsobenej precitlivosti šuchorením mi pripomenula matematikára, ktorý mi často brnkal na nervy, keď sa pohrával s triednym výkazom! To ma vydesilo. Pociťovaný týmito spomienkami premkol celé moje telo. Střípla som. Vtom mi prsty vypovedali poslušnosť, zovretie povolilo a prsteň sa mi spomedzi nich vykĺzol, ako keď sa vyšmykne

z ruky dieťaťa úzkostlivo láskaný pestrofarebný vtáčik... Dopadol na lavicu a odtiaľ na dlážku z tvrdého dreva. Cvang zapôsobil ako dune nie poplašného zvona za čiernej noci. Snáď ešte viac šokovalo ticho, napätá atmosféra, ktorá sa rozhostila po celej triede. Čas sa zastavil. Zdalo sa, že aj Zem sa zastavila na svojej obežnej dráhe. Pred očami sa mi zatmelo. Zmocnil sa ma závrät. S hurtom som sa vyvalila z lavice a letela som za prsteňom.

– Čo sa to tam deje? – rozhliadala sa mrzuto sponad okuliarov vyľakaná latinčínarka, netušiac, že trmu-vmu spôsobila jej obľúbená žiačka. Trvalo mi chvíľu, kým som precitla. Z rumovísk mojich snov a črepín čarovného zrkadla sa predo mnou vynorila prinajmenšom bizarná skutočnosť: z mračien nad školou sa cez okná valila do triedy tma prúdom... Žiaci okolo mňa vyvaľovali oči, cerili zuby, podaktorí vyplazovali jazyk, syčali ako jedovaté hady... Nehovoriac o učiteľke, odhodlanej konať; bola ako divá zver, pripomínala mi lačnú tigri-

cu, keď zaňuchá korisť. Tvár mala zdeformovanú, v očiach jej blčala pomstychtivosť. V tomto duševnom rozpoložení by ma nebolo napadlo, že spôsobený šramot by sám osebe mohol vyvolať jej reakciu. Tobôž by ma nebolo napadlo úprimne sa priznať. Určite by to učiteľke bolo stačilo a hranie sa s prsteňom a následný ruch by mi odpustila. Namiesto toho som si však situáciu vysvetľovala svojším spôsobom. Bola som presvedčená o tom, že teraz už každý všetko o mne vie, pozná moje tajomstvo, učiteľka mi vidí až do žalúdka a možno aj súperí s kolegami v odhalení mojich výčinov! To vo mne vyvolalo vzdor, zaujala som sebaobhrannú pozíciu, konala som pudovo. Prsteň som vzdorovito, agresívnym pohybom ruky vodžgala do vrecka plášťa a upadajúc na mysli ako vrece plné soli som vhupla na svoje miesto.

Vtedy už učiteľka stála vedľa mňa.

– Ukáž, čo to máš! – prosila napodiv zhovievavo a snáď len zo zvedavosti. Ja som sa však ani nepohla. Sama neviem, či ešte stále zo vzdoru, alebo z presvedčenia, že napriek mojej zaťatosti, všetkému, čo sa stalo, vzhľadom na náš vzájomný vzťah sa nado mnou zmiluje a prestane dobiedzať. Ako osemnásťročná som si neuvedomovala, že v tejto situácii nemôže zastať na polceste, vyzeralo by to ako ústup a hrozilo stratou jej učiteľskej autority.

– Vyvráť to vrecko! – nariadila mi rázne a ja som už nesmela, ale ani nechcela vyostrovat' situáciu. Nervy mi vypovedali službu. Rozhodla som sa použiť radšej lešť. Z ničoho nič mi

v hlave skrsol nápad. Naoko vyhoviem žiadosti, ale vrecko nevyvrátim celé, iba tak, aby prsteň zostal ukrytý v cípe látky. Pohla som rukou, lenže v tom napätí som sa nedokázala sústrediť. Prsteň z vrecka vypadol a opäť narazil na lavicu. Zhĺkla celá trieda a ja som už vedela, že je to pasca, z ktorej niet úniku. To som ešte netušila, do akej situácie som dostala svoju učiteľku! V tej chvíli som si želala len jedno: aby to všetko čím skôr skončilo, hádam ak aj za cenu prsteňa. Stála som pri lavici ako soľný stĺp a meravo zírala pred seba.

Učiteľka nemeškala. Siahla po prsteni. Zdalo sa mi, že sa jej ulávil, lesknúci šperk v nej vzbudil skôr iba ženskú zvedavosť. Skúmavo si ho obzerala. Vtom sa jej rozšírili oči. Priblížila si prsteň k okuliarom, potom si ho zblízka prezerala voľným okom. Tvár sa jej zamračila, zatienil ju smútok. Scvrkla sa na celom tele. Prešla hodná chvíľa, kým sa opäť ozvala.

– Čo to je? – spýtala sa takmer hystericky, upierajúc zrak raz na pečať prsteňa, inokedy na mňa.

– Spomienka, – odpovedala som vzdorovito.

– Ešteže spomienka! Odkiaľ to máš?

– Od Róberta...

– Dokonca! – hundrala čoraz nervóznejšie. Zbledla a pery sa jej chveli:

– MUK 23. 10. 56 – trasúcim sa hlasom čítala nápis na pečati. Potom dodala. – Corpus delicti!

Dodnes mi zreteľne znejú v ušiach jej slová, ale s istotou sama neviem, či ich skutočne vyslovila, alebo sa

mi v pohnutom duševnom stave iba zdalo to, čo hovorievala hádam vždy, keď nás pristihla pri šibalstvách a našla si na to aj vecný dôkaz. Viem určite iba to, že pod záťažou dojmu z jej vystúpenia ma opanovala zdravujúca prázdnota, aká môže zavládnuť v duši už na všetko odhodlaného odsúdenca na smrť. Ani to neviem, či môj postoj – v podstate obavy, či ľútosť za svoje činy – bol iba prejavom sebaobvinenia, že som z nedbalosti narušila svätú nepísanú dohodu s mojou učiteľkou, a to až príliš teatrálnym spôsobom, pred celou ve-

rejnou triedy, alebo sa už vo mne ozýval myslou zrelý človek, ktorý – možno len inštinktívne, z náznakov dokáže odvodzovať ďalekosiahle závery... Našťastie tento stav dlho netrval, lebo v tej chvíli zadrnčal zvonec a mne, akoby som sa už bola vyrovnala so všetkými následkami svojich výčinov, sa uľavilo.

Nie tak mojej učiteľke. Jej sa zmocnila panika, prezrádzal to každý jej pohyb. Akoby jej ubúdala vzduch, tak po ňom lapala. Vidiac jej zúfalú tvár bolo mi jej ľúto. V jej očiach už nebolo ani štipky hnevu či výčitky, skôr akási zmes súcitu a obáv. Pohľad na jej ustarostenú tvár ma úplne odzbrojil, nútil k triezvemu uvažovaniu. Už by som sa jej bola hádam najradšej ospravedlnila za svoje správanie sa. Lež vysvetlenie na jej rozpaky som nenachádzala.

Nechápala som ju. Nevedela som, čo sa v nej odohráva, lebo som nevedela, čo ona už mohla vedieť a čo som sa ja dozvedela až neskôršie... Jej dilemou bolo, čo si počať s prsteňom, ktorý sa jej nečakane dostal do rúk... Nevedela, ako sa ho zbaviť. Aj sa poobzerala po triede, akoby odtiaľ očakávala riešenie. Dočkala sa však iba nemého ticha. To ticho dunelo ako hrom v záhrobí. Mĺkvosť bola priam hmatateľná. Revala a bolela.

Tvár učiteľky bola čoraz ustráchannejšia, jej zrak ako ohňom vydesený kôň poskakoval sem a tam. Zrazu sa mi zahľadela do očí, akoby sklamaná v triede hľadala pomoc u mňa. Spýtavo sa na mňa pozerala. Možno vtedy si uvedomila – predvídajúc budúcnosť – že naše osudy sa práve spojili. Zdalo sa mi, že ma privoláva, že sa jej bezo mňa nechce pohnúť... Váhavo prikročila k stolu, rozpačito na ňom ukladala veci, akoby chcela získať čas, nadýchať sa vzduchu, nazbierať síl. Po chvíli, akoby razom prišla na kľb svojho problému, náhle vykročila.

– K tomu sa ešte vrátíme, – precedila cez zuby akosi bez presvedčenia. Ešte raz sa prísne a vyzývavo poobzerala po triede, ako to robievala, keď nám vysvetľovala princípy normatívnej etiky. Medzitým si zovretú dlaň s prsteňom vsunula hlboko do vrečka bieleho plášt'a. Z triedy vyšla sebaisto. Inokedy dvere pred prestávkou nechala otvorené dokorán. Teraz ich za sebou potichu zatvorila, akoby aj takýmto spôsobom chcela zastaviť chod udalostí...

V mátožnom tichu triedy bolo počuť už iba jej zrýchlený krok na kamennej dlažbe chodby. Ponáhľala sa, akoby sa bála, že ju niekto predstihne. Odvtedy som ju viac nevidela.

„JA MUSÍM ÍŠŤ PREČ...”

Santov – Budapešť, 1956 – Belgicko

*Michal Jánsky, rodák zo Santova, je bratrancom mojej mamy. Pamätám si z detstva: on bol v našej širšej rodine „príbuzný na Západe“, akého mal za socializmu skoro každý z nás. Ako a prečo sa dostal do Belgicka, to mi už porozprával ako novinárovi *Ludových novín* v roku 2006. Jeho osud prinášame čitateľom *Nášho kalendára 2016* pri príležitosti 60. výročia revolúcie roku 1956.*

– Patrím do generácie, ktorá ešte medzi sebou hovorí len po slovensky, my sme sa po maďarsky naučili až v materskej škole. Vyučil som sa za opravára poľnohospodárskych stro-

jov v Győri, potom som rok pracoval vo svojej profesii v Senondreji. Prišiel rok 1956 a v auguste som sa pokúsil prvýkrát opustiť Maďarsko.

– Čo vás priviedlo k tomuto závažnému kroku?

– Na Santove sme mali dychovku, z Okresného výboru Demokratického zväzu mládeže v Senondreji nám prisľúbili pomoc, ak založíme miestnu pobočku zväzu. Stalo sa tak, ja som sa stal tajomníkom, ale prisľúbená pomoc zo Senondreja neprišla. To isté sa opakovalo v prípade futbalového mužstva, ktorého nakoniec „sponzorovala“, ako sa tomu dnes hovorí, Textilná továreň v Budakalászi použitými dresmi a topánkami. Bol som už vtedy znechutený z celého systému, preto som sa rozhodol utiecť na Západ. Na hraniciach ma však chytili, dostal som sa do väzenia, odtiaľ som sa vyslobodil dva týždne pred vypuknutím revolúcie. Začiatok revolúcie, 23. októbra, som prežil pri budove Maďarského rozhlasu, kde som bol svedkom zaujímavej situácie: prítomní boli traja Santovčania, jeden vojak Maďarskej ľudovej armády, jeden agent Štátnej bezpečnostnej služby a ja medzi povstalcami... Celú noc sme bojovali, a to so zbraňou, ktorú sme dostali od maďarských vojakov, ktorí nechceli na nás strieľať. Až na

druhý deň ráno sme sa vybrali domov. Pri Západnej železničnej stanici (Nyugati) sme sa opäť dostali do prestrelky, ale pokračovali sme v ceste smerom na Budín. Pri Margitinom moste nás zastavil policajt v civile a keďže ja som mal pri sebe aj revolver a vrecká som mal plné nábojov, opäť som sa ocitol vo

väzení, a to v budove strany na peštianskom nábreží, z ktorej sa málokto dostal von živý. Dnes sa v tejto budove nachádzajú kancelárie parlamentných poslancov. Bol som tu zavretý dva dni, väzenie bolo na troch poschodiach pod zemou. Cely boli strašne malé, žiadne svetlo, celý deň sme sa v jednom kuse modlili, tak sme sa báli. Otčenáš sa nau-

čil aj ten, kto sa dovtedy v živote nemodlil. Odtiaľ ma prepravili do väznice na Markó ulici, čomu som sa v podstate tešil, pretože tam bolo aspoň svetlo a bolo počuť, že v meste pokračujú boje. Vyslobodil som sa 1. novembra, keď začali štrajkovať dozorcovia. Peši som sa cez Verešvár dostal domov, kde si už o mne Santovčania mysleli, že som mŕtvy. Vedeli sme, že v kaštieli nad dedinou sú ešte agenti Štátnej bezpečnostnej služby, išli sme za nimi. Vzdali sa, mávali bielou zástavou, priviazanou na metlu. Zobrali sme ich do Senondreja, kde nám členovia ľudovej gardy povedali, že nevedia, čo si s nimi počať, takže

nakoniec sme ich odovzdali známemu Szabó báčimu na Sennom námestí v Budíne, ktoré bolo v tých dňoch jedným z centier povstalcov. Viacerí z nás Santovčanov sme sa vybrali hore na Pilíš, smerom na Kestúc, kde už boli skutočne veľké boje. Vrátili sme sa do Santova a ja som už vedel, že

budem musieť odísť. Prezradil som to iba jednému priateľovi: – Ak sa chceš pridať, na druhý deň sa stretne pred obecnou radou, ak tam nebudeš, čakať nebudem... Ja musím ísť preč, – povedal som mu. Na druhý deň som stretol svojho bývalého učiteľa, riaditeľa školy pána Györehu, ktorý mi povedal: – Miško, mal by si sa odtiaľto pomaly vytratiť, ty tu

budeš mať obrovské problémy. Vtedy som už bol na ceste a ani moja vlastná rodina nevedela, že ma roky neuvidí. Pri odchode mi ešte mama povedala, aby som s kamarátom napíli drevo, odpovedal som jej, že napílim, keď sa vrátim...

– Ako ste sa teda dostali na Západ a ako ste tam začali nový život?

– Cez hranice pri Soproni sme sa dostali bez problémov. Raz nás zastavil jeden ruský vojak, povedali sme mu, že ideme do kolchozu, ktorý bol na kopci na hraniciach. Od priateľov dostal cigarety a pustil nás. Ľudia nám ochotne pomáhali, cez samotné hranice nás previedol jeden 11-12-roč-

ný chlapec. V Rakúsku sme sa dostali do hotela, pretože tábor bol preplnený. Jeho majiteľom bol Slovák Henrik Škoda, ktorý nám za tie tri týždne, čo sme strávili u neho, dával aj robotu. Prišli delegácie jednotlivých krajín, ja som si vybral Belgicko, kde vtedy už roky žil môj krstný otec a kam verbovali odborných priemyselných robotníkov. Začiatkom decembra som už pracoval v dielni firmy, v ktorej veľa ľudí hovorilo po srbsky, pretože táto firma stavala roky elektrárne v Juhoslávii. Dohovoril som sa s nimi vo svojej materčine. Po týždni mne a mojim dvom kamarátom zo Santova ponúkli stále miesto, vyplátili nám výplatu na 6 mesiacov dopredu a zabezpečili byt aj s nábytkom. Po troch týždňoch som začal chodiť na stavby a montáž elektrární v štátoch Beneluxu, vo Francúzsku a v Nemecku. Túto prácu som robil 8 rokov, keď som dostal výhodnú ponuku, stále miesto v elektrárni vo Verviers. Medzičasom som sa oženil, manželka, ktorá nás, žiaľ, odvtedy už navždy opustila, pochádzala z nemeckej rodiny. V roku 1961 sa nám narodil syn a v roku 1963 dcéra. Usadili sme sa v Stemberte pri belgicko-holandsko-nemeckých hraniciach. V práci som postupne napredoval, do dôchodku som odišiel ako vedúci oddelenia údržby elektrárne. Domov, na Santov, som sa po prvýkrát mohol vrátiť až po trinástich rokoch. Pocit, ktorý ma ovládol, keď som zďaleka zazrel Pilíš, sa slovami nedá opísať... Rád počúvam slovenské piesne, kupujem si všade, kde chodím kazety a

CD-platne. Aj v Belgicku pravidelne sledujem Domovinu, takto som informovaný o živote svojich rodákov. Strašne rád navštevujem svoju rodnú dedinu, mám tu veľa priateľov a známych, s ktorými si spolu zaspievame pilíšske slovenské piesne a pospomedáme na naše detstvo a mladosť...

CsL

(Upravená verzia článku

Ľudových novín zo 4. mája 2006)

Foto: CsL a archív

Alexander Kormoš
Gitara, zo srdca hraj!

Motto: „Korene sú pod zemou“
(I. Fuhl)

Zhlboka, spod zeme,
zazneli korene,
uvideli svetlo naše slová,
ozvala sa pieseň staronová.

Popiera ničotu,
hlási sa k životu
nový rytmus, nový tón,
harmónia ako hrom.

Osirelé slová
prežalostne bolia.

Ani husle, ani lutna,
iba hrubá dravá hudba.
Ani klavír, ani trúba,
iba jemná clivá hudba.

Hudba, ktorá rany hojí
utŕžené v krutom boji.

Gitara, zo srdca hraj!
Ospevuj stratený raj!

Gitara, odpoveď daj:
Za ten náš stratený raj,
za našu zabitú mladosť,
za našu stratenú radosť,
ktože nám učiní zadosť?

Gitara, zo srdca hraj,
ospevuj stratený raj!

Tú našu túžbu i sen:
ospevuj slobodnú zem!

Lekára duše i tela,
ospevuj Spasiteľa.

Tam, kde je milosť a spása,
tam je i radosť, i krása.

Tam, kde je svätá pravda,
tam je náš večný Gazda,
slávny a vznešený Kráľ,
ktorý sa navráti k nám,
vráti nám stratený život,
vráti nám stratený raj!

Gitara, zo srdca hraj,
pokým sa nevráti raj!

PLTNÍCI A BUDAPEŠŤ

...žalostné piesne našich predkov
na plti ktorá ich sem priviezla
cez kozmický priestor a pozemský čas
nepretržitosť žiaľu a radosti
predĺženie nášho robinsonovského bytia
hľadanie seba samého a strateného rodu
život smrť vzkriesenie – nedá sa napísať
čím všetkým je poézia.

(Úryvok z básne Imricha Fuhla)

Vedeli ste, že zakladateľmi XIII. obvodu Budapešti boli Slováci? Myšlienka priviezt' plť do tejto mestskej časti sa zrodila pred viac ako desiatimi rokmi v hlave predsedníčky tamojšej slovenskej samosprávy *Zuzany Hollósyovej*. Zistila, že najviac pltníkov sem prišlo z Liptova a z Oravy a tak sa aj ona – spolu s poslancami obvodného slovenského voleného zboru a Slovenskej samosprávy Budapešti – vybrala na Slovensko, aby sa informovala, ako by sa dala zvečniť spomienka na pltníkov. Vtedy dostala do daru maketu plte, ktorú ďalej darovala starostovi mestskej časti *Józsefovi Tóthovi*, aby sa nezabudlo, že si ešte majú čo povedať o našich statočných predkoch. Počas decembrovej návštevy predsedníčky a podpredsedníčky zboru na Slovensku sa delegácia dozvedela, že obec *Nižná na Orave* daruje Slovákom plť v skutočnej veľkosti. Veľkodušný dar neostal iba sľubom a tak sa 14. mája v XIII. obvode uskutočnila *Oslava pltníctva*, nad ktorou prevzal patronát starosta J. Tóth. Podujatie malo veľkú odozvu tak v radoch miestnych obyvateľov, ako aj v zastupiteľských zboroch.

Na Pltníckej ulici umiestnili pamätnú tabuľu, vyvrcholením osláv však bolo postavenie plte na *Debrecínskom námestí*. Jej krst spestrilo vystúpenie folklórneho súboru *Oravan Senior* z Nižnej. Pri tejto príležitosti sa uskutočnilo aj sympóziu *Slovenskí pltníci v Pešti*.

Plť však mohla byť vystavená na Debrecínskom námestí iba mesiac. Veľkorysý dar obce Nižná predposledný júnový týždeň putoval ďalej, do Neszmélyu v Komárňansko-ostrihomskej župe. Tam sa totiž nachádza *Skanzen lodí*, ktorého súčasťou

je vďaka Slovenskej samospráve XIII. obvodu Budapešti už aj slovenská plť. Spolupráca skanzenu a slovenskej samosprávy sa prevozom plte nekončí. Rozhodli sa, že o rok tam usporiadajú pre účastníkov recitačnej súťaže námornícky tábor.

V auguste delegácia Slovenskej samosprávy XIII. obvodu s ďalšími budapešťanskými slovenskými zbormi na pozvanie starostu Nižnej

Jaroslava Rosinu zavítali do tejto oravskej obce na *Pltnický deň*. Bola to výborná príležitosť na to, aby si členovia delegácie pozreli, ako sa stavia plť, deti sa mohli na nej „povoziť“, kým bola zakotvená a dospeli sa na plti preplavili až na miesto kultúrneho programu. Predtým ich však „pokrstili“ za pltníkov – ako inak – mokrým kormidlom. V kultúrnom programe figurovali ľudové tance zo všetkých kútov Slovenska, zazneli pltnické piesne, predstavili sa malí heligonkári, výborná dychová hudba z Poľska a večer zahrala prítomným česká kapela. Bolo to akési mini stretnutie V4 a podľa slov účastníkov, nie posledné. Na potvrdenie tohto želanja aj podpísali zmluvu o spolupráci Jaroslav Rosina za Nižnú a predsedníčka slovenského voleného zboru XIII. obvodu Budapešti Z. Hollósyová, ako aj predsedníčka Slovenskej samosprávy IX. obvodu Budapešti Monika Szelényiová a podpredseda slovenského zboru XIV. obvodu Pavol Benšo. Delegácia z Maďarska pripravila pre hostiteľov milé prekvapenie, „tortu“ v podobe plte, ktorú zhotovil člen Budapešťanskeho slovenského speváckeho zboru Ozvena Vojtech Csizmadia. Súčasťou Pltnického dňa bolo množstvo sprievodných podujatí, počnúc športovými pretekmi a pltníckym jarmokom, až po dobovú zábavu: šermiarov a lukostrelcov, koníkov, predvedenie hasičských jednotiek, alebo jazdy na električkách. Zábava trvala naozaj až do bieleho rána a budapešťanskí Slováci sa v Nižnej výborne cítili.

Sprac.: (zp), foto: (fuhl / ef)

ORGANIZÁCIA SLOVENSKEJ MLÁDEŽE V MAĎARSKU

Z iniciatívy *Organizácie slovenskej mládeže v Maďarsku* (OSMM) sa v budapešťanskom Slovenskom inštitúte každý mesiac koná premietanie slovenských filmov. Na poslednom predprázdninovom premietaní si po dvoch filmoch režiséra *Ela Havettu* mohli diváci pozrieť absolventský film *Dobrý človek* od *Csabu Molnára* z roku 2013.

Členovia OSMM oslávili príchod letných prázdnin výletom na Slovensko. Mladí počas trojdňového výletu stihli prechádzku v centre Zvolena, pešiu túru na Pustý hrad, návštevu Stanišovskej jaskyne a spoločnými silami zvládli aj výstup na Baranec, do výšky 2184 metrov.

OSMM usporiadala v júli Slovenskú mládežnícku akadémiu (SMA), ktorá

sa uskutočnila už po druhý raz ako samostatný program, predtým bola sprievodnou akciou Dolnozemskeho pohára. Slovenská mládež počas týždňového pobytu v Sarvaši stihla o. i. navštíviť Vodné divadlo, spoznávala činnosť divadla *Cervinus Teáter*,

precvičovala si svoju kreativitu pomocou hier, absolvovala netradičnú hodinu národopisu v miestnom oblasťnom dome, učila sa ľudový tanec, ale stihla si aj oddýchnuť na brehu Kereša.

Sprac.: (zp), foto: (kan)

TÁBOR VÝSKUMNÉHO ÚSTAVU SLOVÁKOV V MAĎARSKU V DUNAEDHÁZE

Slovákmi obývaná obec *Dunaedház* nachádzajúca sa v *Báčsko-Malokumánskej župe* sa stala stredobodom pozornosti popredných výskumníkov z Maďarska, Slovenska a Srbska. V dňoch 22. až 26. júna 2015 sa tu pod záštitou *Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku* uskutočnil v poradí 34. medzinárodný interdisciplinárny výskumný tábor. Tábor otvorila v Kultúrnom stredisku v Dunaedháze riaditeľka ústavu *Anna Kováčová*.

Po oficiálnom otvorení a podaní potrebných inštrukcií sa výskumní-

ci hneď pustili do práce, ktorá trvala každý deň od rána do večerných hodín. Miestne sily pod vedením odbornej vedúcej tábora *Rozálie Kuštárovej* im vopred pripravili zoznam informátorov a sprevádzali ich po obci. Miestni obyvatelia boli výskumníkom k dispozícii počas celého päťdňového pobytu.

Predmetom výskumu viacerých odborníkov bolo tunajšie nárečie. *Katarína Balleková* na základe výskumov skonštatovala, že jazyk Dunaedházanov patrí k južnostredoslovenskému nárečiu, mno-

dičmi, starými rodičmi. Treba nájsť styčný bod a vyjasniť, že aj spisovná, aj nárečová podoba je správna a dosiahnuť, aby sa aj staršia generácia oboznámila s novými výrazmi a zároveň aby sa zachoval aj nárečový jazyk.“

Okrem jazykovej situácie sa výskumníci venovali ďalším zaujímavým témam, akými sú zemepisné názvy a pôvod priezvisk, príbuzenská či personálna terminológia súvisiaca so svadbou, piesňový repertoár Slovákov v Dunaed'háze, komunitné aktivity alebo historicko-demografické súvislosti rodiny.

Magdaléna Paríková, ktorá sa zaoberala presídľovaním, sa podelila aj o osobný zážitok:

„O presídľovanie som sa začala zaujímať približne pred 20 rokmi, keď som bola po prvý raz v Nesvadoch, a teraz som veľmi rada, že môžem skúmať tieto pohyby práve v družobnej obci.“ Pracovníci Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre sa zamerali okrem iného na akulturačné faktory a socio-profesijnú štruktúru. **Katarína Királyová** hľadala nové formy prejavu etnickej identity miestnej slovenskej komunity. **Anna Kováčová** sa snažila získať obraz o živote žien, ktoré slúžili v Budapešti a pátrala po významnom učiteľovi **Jurajovi Podhradskom**.

Výsledky výskumov budú uverejnené v osobitnej publikácii. R. Kuštárová informovala účastníkov o tom, že o dva roky oslavia 800. výročie založenia obce a pri tejto príležitosti chystajú vydať zborník, do ktorého očakávajú príspevky aj od výskumníkov.

Sprac.: (zp), foto: (kan)

BOHATÁ ČINNOSŤ SLOVENSKEHO DIVADLA VERTIGO

Slovenské divadlo Vertigo zorganizovalo v máji v Sarvaši prehliadku slovenských školských divadelných súborov *Deti deťom*. Už po dvadsiaty druhý raz sa zišli žiaci od tých najmenších až po gymnazistov, aby ukázali výsledky tvrdej a usilovnej tvorivej práce.

Ako vždy, predpoludním sa konala súťaž súborov, do ktorej sa zapojili žiaci budapeštianskej slovenskej školy, maďarsko-slovenskej základnej školy v Novom Meste pod Šiatrom, Slovenskej základnej školy v Slovenskom Komlóši, Slovenskej základnej školy v rumunskej Gemelčičke a sarvašskej slovenskej základnej školy. Na treťom mieste na-

pokon skončili tri skupiny: cenu za hudobno-spevnú zložku inscenácie *Tri pierka z draka* dostali žiaci z Nového Mesta pod Šiatrom, predstavenie *Ďuro Truľo* v predvedení malých divadelníkov z *Gemelčičky* si zaslúžilo cenu za udržiavanie ľudových tradícií a cenu za predstavenie vážnej spoločenskej témy udelila porota súboru sarvašskej školy za inscenáciu *Virtuálny svet*. Druhé miesto a cenu za inscenáciu modernej slovenskej rozprávky získali starší žiaci zo Sarvaša, ktorí predviedli rozprávku *Osmijanko hľadá...* Prvé miesto jury rozdelila, získali ho žiaci budapeštianskej a komlóšskej školy, pričom predstavenie *Z rozprávky do rozprávky* v podaní mladých hercov

z hlavného mesta získalo cenu za *objavnú interpretáciu klasickej rozprávky* a *Rozprávka o hlúpej žene* v naštudovaní Komlóšanov dostala cenu za *divadelnú interpretáciu klasickej rozprávky*. Popoludnie na prehliadke už zvyčajne patrilo predstaveniam z vlaňajších letných tvorivých dielní. Na javisku ožili známe rozprávky *Husiar Matko* a *Popoluška* v modernom stvárnení a pôvodne česká inscenácia *Zamilované (nielen) divadlo*.

Divadelný tábor v Bystrej

Koncom júna sa uskutočnil tradičný divadelný tábor v Bystrej. Štyria lektori si prvý večer podelili deti (alebo naopak?), ktoré vytvorili dve skupiny. Žiaci z piatich škôl, ktorí pricestovali do tábora z Budapešti, Slovenského Komlóša, Sarvaša, Kéťšoproňu a z Gemelčičky z Rumunska, sa rozhodovali medzi predstavením *U nás všetko v poriadku* a *Slávik*. Do *Slávika*, ktorý vznikol podľa veršovanej rozprávky Jánosa Aranya, sa napokon dostali tí menší a menej skúsení, v predstavení *U nás všetko v poriadku*, ktoré vzniklo na motívy rozprávok Márie Ďuríčkovej a H. Ch. Andersena, skôr tí väčší a skúsenejší, najmä pokiaľ ide o dievčatá. Nuž a začal sa kolobeh skúšok: predpoludním, popoludní. Samozrejme, hocako ide o „odborný“ tábor, nesmie chýbať ani trochu zábavy pomimo v podobe návštevy okolitých atrakcií. Deň pred návratom domov sa uskutočnili úspešné predstavenia nacvičených hier – niektorí neveriacky krútili hla-

vou: Toto sme stihli za päť dní? Večer zaslúžená torta, slávnostné ukončenie tábora, prehliadka talentov *Kto čo vie* a vytúžená diskotéka, po ktorej sa veru nikomu nechcelo ísť naspäť do izieb, tobôž nie spať.

O psíčkovi a mačičke

Premiéra hry *Ondreja Šulaja* O psíčkovi a mačičke v réžii *Andrása Déra* sa uskutočnila 13. mája v Starom Budíne v priestoroch Maďarského múzea obchodu a pohostinstva. Predstavenie s hercami *Denisou Dérovou*, *Gézom Benkőom* a *Violou Thirringovou* obsahuje spracované rozprávky Josefa Čapka pre deti. – *Dramatik a scenárista Ondrej Šulaj upiekol svoju tortu dokonale podľa receptu psíčka a mačičky: na spodok trochu predvojnových spomienok, do toho nasypať nahrubo socialistickej banality, pridať disidentstva, koľko to znesie, dve poriadne lyžice udavačstva, za hrst hroziakových bonmotov, ochutiť korenistou národnostnou zmesou pravých Čechov a ešte pravejších Slovákov, nakoniec posypať dojímavou starčekovskou popletenosťou. To všetko prepieť hereckými výkonmi v dobre vyhriatom divadle. Zabudli sme na niečo? Ach, áno, navrch ešte ozdobiť aktuálnymi vtipmi a prvomájovými mávadlami, veď kto by si na ne spomínal v zlom, tak dobre poslúžili ako paličky v kvetináčoch. Podáva sa ako dezert, dobre vychladené. Že nemáme čo oslavovať? Čoby nie, len keby sme si spomenuli, čo, – píše v kritike pre slovenský denník *Sme* divadelná kritička *Zuzana Uličianska* o bratislavskom predstavení v Štúdiu S a treba jej dať za pravdu.*

Ale treba aj dodať, že jemnosť, s akou sa aj tohto scenára dotkol režisér A. Dér, je už samozrejma. Ako prezradil po prvej premiére, nemusel ani veľa dodať, lebo textovo je predstavenie také silné, že postaví krivé zrkadlo pred súčasníkov napriek tomu, že to nie sú nové „veci“.

Dve nové predstavenia Vertiga

Koncom júla sa v sídle CSSM na Fadruszovej ulici takpovediac v úplnej tichosti rozbehli skúšky rozprávkového predstavenia *Osmijankove rozprávky o princeznách*. Réžiu si vzala na plecia *Katarína Jánošová* z Bratislavy. Vďaka tomuto predstaveniu sa do Vertiga vracia herec *András Nagy*, jeho partnerkou sa stala mladá slovenská herečka *Anna Nováková*.

V tretí augustový víkend sa aj členovia amatérskej zložky Divadla Vertigo vybrali na miesto, ktoré dôverne poznajú, veď ho nenavštívili

po prvý raz: do strediska Agapé vo Svätom Jure pri Bratislave. Dôvodom ich pobytu bolo oboznámenie sa s predlohou divadelnej hry, ktorej sa chystali v nasledujúcich mesiacoch intenzívne venovať. Je to titul, ktorý má na Slovensku už dlhé mesiace úspech – *Nízkoletý život* slovenského dramatika, umeleckého šéfa bratislavského divadla GunaGu *Viliama Klimáčka* o osudoch troch žien, ktoré sa ocitnú v redukčnom sanatóriu. Premiéra tejto divadelnej hry je plánovaná na apríl – máj 2016. Predstavujú sa v nej starí známi: *Iveta Nagyová*, *Miroslava Kováčsová*, *Ildika Záluská*, *Csaba Lampert* a nový člen divadla *Martin Sirák*. Do kresla režiséra zasadla *Bibiana Budaiová*.

Divadelná dielňa vo Svätom Jure

Mladá režisérka *Katarína Jánošová* z Bratislavy upravila pre potreby divadelnej dielne – workshopu, minitá-

bora – pre mládež, predovšetkým pre gymnazistov, hru *Ženský zákon*. Do tohtoročnej divadelnej dielne, ktorá sa konala od 27. júla do 2. augusta v stre-disku *Agapé vo Svätom Jure*, sa prihlá-sili „stálice“ **Berta Kőrösiová, Zsolt Bak a Vivien Mikušová** zo *Sarvaša*, **Kamila Zolvánová** z *Kondorošu* a sestry **Vivien a Laura Kapitányové** z *Budapešti*. Dielňu odborne viedli už spomenutá **Katka Jánošová** a jej man-žel, herec **Michal Jánoš**. Asistoval im poslucháč JAMU v Brne **Ján Tomandl**. Pedagogický dozor, ale aj prípadnú odbornú pomoc, si na seba zobra-li divadelníčka, pedagogička **Marta Dekréťová** a **Daniela Onodiová**.

Ako vždy, na začiatku sa mladí herci oboznámili s textom, so situá-ciami, a čomu nerozumeli, preložilo sa do maďarčiny. Nuž a potom sa skúšalo a skúšalo, zdokonaľovalo, vymýšľalo, spievalo... Vnútorňý dvor *Agapé* sa v predposledný deň zaplnil divákmi – predovšetkým známymi, rodinou, ale aj niekoľkými záujemca-mi zo Svätého Jura. Premiéra je vždy vyvrcholením päťdňového úsilia, je, ako sa hovorí, čerešničkou na torte a potlesk sladkou odmenou, je chvíľou slávy a predovšetkým dobrého pocitu a uspokojenia, že sme zase spolu niečo pekné a hodnotné vytvorili.

Premiéra Osmijankových rozprávok o princeznách

Žiaci nižších ročníkov budapeš-tianskej slovenskej školy sa stali za-čiatkom septembra svedkami nové-

ho predstavenia Divadla Vertigo pri CSSM Osmijankových rozprávok o princeznách. Život nudiacej sa, osamelej princeznej zatvorenej do svojej komnaty sa v nej pomocou Osmijanka a štyroch poučných roz-právok o princeznách v prítomnos-ti drakov, najmúdrejších učiteľov či Hlúpeho Janka obrátil úplne naru-by. Štyridsaťminútová inscenácia pútala pozornosť detí (i dospelých) od začiatku do konca, veď bola plná vtipných konverzácií, situácií a je fa-rebným mixom hry skutočných her-cov a nimi oživených bábok. Úspech predstavenia okrem potlesku rozja-rených detí dokazujú aj slová uzna-nia predsedníčky CSSM **Alžbety Hollerovej Račkovej** i školských referentiek CSSM **Eriky Lázárovej** a **Márie Mateidesovej**, ktoré si ne-nechali ujsť premiéru predstavenia. V ich spoločnej konverzácii s riadi-teľkou divadla po predstavení rezo-novalo, že Osmijankove rozprávky o princeznách by mohli byť osožným spestrením vyučovania v rámci mi-moriadnych hodín literatúry na na-ších školách. Svoj súhlas vyjadrila aj riaditeľka divadla Daniela Onodiová. Ako uviedla, bola by nesmierne rada, keby školy prejavili záujem o túto in-scenáciu a herci by ňou mohli potešiť deti, hravou formou priblížiť svojim rovesníkom tvorbu jednej z najzná-mejších slovenských literátiek uply-nulého storočia v čo najvyššom počte našich škôl.

Sprac.: (zp), foto: (kan/do)

O PILÍŠSKYCH SLOVÁKOCH

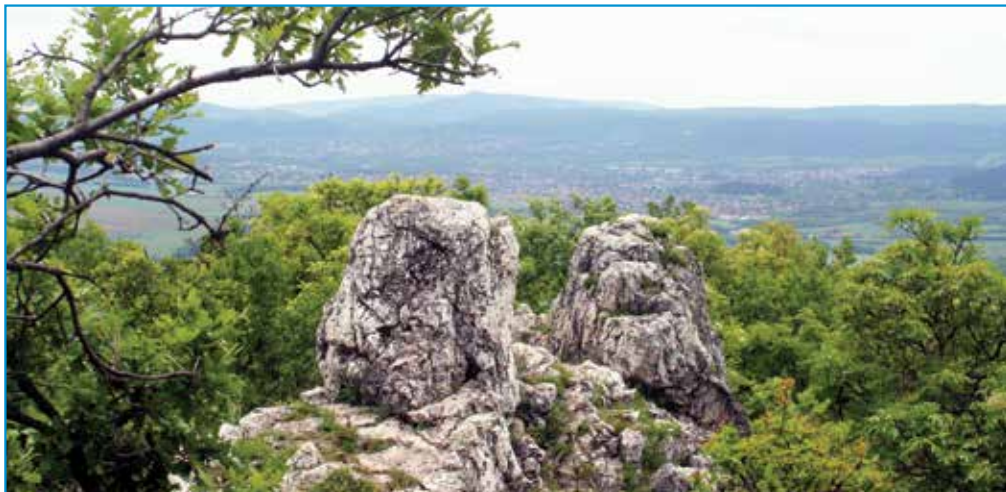
Jeden z najvýznamnejších regiónov Slovákov v Maďarsku **Pilíš** sa na-chádza na pravej strane Dunajského ohybu. *Pilíšske vrchy* predstavu-jú krasové a dolomitové pohorie v Komárňansko-ostrihomskej a Peštianskej župe s rozlohou 25 370 hektárov a s najvyšším bodom s výš-kou 756 metrov n. m. Ide o najvýchod-nejšiu časť Zadunajského stredoho-ria medzi *Budapešťou* a *Ostrihomom*. Názov pochádza jednoznačne zo slovanského slova *pleš*, je to aj pria-mo doložené z roku 1187: „*silua... que uulgo Ples nuncupatur*“. „*Pilíš mal v 9. storočí podobu *Plešb. Bol to plešatý vrch. Takéto meno má u Slovanov viacej vrchov. Aj apelatívum pleš vo význame plešina, tonzúra na hlave prešlo do maďarčiny.*“ (Šimon Ondruš)

Samozrejme, nemôžeme a ani ne-chceme spochybniť účasť iných ná-rodov, národnostných či etnických skupín na vytváraní minulosti a sú-časnosti Pilíša, avšak kým úloha Maďarov a Nemcov v tomto smere je všeobecne uznávaná, *naši slovanskí a slovenskí predkovia z rôznych príčin akoby sa strácali v zahmlených archívoch a historických dokumentoch*. Pritom práve oni boli tí, ktorých na tomto území našli tak Avari, ako aj Huni či Maďari počas „obsadenia vlasti“. O prítomnosti Slovanov (samozrej-

me, aj predkov dnešných Slovákov) v Pilíši a okolí svedčí celý rad dodnes zachovaných a používaných zeme-pisných názvov: *Vyšehrad* (Visegrád), *Ostrihom* (Esztergom), *Kostelec* (Kes-túc-Kesztölc), *Čív* (Piliscsév), *Huť* (Pilisszentlélek), *Dimiš* (Dömös) atď... Pravdu má teda **Gregor Papuček**, keď tvrdí: „*My, pilíšski Slováci, nie sme tu nejakí prisťahovalci, či kolonisti. Naši predkovia tu žili už v 9. storočí.*“

Inou otázkou je, ako rýchlo sa (už aj v tom čase) naši predkovia asi-milovali, splynuli s inými kmeňmi či etnikami, keď spolu vytvárali od prvej do poslednej chvíle výrazne multikultúrny, *viacnárodnostný uhor-ský štát*. O ich autochtónnosti pritom svedčia nielen zemepisné názvy, ale napríklad aj tie časti nášho jazyka, ktoré po usadení sa Maďarov celkom logickým spôsobom prešli aj do maďarčiny: *lopata* – lapát, *kosa* – kasza, *seno* – széna, *slama* – szalma, *oblok* – ablak, *komín* – kémény, *tanier* – tányér a mohli by sme dlho pokračovať...

Ako obyvatelia tohto regiónu mô-žeme byť hrdí na to, že dlhé stáročia práve tu žili aj *naši spoloční (uhorskí, teda nielen maďarskí, ale aj slovenskí) králi*, počnúc ostrihomským rodá-kom, svätým kráľom *Štefanom I.*, od ktorého ani na tomto mieste nemôže-me necitovať jeho snád' najslávnejší

výrok adresovaný synovi *Imrichovi* ako mravné ponaučenie: „...*kráľovstvo jediného jazyka a jediného mravu je slabé a krehké*“.

Pilíš v blízkosti kráľovského sídla bol ideálnym miestom pre kláštory, spočiatku cisterciánske, benediktínske, neskôr pavlínske – v *Kestúci*, *Mlynkoch*, *Santove*, *Huti* a *Senváclave*. Počas tureckého panstva spolu s mníchmi aj poddaní zutekali do severných končín krajiny, aby sa po 150-ročnej osmanskej nadvláde čiastočne vrátili do spustošených krajov. Nový život okolo rumovísk kláštorov a v niekdajších dedinách – podobne ako v mnohých iných častiach krajiny – aj v našom Pilíši sa rozbehol *vdďaka slovenským usadlíkom z Horného Uhorska, teda z dnešného Slovenska*. V prípade našich obcí preto môžeme hovoriť nie o kolonizácii, ale vyslovene o *znovu osídlení*.

V pilíšskych slovenských osadách až do konca 19., resp. do začiatku 20. storočia pôsobili prevažne *slovenskí kňazi, kantori a učitelia*. Asimilačný

proces sa zrýchlil až potom, keď ich vystriedali maďarskí. Väčšina Pilíšanov toho času maďarčinu počula len v kostole a škole. Odvtedy už vyrástlo niekoľko generácií, ktoré charakterizuje *strata pôvodného materinského jazyka* a dnes už akoby slovenčinu počuli naši ľudia v tom lepšom prípade aspoň v škole a v kostole. Podľa všetkého dnes už ani podpora materskej krajiny a maďarského štátu nedokáže zastaviť proces asimilácie. *Tradície svojich predkov, z vlastnej či nevlastnej viny, žiaľ, hriechne zabúdame...*

Rudo Fraňo

* * *

V terajšom Maďarsku žijú Slováci najmä v štyroch oblastiach: V *Zadunajsku* (pri *Ostrihome* a pod *Pilíšskymi vrchmi*), v okolí *Budapešti*, ďalej v juhovýchodnom Maďarsku (v regióne *Sarvaša* a *Békešskej Čaby*) a v severovýchodnom Maďarsku. Doteraz boli snáď najznámejší *Dolnozemci*, *sarvašskí* a *čabianski* Slováci, lebo

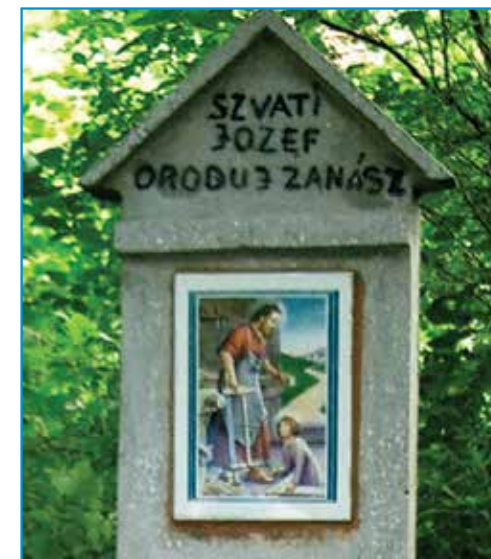
v minulosti sa aktívne zúčastňovali na slovenskom kultúrno-politickom živote a tvorili akoby organickú súčasť slovenského národného spoločenstva. *Pilíšski Slováci žili pred päťdesiatimi rokmi akosi v tieni Dolnozemcov*. Svoju slovenskú príslušnosť si začali uvedomovať až počas druhej svetovej vojny najmä zásluhou správcu *Spolku sv. Vojtecha v Budapešti Alexandra Horáka*. Dnes obývajú tunajší Slováci takmer súvislý ostrov obcí od *Ostrihomu* na východ pod *Pilíšskymi vrchmi* a patria k najaktívnejším Slovákom v Maďarsku.

Slovenskí spisovatelia si len sporadicky všímali pilíšskych Slovákov. Básnik *Ján Kollár* nespomína pilíšskych Slovákov vo svojich *Pamätiach z mladších rokov života*. Trasa jeho putovania po *Dolnej zemi* počas prázdnin roku 1812 tade nevedla. Do *Talianska* síce cestoval cez *Zadunajsko*, ale oblasť *Pilíšskych vrchov* ostala stranou jeho cesty. Preto jeho cestopis obsahujúci putovanie do *Hornej Itálie...*, ktorý vydal roku 1843 v *Pešti*, zaregistroval iné oblasti; južnejšie, ktoré sa týkali Slovákov. Všimol si napríklad, ako kamennými zvyškami *Blatnohradu* v *Zalavári* dláždili cestu.

Zaujímavé údaje o pilíšskych Slovákoch môžeme nájsť v korešpondencii básnika *Jána Hollého*. V liste *Martinovi Hamuljakovi* z 13. 10. 1842 Hollý spomína obec *Čív* (Csév). Tu sa u svojho strýka farára *Jána Urbanovského* zdržiaval budínsky typograf *Kotešovský*, ktorý sádzal Hollého básne. Ján Hollý si písal s ostrihomským učiteľom hudby

Martinom Eliášom, ktorý sa narodil v *Perbaji* (Perbál), slovensko-nemeckej obci pod *Pilíšskymi vrchmi*, dnes už pomadžarčenej. *Biskup Bartakovič* navštívil Eliášovu školu a hľadal hudobníka pre Hollého texty náboženských piesní. Eliáš v súvislosti s tým Hollému píše: „*Ja som k tej veci súci, Slovák rodený a z národnosti, vďaka bich ti pesne z prírvodem organa zložil až milá vec, ne ale za penáže, ale z náboženstva a z pobožnosti*“. (List z 10. 11. 1844.) Pilíšsky Slovák *Eliáš* potom zhudobnil Hollého texty piesní.

Presnejšie údaje o Slovákoch spod Pilíša pochádzajú zo začiatku nášho storočia. Roku 1902 cestoval spisovateľ *Jozef Gregor Tajovský* s *Andrejom Helašom* z *Turčianskeho Svätého Martina* do *Kestúca* (Keszölc). Spolu sa ubytovali u tamojšieho slovenského farára *Jozefa Šrobára*, brata známeho slovenského politika. Skúmali tu ľudové piesne, zvyky a reč slovenského ľudu v *Kestúci* a v *Huti*

(Pilisszentlélek). Po návrate uverejnil Tajovský v *Slovenskom denníku* roku 1903 dva cestopisy: *Panslavizmus na Hute a Slováci v Ostrihomskej...* Kladie si tu otázku „ako Kestúc a ostatné slovenské obce povstali?“ Cestopis vyšiel v 5. zväzku *Tajovského diela* (1956) pod spoločným názvom *Z Martina na Kestúc*. Na potrebu výskumu nárečia zadunajských Slovákov poukázal aj **Jozef Škultéty**.

Archeológ a publicista **Štefan Janšák** chodil po okolí *Ostrihomu* ako vojak v prvej svetovej vojne. V oblasti *Ostrihomu* ho prekvapilo mnoho slovan-ských názvov vrchov a častí lesa a poľa. Skúmal život a zvyky v podhorskej dedine *Huť*. Navštívil *Čív* a *Kestúc*, kde bol hosťom farára Jozefa Šrobára. Svoje zážitky pútavo a sviežim jazykom opísal v pamätiach *Posledný suplikant*, ktoré vyšli r. 1973. Pilíšskej oblasti sa dotýkajú dve posledné kapitoly: *Ostrihomský kraj a jeho niekdajšie poklady* a *Trojaké božstvo v Čéve* (Čív – pozn. red.).

Univerzitný profesor **Ján Stanislav** skúmal po druhej svetovej vojne miestne názvy v *Zadunajsku* a teda aj v kraji pod *Pilíšskymi vrchmi*. Rozborom názvov miest a osád dokazoval, že túto oblasť osídlili predkovia Slovákov. Zaujímavý je Stanislavov výklad známych názvov slovenského pôvodu. Napríklad názov *Esztergom* – *Ostrihom* vznikol zo *Strěgom* – *Strěhom*, názov hradu a obce *Visegrád* zo slovenského *Vyšegradu* (*Vyšehrad*). V názve obce *Šárisáp* (*Sárisáp*) je druhá časť zo slovenského osobného mena *Šáp*, ktorá je aj v slovenskom názve obce *Šapívec*. Názov *Csév* (*Čív*)

je podľa Stanislava zo slovenského *Čév*, lebo aj na *Čiernej Hore* sa nachádza názov *Čevo*. Obec *Perbál* (*Perbaj*) sa roku 1348 volala *Prebor* a pomenovali ju podľa osoby toho istého mena. Slovenský pôvod názvu *Kestúc* (z *Kostolec*) a *Csolnok* (*Čolnok* z *člnok*) je očividný. Výsledkom namáhavého výskumu starých listín, písomných prameňov i knižných prác je Stanislavova dvojdielna monografia *Slovenský juh v stredoveku* (1948).

Po druhej svetovej vojne skúmali duchovnú kultúru pilíšskych Slovákov zberatelia ľudových piesní, rozprávok a povestí, folkloristi **Béla Kálmánfi** a **Štefan Lami**, tamajší rodáci, básnici **Gregor Papuček** a **Alexander Kormoš**, i jazykovedci **P. Király**, **F. Gregor**, **K. Palkovič**, **V. Blanár** a **A. Mihalovič**, ktorí sa venovali výskumu tamajšieho nárečia.

Dialekt pilíšskych obcí nadväzuje na *dolnonitrianske* a *tekovské* nárečia na Slovensku a je ich pokračovaním. Možno preto predpokladať, že pilíšski Slováci sú pozostatkom veľkomoravských Slovienov, predkov Slovákov, ktorí bývali za Dunajom v *Panónii* a ktorí sa v oblasti *Blatnohradu* stýkali s predkami dnešných *Slovincov*. Vďaka prisťahovalcom z oblasti *Záhoria*, *Trnavy* a *Považia* spod *Inoveckých vrchov* tu vznikol miešaný dialekt.

Výsledky národopiscov, jazykovedcov a zberateľov folklóru dokazujú, že pilíšski Slováci svojimi tradíciami, slovesným umením i jazykom čestne prispeli do pokladnice slovenskej národnej kultúry.

Konštantín Palkovič
Foto: Imrich Fuhl

BIELA VRANA POD PILÍŠOM ALEBO ZAUJÍMAVOSTI Z NAŠEJ MINULOSTI

Motto: „Bez sebapoznania niet sebauvedomenia.“
(univ. profesor Matúš Kučera)

Veru, tak je to. Ak chceme byť uvedomelí, musíme poznať samých seba. Lenže čo to znamená – poznať samého seba? Poznávanie treba začať od koreňov, z ktorých si vyrástol. Treba poznať svoj rod, svoje rodisko, vrstovníkov, okolie... Práve za týmto účelom sa zrodila naša monografia (*Mlynky a okolie*, 2000), ktorá sa začína takisto podobnými myšlienkami slávneho slovenského dejateľa *Jozefa Miloslava Hurbana*: „... bez vedomostí o sebe a predkoch svojich sme iba hromádkou koží otrockých.“ Monografiu – aj keď ešte len I. zväzok – máme a mne ako jej autorovi sa chce len dúfať a veriť, že ju majú na knižnej poličke vo všetkých rodinách v mojej rodnej obci, a to nielen na ozdobu.

Teraz ako zaujímavosť vám predstavíme zápisnicu zo zasadnutia *Školskej stolice* obce *Mlynky*, ktoré sa konalo 27. apríla 1919. Čím je táto zápisnica zaujímavá? Predovšetkým tým, že ju pán farár *Anton Bossányi* (pôvodne *Škvarenina*) z *Bošian* napísal po slovensky! Je to prinajmenej kuriozita, keďže už príchodom farára *Jánosa Budaváryho* (1883) začalo silnieť úsilie na pomadžarčenie slovenského duchovného života obce. Primerane

tomu všetky písomnosti museli zhotovovať v maďarskom jazyku, aj keď *Mlynčania*, tak ani väčšina zvolených členov *Školskej stolice*, maďarčinu neovládali. Spomedzi nich iba dvaja, cirkevný predseda a svetský predseda, vedeli po maďarsky. Tieto funkcie však nebývali obsadzované miestnymi rodákmi. Keďže sa písal rok 1919, od príchodu maďarského farára (od roku 1888 aj maďarských učiteľov) prešlo 36 rokov, na mladších ľuďoch sa už začala prejavovať masívna maďarizácia. Mnohí, aj keď nie dokonale, ale už ovládali aj maďarčinu. O to väčším prekvapením je tento po slovensky napísaný protokol pána farára *Bossányiho*, ktorý inak v období svojho účinkovania v *Mlynkoch* (1910–1930) učil v škole náboženstvo nielen veľmi zaujímavo, ale aj v materinskej reči detí – po slovensky.

Nebolo by od veci vedieť, ako sa mohlo stať, že v našej slovenskej dedine o zasadnutí slovenských členov *Školskej stolice*, na ktorom bola prítomná celá obec, slovenský pán farár *Anton Bossányi* alias *Škvarenina* spísal protokol po slovensky, aj keď týmto svojím činom sa vlastne previnil proti nariadeniam prísluš-

ných úradov. Či sa pozabudol, že je v Maďarsku, či skúšal svoju smelosť, alebo to spôsobili nové politické vetry práve založenej Maďarskej republiky rád? Odpoveď sa už asi nikdy nedozvieme. O čo krajšie či ľudskejšie by bolo, keby tento, resp. takýto čin

bol býval v Maďarsku prirodzeným a nemusel byť hodnotený ako dáke hrdinstvo či kuriozita! Po úvodných slovách si prečítajme aj samotný protokol.

Gregor Papuček

POCHVÁLEN BUĎ JEŽIŠ KRISTUS! A SLÁVNE MENO MÁRIA

Protokol vzáti v Pilisszentkereszte v roku 1919 apríla 27-ho.

Prítomná bola celá obec. Vec o ktorej sa pojednávalo, bola voľba katolíckej radi cirkevnej podľa nariadenia Jeho Exc. Pána Biskupa Dr. Prohászku Ottokára Archipastiera Stolno belehradského číslo 1128/913

Údovia vvivolení: Anton Bossányi cirk. predseda, miestni duchovní. Svetskí predsedovia: Kosnovský István a Spiegelhalter Ján starší. Szeiffert Márton, Urbanics József,

Diószegi Mih., Gajan Márton, Spiegelhalter, Rusznyák József, Papucsek Márton starší, Bakai Mihály, zastupiteľ a námestník org. Urbanics József, Kadlec Ján krajčír, Glück József.

Celá obec splnomocňuje horevimenovaných cirkevných predstavených, abi odčilku o plati tak kňaza jak rektora sa starali. Jeho excelencií protokol potrební bol ku potvrdeniu...

Datum jako hore

*Bossányi Anton
Miestni duchovní
Duverníci:
Kosnovszki István,
Urbanics János*

POZNÁMKA:

- V maďarských zápisniciach sa nájdu aj takéto poznámky:
- Jelen jegyzőkönyv felolvastatott és tót nyelven megmagyaráztatott... (Táto zápisnica bola prečítaná a po slovensky vysvetlená ...), z čoho vidno, že naši ľudia vtedy ešte maďarčine nerozumeli.
- Protokol pána farára Bossányiho je uvedený verne originálu.

SLOVENSKÉ ZAČIATKY BALAŠSKÝCH ĎARMÔT

Hradná pevnosť *Ďarmoty* patria- ca šľachtickej rodine *Balašovcov* počas osmanských vojen spustla a bola niekoľkokrát znovu osídlená. Po vypudení Turkov z Novohradu od polovice 17. storočia na spustnutú, dlhé roky neobrábanú zem prichádzajú do *Balašských Ďarmôt* prví poddaní z osád modrokamenského (balašovského) a divínskeho (zičiovského) panstva. Nebezpečenstvo tu aj v tom čase pretrvávalo, veď turecká nadvláda v Novohrade sa definitívne skončila až po oslobodení Budína

v roku 1686. Aj preto bola v tejto časti Uhorska moc Habsburgovcov oslabená, čo využívali prívrženci reformácie. V dôsledku toho severný Novohrad bol už prevažne evanjelický a tak prichádzajúci noví osadníci, zväčša zo severu stolice, osídľujúci južnú časť kraja, boli Slováci spravidla evanjelického vierovyznania.

Koncom 17. storočia osídľujú severonovohradskí poddaní Balašské Ďarmoty a z ich radov je už roku 1696 richtárom mestečka *Peter Litavský*. Podľa súpisu poddaných z roku

1720 sem utiekli: Andrej Petro roku 1690 z Brusníka, Michal Števáč r. 1694 z Dolného Tisovníka, Mikuláš Červenák r. 1695, Juraj Šulán r. 1695, Ján Salaj r. 1696, Martin Hrubík r. 1697, Matej Krivý r. 1700 – všetci zo Šule, Ján Barden r. 1700 z Horného Tisovníka, Ján Varga r. 1704, Andrej Havaj r. 1710, Krištof Šándorovič r. 1710, Ján Šebian r. 1711, Juraj Furišov r. 1719 – všetci z Lešti, Martin Náton r. 1704 z Nedelišťa, Ján Frečka (Frčka) so synom Jánom r. 1712 z Dolných Strhár. Roku 1711 už mali zriadený evanjelický cirkevný zbor a postavený kostol. Tento im katolíci roku 1717 obsadili a farára Jána Hojčího vyhnali. Z tohto dôvodu viacerí Slováci evanjelického vierovyznania utiekli do iných osád a miest. Uvádza sa, že niektorí – Andrej, Ján a Martin Čapeľa, Matej Dudáš, Lukáč Gašparovič, Matej Ďurkovič, Pavol Chlebnický, Martin Kokaovský, Samuel Moťovský, Matej Rimaj, Ján a Juraj Spevák, Ján Lauko, Jakub a Ján Lekár, Pavol a Martin Lipták – sa roku 1747 usadili vo Vojvodine, v Báčskom Petrovci.

Menný zoznam obyvateľov Balašských Ďarmôt vyplývajúci z celokrajinských súpisov z rokov 1715, 1716, 1720 prezrádza, že v tomto poľnom mestečku žili v uvedených rokoch výlučne Slováci. Roku 1715 49 hláv rodín, richtárom bol Mikuláš Selecký, roku 1716 71 rodín s richtárom Jánom Oravcom a roku 1720 55 rodín s richtárom Jurajom Stránskym.

Počas urbárskej regulácie tu prevládala slovenská väčšina, lebo urbár v máji 1770 bol spísaný po slovensky. Richtárom bol Michal Černák a prisaz-

ní Juraj Baran, Michal Slezák, Michal Naď, Ján Krakovský a Jakub Valent starší. Po roku 1790, keď sa Ďarmoty stali definitívnym sídlom župy, sa však národnostné pomery začínajú meniť. O sto rokov neskôr štatistika zaznamenáva, že v meste žilo roku 1880 už iba 700 Slovákov, čo je necelých 11 % obyvateľov mesta.

V rokoch 1805 – 1828 tu pôsobil farár Samuel Stančík, 1828 – 1848 Karol Benedikti (predtým kaplán v Banskej Bystrici, farár a dekan v Rákoškerestúre), 1877 – 1895

Bedrich Šimko (dovtedy farár a kon-senior v Bodoni), od roku 1895 farár, biskup, náboženský spisovateľ Bedrich Baltík (1834 Bohunice – 1919 B. Ďarmoty). Z evanjelických učiteľov to boli roku 1709 Tomáš Nikolaides, 1803 Ondrej Beráč, 1837 Pavel Šipkai (učil 86 žiakov) a Ľudovít Melcer (40 žiakov), 1867 Jozef Kováčik, 1908 Ľudovít Bérczes (Ďuriš). Vo filii Záhorce bol roku 1837 Ján Plachý (24 žiakov), vo filii Selešťany učil vtedy Juraj Marondeak (17 žiakov). Roku 1837 mala matkocirkev 1217 členov,

Zápisnice

walného, r. 1878. dne 22. ledna w B.-Ďarmotách, pod spolupředsednictwím Welb. pána Jána Bladár seniora, a Uroz. pána Edmunda Edwi Illés, náměstního sen. dozorce, odbýwaného shromáždění Welb. Cw. Aug. W. Bratřtwa Nowohradského.

Přítomni byli: z Abelowé: žádný; — z Agárdu: Michal Gaál, děkan; — z B.-Ďarmot: Bedrich Šimko, děkan, K. Janko kaplan, Koloman Némethy dozorce, Sigismund Hudec sen. prawotář, Daniel Jeřenšty tr. veřejný notář, Štěpán Pajor předseda široutského sandu, Theodor Kóvy sen. prawotář, Daniel Mikuláš a Jozef Kováčik učitelé, Daniel Horváth stol. široutského sandu notář, a jiní; — z Bánky: Eudewit Bílý farář, Edmund Edwi Illés dozorce; — z Biru: Michal Slujka děkan; — z D. Bodon: Gejzo Bartas farář, Julaž Vastáry dozorce; — z Budiné: žádný; — z Č. Březowa: žádný; — z Cinobáni: žádný; — z Dengelagu: Samuel Valentiny farář a dolňo-nowohradské past. konference zapisowatel, Pawel Bartoš učitel; — z Dobroči: žádný; — z D. Strhár: Eudewit Kubányi farář, Julaž Beude dozorce; — z Gutu: Eudewit Pap farář a sen. zapisowatel; — z Katinowa: žádný; — z K. Kríhša: Karel Rafanides farář; — z W. Lómu: žádný; — z Legindu: žádný; — z Lešti: Ondřej Mescha dozorce; — z W. Luboreči: žádný; — z Lowinobáni: žádný; — z Lucenca: žádný; — z Luciné: žádný; — z Máltince: žádný; — z Mašťowé: Koloman Banffell farář; — z Ozdínu: žádný; — z H. Petian: žádný; — z Polichna: žádný; — z Poltáru: žádný; — z Š. Tarjannu: žádný; — z Šáffomházy: Jan Bladár senior; — z Šurian a Terian: Alfred Gréter dozorce; — ze Sečian: Jan Szimonides farář a podporowný zapisowatel; — ze Senného: žádný; — z Potra: žádný; ze Siráku: Mar Bladár farář a sen. referent w záležitostech wýnčby; — z D. Strghowé: žádný; — z H. Strghowé: žádný; — ze Sudie: Wiktor Bladár farář a sen. polladník, Ladislaw Hanyely dozorce; — z Tomášowiec: žádný; — z H. Tisownita: žádný; — z Turčel: žádný; — z Turčopote: žádný; — z Uhorškého: žádný; — z Waňarcu: žádný; — ze Závady: žádný; — z W. Zliewec: Emil Sártany administrátor, Albert Gyura dozorce, Samuel Rell zomborský lewita, Jiří Zwánka.

I. Pán senior po štraffené modlitbě,

Záhorce 392 členov, Seľšany 207 členov, cirkev spolu 1816 členov, prevažne Slovákov. Ján Kollár ju označil ako slovensko – maďarsko – nemeckú. Podľa náboženstva roku 1848 bolo v meste 2 500 katolíkov, 2 150 evanjelikov (rozumej Slovákov), 1 900 Židov, 70 pravoslávnych a 13 kalvínov. Po roku 1851 mesto viackrát navštívila česká spisovateľka Božena Němcová, ktorej manžel ako úradníka stolice sem preložili z Miškovca. Zo svojho pozorovania a poznámok umelecky stvárnila život v meste v národopisnom diele, ktoré vydala v roku 1858 v časopise *Musea Král. Českého* s názvom „Uherské město Ďarmoty“. Počas svojho pobytu v meste na Ipli navštevovala slovenských spisovateľov na strednom Slovensku. Z týchto stretnutí vzniklo jej dielo „Z Ďarmot do Sliače a zpět“. Božena Němcová počas pobytu v Ďarmotách mala možnosť stretávať sa aj so štúrovským básnikom Jankom Kráľom, ktorý tam v tom čase pôso-

bil ako stoličný pisár. V meste pôsobili, resp. odtiaľ pochádzali ďalšie významné slovenské a české osobnosti. Roku 1748 sa tu narodil učiteľ v Dobrej Nive a Veľkom Krtiši Michal Pokorný, r. 1753 český filológ, historik a zakladateľ slavistiky v Česku Josef Dobrovský, r. 1831 významný učiteľ botaniky v Banskej Bystrici Alexander Markuš, r. 1854 advokát, priekopník modernej slovenskej politiky toho obdobia Miloš Vladimír Štefanovič.

V roku 1890 prichádza sem z Liptovského Mikuláša evanjelický farár, oddaný Slovákom, člen Matice slovenskej a obranca slovenských gymnázií Bedrich Baltík. Počas pôsobenia v Balašských Ďarmotách bol zvolený za prvého a zároveň posledného biskupa Preddunajského dištriktu, kde pôsobil v zložitom období, v ktorom neodolal silnejúcim maďarizačným tlakom a praktikám v cirkvi.

Ján Jančovic

Foto: autor a archív

Zoltán Bárkányi Valkán

STRÁŽCA

Jozef Vojáček, družstevný dôchodca, už dlhší čas vdovec, sa pred takými dvanástimi rokmi náramne urazil. Presnejšie: na smrť ho urazili. Ako čerstvému dôchodcovi vlastná dcéra v prítomnosti a za súhlasného prikyvovania zaťa mu vyhodila na oči, že nijako nepomáha jej rodine, že jeho žobrácky družstevný dôchodok veru nestačí ani na studenú vodu, tobôž nie na taký drahý tabak, aký on fajčí. Cmúľať fajku, to hej, ale šetriť, zveľaďovať dom, to sa mu veru už neráči...

Jozefovi Vojáčkovi sa od toľkej nespravodlivosti až dych zastavil. Neprehovoril ani slovíčka, zvrtol sa, nasadil si klobúk a v momente zašiel za vedúcim agrofarmy, aby mu dal nejakú robotu, hocijakú. Ešte v ten deň sa nasťahoval do koliby pri jazere, na farmu kačíc domácich. Stal sa krmíčom a strážcom. Už dvanásť rokov je od prvého slnečného jarného až do prvého jesenného mrazivého dňa obyvateľom koliby. Cíti sa tu dobre, má tu pomerne pohodlie: posteľ, stoličku, malý stolík a pred kolibou drevenú lavicu, ktorú si sám pozbíjal z dosák. Iné ani nepotrebuje. Traktoristi, ktorí sem raz týždenné vozia krmivo, mu podľa potreby prinášajú chlieb, syr, papriku, paradajky, sem-tam aj nejakú lacnú sa-

lámu. Ináč občas si aj sám uklochtí jedlo na otvorenom ohnisku pred kolibou. Slovom, je si svojím vlastným pánom. Spokojný je aj s prácou. Hravo zvládne všetko, čo tu od neho žiadajú. Sypať krmivo kačiciam ani nepokladal za opravdivú prácu. Ako ani ich stráženie, veď občas sa iba poprechádza okolo jazera a sem-tam hodí do trstiny kameň, či sa v nej neskrýva nejaká vyhladnutá, po kačacej pečienke bažiacia liška. Zo zlodějov si tiež nerobí ťažkú hlavu, jazeru je od dediny ďaleko a k nemu vedúca poľná cesta je pre motoristov a cyklistov prakticky nezjazdná.

Dni Jozefovi Vojáčkovi plynuli pri jazere jeden ako druhý, rovnako, ticho a jednotvárne. Pre neho neexistoval robotný deň, nedeľa, sviatok. Iba dni, mŕňajúce sa pomaly alebo rýchlejšie. Pochopiteľne, v takomto rozpoložení nemal sa s kým ani zhovárať. Iba s traktoristom prehodil slovo dve. V zimných mesiacoch, keď bolo jazeru zamrznuté a on bol nútený opustiť kolibu a utiahnuť sa do prístavby za vlastným domom, sa veru neprihovoral ani dcére, ani zaťovi. Na tú urážku zabudnúť nemôže. Zaumienil si, že ani na ňu do smrti nezabudne.

V tretiu májovú nedeľu sa Jozef Vojáček priskoro zobudil, ešte pred

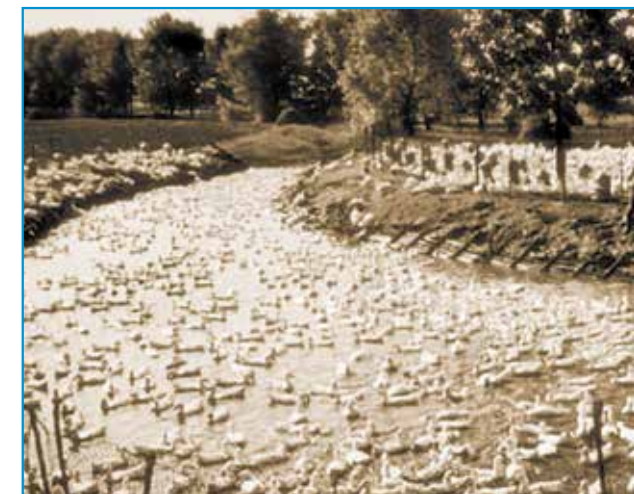
svitaním. Na lavicu pred kolibou ho vylákala vôňa blízkeho agátového lesíka a šum trstiny, čo sa mierne vlnila vo vlažnom jarnom vetríku. Pomaly sa brieždilo, čoskoro malo vyjsť slnko. Jozef Vojáček v tom rannom šere zočil, že obloha je čistá, priam oceľovosivá, nikde ani najmenšieho obláčika. Bude pekný deň, bez dažďa, zamrmlal si popod nos. Prešiel sa kúsok po brehu jazera, občas hodil do trstiny kameň. Nič. Po chvíľke sa s uspokojením vrátil k lavici a posadil sa na ňu. Starostlivo napchal fajku lacným tabakom a zapálil si ju. Po prvých poťahovaniach mu fajčenie akosi nechutilo, ba od dymu sa začal dusiť a silne kašľať. Takéto čosi sa mu doposiaľ ešte nikdy neprihodilo. Nechápal, veď dym neľahal do pľúc. Nikdy to ani nerobil. Predsa každý fajčiar vie, že fajka sa nešlukuje. Po kratučkej úľave dusivý záchvat kašľa opäť zaútočil. Čosi ho ako obruč zvie-

ralo aj okolo srdca. Oddávna cítil, že srdce ho občas akosi neposlúcha, no nikdy si nenašiel čas ísť k lekárovi. Horko-ťažko vstal z lavice, vošiel do koliby, zdvihol z hlinenej podlahy fľašku pálenky vypálenej z vlastných sliviek v obecnej pálenici. Nalial si z nej do pohárika a vypil ho na jeden dúšok. V tom okamihu pocítil, ako mu krištáľovo čistá a ohnivá slivovica zohrieva žalúdok a hrejivé teplo ako sa postupne rozlieva po celom tele. Citeľne sa mu uľavilo. Vrátil sa k lavici s fľaškou a pohárikom v ruke. Asi nejaká choroba na mňa striehne, dumať, veď doposiaľ ma ešte nikdy takto nedusilo. Potom mu napadlo, mal by zájsť do dediny, aby sa zbavil tohto zlého pocitu. Posedieť si s priateľmi v krčme, to by teraz potreboval. Spoločnosť. Áno, byť v spoločnosti priateľov a známych, tam by sa mu nič zlého nemohlo prihodiť. Ah, to je predsa nemožné, dumať s horkosťou,

krčma je takto skoro ráno zatvorená a priatelia určite ešte spia spánkom spravodlivých... Znovu si nalial do pohárika pálenky a ako obyčajne, aj teraz ho prudkým pohybom obrátil do seba. Po chvíľke sa už dobre cítil, natoľko dobre, že uvažoval, či tá jeho nevoľnosť nebola náhodná. Možno sa viacej ani nevráti? Opäť si zapálil fajku. Bafkal a ako završenie pri fajčení spomínal. Spomínal hlavne na udalosti, o ktorých si myslel, že boli rozhodujúce v jeho živote. Na detstvo nikdy nemyslel. Už si ho ani nepamätá. Pamätá si však celoživotnú drinu na poliach a pri zvieratách. Najprv po boku otca, potom ako mladík sám sa pokúšal gazdovať na rodinných poliach, neskôr spolu s manželkou a napokon aj s deťmi. Od družstva aj on očakával, že mu prinesie ľahší, lepší život. Nestalo sa. Pracoval v kravíne od svitu do mrku. Bol hnojárom, ako mu posmešne hovorili. V tých rokoch odchod do dôchodku očakával ako spasenie. Už aj preto, lebo cítil, že na tú namáhavú prácu v kravíne jeho sily veru už nestačia. Neskôr potom ešte silnejšie túžil po penzii, lebo manželka bola už doma na dôchodku. Aj tá sa dosť nadrela v družstevnom záhradníctve, uznával s ľútosťou. V tom čase po večeroch spoločne kuli plány: ako dôchodcovia budú spolu robkať ešte v malom vinohrade a v zeleninovej záhradke pri dome. Plány však ostali plánmi. Už je všetko het. Nemohlo sa tak stať, dumať Jozef Vojáček s trpkosťou. Manželka niekoľko týždňov pred jeho odchodom do dôchodku nečakane zomrela. Nikdy predtým nebola chorá.

Nepamätá sa, že by bola polihovala v posteli alebo si ťažkala na niečo. Nie. Nečakane, rýchlo odišla na pravdu Božiu. Všemohúci ju odmenil za jej celoživotné trápenie sa tým, že nemusela odchádzať z tohto sveta vo veľkých bolestiach. Bola to od Pána Boha veľká láskavosť. Nie každý má takéto šťastie ako ona. Netají, aj sebe by doprial takúto smrť...

Dofajčil. V hlave cítil tupú bolesť a akési vírenie. Srdce mu hlasito búšilo v ušiach. Chcel vstať z lavice, aby si ľahol v kolibe. S hrôzou zistil, že ho neposlúcha ani jeden sval, že sa nemôže hýbať. Nie, nesníva sa mu, ani si nenamýšľa. Skutočne nedokáže vstať. Vystrašene myslel na syna, ktorý by mu v tomto jeho úbohom stave určite pomohol. Ale nepomôže. Nemôže. Už dávno žije ďaleko na Západe, kam odišiel za prácou a odkiaľ sa už ani nechce vrátiť. Má sa tam dobre spolu s celou rodinou. Potom jedna za druhou sa mu pred očami vynárali tváre vnúčat. Detí syna a dcéry, ktoré by teraz preveľmi

chcel vidieť. Na tie sa nehnevá, ani sa na ne nemá prečo hnevať. Vždy si s nimi dobre vychádzal. Nikdy ho ne-
dráždilo ich šantenie, hlučné hry, vý-
mysly. Škoda, že tu nie sú. Preveľká
škoda. Rád by im ukázal kolibu, vo-
ňavý agátový lesík, spolu by krmili
kačice a potom by im v kotlíku nava-
ril chutnú kačiaciu polievku... Odrazu
sa mu pred očami vynorila dcérina
tvár. Bola akási oveľa krajšia, než si ju
pamätal. Teraz v jej tvári nevidel tvr-
dosť, ale skôr spolucítanie, akoby sa
pozerala naňho vlúdny pohľadom.
Žeby sa bola zmenila voči nemu?
Možno, dumal. Predsa si nezaslúžil,
aby mu toľko a tak drsno nadávala,
hrubo mu ubližovala. On, čo len bolo
v jeho silách, všetko urobil pre dcéru
a jej rodinu. Keď nič iné, rozhodne by
si mala ceniť to, že jej prepustil celý
svoj dom. Aj dôchodok, i keď skrom-
ný, ale predsa peniaze v hotovosti jej
dával, aby s nimi gazdovala. Nechal
si iba na tabak, na ten najlacnejší faj-
kový tabak. Vždy s trošičkou hanby
sa priznával, že bez jedenia a pitia by
vydržal celé dni, ale bez tabaku sa
mu zdá byť preveľmi dlhá hoci aj je-
diná hodina. Za túto jeho náruživosť
ho často hrešili, ba stalo sa, že mu vy-
nadali do somárov sprostých. Karhali
ho napriek tomu, že nikdy nefajčil
v dome, ale vždy iba na dvore alebo
na ulici pred domom...

Opäť sa ohlásila zvieravá bolesť
v hrudi sprevádzaná suchým, bo-
lestivým kašľom. Sotva lapal dych.
Pomaly siahol po fľaške, ale toľko
sily už nemal, aby si nalial do pohá-
rika. Pil z fľaše. Po každom malom
glgu sa mu trošičku uľavilo. Po chvíľ-

ke však mal pred očami už len hmlu,
ktorá sa zmenila na tmavosivý oblak
a napokon na čiernu tmú. Strašne sa
vyľakal. Som tu sám ako prst, dumal,
a pritom mám dcéru, syna, vnúčatá...
A nikto mi nepomôže, nikto mi ne-
môže pomôcť... Že by to bol začiatok
konca? Vari sa len nemám vydať za
manželkou, na púť do večnosti? – pý-
tal sa vydesene sám seba. Vzápätí si
s hrôzou uvedomil, že sa s nikým ne-
rozlúčil, že sa ani nevyspovedal a že
odchádza bez sviatosti pokánia a bez
posledného pomazania...

Mal by som ísť dnu do koliby, po-
vedal si po chvíľke, aby ma nenašli
na hanbu tu, na lavici. Áno, mal by ísť
dnu, pomyslel si viackrát za sebou,
ale akosi sa mu nechcelo pohnúť.
Ležal horeznak, pravá ruka mu spo-
čívala na hrudi, v ľavej držal fľašku
s pálenkou. Chcel si z nej glgnúť, ale
nijako sa mu to nedarilo. Po chvíľ-
ke nechal, aby mu vypadla z ruky.
Zatvoril oči. V duchu sa prežehnal
a začal sa modliť. Otče náš, ktorý si
na nebesiach... Pane Bože, prosím ťa,
dožič mi prežiť ešte tento deň, aby
som sa mohol rozlúčiť... V modlení
potom pokračoval anjelským pozdra-
vením Zdravas, Mária, milosti plná...
Spod privretých viečok sa mu občas
vytisla veľká slza. Stonal od bolesti.
Jeho jočanie bolo čoraz silnejšie, až sa
zmenilo na hlasité chrčanie.

Keď sa pri kolibe rozhostilo ticho,
slnko práve vyslalo svoje prvé lúče,
aby na červeno zafarbili vodu jaze-
ra a aby svojou farebnou žiarou sta-
rostlivo prikryli a ohrievali na lavici
pokojne, nehybne ležiaceho strážcu
kačíc.

KULTÚRA VO FOTOGRAFIÁCH

Z PODUJATÍ SLOVÁKOV V MAĎARSKU

Vyvrcholením pestrého kultúr-
neho a spoločenského života Slovákov
v Kondoroši je tradičný Slovenský deň
a bál, ktorý organizujú každý rok v de-
cembri spolu so Slovenskou samosprá-
vou Békešskej župy. V rámci slávnostnej
udalosti odovzdávajú vyznamenanie
Za Slovákov v Békešskej župe. Plaketu
a uznanie za dlhoročnú kultúrnu a
spoločenskú činnosť udelili v roku
2014 Tiborovi Mótyánovi, ktorý je vyše
tridsať rokov aktívnym činiteľom v živo-
te sarvašských Slovákov. Po dojímavých
chvilách nasledovala večera a veselica
s kapelou Melody pod vedením Štefana
Luštika.

Foto: (kan)

Po rokoch usilovnej práce 6. decembra odovzdali obyvatelom Medeša Slovenský oblastný dom. Na slávnosti boli
okrem Medešanov prítomní aj obyvatelia okolitých obcí. Po slávnostných príhovoroch sa dvere nového Slovenského
oblastného domu otvorili pre všetkých. Program sa skončil spoločným obedom a vystúpením miestnych školákov.

Foto: (kan)

Foto: Tatabánya és térsége

Decembrový Deň národností v Síleši sa začal pestrým detským programom. V oblastnom dome si škôlkari a jasličkári vypočuli rozprávku v podaní ľudovej rozprávačky Petry Kelemenovej. V druhej miestnosti oblastného domu chystali miestne ženy zákusky. Tradičné slovenské pochúťky pripravovali jednak pre deti, ale aj pre návštevníkov popoludňajších programov z ostatných slovenských obcí. Klinčekové koláčiky, po sílešsky „chraple“, sú populárne nielen v slovenských rodinách – rovnako ako strapačky či knedle s dusenou kapustou.

Oslavy Dňa národností v Slovenskom Komlóši spojila miestna slovenská samospráva s galaprogramom spevokolu detského súboru Harmónia, pôsobiaceho pri slovenskej škole, a mandolínového orchestra Tremolo. Po slávnostných príhovoroch v takmer preplnenej sieni Domu prírody nasledovalo odovzdanie vyznamenaní Za komlóšských Slovákov. V roku 2014 ho udelili dvom manželským párom: Irene Szencziovkej Divičanovej a Ondrejovi Divičanovi a Anne Ištvánovej, rodenej Szálovej a Jánovi Ištvánovi. Deň národností sa skončil vianočnou piesňou Zvončeky, ktorú spoločne zaspievali účastníci podujatia.

Foto: M. Bajczarová

Foto: (kan)

Už po dve desaťročia spolu oslavujú príchod vianočných sviatkov národnosti žijúce v Tatabáni, v mestskej časti Bánhida. Každoročne sa striedajú v úlohe hlavného organizátora spoločného programu, v roku 2014 prišiel rad na slovenskú samosprávu. Na slávnostnom podujatí sa zúčastnili predstavitelia miestnej nemeckej, poľskej, rómskej, gréckej a slovenskej národnosti. V kultúrnom programe účinkovali o. i. tanečníci slovenského detského súboru Rozmarín a Slovenský spevácky zbor v Bánhide. Program vyvrcholil ochutnávkou gastronomických špecialít jednotlivých národností.

Foto: A. Szabová

Slovenská samospráva v Orosláni usporiadala v tretiu adventnú nedeľu tradičné stretnutie Slovákov. Príchod Vianoc priblížili organizátori kultúrnym programom, po ktorom sa všetci prítomní stretli pri prestretých stoloch a bavili sa pri speve slovenských piesní a pri tanci.

Slovenská samospráva vo Veňarci, miestna pobočka Zväzu Slovákov v Maďarsku a evanjelický cirkevný zbor usporiadali v druhú decembrovú nedeľu tradičné vianočné podujatie. Program sa začal v evanjelickom kostole slávnostnou dvojazyčnou bohoslužbou a pokračoval v novom kultúrnom dome, kde vystúpili folklórne skupiny Prameň z Dolnej Strehovej, Rozmarín z Veňarcu a miestna detská skupina Pradeno. Miestne deti očarili publikum nielen tancom, ale aj hudbou. Na vianočnom stretnutí hrali aj členovia kapely Kóborzengő.

Foto: T. Nedelická

Foto: (ef)

Slovenská samospráva Budapešti (SSB) usporiadala tradičné verejné zasadnutie spojené s Dňom budapeštianskych Slovákov a slovenskými Vianocami v polovici decembra v divadelnej sále na Ulici akadémie. Každý rok na tomto podujatí vystupujú žiaci budapeštianskej slovenskej školy a Budapeštiansky slovenský spevácky zbor Ozvena. Roku 2014 sa na predvianočnom stretnutí Slovákov v hlavnom meste predstavili aj členovia folklórneho súboru Piliš z Mlynkov.

Foto: Z. Szabó

Čerňu dodnes obývajú Slováci, ktorí v uplynulom roku oslávili 290. výročie založenia obce a 40. výročie vzniku ľudového speváckeho zboru. Pri tejto príležitosti usporiadali dôstojné oslavy. Pred kultúrnym programom v osvetovom stredisku ocenili činnosť jubilujúceho pávieho krúžku a prítomným sa prihovorili viaceré prominentné osobnosti. V jubilejnom programe vystúpili o. i. členovia slovenského pávieho krúžku zo susedného Jášcu a tamojší žiaci základnej školy, ktorí sa učia slovenčinu.

Foto: (ef)

Obecná a Slovenská samospráva v Senváclave spolu so Združením a regionálnym kultúrnym strediskom pilišských Slovákov usporiadali v januári už 17. slovenský ples. V športovej hale v Budakalászi sa zhromaždili obyvatelia 15 slovenských obcí z okolia Piliša. Účastníkov plesu prišli zabaviť malí tanečníci z Kerepešu a v kultúrnom programe vystúpil pávi krúžok hostiteľskej obce, ku ktorému sa počas poslednej skladby – pilišskej hymny – pridali aj mnohí prítomní. Pilišským Slovákom a ich priaznivcom hrala do tanca kapela Die Spatzen z Verešváru (Pilisvörösvár).

Folklorný spolok Zelený veniec v Ečeri usporiadal 24. januára v Kultúrnom dome M. Rábaiho volebné valné zhromaždenie, po ktorom nasledoval kultúrny program a bál. Za predsedu spolku členovia opäť zvolili Ondreja Csabu Aszódího, podpredsedom sa stal Gábor Lukics a členkami predsedníctva Mária Šošoviczová a Piroška Harazinová. V kultúrnom programe sa predstavili členovia spolku – žiaci miestnej základnej školy, stredná i staršia generácia. Po vystúpení sa uskutočnilo premietanie filmu o Ečeri s názvom Už naša je nevesta. Zlatým klincom večera bol bál, do tanca hrali Hartánski trubači.

Foto: (kan)

Foto: E. Tóthová

Folklorný súbor Horenka z Kétšoproňu usporiadal 25. januára v miestnom kultúrnom dome páračky s veselým programom. Na javisku vystúpili aj deti, ktoré nadšenou hrou navodili atmosféru dávnych čias.

Po predstavení členky folklórneho súboru pohostili prítomných šiškami, pukancami a čajom.

O dva týždne neskôr sa vo veľkej sále Kultúrneho domu v Kétšoproňi uskutočnil čajový večierok, ktorý už osemnásť rokov láka Slovákov z obce a okolia. V kultúrnom programe sa predstavili žiaci miestnej základnej školy, folklórny spevácky súbor Horenka, citarový súbor Rosička a tanečný súbor Komlóš. Súčasťou posedenia pri čaji bola aj súťaž o najlepši zákusok. Večierok vyvrcholil losovaním tomboly o zaujímavé ceny.

Foto: (kan)

Stalo sa už tradíciou, že divadelná sála Osvetového strediska Endreho Adyho v IV. obvode Budapešti sa koncom januára zaplní záujemcami o slovenskú kultúru. Miestna slovenská samospráva s podporou Samosprávy Novej Pešti usporiadala už po ôsmy raz slovenský fašiangový večierok. Na podujatí vystúpili Mužský spevácky zbor Zoltána Kodálya Tunggram, spoluúčinkovala operná speváčka Marianna Siposová, malí i veľkí gitaristi skupiny Bažalička z Dabašu—Šáre a tanečníci budapeštianskeho folklórneho spolku Lipa.

Foto: (zp)

Posledný januárový večer Slovenská samospráva v Orosláni už po osemnásty raz zorganizovala v priestoroch Gymnázia Bélu Hamvasa tradičný batôžkový bál. Okrem miestnych obyvateľov sa na ňom zúčastnili aj Slováci z Tardoša, Síleša a Tatabánye-Bánhidy, ako aj delegácie partnerských miest zo Slovenska: obce Kozárovce a mesta Šaľa. Vystúpili mládežnícka dychovka Krídlovka a miešaný spevácky zbor Vértész-Gerece, vydatý otvárací tanec zatancovali ženy s tradičným slovenským svadobným koláčom, tzv. bránou v rukách. Hudbu k veselici trvajúcej až do rána zabezpečila kapela Úsmev zo Santova.

Foto: (kan)

Slovenská samospráva Budapešti usporiadala tradičný slovenský fašiangový ples 7. februára. V Osvetovom stredisku A. Józsefa v XIII. obvode Budapešti sa zišli Slováci zo všetkých kútov hlavného mesta, ale aj z okolitých obcí, aby spoločne strávili príjemný večer. V kultúrnom programe vystúpili tanečníci folklórneho spolku Lipa i členovia folklórneho súboru Pilíš z Mlynkov. Po úvodnom kultúrnom programe sa parket naplnil tancujúcimi. Slovenské a maďarské piesne hrala kapela Santovská nálada pod vedením Jozefa Széplakiho.

Foto: (ef)

Hlavným dejiskom VIII. ročníka Pilíšskej kavalkády a šiškového festivalu v Mlynkoch bolo Stredisko pilíšskych Slovákov. Bohatý a pestrý program sa začal svätou omšou v miestnom katolíckom kostole, ktorú slúžil slovenský farár z Rumunska Ján Mlinarčík. Po požehnaní šišiek ožilo nádvorie Strediska pilíšskych Slovákov. Kým v budove sa konala súťaž o najlepší šišky, v stane na nádvorí prebiehal kultúrny program. Približne 1700 účastníkov VIII. ročníka šiškového festivalu skonzumovalo 6500 šišiek.

Foto: (kan)

Foto: (ef)

Slovenská samospráva XX. obvodu Budapešti usporiadala 13. februára slovenské fašiangové posedenie. Program sa uskutočnil v Hudobnej škole L. Lajthua a účinkovali v ňom tanečníci Slovenského folklórneho spolku Lipa, spevácka skupina folklórneho súboru Pilíš z Mlynkov a harmonikár Michal Tatai.

Po veselom programe nasledovalo pohostenie, v ktorom nechýbali ani fašiangové šišky.

Foto: Cs. Földiová

Organizácia Slovákov v Malom Kereši usporiadala v januári tradičný ples starých mám. Predsedníčka organizácie Zuzana Gmoserová v úvodnom príhovore referovala o činnosti organizácie v predchádzajúcom roku. Po oficiálnej časti nasledovala zábava. Účastníci sa naučili nové piesne, ochutnali domáce špeciality a niektorí si aj zatancovali.

Foto: Z. Bodová

V Maglóde zorganizovali batôžkový slovenský ples, nazývaný aj „párový bál“, koncom februára. Miestna slovenská samospráva naň pozvala nielen miestnych obyvateľov, ale aj Slovákov z okolitých obcí, aby aj takýmto spôsobom utužovali vzájomné vzťahy. Tancom a spevom otvorili bál členovia miestnych občianskych organizácií, samozrejme, v maglódskom slovenskom kroji. Do tanca hrali Hartánski trubači a ako sa na bál patrí, nechýbala ani tombola.

Čabianska organizácia Slovákov pozvala milovníkov slovenského slova do Domu slovenskej kultúry na tradičné hodnotenie dvoch slovenských periódik vychádzajúcich v dolnozemskej metropole. Čabiansky kalendár na rok 2015 recenzoval riaditeľ Slovenského vydavateľského centra v Báčskom Petrovci Vladimír Valentík a mesačník Čabän redaktorka Ľudových novín Eva Fábiánová. Na tomto popoludní sa dostalo slovenskému slovu toľko oslavy, že vystačí na celý rok, keď príde rad na hodnotenie ďalších dolnozemskej slovenských publikácií.

Foto: (im)

Foto: (ik)

Slovenská a Obecná samospráva v Šóskúte prilákali koncom februára do Základnej školy Károlya Andreettiho milovníkov plnených trubičiek, alebo – ako ich tu nazývajú – „trubieliek“. Zákusky napiekli šikovné miestne gazdinky. Od obecnej samosprávy dostali poukážky v hodnote 10 000 forintov, za čo mali priniesť do súťaže po 60 kusov „trubieliek“. Víťazkou prvého festivalu plnených trubičiek sa stala Anna Monostoriová.

Na Čiernu nedeľu Šárania vynášali Kyselicu. Sprievod viedol konský záprah, ku ktorému boli pripevnené slamené figuríny Šimona a Júdy. Pri rieke Kyselicu vyzliekli, slamu zapálili a hodili do rieky so slovami: „Kyselica, hybaj ďaleko, odnes všetké nemoce z tejto našej dediny, aby všetci ľudia boli zdraví.“ Potom deti šliapali konope, lebo kedysi takto pomáhali svojim rodičom vyrábať vrecia a košíky z tejto rastliny. Sprievod sa vrátil späť do Slovenského dvora, kde jarnými piesňami privítal jar.

Foto: A. Rusnák

Foto: (ik)

V Tárnoku žijú Slováci od 18. storočia. Potomkovia pôvodných osídlencov dodnes oduševnene zachovávajú miestne slovenské tradície a zvyky. Jedným z nich je „krvatačka“, ktorú usporadúvajú vždy v prvé jaré dni. Nezvyčajné pomenovanie odôvodňujú „občerstvením krvi“, prebúdzaním sa prírody. Kedysi v deň Zvestovania Pána (25. marca) Tárnocania chodievali k pivniciam na Starom vrchu, kde sa pri speve a priateľských rozhovoroch tešili príchodu jari. Koncom minulého storočia tento zvyk upadol do zabudnutia, ale asi pred desiatimi rokmi sa miestni Slováci a Maďari spojili a oživil ho. „Krvatačku“ usporiadali 28. marca 2015 obecná samospráva, kultúrny dom, knižnica a slovenská samospráva spolu s miestnymi občianskymi organizáciami.

Ečerská slovenská samospráva oživila tradíciu minulých rokov a 22. marca zorganizovala v miestnom oblastnom dome podujatie s názvom Rozprávky na Jozefa. Prostredníctvom rozhovorov s najstaršími obyvateľmi obce ožila minulosť Ečeru, historky viažuce sa k architektonickým pamiatkam i k obyvateľom. Rozprávanie starších počúvala mladšia generácia, ktorá sa zaujíma o tradície. Na záver príjemného posedenia si všetci pochutnali na tradičnej zimnej lahôdke – na kukurici s makom.

Foto: (aszódi)

Podľa starodávnej povere kto sa na Veľký piatok zavčasu ráno umyje v potoku, ten bude po celý rok silný a zdravý. Tento zvyk oživil a spopularizovali členovia spolku Zelený veniec v Ečeri. Do ich Potoka lásky sa chodievali umývať nielen Ečerčania, ale aj slovenskí obyvatelia okolitých osád. V roku 2015 sa rozhodli oživiť tento zvyk aj členovia tanečnej skupiny Furmička z Čemeru. Predpoludním sa umyli v potoku a popoludní si spolu s Kerestúrčanmi, Velkotarčanmi, Maglódčanmi, Cinkotančanmi a Kerepešanmi v Ečeri vypočuli rozprávanie Ondreja Csabu Aszódiho o tejto tradícii. Na záver si v oblastnom dome spoločne pochutnali na ečerských koláčoch a čaji.

Foto: (szabová)

Foto: (kan)

Baňačka, dnes časť Nového Mesta pod Šiatrom, sa stala 18. apríla dejiskom v poradí 15. stretnutia vedúcich slovenských oblastných domov zo všetkých kútov Maďarska. Miestny oblastný dom je jediný, ktorý prevádzkuje Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku a práve v tomto roku oslavoval desiate výročie svojej existencie. Na konferencii sa po prvý raz zúčastnil predseda Zväzu oblastných domov v Maďarsku Dr. István Páll, ktorý prítomným predstavil zachovanú slovenskú kultúru v Dedinskom múzeu v Sóstó pri Níredháze. Popoludnie strávili účastníci v oblastnom dome, kde ich čakali miestne ženy so sladkými pochútkami, výbornými slovenskými ľudovkami a zaujímavým miestnohistorickým výkladom v podaní Anny Bačkaiovej.

Foto: L. Faludi

Už po tretí raz usporiadala Slovenská samospráva v Sudiciach Slovenský majáles. Na dvore Dedinského múzea čakali záujemcov čerstvo upečené slivkové buchty a strapačky, ktoré pripravili členovia miestnej slovenskej samosprávy a ich pomocníci. V kultúrnom programe vystúpili miestni škôlkari, žiaci základnej školy a spevácky zbor. Vyvrcholením programu bolo vystúpenie Univerzitného folklórneho súboru Mladosť z Banskej Bystrice, ktorý zožal ovácie publika.

Foto: M. Gogoláková

Posledný aprílový víkend znela v uliciach Ráckeve ľudová hudba – v nedeľu sa konal 16. ročník národnostného festivalu. V tomto podunajskom mestečku neďaleko hlavného mesta usporadávajú jediný národnostný festival v Maďarsku, na ktorom sa pravidelne prezentujú všetky etniká krajiny. V tomto roku Slovákov zastupovali tanečníci z Dabašu-Šáre.

Námestie hrdinov v Čemerí bolo dejiskom Slovenského dňa a majálesu. Hlavná organizátorka Alžbeta Szabová uviedla, že slovenská samospráva usporiadala podujatie v strede obce preto, lebo jednak pred Slovenským domom

práve stavali javisko pre majáles a jednak sem chcela prilákať aj tých obyvateľov, ktorí zatiaľ slovenské akcie nenavštevovali. Plán sa vydaril, okolo stánkov a pred javiskom sa vystriedalo množstvo ľudí. Návštevníci si mohli pozrieť vystúpenia žiakov Základnej umeleckej školy z Mojmiroviec, malých tanečníkov z Nových Zámkov, členov folklórnych súborov Zelený veniec z Ečeru, Panónia z Malej Tarče a miestnych tanečníkov, členov skupín Furmička. Z družobných Mojmiroviec sa predstavila aj mladá talentovaná Lucia Velebná, ktorá študuje herectvo na bratislavskom konzervatóriu.

Foto: (ef)

Slovenská samospráva XX. obvodu Budapešti koncom apríla usporiadala Literárne popoludnie za účasti literátov Gregora Papučka, Zoltána Bárkányiho Valkána, Imricha Fuhla a Evy Fábiánovej. V knižnici Osvetového domu Csili hovorili o svojich literárnych pohnútkach netradične po maďarsky. Netajeným cieľom členov slovenského zboru vedeným Hildou Gulácsiovou Fabulovou bolo priblížiť slovenskú literatúru v Maďarsku aj tým záujemcom, ktorí nerozumejú po slovensky.

Foto: (ef)

Koncom apríla sa uskutočnil Obecný deň v Irminčoku spojený s Dňom Slovákov. Teplé jarné slnečné lúče prilákali na námestie veľa ľudí, pre ktorých pripravila obecná samospráva spolu s miestnym slovenským voleným zborom pestrý kultúrny a zábavný program. Slovenský kultúrny program otvorilo vystúpenie tanečníkov súboru Tešedík zo Sarvaša, po nich sa predstavili citarový krúžok Základnej školy Ágostona Treforta v Čabačude a škôlkari z Irminčoku. Miestne slovenské ženy počas celého dňa piekli v peci na námestí tvarožníky a ponúkali nimi návštevníkov. Hostami podujatia boli obyvatelia z partnerskej obce Drienovec. Vyvrcholením programu bol fakľový sprievod a po ňom nasledujúca pouličná veselica, na ktorej hrali Chlapci Hatvanovci.

Foto: (kan)

Foto: (ik)

V Slovenskom Komlóši sa Deň mesta oslavuje 25. apríla, keď spomínajú na 80 slovenských rodín, ktoré roku 1746 prišli na komlóšsku pustatinu a položili základy tejto osady. Pri tejto príležitosti sa v meste koná rad slávnostných podujatí. Na Námestí svätého Štefana kládli vence k pomníku Slovákov, k tabuli pokojného spolunažívania a k pomníku znovu osídlenia Došli sme. Evanjelický cirkevný zbor v Slovenskom Komlóši odovzdal pietnu parcelu na starom cintoríne na počesť komlóšskych obetí prvej svetovej vojny. Slávnostný program pokračoval v Dome prírody otvorením výstavy miestnej rodáčky, maliarky Márie Lukácsovej a slávnostným zasadnutím mestskej samosprávy.

Najväčšou kultúrnou akciou Slovákov žijúcich v juhovýchodnom Maďarsku je Kultúrne stretnutie dolnozemsých Slovákov, ktoré sa uskutočnilo v Slovenskom Komlóši spolu so súťažou o najlepšiu komlóšsku suchú klobásu. Program prebiehal v rámci podujatí Dňa mesta. Na javisku na dvore slovenskej školy sa predstavili najmenší členovia miestneho detského súboru

Foto: M. Bajczarová

Kancelária Národného osvetového ústavu Peštianskej župy zorganizovala 23. apríla odborný metodický deň pre vedúcich kultúrnych osvetových centier s pracovným názvom Kultúrne fórum národnosti Peštianskej župy a tým rozbehla sériu podujatí, ktoré prebiehajú vždy na inom mieste. Na tému Osveta a vzdelávanie spoločnosti prednášala úradujúca konateľka spoločnosti Legatum Katarína Királyová, ktorá hovorila o histórii Slovákov v Peštianskej župe, kde z 18 osád v 13 žijú Slováci.

Foto: Marianna Bajczarová

členovia miestneho detského súboru Harmónia, spevácka skupina seniorov zo Žabokrekov pri Martine, spevácky zbor Rosička a gitarová skupina Horenka z Kétsoproňu a domáci: mandolínový orchester Tremolo, ľudová hudba Kolovrat, tanečný súbor Komlóš a Mládežnícky dychový orchester. V budove školy sa konala vernisáž výstavy komlóšskych amatérskych umelcov pod názvom Traja z Komlóšanov. Prítomných čakala na záver veselá zábava so Sarvašanmi – Tiborom Mótyánom a jeho muzikantmi.

V Níži bolo 1. mája rušno. Miestna slovenská samospráva spolu s obecným úradom usporiadali v poradí druhú Slovenskú svadbu. Po kultúrnom programe pätnásť párov, pričom najstaršie uzatvorili manželstvo pred 45 rokmi, na čele s radostníkom a družkom Jozefom Dudášom sa v sprievode vybralo do neďalekého kostola, kde si obnovilo manželský sľub. Slovenskú omšu slúžil farár Ladislav Radoš. Po slávnostnom akte členovia Kultúrneho spolku pre Mlynky zaspievali svadobné piesne. Večerný program pozostával zo zábavných hier a svadobných zvykov, v ktorých sa skúšala vytrvalosť, trpezlivosť a spolupráca párov. Isté je, že každá generácia si prišla na svoje.

Foto: A. Rusnák

Viacere z našich osád, resp. občianskych organizácií a slovenských samospráv, majú plodnú spoluprácu s obcami na Slovensku. Predstavitelia miest Čorváša a Sládkovičova sa už roky pravidelne schádzajú na rôznych podujatiach. Túto spoluprácu v máji oficiálne zakotvili v dvojstrannej dohode, ktorú podpísali predsedníčka Slovenskej samosprávy v Čorváši Alžbeta Gyimesiová Hudíková, predsedníčka Miestneho odboru Matice slovenskej v Sládkovičove Veronika Maceková a predseda Csemadoku ZO Sládkovičovo Alexander Vigh.

Foto: (bgy)

Na pozvanie Slovenskej samosprávy XIII. obvodu Budapešti zavítal v polovici mája do Maďarska Folklórny súbor Železiar z Košíc. Predstavil sa v Novom Meste pod Šiatrom, kde jeho vystúpenie sprostredkovala tamjšia slovenská samospráva. Budapeštianske vystúpenie si prišli pozrieť okrem divákov z hlavného mesta aj Slováci z Dabašu–Šáre, Dolných Petian, Legíndu, Maglódu, ale aj z ďalších slovenských obcí z okolia Budapešti. Na tomto predstavení sa rozlúčil so stálou účasťou na vystúpeniach umelecký vedúci ľudovej hudby FS Železiar Milan Rendoš.

Foto: (ef)

Foto: (tn)

Foto: (ef)

Na Turíce sa v rôznych našich regiónoch stretli Slováci v rámci folklórnych festivalov. V Tatabáni-Bánhide vystúpili tanečníci a speváci regiónu Vértes-Gereče spolu so svojimi priateľmi z Nitrianskeho samosprávneho kraja. V Rákoškerestúri sa po slovenskej svätej omši spolu zabávali folklórnici regiónu okolia Pešti, kým v Dunaed'háze po dvojazyčnej bohoslužbe v miestnom evanjelickom kostole sa o kultúrny program postarali miestny Klub dôchodcov Jasná jeseň a Tanečná skupina Slnecnice.

Foto: Z. Bodová

Tretí májový víkend patril v Malom Kereši opäť gastronómii, keď v rámci Dní mesta usporiadali tradičný a mimoriadne populárny Celoštátny závinový a gastronomický festival. Na dvojdnovom podujatí, ktoré vzniklo na základe občianskej iniciatívy, sa predstavilo množstvo miestnych organizácií a po večeroch sa o zábavu starali známi speváci a kapely. Z kultúrnych telies veľký úspech zožal aj miestny Tanečný súbor Dúha. Na hlavnom námestí celý deň núkali „rejteše“ mladé dievčatá odeté v krojoch, ktoré nikoho nepustili domov bez ochutnania tradičných miestnych závinov.

Foto: (mb)

V máji bolo hostiteľom tretieho Národnostného stretnutia Békešskej župy mesto Poľný Berinčok, v ktorom bývajú dodnes okrem Maďarov aj Slováci a Nemci. V programe sa predstavili Rómovia, Rumuni, Nemci a Srbi žijúci v župe. Nás, Slovákov, s veľkým úspechom zastupovali miestny slovenský pávi krúžok so škôlkarmi z materskej školy Nezábudka, ako aj mandolínová skupina Tremolo zo Slovenského Komlóša.

Koncom mája sa už siedmy raz zišli predstavitelia slovenskej, rumunskej, rómskej, gréckej, chorvátskej a srbskej národnosti IX. obvodu Budapešti, aby predstavili svoj folklór a gastronómiu obyvateľom tejto mestskej časti. Slovákov prezentoval Budapeštiansky slovenský spevácky zbor Ozvena, pričom účastníci podujatia si mohli pochutnať na pravých bryndzových haluškách a osviežiť sa pivom.

Foto: (ef)

Foto: (kan)

V kultúrnom dome v Gerendáši sa koncom mája uskutočnila tradičná súťaž vo výrobe klobás. Zúčastnili sa na nej okrem miestnych „expertov“ aj družstvá z Čabačudu, Čabasabadi, Čorvášu, Békešu, Békešskej Čaby, Kétsoproňu, Orosházy a Újkígyósu. Porota rozhodla, že najchutnejšie boli výrobky Klobásového klubu z Orosházy, Juraja Gajdáča z Čabasabadi a Štefana Petrovského z Kétsoproňu.

Foto: (ef)

Foto: (kan)

Samospráva XIII. obvodu Budapešti v spolupráci s desiatimi miestnymi národnostnými samosprávami organizuje každoročne v rámci Dní obvodu prezentáciu kultúry a gastronómie národností. Slovenský volený zbor sprostredkoval vystúpenie najmenších detí budapeštianskej slovenskej školy a škôlky, ako aj speváckeho zboru Senior z Mojmíroviec.

Samospráva V. obvodu Budapešti pozdravila leto veľkolepou trojdňovou zábavou. Ako vždy, priestor na javisku dostali aj národnosti. V rámci národnostného popoludnia vystúpil v roku 2015 jubilujúci budapeštiansky Slovenský folklórny spolok Lipa. Jeho členovia predviedli novú choreografiu, zatancovali abovské a békešské tance.

Foto: (csl)

Obecná a Slovenská samospráva v Číve v prvú júnovú sobotu pozvala milovníkov slovenských ľudových piesní na spoločnú oslavu 45. výročia založenia miestneho ľudového speváckeho zboru. Pri príležitosti jubilea odhalili na fasáde kultúrneho domu reliéf bývalého vedúceho tohto umeleckého telesa Dr. Bélu Kálmánfiho. Čívkym speváčkam v tento slávnostný deň prišli zagrátulovať prominentní hostia, ako aj ich priatelia z okolitých a vzdialenejších obcí.

Foto: (zp)

Na nádvorí Základnej umeleckej školy Károlya Andreettiho v Šóškúte sa v prvú júnovú sobotu konal tradičný kapustníkový festival s netradičnou kulisou. Od vlaňajšieho festivalu tu vyrástlo nové moderné zastrešené pódium, ktoré po úvodných melódiách v podaní miestnej mládežníckej dychovky a privítaní prítomných slávnostne odovzdal starosta Šóškútu Ferenc Kőnig. V kultúrnom programe vystúpili členovia všetkých vekových kategórií skupiny Slniečko, mužského zboru Mátyása Szakálya, tanečnej skupiny Večernica a súboru Hajtóra z Tárnoku, ako aj malí tanečníci z Biatorbágyu, miestni študenti ľudového tanca, tanečná skupina Bíbor (Purpur) z Válu a Kultúrny spolok pre Mlynky.

Foto: (pknh)

Slovenská samospráva v Novej Hute usporiadala v poslednú májovú sobotu Slovenský deň. Pri tejto príležitosti pozvala do obce spevokoly, folklórne súbory a poslanecké zbory z Répaškej Huty a zo Starej Huty, ako aj priateľov z Čabačudu a Slovenský folklórny spolok Lipa z Budapešti. Pre hostiteľov bolo veľkým potešením, že na podujatí sa zúčastnili predsedníčka CSSM Alžbeta Hollerová Račková a predsedníčka Slovenskej samosprávy Boršodsko-Abovsko-Zemplínskej župy Agneša Repková. Zavítali k nim aj priatelia z materskej krajiny, z Rožňavy a z Drnavy.

Foto: V. Zs.

Foto: L. F.

Členky Slovenskej samosprávy II. obvodu hlavného mesta na čele s predsedníčkou Evou Svitilovou využili ponuku voleného zboru tejto mestskej časti predstaviť sa na Dni obvodu. Na dvojdňovom festivale, ktorý sa uskutočnil 12. a 13. júna v Parku milénia, slovenský zbor zabezpečil prezentáciu slovenskej kultúry a gastronómie. Slovenských folklórnych súborov je veľa, mnohé často vystupujú na pôde hlavného mesta, ale nájdú sa také rázovité slovenské regióny, ktoré obyvatelia Budapešti nevelmi poznajú – aj preto padlo rozhodnutie pozvať vynikajúci súbor Kopaničiar zo západoslovenského mesta Myjava. Ukážka gastronómie bola daná – podávali sa bryndzové strapačky a guláš s haluškami. Pričom nie hocikaké! Vďaka pomoci Veľvyslanectva Slovenskej republiky v Budapešti z kuchyne šéfkuchára Štefana Polomu. Dezert boli rôzne ochutené domáce záviný.

Foto: (csl)

V druhú júnovú sobotu sa v Mlynkoch konali veľkolepé oslavy 50. výročia založenia miestneho pávieho krúžku. Predseda ÚŠŽ Igor Furdík udelil pri tejto príležitosti umeleckej vedúcej kolektívu Gizele Molnárovej Medailu ÚŠŽ za jej osobné zásluhy v zachovávaní a pestovaní slovenského jazyka a kultúry, za jej aktívnu činnosť a angažovanosť v občianskej sfére a folklórnom hnutí Slovákov v Maďarsku. V kultúrnom programe sa predstavili aj následníci „starších“ spevákov z Mlynkov, ako aj ich priatelia z rôznych kútov Maďarska a, samozrejme, aj Dychocka Šarňianka z družobnej obce Blatné, ktorá sa teší veľkej obľube vo všetkých pilišských Slováckmi obývaných obciach.

Foto: (ef)

V prvú júnovú sobotu zorganizovali Slovenská samospráva v Senváclave a spevokol Nezábudka Národnostný deň. Hostia sa v sprievode matičného speváckeho zboru zo Štúrova spoločne vybrali od hotela Pilíš k Slovenskému domu, kde sa konalo otvorenie výstavy. Malby Margity Elšíkovej hodnotila keramička Júlia Kákonyiová. Spolu s vernisážou sa uskutočnila prezentácia publikácií Ruda Fraňa. V kultúrnom programe na malom javisku pred základnou školou vystúpili spevácky zbor Nezábudka, tanečníce zo spriatelenej Mužle a recitátorky z Kóšpallagu.

V Peterke v polovici júna usporiadali Slovenský deň. Po privítaní slovách predsedníčky miestnej slovenskej samosprávy Alžbety Misányiovej javisko patrilo účinkujúcim. Miestny klub dôchodcov predviedol slovenské tance a piesne. V obci funguje aj Spolok za zachovávanie tradícií, jeho súbor má v repertoári predovšetkým maďarské piesne. Do Peterky zavítali v krásnych krojoch Slováci zo Židova (Vácegresu), ktorí sa tiež môžu popýšiť dvoma speváckymi zbormi. Kultúrny program spestrili detské hry a tance žiakov miestnej školy, ľudové tance súboru z Vasadu a piesne dôchodcov z Csévharasztu.

Foto: (csl)

Spolok segedínskych Slovákov v spolupráci so slovenskou samosprávou mesta usporiadali 21. júna v evanjelickom kostole slávnosť, na ktorej sa okrem miestnych Slovákov zúčastnili aj predstavitelia komlóšských Slovákov. Po bohoslužbe slovenská samospráva udelila vyznamenanie Za segedínskych Slovákov Jurajovi Čirikovi za jeho dlhoročnú aktívnu činnosť na poli slovenského verejného života. V kultúrnom programe vystúpil mandolínový orchester Tremolo zo Slovenského Komlóša.

Foto: M. Bajczerová

21. júna v pilíšských Mlynkoch oslavovali 268. výročie opätovného osídlenia obce. Podujatie zorganizovala miestna slovenská samospráva. Na úvod do preplneného kostola vošli strážcovia Svätej koruny s jej replikou a umiestnili sa pred oltárom. Po svätej omši, ktorá prebiehala v maďarčine, o Svätej korune a národnostiach prednášal dvojazyčne a veľmi fundovane historik a prekladateľ László G. Kovács. V Pamätnom parku vzdali účastníci osláv kladením venčov poctu predkom a s úctou si pripomenuli miestnu slovenskú školu a učiteľov, ktorí v nej pôsobili. Kultúrny program prebiehal v našej materčine, prezentovali sa miestne kultúrne telesá a hostia zo Štúrova.

Foto: (fuhi)

Foto: (zp)

Návštevníci XXXIII. Národnostných dní v Teranoch si po príchode do obce najskôr pozreli obnovenú zvonnicu. Starostka Terian Edita Brožová sa po privítaní hostí z Bíru, Bokoru, Galanty, Opatovskej Novej Vsi, rovnomennej obce Terany na Slovensku a všetkých ostatných, ktorí si v tento deň našli cestu do tejto časti Cerových vrchov, poďakovala všetkým ľuďom, ktorí sa podieľali, resp. sa podieľajú na budovaní obce, rekonštrukcii pamätihodností a vybudovaní moderného zastrešeného pódia, na ktorom mohlo dôjsť k uskutočneniu tohto podujatia figurujúceho v zozname hodnôt Novohradskej župy. Na záver oficiálnej časti odovzdali zástupcovia Terian titul čestného občana obce mimoriadne aktívnej členke miestneho verejného života, predsedníčke Slovenskej samosprávy v Teranoch Zuzane Oczotovej.

Foto: (ef)

Hody na Petra a Pavla usporadúvajú posledný júnový víkend na Hlavnom námestí v Starom Budíne. Na pozvanie Slovenskej samosprávy III. obvodu sa na nich pravidelne zúčastňujú aj slovenskí interpreti. V roku 2015 to boli speváci zo Santova, Čemeru a Cinkoty.

Foto: (kan)

Už po ôsmy raz zorganizovali v III. obvode Deň národností a spoločenských organizácií. V Spoločenskom dome v Békášmederi v slovenských farbách potešili oči divákov dynamickou a veselou ľudovou tanečnou zábavou členovia Slovenského folklórneho spolku Lipa.

Slovenskí dôchodcovia bývajúci v Starom Budíne a Békášmederi sa na pozvanie Slovenskej samosprávy III. obvodu Budapešti dvakrát ročne stretávajú v reprezentačnej sále Starobudínskej besedy. Tieto stretnutia sú vhodné nielen na to, aby sa pozreli, čo všetko sa žiaci budapeštianskej slovenskej školy – stáli účastníci týchto stretnutí – naučili za posledné obdobie, ale aj na to, aby sa za prestretým stolom porozprávali.

Foto: (ef)

Folklórny súbor Borovenka z Dabašu-Šáre sa v prvú júlovú sobotu vybral na Slovensko, aby sa zúčastnil na Obecnom dni v Kalinkove na Žitnom ostrove. Po príchode sa dievčatá preobliekli do šárskych krojov a odišli do kostola, kde svätú omšu slúžili kňaz Milan Blaho z Veľkej Paky v maďarčine a kňaz Stanislav Peter Vavrek z Dunajskej Lužnej – Jánošíkovej v slovenčine. Popoludní, napriek neznesiteľnej horúčave, sa na športovom ihrisku konal futbalový zápas „starých pánov“ Kalinkovo – Šára, kým na priestranstve pred kostolom prebiehal kultúrny program. Borovenka pri tejto príležitosti pripravila polhodinový blok pozostávajúci z maďarských a slovenských ľudových tancov, za ktorý sa diváci zavďačili potleskom a vŕcnymi slovami uznania.

Foto: (fb)

Foto: K. Karkušová

V obci Zvolenská Slatina usporiadali v poradí piaty Slatinský jarmok, na ktorý pozvali aj Komlóšanov, ktorí navštívili túto obec už druhý raz. Pod vedením podpredsedu CSSM Františka Zelmana členovia Organizácie komlóšských Slovákov a tanečníci folklórneho súboru Komlós na chýrnom jarmoku úspešne predstavili komlóšske tance a gastronómiu.

Foto: A. Rusnák

Detva sa stala už po 50. raz dejiskom osláv tradičnej slovenskej ľudovej kultúry, umenia a gastronómie. Programová rada, ktorá má 22 členov, pripravila 9 scénických programov s viac ako 1800 účinkujúcimi a 33 sprievodných podujatí, a to výstavy, divadelné inscenácie a iné zaujímavosti. Počas troch dní približne 50 000 návštevníkov sa mohlo osviežiť v 50 stánkoch a pochutnať si na jedinečných jedlách, nakupovať na jarmoku tradičných ľudových predmetov, na ktorom predstavilo svoje umenie a výrobky 41 remeselníkov, organizácií a združení.

K najnavštevovanejším sprievodným podujatiam opäť patril Krajanský dvor. Druhý ročník otvorili predseda Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí Igor Furdík a primátor Detvy Ján Šufliarský. Súčasťou slávnostného otvorenia bol umelecko-kultúrny program účastníkov z Chorvátska, Maďarska, Rumunska a Srbska. Maďarsko reprezentovali folklórnci z Čemeru a zo Sarvaša. Na Jarmočnej scéne vystúpila ľudová hudba Svrčkovci zo Šalgótarjána. V tomto roku k piatim dreveným domčekom pribudlo ďalších osem predajných stánkov, dvor sa zaplnil komfortnými altánkami, vo dvore stáli dva veľké bannery o Slovákoch žijúcich v zahraničí. Slovač z Maďarska reprezentovali aktivisti a kultúrnci zo Slovenského Komlóša a z Terian.

„Jubilejné slávnosti sú v živote miestnych komunit nesmierne dôležité. Sú to také zastávky..., keď si pripomenú to, čo sa stalo v minulosti a vďaka spoločne stráveným chvíľam naberú elán a sily do budúcnosti,“ týmito slovami pozdravila predsedníčka CSSM Alžbeta Hollerová Račková účastníkov osláv 40. výročia založenia Pávieho krúžku Borouka v Telekgerendáši. Telekgerendášski Slováci mali v lete rušné mesiace. Dostali sa do popredia záujmu širokej verejnosti tým, že sa stali hostiteľmi najväčšieho sviatku slovenskej národnosti – Dňa Slovákov v Maďarsku a presne deň pred samotnou udalosťou si pripomenuli 40. výročie založenia Slovenského klubu, ktorý dnes funguje pod názvom Páví krúžok Borouka.

Foto: (kan)

Foto: (hk-dsk)

Už dvadsať rokov kvitne v Békešskej Čabe vzácna ruža, ktorá ale nie je nejaký zázračný druh kvetu. Je to Miešaný spevácky zbor s názvom Čabianska ružička, ktorý založili z iniciatívy pracovníčky Domu slovenskej kultúry Alžbety Ančinovej v roku 1995 slovenské učiteľky materských škôl mesta. Pri príležitosti okrúhleho jubilea vydala Čabianska organizácia Slovákov (ČOS) – v rámci ktorej zbor pôsobí – publikáciu, v ktorej okrem prehľadu dvadsaťročnej činnosti zboru sa našiel priestor aj pre osobné spomienky jednotlivých členov. Bulletin zostavili členka zboru Anna Korčoková Vargová a konateľka ČOS Hajnalka Krajčovičová.

Slovenská samospráva a Obecná samospráva vo Vágašskej Hute usporiadali v tejto malebnej zemplínskej osade v poradí 22. stretnutie slovenských kulinárov z oblasti Medzihoria. V kultúrnom programe vystúpili miestny spevokol, ženský spevácky zbor Rozmarín z Baňachy a spevácky zbor Kvety Hút z Pálházy. O tanečnú vložku kultúrneho programu sa postarali žiaci Maďarsko-slovenskej dvojязыčnej základnej školy a internátu z Nového Mesta pod Šiatrom. Po kultúrnom programe nasledoval spoločný obed a ochutnávka vystavených jedál.

Foto: K. Krafcenková

Foto: A. Rusnák

Slovenská samospráva v Rétšágu každý rok usporadúva Národnostný deň. Moderátorkou a organizátorkou podujatia bola roku 2015 jej predsedníčka Silvia Glücková Salgaiová. Prihovory vzácných hostí sa týkali obnovy výučby slovenského jazyka, ktorá na základnej škole zanikla pred 20 rokmi a na strednej škole pred 35 rokmi. Slovenčina by sa mala vrátiť do základnej školy v budúcom školskom roku ako krúžok. Nasledoval galaprogram, na ktorom vystúpili Laura a Vanessa Glückové, FS Nádas z Farnej zo Slovenska a FS Panónia z Malej Tarče, miestne telesá FS Zúgófa, FS Kereplő a miestni škôlkari. Prestížnu cenu miestnej samosprávy „Za našu národnosť – Nemzetiségünkért“ za dlhoročnú osvetovú a organizačnú prácu prevzala terajšia podpredsedníčka samosprávy Alžbeta Struhárová.

Foto: (csl)

Slovenská samospráva vo Vacove organizovala ôsmy Vacovský národnostný plenér. Tábor usporadúva každý rok v rámci Veselej haravary vo Vacove spolu s miestnymi samosprávami Grékov, Rómov, Rusínov a Ukrajincov. Organizátori pozývajú do tvorivej dielne výtvarníkov buď z radov danej národnosti, alebo z materskej krajiny tej-ktorej národnosti. Na vernisáži výstavy diel plenéra roku 2015 v priestoroch Osvetového strediska Imreho Madácha, ktorá sa konala v polovici júla, kurátor, akademický maliar Árpád Németh s veľkým uznaním hovoril o tvorbe grafika zo Slovenska Gáboru Antala. Mladý umelec je laureátom niekoľkých prestížnych ocenení, ako napr. Barcsayho ceny. Na výstave sa prezentoval o. i. ilustráciami Madáchovej Tragédie človeka.

Členovia folklórneho súboru Zornica z Jače a ľudovej hudby Csibaj banda sa v lete zúčastnili na doškolovaní v malebnom horehronskom prostredí, v Rekreačnom zariadení Poniklec. Profesionálni tanečníci Gergő Boldogovics a Zuzana Vargová pripravili východoslovenskú choreografiu na základe tancov folklórnej skupiny Raslavičan. Kým v jednej miestnosti sa tancovalo, v druhej kapela pod vedením primáša Bálinta Jobbágya nacvičovala hudobný sprievod, ktorý pôvodne hrala ľudová hudba Stana Baláža a Mateja Sagana.

Foto: A. Rusnák

Po smrti Júliusa Kučeru v Pilíšskej Čabe v tomto cykle zvolili za predsedníčku slovenskej samosprávy Rozáliu Hamerskú Valovičovú. Zbor udržiava aj naďalej kontakty s družobnou obcou na Slovensku, s Veľkým Lapášom, ako aj so zborom maticiárov v Štúrove Výborníci. Nadviazal kontakt aj s miestnym Spolkom pre tanečné domy, ktorý plánuje zaradiť do svojho hudobno-tanečného pásma aj slovenskú zložku. Pilíščabianski Slováci sa pravidelne zúčastňujú na slovenskej omši, ktorá sa koná v miestnom kostole každú druhú nedeľu v mesiaci. Ich najväčším podujatím býva v polovici augusta Spomienka na predkov v Pamätnom parku, na ktorú v roku 2015 pozvali spevácke zbory z Hute a zo Šárišápu.

Foto: (rhv/fb)

Nadácia miestnej histórie v Sejdi (Sződ) vydala významné dielo v rozsahu 280 strán, ktoré sa zaoberá životom Slovákov z tejto obce Peštianskej župy počas uplynulých troch storočí, ako aj miestnymi súvislosťami medzištátnej dohody medzi Československom a Maďarskom o výmene obyvateľstva. Jeden člen autorskej dvojice Gyula Volentics je miestny výskumník, kým druhý autor Ján Volentič sa na základe spomínanej dohody presídlil spolu so svojimi rodičmi zo Sejdu do Podunajských Biskupíc.

Foto: I. Očovská

Spolok za Čabasabadi usporiadal tradičné Dni jablák, na ktoré zavítali aj hostia z družobnej obce na Slovensku Hradište, ležiacej severne od Lučenca. Ako dar priniesli hostiteľom monografiu tejto 600-ročnej osady, ktorú prezentovali 13. augusta v Čabianskom slovenskom oblasťnom dome v Békešskej Čabe. O publikácii hovoril starosta Hradišťa Pavol Lašák. Predstavil autorov knihy a vyzdvihol, že ich práca trvala sedem rokov. Pre čabianskych Slovákov je zaujímavá aj preto, lebo ich predkovia sa sem presťahovali približne pred 300 rokmi práve z Hradišťa.

Foto: I. Očovská

Pri tejto príležitosti predstavili aj spoluprácu oboch obcí, ktorá sa začala roku 1986. Daniela Kešjárová vo svojej prednáške „Čo nám odkázali naši predkovia“ predstavila doterajšiu spoluprácu a ďalšie možnosti zachovávaní tradícií. Na podujatí vystúpil so slovenskými piesňami detský spevokol Slniečko z Čabasabadi.

Dychová kapela v Modoróši sa na jar zúčastnila na Jarnom medzinárodnom festivale dychoviek v Číne, ktorý usporiadali pri príležitosti 70. výročia ukončenia 2. svetovej vojny. Na podujatie pozvali telesá z viac než päťdesiatich štátov, pričom Maďarsko zastupovala práve kapela z malej slovenskej obce Komárňansko-ostrihomskej župy. Skupina sa na svojich vystúpeniach predstavila so zábavno-hudobnou show, v ktorej bola kombinovaná zručnosť mažoretiek s prednesom hudobníkov.

Foto: (zsb)

Slovenská samospráva v Eleku, meste pri hraniciach s Rumunskom, usporiadala 15. augusta festival Slovákov. Elečania sa vždy tešia, keď k nim zavítajú hostia, preto pripravili pre členov pozvaných kultúrnych skupín miestne špeciality: gulášovú polievku a tvarohové záviný (rejteše), ktoré varil a piekol Štefan Ficzer ml. V kultúrnom programe vystúpili mažoretky z Poľného Berinčoku, mládežnícka tanečná skupina Škovránok z Eleku, folklórna skupina Horenka z Kétsoproňu, ľudový spevokol Orgován z Békešskej Čaby, ľudová kapela Kolovrat zo Slovenského Komlóša a tanečná skupina Slniečnica z priateľskej obce Čičarovce na Slovensku.

Foto: I. Očovská

V polovici augusta usporiadali v Mlynkoch, na prírodnom javisku pri ruinách niekdajšieho kláštora, opäť tzv. Kláštorň festival. Program uviedol spoločný koncert spevák Levanteho Galdu z hostiteľskej obce a Maroša Bangu zo Slovenska s názvom Mosty snov. Na stretnutí dychoviek sa zúčastnili aj kapely z blízkych nemeckých obcí – zo Solymáru a Verešváru (Pilisvörösvár). V programe vystúpili tanečníci z Verešváru a miestne telesá – tanečná skupina osvetového strediska a pávi krúžok. V samostatnom pásme sa početným návštevníkom „kláštora“ predstavila Veselá kapela z Komárna. Večer patrilo javisko populárnej hudobnej formácii Budapest Bár, ktorá zaujímavo kombinuje klasickú cigánsku hudbu s originálnym spracovaním šlágrov v podaní známych spevákov jazzovej a populárnej hudby.

Foto: (fuhl)

Foto: (csl)

V Kétsoproňi, slovenskej obci v tesnej blízkosti Békešskej Čaby, sa 20. a 21. augusta uskutočnili obecné dni, v rámci ktorých miestna slovenská samospráva organizovala v poradí štvrtý národnostný festival. Vyznamenanie Za Kétsoproň tohto roku získali rodáčka obce, členka Valného zhromaždenia CSSM, všestranná slovenská aktivistka Etelka Rybová a miestny Folklórny spolok Horenka. V programe vystúpili slovenské kultúrne telesá z okolia, ako aj hostia z Hriňovej zo Slovenska a z obce Dorobanți (Kisiratos) z Rumunska.

Foto: I. Očovská

Paprikový festival vo Veľkom Bánheďeši sa konal 16. augusta. Súčasťou programu bola súťaž vo varení leča. Z papriky, ktorá sa nedostala do kotlíkov, urobili vtipné figúrky. Kým sa varili rôzne špeciality, Spolok pre zachovanie slovenských tradícií vo Veľkom Bánheďeši usporiadal výstavu dobových predmetov bánheďských obyvateľov. Členovia organizácie vystavovali kroje bánheďských slovenských žien a meštiansky odev maďarských žien. Na vernisáži zazneli slovenské ľudové piesne v podaní miestnej detskej citarovej kapely, potom zarecitovala svoje básne horlivá lo-

kálpatriotka, recitátorka Zuzana Dohányosová Gulyássová. Počas slávnostného obeda členovia spolku a hostia z Rumunska a Slovenska počúvali slovenskú hudbu v podaní Mládežníckej dychovky zo Slovenského Komlóša a obdivovali slovenské ľudové tance súboru Komlőš.

Na členov Slovenského kultúrneho spolku Vernosť v Sarvaši čakal 8. a 9. augusta bohatý program. Vybrali sa objavovať pohorie Matra. Sprievodkyňu im robila predsedníčka Slovenskej samosprávy v Alkári Judita Kaszalová Szabadová. Prvou zastávkou bolo pútnické miesto Fallóskút s liečivou vodou a kaplnkou Panny Márie. V roku 2006 tu postavili a vysvětili kostol s rozmermi baziliky. V Pamätnom ľudovom dome v Alkári si Sarvašania pozreli pôvodný nábytok a úžitkové predmety matranských Slovákov. Po prehliadke školy v Alkári sa vybrali po náučnom chodníku pod názvom Cesta uhliarov. Pozreli si aj Fiškalitáš Hutu, dnes administratívne patriacu k Alkáru, kde je známy spoločný kostol troch slovenských matranských obcí. Po prehliadke kostola pani Kaszalová pozvala hostí do známej Vidróczkeho čardy, kde im jej vedúci rozprával o živote známeho betára. Pôvodní obyvatelia týchto osád si dodnes zachovali slovenský jazyk a tradície. Sarvašania navštívili aj hvezdáreň na vrchu Piskéstető.

Foto: Z. Lišková

V rámci série sviatočných podujatí 20. augusta oslávili Ečerčania 700. výročie prvej písomnej zmienky o obci a 300. výročie príchodu slovenských rodín do Ečeru. Po slávnostnej svätej omši odhalili na námestí pri obecnom úrade Ečerský strom. Dielo zhotovené z dreva a tepaného železa pripomína symbol obce z 18. storočia, dub cerový so šiestimi vetvami, ktorý figuroval na dobových pečatidlách. Strom symbolizujúci lokálpatriotizmus a spolupatričnosť je darom miestnej slovenskej samosprávy. Na Ečerský strom sa prostredníctvom kovových doštičiek mohlo dostať meno každej rodiny, ktorá sa považuje za ečerskú a požiadala o to. 400 mien na pomníku dokazuje bohatú minulosť obce.

Foto: (ocsa)

Deň zakladateľa štátu a nového chleba bol v Slovenskom Komlóši príležitosťou na štvordňové oslavy. V rámci Komlóšských dní sa v slovenskej škole konal 15. ročník slovenskej kultúry a gastronómie. Organizátormi tohto populárneho programu boli Organizácia komlóšských Slovákov, miestna slovenská samospráva a regionálne stredisko Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku. Program si prišli pozrieť prominentní hostia, delegácie partnerských

miest zo Slovenska, z Vojvodiny a z Rumunska, členky Slovenskej samosprávy II. obvodu Budapešti a početní obyvatelia mesta a okolia. V budove školy otvorili putovnú výstavu venovanú 200. výročiu narodenia Ľudovíta Štúra predsedníčka Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku Alžbeta Hollerová Račková a riaditeľ Slovenského inštitútu Gabriel Hushegyi. Kultúrny a gastronomický program otvorila predsedníčka Slovenskej samosprávy v Slovenskom Komlóši Zuzana Lauková. Na javisku sa striedali tanečné a hudobné skupiny. Vystúpili dychovky z Považskej Bystrice a z Targu Secuiesc (Kézdivásárhely, Rumunsko), spevácka skupina Borouka z Telekgerendášu, ľudová hudba Jelšavanka zo Slovenska a tanečný súbor Komlőš.

Foto: (vzs)

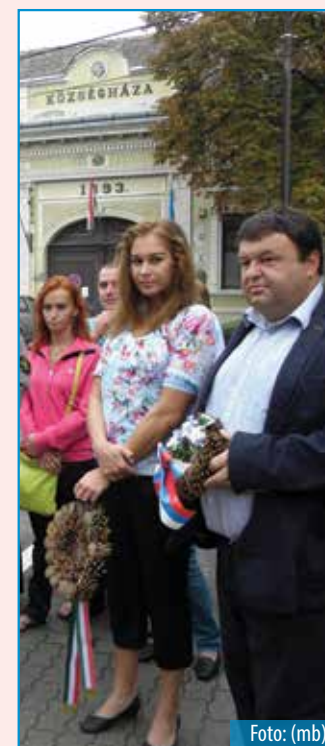

Foto: (mb)

Foto: (fuhl)

Slovenská samospráva v Kóšpallagu predposlednú augustovú sobotu usporiadala Slovenský deň za účasti spevákov a tanečníkov z Mlynkov, Kerepešu, Dunaed'házu, Kismarosu a Senváclavu a domácich divadelníkov. Prvým vystupujúcim bol Slovenský pávi krúžok z Mlynkov. Poctil prítomných slovenskými piesňami, ktoré – ako vždy – aj teraz predniesol na vysokej úrovni. Zlatým klincom programu bolo záverečné vystúpenie ľudového speváckeho zboru zo Senváclavu. Bolo prekrásne a tiež výlučne slovenské.

Foto: (kan)

Už po 51. raz sa od 2. do 22. augusta konala Letná škola slovenského jazyka a kultúry Studia Academica Slovaca. Počas troch týždňov sa účastníci venovali slovenskému jazyku a zoznamovali sa s kultúrou a históriou Slovenska. Záujemcovia prišli zo všetkých končín sveta. Prihlásilo sa takmer 170 frekventantov z 37 krajín, najstarší mal 68 a najmladší 18 rokov. O letnú školu sa najviac zaujímajú ľudia z Talianska, Nemecka, Poľska, Bulharska a Maďarska. Pravidelnými účastníkmi sú poslucháči slavistických štúdií v Segedíne a Budapešti.

Ďalším zaujímavým programom na Slovensku bola Letná škola žurnalistiky pre novinárov krajských médií. Zúčastnilo sa na nej 13 frekventantov z piatich štátov – zo Srbska, Chorvátska, Nemecka, Rumunska a Ruska. Podujatie organizovali Katedra žurnalistiky Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave v spolupráci s Úradom pre Slovákov žijúcich v zahraničí. Pedagógovia katedry pripravili pre krajanov zaujímavé prednášky, tvorivé ateliéry a stretnutia s predstaviteľmi verejnoprávnych médií – Rozhlasu a televízie Slovenska (RTVS) a tiež Tlačovej agentúry Slovenskej republiky (TASR).

Foto: (uszz.sk)

Foto: (csl)

Koncom augusta sa vo IV. obvode Budapešti v rámci Dní mestskej časti už tradične predstavili širokej verejnosti aj národnosti. Na pozvanie miestneho slovenského voleného zboru s pásmom slovenských ľudových piesní vystúpila hudobno-spevácka formácia Laury a Vanessy Glückových a ich matky Silvie Glückovej Salgaiovej z Mlynkov. Pridal sa k nim člen speváckeho zboru v Štúrove Ján Machaj. Ľudovými piesňami z Novohradu, Pilíša a zo Slovenska si získali priazeň publika.

V XIV. obvode hlavného mesta, na javisku postavenom v športovom areáli na Mogyoródskej ceste, sa v poslednú augustovú nedeľu vystriedali predstavitelia siedmich národností. Konal sa tu jubilejný 10. Balkánsky a 2. Slovanský deň. Slovenské piesne predniesli Mlynčanky Silvia Glücková Salgaiová a Laura Glücková so štúrovským „ozembuchárom“ J. Machajom a tance predviedli členovia Slovenského folklórneho spolku Lipa. Program si prišli pozrieť nielen Slováci zo Zugló, ale aj z iných častí Budapešti.

Foto: (ef)

Foto: (vargosz)

Už niekoľko rokov sa svätoštefanské oslavy v Čemerí z iniciatívy predsedníčky miestnej slovenskej samosprávy Alžbety Szabovej začínajú v Slovenskom oblastnom dome. K obnovenému javisku prichádzajú ženy a dievčatá v krásnom čemerskom kroji na hodinu modlitieb, na ktorej roku 2015 kázali katolícki farári Štefan Bírczi z Veľkého Kýru a Peter Mlynka z Mojmíroviec, miestny evanjelický farár Gyula Johann a duchovný reformovanej cirkevnej obce v Čemerí – Veľkej Tarči Előd Gábor Esztergály. Na podujatie prijali pozvanie aj členovia Chlapčenského zboru jágerského arcibiskupstva na čele so Szilviou Schmiedmeisterovou. Organizátori každý rok pri tejto príležitosti inštalujú dajakú výstavu, tentoraz to bola expozícia krásnych šatiek a čepcov. Na hodine modlitieb sa zúčastnili aj veriaci z Kerepešu a Veľkej Tarče.

Milovníci šárskych závinov sa stretli v Dabaši-Šáre na nádvorí Spoločenského domu už po desiaty raz. Už niekoľko rokov sa gastronomický festival uskutočňuje v prostredí Slovenského dvora v Šáre. Teraz však počasie donútilo organizátorov presunúť akciu do Spoločenského domu, kde sa konala aj súťaž o najlepšie „rejteše“. Po ťažkom rozhodovaní porota udelila Cenu o putujúci pekáč skupine „Teta Juli a vnúčatá“.

V kultúrnom programe sa predstavili tanečné súbory Borovenka, Malá Borovenka, spevácky zbor Rozmarín, citarové skupiny Fialečka a Bažalička a hostia z Péteri, Maglódu, Malého Kereša a Veľkej Tarče. O niekoľko týždňov Spevácky zbor Rozmarín zorganizoval Operačkovú slávnosť v Šáre. Sprievod otvorili deti miestnej národnostnej materskej školy. Nasledoval spoločný tanec, po ktorom sa zo Slovenského dvora sprievod vybral na cestu, ktorá mala 10 zastávok. Pri každej sa roztancoval, za čo hostitelia počastovali účastníkov občerstvením a ochutnávkou domáceho vína či pálenky.

Foto: (kan/rusnák)

Foto: A. Rusnák

Koncom prvého septembrového týždňa sa členovia nížanského klubu Jasienky a miestni záujemcovia vybrali do Bratislavského kraja, aby sa zoznámili s tamjšou kultúrou a históriou. Pozreli si sídlo prezidenta SR Grasalkovičov palác a jeho záhradu. V historickom centre prešli Michalskou bránou, ktorá sa zachovala z polovice 14. storočia, ku Kostolu zvestovania Pána (františkánskeho kostolu), kde roku 1526 za uhorského kráľa zvolili prvého Habsburga – Ferdinanda I. Pozreli si Mirbachov palác, Primaciálny palác, v ktorom v roku 1805 podpísali Bratislavský mier medzi Francúzskom a Rakúskom, historickú budovu Slovenského národného divadla, ktoré otvorili 22. septembra 1886 premiérou opery Ferencu Erkela Bán Bánk a veľa ďalších historických a kultúrnych pamiatok. Okrem Dómu sv. Martina, ktorý po stáročia slúžil na korunovanie uhorských kráľov, si Nížania pozreli dom U dobrého pastiera, kde je dnes Múzeum hodín, ale aj iné turistické kuriozity, ako sú sochy Čumila, Napoleona, či Schöner Náciho. Prehliadku hlavného mesta zakončili pri Bratislavskom hrade, vedľa ktorého sa nachádza budova Národnej rady SR. Druhý deň si pozreli historické pamiatky Pezinka, a to tri kostoly a hrad. V Modre navštívili Múzeum slovenskej keramickej plastiky a Galériu Ignáca Bizmayera, vrcholného predstaviteľa figurálnej keramickej tvorby na Slovensku. Po prehliadke múzeí sa vybrali po stopách Ľudovíta Štúra.

Početných záujemcov o XIV. Medzinárodný národnostný festival v Kerepeši privítal starosta obce Tibor Frank a festival otvoril parlamentný poslanec László Vécsey. Podľa predsedníčky CSSM Alžbety Hollerovej Račkovej v rámci festivalu sa Slováci z okolia Pešti mohli prezentovať práve tým, čo je pre nich najvzácnejšie: modliť sa vo svojom materinskom jazyku a predstaviť svoje prekrásne kroje a folklór. Na festivale s bohatým programom vystúpili milovníci slovenských piesní a tancov z hostiteľskej obce, ako aj z Maglódu, Malej a Veľkej Tarče. V osobitnom bloku sa predstavila obecnému kapela Kóborzengő, ktorá sa teší veľkej obľube v radoch našich Slovákov od Novohradu až po Dolnú zem.

Foto: (csl)

Foto: M. Bukranová

Čabianska organizácia Slovákov už tradične usporadúva druhý septembrový víkend multietnické podujatie V pokoji v Békeši. Jeho cieľom je upevniť súdržnosť a svorné spolunažívanie rôznych národností žijúcich v župe. K tomuto podujatiu sa roku 2015 pridalo ďalšie – Dolnozemský jarmok. Promenádu slovenskej kultúry a gastronómie z Maďarska, Rumunska a Srbska organizujú každý rok v inej krajine, roku 2015 prišli na rad práve Čabania. Nevyšli na hanbu. Pripravili výstavu, sympóziu a tradičný jarmok s kultúrnym programom. Na sympóziu sme sa napríklad dozvedeli o sprís-

není pravidiel vyúčtovania štátnej podpory národnostným samosprávam. Súčasťou bohatého programu boli rôzne výstavy, prehliadka folklórnych telies z troch dolnozemsých štátov a zo Slovenska, divadelné predstavenie, kreatívne dielne a, samozrejme, populárna gastronómia.

Počas septembra sa Slovensko prezentovalo v hlavnom meste Maďarska skutočne rôznorodými formami. Hneď prvý septembrový víkend sa naplnilo peštianske nábrežie. Konal sa tu populárny festival Prešporský piknik – áno, napriek jeho pomenovaniu sa toto podujatie nekoná v hlavnom meste Slovenska, ale v XIII. obvode Budapešti, kde sa nachádza jeho pôvodné dejisko, Prešporská – Bratislavská – cesta (Pozsonyi út). Na pozvanie Slovenského inštitútu na Prešporský piknik zavítal jedinečný projekt z Bratislavy – Bartók a Drevený princ. Veselá klauniáda pre deti od 4 do 10 rokov v podaní Margity Garajskej a Júlie Urdovej očarovala nielen malých divákov, ale pútavý príbeh detstva svetoznámeho hudobného skladateľa so záujmom sledovali aj ich rodičia.

Foto: (kan)

Foto: (kan)

Do centra Budapešti zavítala nielen slovenská kultúra. Jedálny lístok v prestížnej reštaurácii Gerbaud sa na týždeň naplnil špecialitami slovenskej kuchyne. Pri tejto príležitosti riaditeľka budapeštianskeho zastúpenia Slovenskej agentúry pre cestovný ruch Soňa Jelínková zorganizovala tlačovú besedu spojenú s ochutnávkou tradičných slovenských jedál. Na podujatí sa prihovril štátny tajomník Ministerstva dopravy SR František Palko, ktorý vyzdvihol, že na Slovensku sú s radosťou vítaní maďarskí turisti. Do Vysokých Tatier lákala riaditeľka OOCR Región Vysoké Tatry Lenka Maťašovská, v mene AquaCity Poprad pozdravila prítomných Lucia Blašková. Práve z tohto turistického zariadenia prišli šéfkuchári, ktorí sa starali v dňoch od 7. do 12. septembra o to, aby sa na stoly reštaurácie Gerbaud dostali slovenské pochúťky.

V polovici septembra otvorili v Slovenskom inštitúte výstavu maďarského fotografa pôvodom zo Slovenska Rolanda Szabóa, ktorý v súčasnosti žije v Prahe. Vystavujúci umelec už tretí rok dokumentuje prácu a činnosť umelcov v rámci festivalu L1danceFest. Výsledkom tejto plodnej spolupráce je Galéria portrétov členov spolku L1. Roland Szabó sa natoľko zblížil so svetom tanca – ako sa o tom sám stručne vyznal na vernisáži –, že tohto roku sa prihlásil s krátkym filmom o tom, ako jedna tanečníčka po neúspechu hľadá cestu späť na javisko. Pod dielo s názvom Recovery (Návrat) sa mladý umelec podpísal ako režisér a zároveň autor hudby.

Foto: (csl)

Foto: M. Klúčová, N. Oroszová

V Répašskej Hute usporiadali 22. augusta obecný deň. Prípravy sa začali už niekoľko mesiacov vopred, keď sa organizátori obrátili na obyvateľov s prosbou, aby im zapožičali staré fotografie, ktoré potom digitalizovali a zostavili z nich výstavu – obraz minulosti dediny. Slávnostný program sa začal vystúpením miestneho spevokolu a 65-ročnej tanečnej skupiny Velká Bukovinka. Po tanečnej a speváckej skupine z Bükkzszeru nasledoval súbor Lipovec z Vranova, s ktorým má Velká Bukovinka dlhoročné kontakty. S peknými piesňami vystúpil aj spevácky zbor zo susednej Novej Huty. Po folklórnom programe sa prítomní mohli zabávať dlho do noci na pouličnom bále.

Múzeum M. Munkácsyho v Békešskej Čabe a Múzeum a Kultúrne centrum južného Zemplína v Trebišove udržiavajú úspešné pracovné a priateľské kontakty. Najnovším ovocím spoločnej práce bola výstava slovenského majstra Štefana Bubána, ktorého dielo nie je čabianskej verejnosti neznáme – jeho obrazy vystavovali v meste aj v roku 2010. Primátor mesta Békešskej Čaby Péter Szarvas vo svojom príhovore spomenul začiatky kultúrno-diplomatického vzťahu: siahajú do 90. rokov minulého storočia a ožili sa v septembri 2001, keď v prítomnosti premiérov oboch krajín podpísali múzeá dohodu o spolupráci. Bubánova maliarska kariéra sa začala v 60. rokoch, spočiatku sa venoval krajinomalbe, neskôr ho ovplyvňovala postmoderna a figuratívna malba, nakoniec začal tvoriť v abstraktnom duchu. Počas dlhej umeleckej dráhy mal vplyv na kultúrny a umelecký život celého Slovenska a ako pedagóg inšpiroval viaceré generácie mladých umelcov. Otvorenie výstavy spestrilo vystúpenie skupiny Spievajúca mládež slovenská z Mlynkov a premietanie obrazov na strop. Záujemcov pozdravili primátor mesta Trebišov Marek Čizmar, parlamentný hovorca Ján Fuzik, riaditeľka múzea v Trebišove Beáta Kereštanová, riaditeľ Slovenského inštitútu v Budapešti Gabriel Hushegyi a dcéra Štefana Bubána Lena Lešková. Kurátorkou výstavy bola historička umenia Gabriella Gyarmatiová. Spoluorganizátorom podujatia bol spolok Identita.

Foto: (kan)

12. septembra sa v rámci Dňa tradícií obecna a slovenská samospráva v Santove rozhodli oživiť tentoraz tradičnú santovskú svadbu, na ktorej sa o príjemnú atmosféru postarala kapela Santovská nálada spolu s družbom Michalom Postránskym. Mnohí účastníci prišli na prosbu organizátorov v tradičnom odevu svojich predkov, za čo sa im vo svojom večernom príhovore poďakovala starostka obce Eva Csicsmanczaiová – samozrejme, tiež odetá v kroji. Svadba sa konala vo veľkom stane postavenom pri Barossovom dome (spoločenský dom obce). O polnoci nevestu v sprievode piesne „Stratila som partu...“ začepčili. Družba vyhlásil: „Na predaj je nevesta!“, z ktorej sa na záver svadobného programu stala mladá žena, s ktorou si chcel každý prítomný zatancovať a na hudbu kapely Santovská nálada sa zabávať do neskorej noci.

Foto: (zp)

Foto: Z. Papuček

Súčasťou Dňa tradícií v Santove boli oslavy 35. výročia založenia miestneho pávieho krúžku. Slová vďaky a uznania zazneli postupne z úst starostky E. Csicsmanczaiovej, predsedu miestnej slovenskej samosprávy Ľudovíta Papučka, predsedníčky Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku Alžbety Hollerovej Račkovej, predsedníčky Zväzu Slovákov v Maďarsku Ruženky Egyedovej Baránekovej, starostov Šárišápu i Mlynkov, vedúcich viacerých našich folklórnych telies i členov kapiel Kóborzengő a Santovská nálada. Oslávencom zaspievali, zahrali i zatancovali členovia miestnej folklórnej skupiny Studienka, členky pávích krúžkov z Mlynkov a z Čívu, členovia miestnej tanečnej skupiny Pántlika, kapela Kóborzengő i Santovská nálada.

Málokterá naša obec sa môže pyšiť takou bohatou minulosťou ako Ečer. Tamojší folklórny súbor Zelený veniec oslavoval v polovici septembra sedemdesiate výročie svojho založenia. Na slávnosti sa zúčastnili nielen súčasní a bývalí členovia kolektívu, ale aj prominentní hostia zo širokého okolia. V pozdravných slovách starosta obce Zsolt Gál oznámil početnému obecnstvu, že vďaka miestnym tanečníkom sa svetoznáma Ečerská svadba dostala do zoznamu Zbierky hodnôt Peštianskej župy a obecna samospráva udelila vyznamenanie jubilujúcemu súboru. Dejiny ečerskej tanečnej skupiny zhrnula riaditeľka Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku Katarína Királyová, ktorá uviedla, že za uplynulé roky súbor spolupracoval s 24 pedagógmi a choreografmi. Počas zájazdov zavítal do krásnych kútov Maďarska, ako aj do zahraničia – na Slovensko, do Českej republiky, Poľska, Nemecka a do Rakúska. Predseda Slovenskej samosprávy v Ečeri Ondrej Csaba Aszódi uviedol, že tanečníci sú zaradení do siedmich vekových kategórií, od škôlkarov až po dôchodcov. V následnom galaprograme sa úspešne predstavili všetky skupiny.

Foto: (csl)

Sarvašskí Slováci mali za sebou september bohatý na oslavy. V roku 2015 uplynulo 40 rokov od vzniku slovenského pamiatkového domu a 25 rokov od založenia Slovenského kultúrneho spolku Vernost'. Tieto jubileá si pripomenuli 11. septembra v budove pamiatkového domu. Predsedníčka miestnej slovenskej samosprávy Anna Franková privítala v radoch hostí generálneho konzula SR Štefana Daňa, slovenského národnostného hovorcu maďarského parlamentu Jána Fuzika, zástupcu predsedníčky Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku (CSSM) Františka Zelmana, vedúceho okresného úradu Rolanda Gála, prednostu mestského úradu Jána Melisa, vedúceho Regionálneho strediska Ústavu slovenskej kultúry v Maďarsku Tibora Mótyána a ďalších významných hostí. Slávnosť pokračovala v budove školy kultúrnym programom, v ktorom vystúpili spevácke zbory z Poľného Berinčoka a Kondoroša a citarový súbor pozostávajúci z bývalých a súčasných žiakov sarvašskej školy pod vedením Jána Galáta.

Foto: (kan)

Vlani 120-ročný evanjelický kostol vo Veľkom Bánhedeši sa stal dejiskom jedného z najväčších podujatí slovenských veriach v Maďarsku. 19. septembra sa tu uskutočnilo 13. ekumenické stretnutie speváckych zborov a koncert chrámovej hudby. Čestná členka Spolku pre zachovávanie slovenských tradícií vo Veľkom Bánhedeši Mária Žiláková vyjadrila vďaka organizátorom a všetkým účastníkom, že prišli na podujatie a spevom obohatili toto predpoludnie. Poďakovala sa aj za morálnu podporu, ktorú čoraz menšia obec a tamojší slovenský kolektív potrebujú. Na prehliadke vystúpilo päť súborov z Maďarska – Rozmarín z Baňačky, Ozvena z Budapešti, Kvety Hút z Pálházy, Čabianska ružička z Békešskej Čaby a miestny evanjelický miešaný spevácky zbor, ktorý vznikol iba niekoľko mesiacov pred stretnutím z iniciatívy kantorov z Hložian, Kulpína a Báčskeho Petrovca, ako i členov mladších cirkevných spevokolov vo Vojvodine.

Foto: A. Kissová

Foto: (fuhl)

O Slovákoch všeobecne – samozrejme, aj o našich v Maďarsku – nie náhodou sa hovorí, že sú „haluškári“, veď viackrát do týždňa jedli (a mnohí dodnesedia) cestoviny. Na prípravu halušiek používali zemiaky – stáročia základnú potravinu našich predkov. Početným, očividne šťastným účastníkom v poradí dvanástého Haluškového festivalu v novohradskej obci Veňarec fundovane vysvetlila podstatu našich halušiek riaditeľka Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku Katarína Királyová.

Foto: (fuhl)

Pred rozbehnutím pestrého kultúrneho programu na túto tému mali čo povedať aj mnohí ďalší hostia, vrátane predsedníčky Zväzu Slovákov v Maďarsku Ruženky Egyedovej Baránekovej a členov odbornej poroty. Na javisku sa predstavili ľudoví speváci a tanečníci: členovia Detskej skupiny Pradeno (Guzsalyas), kapela Kóborzengő, miestni harmonikári a súbor Rozmarín, budapeštiansky Slovenský folklórny spolok Lipa, šikovné deti z Terian a tanečníci folklórnych súborov Nógrád a Muzsla.

Tradičný slovenský haluškový (rezancový) deň sa uskutočnil v reštaurácii Slnecný lúč v Kondoroši. Podujatie otvorila predsedníčka miestnej slovenskej samosprávy Judita Krajcoviczová. Predstavila päťčlennú porotu, ktorej vedúcim bol cukrár Michal Sárkány. Do súťaže sa prihlásilo 16 skupín. Stretli sa tu nielen miestni obyvatelia, ale aj priatelia z Békešskej Čaby, z Čabačudu, zo Sarvaša, z Poľného Berinčoka a z Tekovských Lužian, partnerskej obce zo Slovenska. Každé družstvo malo za úlohu uvariť typickú slovenskú cestovinu v troch variantoch. Okrem kapustových a tvarohových rezancov jeden druh podľa vlastnej predstavy. Výber bol veľmi široký: šťaveľové, orechové, makové, bryndzové, lekvárové, vajcové „halušky“, ale aj rezance z reformnej kuchyne.

Foto: Z. Lišková

Tardošská slovenská samospráva pripravila v polovici septembra pre obyvateľov malebnej obce v pohorí Gereče a pre ich hostí Deň tardošských Slovákov. Druhý deň dvojdnového podujatia sa začal v miestnom majestátnom kostole Márie Magdalény, na slovenskej svätej omši kázal dekan Ladislav Kiss-Malý. V rámci kultúrneho programu sa prezentovali všetky vekové kategórie Tardošanov. Škôlkari predviedli detské tance a riekanky, po nich nasledovali najmladší členovia tanečnej skupiny Červený mramor. Spoločný spevácky zbor Bánhidanov, Sílešanov a Tardošanov s názvom Vértész-Gereče tentoraz predniesol kyticu slovenských ľudových piesní zo Santova. Pri tejto príležitosti predstavili tretí CD nosič speváckej skupiny Gereče s názvom Tie tardošské vrchy. Dospelí tanečníci Červeného mramoru zatancovali početnému obecnstvu tírpácke tance z Nírségu. Na oslavách činnosť najaktívnejších na národnostnom poli odmenili vyznamenaním Za tardošských Slovákov. Tohto roku získali ocenenie Margita Béliková a Anna Rendekeová.

Foto: (csl)

Foto: (csl)

Obyvatelia Malej Tarče a okolia si už zvykli na to, že každý rok v septembri tu prebieha Jesenný týždeň kultúry, ktorý v posledných rokoch popri obecnej samospráve organizuje aj miestny slovenský volený zbor. Prvý deň sa slovenskému obecnstvu z celého regiónu predstavili komlóšski divadelníci s veselohrou B. Waterstradtovej Vrtochy starej mamy. Nasledujúci deň sa konal XII. ročník súťaže v príprave gerhení (zemiakových platiek) a Folklórny festival Slovákov Tulipán. V tomto roku sa s veľkým úspechom predstavili 4 vekové skupiny miestneho folklórneho spolku Panónia, najmladší predviedli autenticky a veľmi šikovne choreografiu miestnych tancov Štefana Szengyela. S krásnymi slovenskými piesňami zaujali obecnstvo miestne spevácke zbory Lásk a Nezábudka. Do Malej Tarče zavítali aj tanečníci a speváci z blízkeho Kerepešu, Kerestúru a Velkej Tarče, ale aj z novohradskej Banky. Známa choreografka Eva Szilágyiová Šubová tentoraz zaspievala krásne slovenské ľudové piesne zo svojho rodného kraja, zo Zemplína.

Na Obaračkových a slovenských dňoch v Malom Kereši sa prezentovali aj členovia miestnej organizácie Slovákov a slovenskej samosprávy. Na otvorení trojdňového podujatia sa zúčastnili slovenský parlamentný hovorca Ján Fuzik, predsedníčka Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku Alžbeta Hollerová Račková a na slovenský program zavítal aj podpredseda CSSM František Zelman. Pri vchode do Gastronomického dvora bola počas celého podujatia otvorená Ľaničkina kuchyňa, kde ponúkali chutné slovenské jedlá ženy v ľudových krojoch. Vo Dvore strapačiek nadšení pomocníci celý deň pripravovali bryndzové a kapustové halušky a zemiakové pagáče. Na pozvanie Slovákov v Malom Kereši na festivale vystúpili ženské spevácke zbory z Dunaed'házu a Poľného Berinčoka, ako aj tanečný súbor z obce Miška. Členovia Slovenskej speváckej a gitarovej skupiny v Malom Kereši zaspievali krásne slovenské ľudové piesne z vlastnej zbierky, na tárogató ich sprevádzal Ondrej Szedzmák.

Foto: Z. Bodová

Tradičné Slovenské dni v Čorváši usporiadala miestna slovenská samospráva v polovici septembra. Pätnásť rokov sú na každom čorvášskom podujatí prítomní aj priatelia miestnych Slovákov zo Sládkovičova. Tentoraz prišli členovia miestneho odboru Matice slovenskej pod vedením Veroniky Macekovej, zastúpený bol klub dôchodcov Senior pod vedením Marty Budaiovej a miestny odbor Csemadoku, ktorý viedol Alexander Vigh. Prvý deň spolu s hosťiteľmi navštívili nedávno obnovený Oblastný dom v Gerendáši, potom sa spoločne zabávali na inscenácii Charleyho teta v podaní divadelného súboru Hahota zo Sládkovičova. Pozreli si aj nedávno obnovený kaštieľ grófa Rudolfa Wenckheima, ktorý v súčasnosti patrí akciovej spoločnosti Čorvášski gazdovia. V kultúrnom programe podujatia vystúpili detská skupina Zvončeky zo Sládkovičova a spevácke zbory z Kéthoprohu a z Poľného Berinčoka. Večer vyvrcholil slovenským bálom. Séria podujatí sa skončila v nedeľu evanjelickou bohoslužbou.

Foto: (bgyh)

Začiatkom októbra sa v Báčskom Petrovci konalo 6. stretnutie slovenských dolnozemskej učiteľov. V dôstojnom programe spestrenom príhovormi, hudobnými vložkami, laudáciami a gratuláciami odovzdali prestížne medzinárodné ocenenie, cenu Samuela Tešedíka, Jánovi Kopčokovi zo Srbska, Judite Kaszalovej Szabadovej z Maďarska a Anne Kapusniakovej z Rumunska. Po prvýkrát udelila komisia aj pamätné listy Samuela Tešedíka, ktoré získali Martin Listmajer zo Srbska, Anna Karolína Dováľová z Rumunska a Andrej Kuric z Chorvátska. Po oslavách sa konal pedagogický seminár, v rámci ktorého si účastníci mohli vypočuť odborné prednášky s cieľom spoznávať slovenské výchovno-vzdelávacie inštitúcie fungujúce na Dolnej zemi a jej okolí, získať informácie o ich radoostiach a starostiach, dozvedieť sa o vyučovacích metódach v ostatných inštitúciách a vymieňať si skúsenosti.

Foto: Z. Papuček

Foto: (rusnák)

V malej bakonskej obci Jášč bolo 19. septembra rušno. Miestna slovenská samospráva a obecny úrad usporiadali obaračkové slávnosti. V popoludňajšom sprievode sa zúčastnil aj vedúci Úradu Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku Zoltán Szabó. Krojovaný sprievod viedli dve dievčatá s obaračkovým vencom. Toto podujatie má v Jášči dlhodobú tradíciu. Pri každej z pätnástich zastávok členovia pávieho krúžku tancovali na slovenské a maďarské piesne. Večerný program pokračoval v kultúrnom dome, príjmy z plesu venovali na rekonštrukciu oblastného domu a jeho dvora.

Organizácia Slovákov a Slovenská samospráva v Poľnom Berinčoku usporiadali v prvý októbrový víkend Slovenské národnostné dni. Trojdňové podujatie pod názvom Odkaz našich predkov sa začalo v piatok privítaním hostí z Kolárova a pokračovalo v Kultúrnom stredisku Somu Orlaiho Petricsa vernisážou výstavy fotografií Martina Baláza z Topolčianok. Na javisku miestneho kultúrneho centra predstavili kultúru svojich predkov skupiny z Malého Kereša, Telekgerendáša, Čabačudu, Kondoroša a Kétšoproňu. Večer sa v reštaurácii Berény konal Slovenský bál. V sobotu pokračoval program prezentáciou knihy Józsefa Kuglera pod názvom Berinčanmi boli, Berinčanmi sa stali. Na tržnici, v Mamičkinej kuchyni a gazdovom dvore, mohol každý ochutnať dolnozemske slovenské gastronomické špeciality. Tam sa konala aj prezentácia knihy Piekli naše staré mamy, spojená s ochutnávkou zákuskov. V evanjelickom kostole na slovenskej bohoslužbe kázala sarvašská farárka Alžbeta Nobiková.

Foto: I. Očovská

Začiatkom októbra sa zišli pracovníci Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku (VÚSM) a ich partneri, priatelia a podporovatelia v budove slovenského oblastného domu v Békešskej Čabe, aby spolu oslávili 25. výročie založenia našej vedeckej inštitúcie. Ústav so sídlom v Békešskej Čabe založil v roku 1990 Zväz Slovákov v Maďarsku (ZSM). Jeho vznik inicioval genetik Matej Šipický. V tej dobe to bola jedinečná iniciatíva, lebo slovenská národnosť ako prvá v Maďarsku sa mohla pýšiť vlastnou vedecko-výskumnou inštitúciou. Od roku 2001 pôsobí VÚSM pod záštitou Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku. Pracovníci v záujme zachovania jazyka, kultúry a tradícií slovenskej národnosti žijúcej v Maďarsku vedecky analyzujú spoločenské procesy týkajúce sa jej minulosti a súčasnej situácie. Zameriavajú sa predovšetkým na výskum histórie, národopisu a kultúrnej antropológie, jazyka tu žijúcich Slovákov. Popri výskumnej činnosti sa venujú aj vydavateľskej práci, ponúkajú doškolovania, poskytujú odbornú pomoc školám, organizujú vedecké aj popularizačné konferencie, sympózia, výskumné tábory, súťaže pre mladých, nádejných výskumníkov a udržiavajú dobré styky s partnerskými inštitúciami v Maďarsku a v zahraničí.

Foto: (kan)

Kultúrny spolok pre Mlynky usporiadal začiatkom októbra v Stredisku pilišských Slovákov pri príležitosti 15. výročia vydania monografie Gregora Papučka Mlynky a okolie kultúrne popoludnie na počť a pamiatku v roku 2014 zosnulého dlhoročného starostu obce Jozefa Havelku. Súčasťou podujatia bola prezentácia prvej audioknihy slovenských ľudových rozprávok v Maďarsku v Deň ľudovej rozprávky, ako aj predstavenie výsledkov súťaže príležitostných písomných prác školákov. Predseda spolku Levente Galda na úvod poukázal na bohatstvo autentického miestneho folklórneho dedičstva, ktoré pre ďalšie generácie v druhej polovici minulého storočia zachraňoval okrem G. Papučka najmä zanieteny osvetár – národopisec Štefan Lami (1925 – 2010), autor zbierky ľudových rozprávok Drotár podrotuje slnečko (1999). Rozprávky spod Píliša v podaní tetky Mariše Jánskej (1903 – 1993) inšpirovali jej právnuka L. Galdu k vytvoreniu audioverzie knižky, na prezentáciu ktorej prišla dcéra M. Jánskej. Teta Katica Galdová práve v ten deň oslavovala 90. narodeniny, pri tejto príležitosti od účastníkov dostala kytice kvetov a pekných slov, rozprávok a pesničiek.

Foto: (fuhi)

Foto: (kan)

V Osvetovom stredisku P. Vajdu v Sarvaši sa v polovici októbra zišli milovníci tanečnej kultúry a folklóru na kvalifikačnej prehliadke slovenských folklórnych skupín a tanečných súborov nazvanej *Vo víre tanca*, ktorú organizoval Ústav kultúry Slovákov v Maďarsku. V porovnaní s predošlými ročníkmi nastalo niekoľko zmien: podľa výpisu v tomto roku mali možnosť uchádzať sa o kvalifikáciu aj detskí tanečníci a sóloví interpreti – avšak sólisti túto možnosť nevyužili. Po prvý raz hodnotili predvedené produkcie nielen členovia poroty, ale aj súbory navzájom. Odborná porota pozostávajúca z bádateľa ľudového tanca Lászlóa Felföldiho, pedagóga tanca a choreografa Ondreja Csasztvana, pedagóga ľudovej hudby Sándora Barbócza a pedagóga tanca a choreografa Vlastimila Fabišika hodnotila predstavenia šiestich súborov. Zlatú kvalifikáciu dosiahla skupina dospelých tanečníkov z Čemera a súbor z Kerepešu, striebornú kvalifikáciu dostali detskí tanečníci z Čemera a skupiny z Kerestúru a Maglódu a bronzový stupeň získala ženská spevácka skupina Rozmarín z Baňačky.

Vo Veľkej Tarči v polovici októbra usporiadali v poradí 21. národnostný deň. V kultúrnom pásme sa o dobrú náladu postarali pozvané súbory, ako aj miestni pestovatelia slovenského folklóru. Komorný zbor a kapela Primavera z Gymnázia Antala Szerba z Cinkoty prekvapil prítomných kyticou slovenských ľudových piesní z Veľkej Tarče a

Foto: (csl)

veľký úspech mali aj gospely tejto hudobnej formácie. Z Peterky zavítal na podujatie spoločný spevácky zbor tamojšej slovenskej samosprávy a klubu dôchodcov so slovenskými pesničkami. Na večerný batôžkový bál naladil divákov Folklórny súbor Pilíš z Mlynkov pilíšskymi slovenskými a pijanskými piesňami, rómskym tancom a ukážkami z maďarských operiet. Miestni tanečníci Kultúrneho spolku pre zachovávanie tradícií sa predstavili s dvoma zložkami: starší zatancovali miestne a novohradské tance, kým mladšia skupina predviedla tance, ktorými spestrila tohtoročný oberačkový sprievod v obci.

Tri mesiace lásky – pod týmto titulom otvorili v polovici októbra v sále Ondreja Lopusného Domu prírody v Slovenskom Komlóši výstavu archívnych fotografií. Organizátormi podujatia boli Kruh priateľov Slovenského Komlóša a miestna slovenská samospráva. Korene programu, uskutočneného na pamiatku pobytu gréckych detí v komlóšských rodinách, siahajú do roku 2013, keď sa konalo prvé stretnutie niekdajších gréckych detí a ich bývalých hostiteľov. Vtedy z iniciatívy Komlóšanky Zuzany Bottásovej a Grékyne Sofie Akiriditu prišlo z Grécka viac ako 60 hostí. Boli

Foto: M. Bajczarová

to ľudia, ktorí v lete roku 1949 ako 6–14-ročné deti strávili tri mesiace v Slovenskom Komlóši. Počas občianskej vojny v Grécku presťahovali do tohto mestečka 158 detí, kde ich s veľkou láskou prijali pohostinní a dobrosrdeční Komlóšania a starali sa o ne ako o vlastné deti. Na stretnutí po privítacích slovách primátorky mesta Rity Garayovej výstavu otvorila predsedníčka Kruhu priateľov Slovenského Komlóša Alžbeta Hollerová Račková. Prítomným sa prihovril aj zástupca predsedu Celoštátnej samosprávy Grékov v Maďarsku Bendegúz Szpirosz Agárdi.

Slovenská samospráva v Malej Náne od roku 2011 v tretiu októbrovú sobotu usporadúva v obci Deň Slovákov. Tentoraz zároveň oslavovala 30. výročie založenia speváckej skupiny Perla Matry, ktorá je hlavnou nositeľkou a pestovateľkou miestnej slovenskej kultúry, a 70. výročie ukončenia 2. svetovej vojny. Organizátori sa snažili pripraviť pestrý národnostný program, na ktorý pozvali aj mandolínový orchester Tremolo a Tanečný súbor Komlóš zo Slovenského Komlóša. Spomienková slávnosť sa začala v sobotu napoludnie na miestnom cintoríne, kde zapálením sviečok spomínali na zosnulých členov speváckej skupiny. Potom sa v rímskokatolíckom kostole sv. Štefana konala svätá omša. V impozantných priestoroch kostola mal po omši koncert mandolínový orchester Tremolo. Stretnutie

Foto: M. Bajczarová

pokračovalo v obnovenom hrade, kam organizátori pozvali okrem súčasných aj bývalých členov speváckej skupiny, aby sa spolu tešili z okrúhleho výročia. V kultúrnom programe deti miestnej materskej školy predstavili veselé hry a riekanky a žiaci základnej školy predviedli renesančné tance, typickú súčasť hradných slávností. V programe vystúpil aj Tanečný súbor Komlóš, ktorý prítomných zabával slovenskými tancami. Záver patril jubilantom. Perla Matry sa postarala o dôstojné zavŕšenie bohatého programu.

V Békešskej Čabe sa po 19. raz konal Klobásový festival. Organizátori tejto z roka na rok čoraz monumentálnejšej akcie uvádzajú v pozvánke čoraz viac známych mien a pri bilancovaní referujú o nových rekordoch návštevnosti. Okrem toho, že ide o najväčšiu turistickú atrakciu mesta, je to v celej krajine, ba aj v strednej Európe jeden z najnavštevovanejších gastronomických festivalov. Trval štyri dni, slávnostné otvorenie sa konalo 22. októbra podvečer. Tajomstvá prípravy tradičnej pochúťky si mohlo osvojiť okolo dvesto skupín, medzi ktorými boli aj škôlkari a žiaci základných škôl. V piatok sa dali do práce ich starí rodičia – vtedy sa konala súťaž dôchodcov a členov občianskych organizácií. Na tretí deň vyrábalo klobásky rekordných 630 skupín. Súťažiaci prišli z rôznych krajín sveta a priniesli si aj vlastné recepty – niektorí robili klobásky z kenguriého mäsa, ale asi najčastejšie tu znela slovenčina. Samozrejme, v radoch nadšených súťažiacich boli aj predstavitelia našej slovenskej komunity. So zánietením pracovali členovia Organizácie slovenskej mládeže v Maďarsku, Čorvášania, veselé družstvo z Mlynkov posilnené priateľmi zo Slovenska, ako aj Komlóšania. Posledný deň patrilo rodinám, organizátori pripravili pestrý program pre deti a po piaty raz sa uskutočnilo zápolenie vo varení plnenej kapusty a súťaž na počesť mäsiara Pavla Krajcsóa.

Foto: (kan)

TRISTO ROKOV V TÝCHTO KONČINÁCH

Folklórny festival Slovákov v Maďarsku v Banke

Zväz Slovákov v Maďarsku, Slovenská samospráva Novohradskej župy, Obecná samospráva v Banke a miestny slovenský volený zbor spolu so Združením novohradských a hevešských Slovákov usporiadali v prvú augustovú nedeľu v amfiteátri pri jazere v obci Banka 49.

*Novohradské národnostné stretnutie a 19. Folklórny festival Slovákov v Maďarsku. Po slovenskej bohoslužbe, ktorú slúžili **Hilda Gulácsiová Fabuľová** a **Alžbeta Nobiková** za asistencie **Tibora Mótyána**, bývalá podpredsedníčka maďarského parla-*

mentu, dlhoročná predsedníčka ZSM **Mária Jakabová** zdôraznila, že kedysi do zničených oblastí Uhorska „...s príchodom prisťahovalcov, cudzincov, Chorvátov, Srbov, Rusínov, Nemcov sme sem prišli aj my, Slováci... Čo to znamená? Podľa môjho názoru každý z nás je potomkom migrantov, utečencov a prisťahovalcov...“ Predsedníčka Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku **Alžbeta Hollerová Račková** vyzdvihla, že kultúrne dedičstvo, ktoré odovzdávame našim mladším generáciám, je súčasťou univerzálneho

slovenského dedičstva, ale aj kultúrneho dedičstva krajiny, v ktorej žijeme. Predsedníčka ZSM **Ruženka Egyedová Baráneková** vyslovila radosť z toho, že vedúci predstavitelia CSSM sú opäť zastúpení na národnostnom stretnutí, ktoré je svojou kontinuitou ojedinelé v Maďarsku. V rámci galaprogramu festivalu sa o výbornú náladu postarali folklórne skupiny a spevácke zbory od *Pišpeku* až po *Dunaed'ház*.

Text a foto: (csl)

V OROSLÁNI PO SLOVENSKY

Nezabudnuteľné spomienky a priateľstvá

Medzi lokality *Komárňansko-ostrihomskej župy*, ktoré si po viac ako troch storočiach udržiavajú slovenskú identitu, patrí **Oroslán**, ktorý rozvojom baníctva nadobudol charakter mesta. Časť, v ktorej žijú obyvatelia slovenskej národnosti, dodnes nazývajú *Dedina*.

Po odchode Osmanov časť bývalej Komárňanskej stolice na pravom brehu Dunaja osídľovali Slováci, prichádzajúci zo západnej časti Slovenska. Od začiatku 18. storočia sa usadili v 22 obciach. Medzi najstaršie patrí Oroslán, založený roku 1701 slovenskými poddanými evanjelického viero- vyznania, pochádzajúcimi z viacerých obcí myjavskej časti Nitrianskej stolice. Poznáme, že rodina s priezviskom *Babirák* prišla z Priepasného, *Megiš* z Bukovca, *Hanzlík*, *Juháček*, *Kubica* z Turej Lúky, *Čulík* z Myjavy, *Vicena* z Podbranču, *Struhár* zo Starej Turej, *Žuga* z Turej Lúky a Myjavy, *Držík* z Myjavy a Kostolného, *Černák* z Myjavy, Bukovca a Turej Lúky, *Daniš* zo Sobotišťa, *Turan* z Krajného, *Štrba* z Myjavy, *Danek* z Bukovca, *Križan* z Turej Lúky, *Suchánek* z Myjavy...

V tom čase bola tunajšia pustatina majetkom zemepána **Antona Esterházyho**. On sem pozval slovenských poddaných žijúcich v husto

zaľudnenej oblasti Myjavskej pahorkatiny a zaručil im trojročné oslobodenie od platenia daní, vyznávanie evanjelickej viery a pomoc pri stavbe obydli. Už z toho vyplýva, že prví slovenskí osadníci sa tu od samého začiatku zaoberali rúbaním dreva, pálením vápna, dreveného uhlia a varením lúhu z popola. Získané produkty osadníci rozvážali aj mimo stolice a tak sa stali zdrojom príjmov nielen pre spracovateľov, ale aj pre povozníkov. Až neskôr, po vyklčovaní lesov, sa dostali k ornej pôde.

V prvom súpise poddaných z roku 1720 je uvedených 24 osadníkov. V roku 1735 uzavrel brat Antona Esterházyho **Jozef** s miestnymi obyvateľmi novú *osadnícku zmluvu*, ktorá

im dovoľuje obrábať pôdu a dokonca na nej aj vysádzať vinič, ale doplnkovým zdrojom obživy zostalo pálenie vápna.

O vývoji v nasledujúcich rokoch vyberám údaje z monografie mesta (1999) autorky *Ilony Végváriovej Babirákovej*. Podľa nej v roku 1761 tu žilo 27 osadníkov a v roku 1768, pri zavedení urbára, tu stálo už 152 domov, v ktorých žilo 860 ľudí. Vtedy tu zaznamenali 55 celých pozemkov, ktoré obrábalo 110 poddaných. Okrem toho tu žilo 35 želiarov s domom a 25 želiarov bez domu. V období protireformácie vedenej Habsburgovcami sa nedbalo na prvotné prisľuby o slobodnom vyznávaní viery a prvého evanjelického farára a učiteľa vrchnosť z osady vyhnala. To sa ešte raz opakovalo, keď im pôvodný malý kostol poškodili a zatvorili, farára a dvoch kura-

torov uväznili a obyvateľov nútili prestúpiť na rímskokatolícku vieru. Tunajší slovenskí evanjelici zemepánovi pohrozili, že keď bude trvať na ich rekatolizácii, radšej sa odsťahujú na iné slobodné miesta. Keď sa malá časť z nich odsťahovala, zemepán od svojho tlaku upustil. Následne roku 1781 vstúpil do platnosti Tolerančný patent, vydaný Jozefom II., ktorý obsahoval aj rovnoprávne vyznávanie viery všetkých náboženstiev a oroslánski evanjelici si v roku 1787 postavili klasicistický jednolodový kostol, ktorý im slúži dodnes.

Aj keď po zrušení poddanstva došlo k rozdeleniu chotára a pôda sa ušla viacerým obyvateľom, mnohí sa zaoberali takou istou prácou ako na začiatku. Postupne sa rozvíjali remeslá. Začiatkom 20. storočia bolo v dedine veľa tkáčov, kolárov, čižmárov, kováčov. Pred druhou svetovou vojnou tu žilo 113 stredných roľníkov, 77 maloroľníkov, 128 poľnohospodárskych robotníkov a iných. V roku 1930 mala obec 1473 obyvateľov. Keď tu roku 1937 otvorili bane, za pár mesiacov počet obyvateľov vzrástol na 1528. Rozvoj baníctva spôsobil, že roku 1948 sa počet obyvateľov zvýšil na 1700 a v obci pre nich postavili domčeky a novú školskú budovu. To bol už náznak toho, že charakter bývalej Slováckmi osídlenej rurálno-remeselnícko-baníckej dediny sa čoskoro zmení. Stalo sa to postavením nových obytných domov, školských budov, obchodov, pohostinských zariadení, rozvojom služieb a zdravotníckych zariadení. Z obce vyrástlo banícke mesto.

Štatút mesta získal Orosláň roku 1954, keď mal takmer 17 tisíc obyvateľov. Dovtedy patrilo banícke sídlisko k pôvodnej osade, ktorá sa vyhlásením za mesto stala jeho miestnou časťou s názvom *Stará dedina*, v ktorej dodnes žijú prevažne obyvatelia slovenského pôvodu. O zachovanie povedomia, kultúry, tradícií a pamiatok svojich slovenských predkov, zakladateľov obce, dbá Slovenská samospráva v Orosláni, ktorá tu pôsobí od roku 1995. Okrem toho, že prevádzkuje *pamiatkový dom*, otvorený roku 1987, organizuje slovenské jazykové kurzy a početné slovenské programy, stará sa aj oslovenský evanjelický cintorín. Okrem tradičných podujatí usporadúvaných v priebehu roka každoročne v auguste v rámci Dedinských dní oživuje kultúrny život mesta pestrým programom, predstavujúcim dodnes pretrvávajúce slovenské zvyky. Dejisko je na hlavnom námestí Starej dediny, v susedstve evanjelického kostola a v priestoroch slovenského pamiatkového domu.

V čase mojej návštevy roku 2013 bola jednou z najstarších slovenských informátoriek v interiéri pamiatkového domu vtedy 85-ročná *Helena Saková*. Bolo to na 19. Dedinskom dni, ktorého hlavnými organizátormi sú Slovenská samospráva v Orosláni, na čele ktorej stojí *Alžbeta Szabová*, *Spolok pre ochranu dedinskej kultúry a tradícií* a miestna evanjelická cirkev. Bohatý program prebieha prevažne v areáli Pamiatkového domu a moderátori ho uvádzajú v oboch jazykoch. V programe vystupujú vždy aj súbory zo Slovenska. Bol som svedkom jed-

nej milej chvíle, keď sa po desiatkach rokov stretli rodáci, z ktorých jeden, *Štefan Hanzlík*, žije na Slovensku v Nitre a jeho spolužiačka z oroslánskej materskej školy *Helena Vicenová* zase v Orosláni. Po toľkých rokoch si iste mali čo povedať. Mňa osobne zaujalo aj to, že na Slovensko sa v rámci dohody o výmene obyvateľstva medzi Maďarskom a Československom presťahovali aj Slováci z Oroslánu. Napríklad do *Dvorov nad Žitavou* niekoľko rodín s priezviskom Hanzlík. Bol medzi nimi aj starý otec a otec predsedníčky Slovenskej samosprávy v Orosláni *Alžbety Szabovej*. Obaja pracovali v bani, preto hľadali podobnú prácu aj na Slovensku. Alžbeta sa narodila roku 1949 v Dvoroch nad Žitavou, ale rodina sa potom presťahovala do Pôtra, kde otvorili nové bane. Keďže v tom čase sa vo Veľkom Krtíši ešte len začalo stavať sídlisko pre pôtorských baníkov, viaceré rodiny si dovtedy našli podnájom v okolitých obciach. Banícka rodina Hanzlíkovcov v Horných Strhároch, kde sa roku 1951 narodila Alžbetina

sestra a keďže roku 1955 už bývali na sídlisku vo Veľkom Krtíši, jej brat sa narodil v Pôtri. Keď Alžbeta Szabová Hanzlíková na Slovensku dospela a bola na svadbe svojich príbuzných v Dvoroch nad Žitavou, hosťom bol aj fešák István Szabó z maďarského Oroszlánu, kde si obaja padli do oka a Alžbeta sa rozhodla manžela nasledovať do rodiska svojich rodičov. Slováci z Oroszlánu sú radi, že sa tak stalo, že majú takú zanietenú a za slovenskú vec zapálenú predsedníčku. Je obdivuhodné a zaujímavé, čo sa človek na cestách za Slovákami v Zadunajsku dozvie.

Keď tu uvádzam moje rodisko Pôtor, nutká ma spomenúť aj jeden historický fakt, ktorý súvisí s bratskou pomocou. Keď sa pred pol-druha storočím (1870) pôtorský evanjelici rozhodli prebudovať starý kostol, so súhlasom svetskej a cirkevnej

vrchnosti mali možnosť prostredníctvom poverených suplikantov cestovať po celom Uhorsku a žiadať milodary na tento účel. Po Zadunajsku cestoval suplikant *Pavel Dudok* a zavítal aj do Oroszlánu. Zachovaná suplikantská knižka prezrádza tieto mená darcov: *Ján, Pavel a Jozef Vicena, Ján Likerec, Ján Kositský, Ján a Pavel Daniš, Pavel Junáček, Ján Hanzlák, Michal Petran, Andrej Struhár, Ján Šuvada – richtár, Martin Tomášik, Štefan Habakus, Ľudovít Čecho, Ondrej Megiš, Ján Košťál, Štefan Šili, Ján Rajčáni, Ján Sunovský, Andrej Turan, Ján Migoš, Pavel Senkrik, Martin Križan, Juraj Dolinka, Ján Lahvička, notár Ján Cablk, Ján Majorovič, Adam Juleg, Ján Lászlo. N.N (anonym) – 3x, Pavel Takáč, Štefan Smilek, Ján Krišák, Pálený, farár Juraj Mošteňan.*

Ján Jančovic

Foto: autor

LÚČIME SA S ETNOGRAFOM DR. ONDREJOM KRUPOM

Dňa 14. júla 2015 vo veku 80 rokov nás po krátkej chorobe navždy opustil kandidát etnografických vied **Dr. O. Krupa**.

Tento horúci letný deň sa uzavrela kapitola jeho nesmierne aktívneho života. Bandi báči, ako sme ho my, kolegovia, vždy oslovovali, bol pracovníkom a neskôr spolupracovníkom Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku.

O. Krupa bol vzácny človek, uznávaná vedecká osobnosť v oblasti etnografie, príkladný spolupracovník a úprimný priateľ. Odišiel od nás taký človek, ktorého sme všetci poznali, vážili sme si ho a mali sme ho radi.

My, bývalí kolegovia, ako aj celá vedeckovýskumná odborná obec a slovenská pospolitosť v Maďarsku, sme obdivovali neuveriteľnú húževnatosť a lásku k etnografii, ktoré O. Krupu sprevádzali celým životom. Poznali sme ho ako veľmi energického výskumníka, ktorý svojimi vlastnosťami – pracovitosťou, odbornosťou, skromnosťou, čestnosťou a cieľavedomosťou – vedel motivovať a presvedčiť svojich spolupracovníkov o zmysluplnosti stanoveného cieľa. O. Krupa bol výnimočnou osobnosťou slovenskej etnografie. Osobnosťou, ktorá sa zapísala do dejín svojou výnimočnou oddanosťou vede.

Etnograf slovenskej dolnozemskej society

Folklorista O. Krupa bol nosnou osobnosťou slovenskej dolnozemskej society. Bol jedným z najvýznamnejších uznávaných etnografov a folkloristov v Maďarsku a na Slovensku. Jeho bádateľská činnosť sa zameriavala predovšetkým na výskum tradičnej duchovnej kultúry a súčasných premien spôsobu života slovenskej society v Maďarsku.

Meno popredného etnografa O. Krupu pozná nielen inteligencia v Maďarsku, ale aj slovenská inteligencia v Rumunsku, vo Vojvodine a v neposlednom rade na Slovensku. Patril k dlhoročným blízkym spolupracovníkom etnológov a folkloristov zo Slovenska. Celý svoj život aktívne a s nezlomnou vôľou pracoval v prospech slovenskej komunity žijúcej v Maďarsku. Bol významnou osobnosťou maďarskej a slovenskej spoločnosti etnológov, medzinárodne známym vedeckým bádateľom a vynikajúcim organizátorom vedeckého života.

Vo svojom etnografickom bádani, v zberateľskej činnosti a výskumoch Dr. Krupa dlhé desaťročia venoval osobitnú pozornosť okruhu problémov duchovnej kultúry slovenskej

pospolitosti na území Maďarska. Sústredil sa na poznanie kultúry obyčají, sveta povier a zvykoslovia. Cieľavedome zbieral rôzne žánre slovesnosti, ľudové rozprávky, pránostiky, kalendárne obyčaje, ľudové piesne, detské hry a ďalšie folklórne žánre.

Úctyhodné je množstvo jeho knižných, monografických prác, ako aj celý rad početných štúdií uverejnených v periodikách a zborníkoch, populárno-vedeckých príspevkov, článkov, správ či recenzií. Vo svojich výskumoch, ako aj vo svojich vyše päťsto štúdiách sa venoval tradičnému spôsobu života Slovákov v Maďarsku. Osobitne treba vyzdvihnúť aj ten fakt, že prevažná časť jeho vedeckovýskumných výsledkov je publikovaná v slovenskom jazyku, čím výsledky svojho bádania sprístupňoval aj širšej odbornej verejnosti na Slovensku.

Životopis Ondreja Krupu

Etnograf, folklorista, osvetár, pedagóg a titulárny hlavný vedecký pracovník Ondrej Krupa sa narodil v maloroľníckej rodine v obci Albert (Csanádalberti), dnes v Čongrádskej župe, 1. októbra 1934. Jeho pôvod a korene sú slovenské. Základnú školu navštevoval vo viacerých obciach, napokon ôsmy ročník skončil v Slovenskom Komlóši. Po maturite v Csongráde absolvoval vysokoškolské štúdium na segedínskej univerzite, a to odbor dejepis a maďarský jazyk a literatúru. Už ako poslucháč filozofickej fakulty zapisoval sloven-

ské ľudové rozprávky vo svojej rodnej obci.

Univerzitu absolvoval v r. 1957, a to s červeným diplomom. Dva roky pracoval ako stredoškolský profesor v Szeghalme, potom sa stal tajomníkom Spoločnosti pre šírenie vedeckých poznatkov, tzv. TIT, v Békešskej Čabe, kde od roku 1961 do roku 1990 pôsobil v rôznych funkciách. Svojou odbornosťou, húževnatosťou a zaoberanosťou v tejto funkcii rozprúdil vedecký a vedecko-popularizačný život v župe.

V rámci tejto práce jedným z jeho najväčších úspechov bolo založenie vedecky zameraného časopisu, štvrťročníka Békési Élet (začal vychádzať v roku 1966), ktorého sa v roku 1973 stal šéfredaktorom. Nepochybne toto periodikum sa stalo najdôležitejším časopisom sprístupňujúcim vedecký život župy.

Bol tiež jedným zo zakladateľov Národopisnej a vlastivednej sekcie Demokratického zväzu Slovákov v Maďarsku v roku 1975. Dlhé roky zastával aj funkciu predsedu tejto sekcie. Patrí tiež k zakladajúcim členom Národnostného oddelenia Maďarskej národopisnej spoločnosti.

Organizačné schopnosti O. Krupu potvrdzuje ďalšia pozoruhodná aktivita, a to pravidelné organizovanie Medzinárodných národopisných, národnosti skúmajúcich etnografických konferencií v rokoch 1975 až 2003, venovaných výskumu menšín a konaných opakovane v Békešskej Čabe pod jeho odborným vedením. Ako vedúci tajomník päťkrát v priebehu štvrtstoročia príkladným spôsobom

usporiadal medzinárodné konferencie.

Z hľadiska slovenskej národnosti je nemenej významné vydávanie seriálu Národopis Slovákov v Maďarsku, ktoré sa rozbehlo roku 1975. Roku 2015 vyšlo 23. číslo tejto vedeckej publikácie. Zodpovedným redaktorom je etnograf *Sándor Bodó* a redaktorom riaditeľ Múzea M. Munkácsyho *Juraj Ando*. V tomto zväzku O. Krupa spracoval spomienky svojich rodičov na spracovanie konôp predovšetkým z medzivojnového obdobia.

Dr. Krupa absolvoval množstvo terénnych výskumov predovšetkým na slovenských jazykových ostrovoch Maďarska, ale i na Slovensku a v Rumunsku. V pamäti ostáva jeho obdivuhodná aktivita pri organizovaní národopisných táborov, do ktorých sa mu podarilo zapojiť nielen domácich výskumníkov, ale aj bádateľov zo Slovenska. Organizovanie slovenských národopisných táborov od 70. rokov patrilo medzi dôležité aktivity O. Krupu. Dlhé roky bol odborným vedúcim terénnych výskumov. Vďaka týmto táborom pozbieral obrovské množstvo národopisného materiálu, ktorý potom systematicky spracoval, analyzoval a publikoval.

Od roku 1990 bol O. Krupa na dôchodku, ale nezaháľal. Od roku 1991 bol zakladajúcim spolupracovníkom, hlavným referentom Výskumného ústavu Zväzu Slovákov v Maďarsku v Békešskej Čabe (1991–2002). Od založenia ústavu bol členom jeho Vedeckej rady a od roku 2002 titulárnym vedeckým pracovníkom. Jeho

pôsobenie na pôde tohto ústavu zanechalo výrazné stopy.

Dr. Krupa roky prednášal ako hosťujúci profesor na Katedre etnografie Segedínskej univerzity, potom na Katedre slovenčiny Vysokej školy pedagogickej Gyulu Juhásza v Segedíne a štyri roky externe vyučoval na Vysokej škole Sándora Kőrösiho Csomu v Békešskej Čabe. O. Krupa v roku 1961 získal univerzitný doktorát a v roku 1984 titul kandidáta vied. K jeho vedeckým aktivitám tiež nerozlučne patrili aj kontakty so slovenskými vedeckými inštitúciami a kolegami, časté terénne výskumy na Slovensku, ktorých výsledkom boli mnohé štúdie porovnávacieho charakteru.

Jeho úspešná vedecká a vedecko-organizačná činnosť bola ocenená

viacerými vyznamenaniami. Vedeckú prácu O. Krupu vysoko hodnotili maďarská aj slovenská národopisná spoločnosť. Slovenská národopisná spoločnosť ho v roku 1988 zvolila za svojho čestného člena a Maďarská národopisná spoločnosť mu v roku 1989 udelila cenu najlepšieho regionálneho výskumníka. Vyznamenanie Pro Ethnographia Minoritatum dostal O. Krupa v roku 1997.

Jeho nepretržitú aktivitu potvrdzuje, že na IX. medzinárodnej národopisnej vedeckej konferencii prednášal o významnej úlohe rodiny pri zachovaní materinského jazyka. Potom mal populárno-vedeckú prednášku vo Veľkom Bánhedeši, kde predstavil svoju bádateľskú a publikačnú činnosť.

Roku 2014 mu bolo dopriate organizovať medzinárodnú vedeckú konferenciu na počesť jeho významného životného jubilea, na ktorej aj predná-

šal. O neúnavnej bádateľskej aktivite, úctyhodnej publikačnej činnosti, ako aj bibliografii hovorili na konferencii významní odborníci. Prezentované príspevky boli uverejnené v zborníku Duchovná a sociálna kultúra menšín v majoritnom prostredí.

Človek skôr či neskôr musí odísť. Ale dielo, ktoré vykonal, vytvoril vo svojom živote, tu ostáva. Vo výsledkoch práce je človek nesmrteľný. Statočná a svedomitá práca Ondreja Krupu bude nám vždy príkladom a povzbudením. Výskum i osobnosť Ondreja Krupu, jeho zvláštny humor, talent vynikajúceho rozprávača a obdivuhodná vitalita navždy zostanú zachované v pamäti Slovákov v Maďarsku, ako i v pamäti pracovného kolektívu Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku.

Budeš nám chýbať, Bandi báči. Česť tvojej pamiatke a celoživotnému dielu!

ÚRYVKY ZO ŽIVOTA ONDREJA KRUPU (AJ NAŠEJ NÁRODNOSTI)

14. júla 2015 vo veku 80 rokov nás navždy opustil významný etnograf Ondrej Krupa, s ktorým som skoro do poslednej minúty jeho života spolupracovala. Článok venujem s úctou a vďakou jeho pamiatke.

(Alžbeta Uhrinová)

V príspevku predstavím niektoré životopisné údaje **Ondreja Krupu**, so zvláštnym zreteľom na slovenský jazyk. Rozhovor s ním sme nahrali 25. a 26. februára 2014 u nich doma v Békešskej Čabe. Jazyková autobiografia Ondreja Krupu vo veľkej miere presahuje rámec tohto vedeckého žánru. Je to osobná výpoveď vedca, ktorá okrem životopisných údajov dobre reprezentuje, ba analyzuje miestne, celoštátne i národnostné spoločensko-politické procesy, historickú dobu, v ktorej žil.

Rozhovor uvádzam foneticky, tak, ako odznel. Pri prepise zvukového materiálu som sa snažila zachovať pôvodný, hovorový štýl a jazyk citovaných výrokov.

Slovenčina je materinským jazykom nášho respondenta. Osvojil si ju od rodičov a v detstve na sálaší v Alberte (Csanádalberti) rozprával len po slovensky:

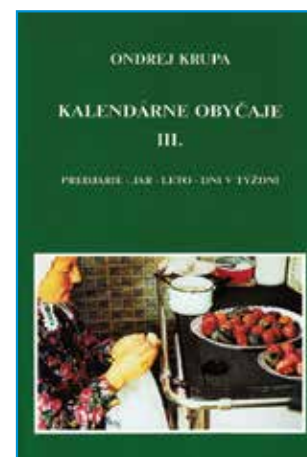
„...kedy a ako som začal po slovensky hovoriť, neviem, ale iste som začal po slovensky. O mojej rodine môžeme ukázať, že všetci boli Slováci... Celá ro-

dina bola slovenská, aj slovenský život sme mali, slovenské zvyky, tradície. To všetko tak bolo, na svadbe, na krstínach, všade tak... Celá dedina slovenská bola, každý po slovensky hovoril, aj susedstvo, všetci aj na Pitvaroši, na Komlóši, kam sme chodili, aj v kostole, doma, všade... Po maďarsky nikto nehovoril. No, čabianska rodina, ktorí žili na Čabe – tí robotníci boli – tí už doniesli maďarčinu, ale s nami len po slovensky... Po maďarsky ako som začal, tiež neviem. Chodil som do óvode a óvodárka, úvodárka (tak sme vraveli), vedúca ne-

vedela po slovensky, len dada, ona bola Slovenka. Tam všetko po maďarsky šlo a nebol nijaký konflikt, že som nerozumel, tak vzrástla aj tá maďarčina do môjho umu....“

V základnej cirkevnej evanjelickej škole, keď ju O. Krupa začal navštevovať, vyučovali už po maďarsky, ale žiaci počas prestávok medzi sebou hovorili ešte po slovensky. Náboženstvo sa však učili v slovenčine, resp. v bibličtine:

„Desatoro v bibličtine sme sa učili..., Malý katechizmus v bibličtine..., biblické

historky po slovensky a potom bolo naše nárečie. Tri jazyky! To tak skomolil jazyk, že veľmi... Ale keď prečítam tie listy alebo písomné veci tých našich farárov, ktorí vtedy po slovensky kázali a písali tieto, že aká bola ich slovenčina. Taká skomolená tiež. Teda tí evanjelickí kňazi, ktorí tu žili na Dolnej zemi, Slováci, ani tí nevedeli presne... Lebo aj oni miešali bibličinu. Tak miešali, ako aj starejšovia rečia. Ešte na Komlóši v 80. – 90., radšej 90. rokoch som zbieral aj také starejšie reči, ktoré ešte v bibličtine hovorili. Teda oni boli vtedy 70-roční. ... Na Komlóši ešte aj 48. v bibličtine hovorili starejšovia. Teda táto bibličina veľmi dlho zostala v ľudových zvykoch.

Aj dodnes som si zachoval katechizmus. Hovoril som, keď ma pochovávajú, aby z toho prečítali Očenáš... Potom aj po slovensky sme sa učili Očenáš a potom po maďarsky. Očenáš v bibličtine sa mi páči najviac...

V škole sme nič nepísali, len čítali. Aj to je zaujímavé, že nikto nás neučil švabache, že ako sme sa naučili? V švabachu bol aj malý katechizmus v gotických písmenách. Doma, nočak, sme spievali na Kračún alebo na iné sviatke sviatočné vianočné piesne. Hlavne na Kračún sme sa museli naučiť kračúnske piesne, ktorými sme šli koledovať, vinšovať Štedrý večer. Tam boli v Tranosciu a tak som sa naučil, doma, ešte snáď ani v škole som nebol. So starou mamou alebo matkou, obidvaja ma učili tie kračúnske, vianočné piesne. A potom v škole v švabachu sme sa učili Očenáš, Prikázania... Asi tak sme sa naučili, neviem ako...

Boli vrstvy kultúry. Noviny, slovenské noviny 46. šli už. A osobitne doniesli nám Slniečko, slovenské detské noviny,

nočak. A doniesli nám romány, mládežnícke romány. A Sloboda mala detskú prílohu Okienko a tam mali aj verše, aj šakovo, tak aj to sme čítali a pritom rozprávky boli. Ale ešte predtým stará mať, aj moja mať, aj druhá stará mať nám rozpravali ľudové rozprávky po slovensky. Tie vrstvy boli v mojom kultúrnom uve-domovaní.

Moje kultúry sú dvojaké, aj slovenské, aj maďarské, aj ľudová, ale aj úrodná. Aj slovenská ľudová kultúra a pravda aj maďarská ľudová kultúra sa stretli vo mne. Slovenská kultúra ma vždy zaujímala, ale paralelne aj maďarská. To je veľmi zaujímavé, keď som začal vôbec hovoriť a myslieť, tak len po slovensky som vedel. A potom prišiel druhý jazyk a to nebol cudzí jazyk. Tieto dva jazyky sú tak spojené, že ani rozdeliť ich nemožno. Moja materinská reč je slovenčina, ale druhý jazyk je tiež môj... Bohužiaľ, po slovensky sa už málo hovorí, lebo niet takej slovenskej spoločnosti. Preto som písal vo svojich štúdiách o presťahovaní, že tu rozbili slovenskú spoločnosť. A od tých čias tí, ktorí zostali, sa začali prispôbiť väčšmi maďarčiny... Traja chlapci sme ostali na Alberte... Prišli Maďari zo Slovenska, alebo ako sme my vraveli, „betelepültek“, a od tých čias len maďarsky...”

Z jazykovej autobiografie jubilanta sa dozvieme aj to, ako sa vzdelávala na Dolnej zemi malá a stredná roľnícka vrstva, že čítanie patrilo k ich každodennému životu.

„Bola slovenská tlač, osobitne, keď obsadili Báčku Maďari. Odtiaľ doniesli na Slovenský Komlós slovenské knihy. Na Komlóši na trhu sa predávali. Ale to boli v Budapešti vydané. Teda ja som po slovensky čítal Szigeti veszedelem, celý Toldiho,

Štefana kráľa. Tie knihy sme mali zaveľa, len potom neviem, kde sa podeli. Ale to viem, že sa zošli, lebo roztrhali sa strany a mamička štyri knihy Toldiho zošla... Po večeroch sme čítali Toldiho, Michaldu, aj to z Petrovca doniesli... a kalendáre! Kalendáre boli ešte pred prvej svetovej vojne na sálašoch. Boli u starých rodičov a ja som ich čítal. Nikto ma neučil po slovensky čítať, ale som čítal. A potom bol Čabiansky kalendár. Veľmi som ľúbil Čabiansky kalendár. V zime Čabiansky kalendár aj 10-krát som prečítal, od začiatku do konca... Potom vydali Dobšinského rozprávky. Veľmi rád čítali po večeroch otec alebo mama, alebo niektorý sused. Susedi prišli a tu nahlas čítali. Boli také večierky.”

Ondrej Krupa v priebehu celého svojho života vynakladal nemalé úsilie, aby si zachoval a rozvíjal svoj materinský jazyk. Čítal knihy, slovenské časopisy, predplácal si Ľudové noviny, sledoval, keď to bolo možné, slovenské médiá. Pravidelne pozeral napríklad televízny program TA3.

„My sme počúvali bratislavský rozhlas. Teta Hela každú nedeľu o pol jednej rozprávala rozprávky v bratislavskom rozhlase. A na sálaši sme vedeli počúvať. V 49., kým som nešiel do kolégiuma a

doma som bol, tak v nedeľu vždy som počúval rozprávku tety Hely.

Na univerzite rok, nie celý rok som sa učil po slovensky. S Katkou, budúcou manželkou. Drien Karol nás učil. Potom ho preložili do Budapešti...

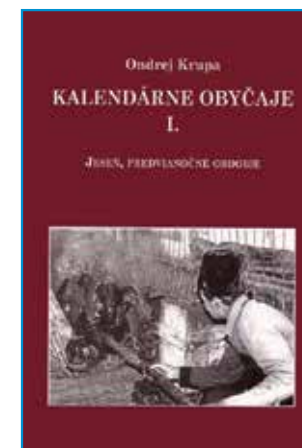
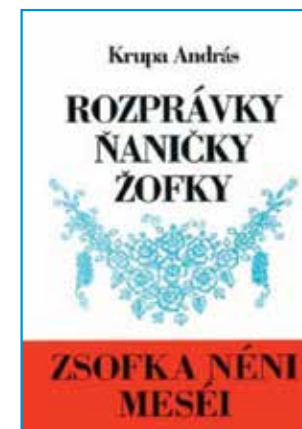
Čítali sme Kalendár a týždenník Sloboda. Aj Komlóšania mali svoje noviny asi Slovenský Hlásnik a Sloboda veľmi kritizovala tie noviny. Chyby opravili červenými a to aj uverejnili. Asi preto, lebo nepodporovali presťahovanie. Sloboda mal aj Kalendár, to bol propagátorom presťahovania, ale mali aj dobre národopisné články, v tom písal Michal Markuš.

Čítanie kalendárov v našej rodine bolo permanentné. V našej rodine aj potom kupovali Náš kalendár, keď som prišiel domov z univerzity som čítal Náš kalendár.

Slovenčinu, keď potom som sa neučil, predplatil som seriál Hviezdoslavovú knižnicu. Posielali mi kni-

hy z Budapešti. Z Kollárovej som sa aj naučil jednu epigramu a keď som skúšku mal zo strednej Európy, som to citoval asistentke, keď som hovoril o pánslavizmu: Co ty Srb, co ty Rus, co ty Čech? Ja Polák jestem! Dívky moje mejte svornosť, mluďte slaviac! A páčilo sa jej to na skúške.

Prirodzene to (slovenskosť – pozn. aut.) patrilo ku mne. A to ma aj zaujíma-

lo. V niektorej rodine som našiel takú hru-bú knihu Boj za slobodu v meruôsmych rokoch. Tú som prečítal po slovensky, aj Czinkotského, on bol evanjelický farár a písal o Alberte ako Haan, všetci títo evanjelickí kňazi písali, to vyšlo v češtine, aj tú som prečítal. Mám aj Zlatý fond. Všetko som prečítal. Potom som zase predplatil Kultúrny život, to bol týždenník ako je Élet és Irodalom, literárny a kultúrno-politický týždenník. Zaveľa rokov, tie asi som do 68. rokov predplatil... Predplatil som Ľudové noviny. Ja som musel na teple držať svoj prst, že čo je vo slovenskom svete. Dbal som na to, aby som mal vždy styky so Slovákami. Permanentne sa chcem zdokonaľovať v slovenčine, aby som nezabudol, lebo jazyk zabúda... Pre mňa stredoslovenské nárečie a vôbec stredoslovenská materčina je bližšia ako teraz táto úradná.“

Ako etnograf pokladal za svoje poslanie zachovať pre budúcnosť svoje kultúrne dedičstvo, zbieral zvyky, tradície Slovákov v Maďarsku a svoje diela aj pravidelne publikoval. Práve vďaka jeho slovenskému jazykovému dedičstvu sa mu to aj podarilo. Ďakujeme mu!

„Ľudová kultúra Slovákov, ktorú som ja zachránil, aj viacerí zachránili, ale čo som ja zachránil, je taký poklad, že na to som hrdý.“

Príspevok je prepracovaná verzia prednášky, ktorá odznela 9. a 10. októbra 2014 v Békešskej Čabe na medzinárodnej konferencii Duchovná a sociálna kultúra menšín v majoritnom prostredí, venovanej okružnému životnému jubileu kandidáta etnografie PhDr. Ondreja Krupu CSc.

Anekdoty o slávnych

Krasko

Raz sedel Ivan Krasko pod viechou v spoločnosti starých pánov. Hovorilo sa tiež o smrti a umieraní. Jeden z nich nevedel utajiť akýsi strach a spýtal sa Krasku, či sa on smrti nebojí.

– Ale chodte mi s tým, – odpovedal básnik.
– Miliómy ľudí už pomreli, tak ani mne sa nič nemôže stať.

Dumas

Alexander Dumas starší sedel raz pri hostine oproti bohatému namyslencovi. Takí ľudia sa mu z hĺbky duše protivili, a preto si ho občas doberal. Keď už namyslencovi došla trpezlivosť, rozhnevane sa ozval:

– Viete, ako máte blízko k hlúposti?
– Viem, – pohotovo odpovedal Dumas, – iba cez stôl!

Fernandel

Na jednom večierku rozprával Fernandel svoje zážitky z Japonska. Objednal si špeciálnu pálenku z ryže a keď popíjal, zrazu zbadal, že sa okolo neho i s ním všetko pohybuje. Zavolať čašníka a svoje dojmy mu zveril. Ten sa úctivo poklonil a odpovedal:

– Pane, to, čo sa s vami teraz robilo a čo ste videli, to nezapríčinila pálenka, ale naše malé zemetrasenie.

Achmadulinová

– Čo je to láska? – opýtali sa Achmadulinovej.
– Pozerať sa s mužom na futbal, aj keď tomu sama vôbec nerozumiem, – odpovedala poetka.

Ildika Fúziková

KONÍK

V borovicovom lesíku pod štítom Pilíša stála osamelá horáreň. Žila v nej rodina Haršovcov. Vlastne len Karolko Haršo so svojou už šesťdesiatročnou starou mamou. Život v horách, v drsných prírodných podmienkach, vtisol jej výzoru mužské črty a duchu odvahy, ale inak to bola tichá, dobrotivá a bohabojná žena.

Karolkov osud bol neveselý. Matku stratil pri pôrode a od perinky sa s ním pipľala stará mama. Prednedávnom prišla smutná správa: otec, pán horár Karol Haršo, zomrel ďaleko na ruskom fronte.

– Bol to dobrý otec a žičlivý človek, Pánboh mu daj večnú slávu! – zastenala stará mať. – Pán Boh ma na staré kolená potrestal, zostala som sama s týmto drobizgom! Nie som už súca na jeho výchovu! – bedákala v prvé dni. A on, oči plné plaču, sa bojazlivo opýtal:

– Čo bude s nami, stará mama?

– Čo by bolo? – zopakovala tíško a pohládzala mu vlásy. – Musíme žiť ako doteraz. Ibaže to bude ťažšie. Chúďa moje!

Stará mama mala Karolka nesmierne rada. Tento prítulný, šikovný, statočný a poslušný chlapček, súmernej štihlejšej postavy s veľkými nezábudkovými očami, čo tak nevinne vedeli pozerať, keď niečo vyparatil, vniesol

do jej starých rokov potešenia neúrekom. Jeho plavé husté vlasy boli ako hriva koníka. Čoskoro, na Silvestra, mal mať šesť rokov, ale ľudia z dediny si o ňom mysleli, že už chodí do školy, taký bol rozumný a samostatný. Karolko sa najradšej túlal sám alebo so svojím čistokrvným vlčiakom Dunčom v lese a po lúkach. Na psa bol náležite hrdý. Zvyčajne bol chlapček veselý, stará mama ho však po otcovej smrti neraz videla aj smutného a zádumčivého. Vtedy ho utešovala:

– Neboj sa, Karolko môj, kým som ja na svete, nič sa ti nestane!

Chlapček akoby to pochopil, obšmietal sa okolo nej.

Karolko rád býval v horárni, v tomto čarokrásnom pilíšskom kraji. Cítil sa tu ako v nebi. Bolo tu radosť v zime i v lete. Okolité vrchy, skaly, lúky a pasienky skrývali dobrodružstvá, o akých ostatní chlapci ani nesnívali. Bol to rozprávkový svet divých tráv, bylín, motýľov, vrtkých jašteríc, štebotavých vtáčikov, záhadných chrobáčikov a všelijakých stromov a kríkov. Celý deň sa brodil v húštine, a keď bol hladný, žuval obielené, príjemne kyslasté stebľa rebarbory.

Horáreň bola neveľká, ale útulná. Pitvor, predná čistá chyža, komôrka a stajňa. Všetko zariadené podľa vôle a vkusu babičky. A čo bolo hádam

najdôležitejšie, v dome panovala láska a pokoj. Najčastejšie sa zdržiavali v pitvore, kde pri starej peci stál stolík, pri stene šezlón, pri ňom tmavomodrá truhlica, na nej krásne šípové ružičky a po obidvoch stranách koničky s kučeravými hrivami. Zhotovil ju kedysi starý otec. Bol to zručný človek. Vždy sľuboval Karolkovi, že mu vykresle dreveného konička, ale sľub dodržať nemohol. Pred dvoma rokmi sa s nimi navždy rozlúčil. Karolko často pohládzaľ svojou drobnou rúčkou koničky, ktoré strážili toľko zaujímavých vecí. Stará mať ukladala do truhlice sviatočné vyšívané lebegy, rubáše, ručníky, vlnený hnedý berlinder, lakové čižmy a ručníčky. A tá radosť, keď sa za dlhých zimných večerov dostali z truhlice rodinné fotografie! Rozprávaniu vtedy nebolo konca-kraja. Uprostred pitvora stál veľký stôl s podstolím. Nad ním viselo zrkadlo, v ktorom sa odrážal celý pitvor. Po stenách obrazy svätých – Ježiša a Panny Márie – a kríž. Pri oblôčiku nad šijacím strojom petrolejová lampa a nástenka. Vyšívala ju stará mama ešte za dievotva a Karolko, hoci ešte nevedel čítať, poznal, čo je na ňom vyšívané. Akoby nie, veď to bola obľúbená ľudová pieseň starej mamy, ktorú často spievala: „Zahučali hory, / zahučali lesy, / gde ste sa podeli, / gde ste sa podeli, / moje mladé časy?“ Medzi malým dvojkridlovým okienkom sa zelenali muškáty, rozmarín a bazalka.

– Rozmarín bude pre teba, Karolko môj, – povedala, keď ho sadila do črepníka, – až sa budeš ženiť, aby si si mal čo založiť za klobúk, – a hun-

cútsky sa usmiala. Nad črepníkmi sa v plátenných vrecúškach kolembali lipový, kamilkový a harmančekový kvet, aby mali po ruke, keď ochorejú, lebo na lekára peňazí nebolo. Pri dverách visela keramická svätenička s posväteným ružencom. Do prednej izby chodili len zriedkakedy. V strede stáli dve postele, pri stenách dlhé lavice. Postele boli zastlaté vysokými perinami, vankúšmi, vždy čerstvo vypranými, naškrobenými, hoci na nich nespali už viac ako dva roky, odkedy starý otec zomrel. Nie preto, že by nemali dreva, veď po otcovi – horárvi dostávali dosť. Mali aj navyše. Lenže v pitvore bolo domáckejšie a príjemnejšie.

V záhradke pred chalupou rástli jablone a hrušky – plánky. Uprostred sa košatel starý orech, čo už nerodil. Bol to najstarší a najhrubší ovocný strom v celom kraji, jeho vrchovec akoby siahal do neba. Stará mama ho na jeseň chcela dať vyťať, len kvôli Karolkovi to nespravila. Často sa naň vydriapal a odtiaľ za jasného počasia dovidel až do dediny.

Okolo horárne viedli dve cesty. Jedna úzka a strmá na Pilíš, druhá, širšia, sa zvažovala do dediny. V tej tuhej decembrovej zime napadalo toľko snehu, že ho bolo až po plecia. Všetko vokol zamrznuté, zo strechy ako ľadové čipky viseli dlhé cencúle. Horáreň vyzerala ako z rozprávky.

V pitvore však bolo príjemne tepľúčko. Stará mama raz po chutnom obede splásla rukami, akoby voľačo objavila:

– Prepánajána, už tu máme Silvestra! A ty budeš mať, Karolko môj,

narodeniny. Upiekla by som ti makové štrúdle, veď tie máš najradšej, pravda? Lenže, lenže maku nemáme. Škrih je prázdny. Sme chudobní ako kostolná myš.

– To nič, stará mama. Netrápte sa, zabehnem k tetke Anče Černej a donesiem od nej trochu, – a vyskočil zo stoličky.

– Ach, môj zlatý, božechráň! Kdežeby si išiel?! Práve včera šiel okolo horárne ujo Kováč celý vystrašený, že vraj Nemci sa zjašili, lebo Rusi sú už kdesi pri Ostrihome. A celý deň sa valia dedinou nemecké transporthy.

– Taľafatky, stará mama! Hádám im len nepríde na rozum práve teraz sa biť, keď bude Silvestra! – mávol rukou. – Ja sa poponáhľam! – a presvedčivo pozrel na starú mať. Chytro vkĺzol do kožušeka a čižmičiek, na hlavu si natiahol baraničku, cez plecia prehodil novučičku kapsičku a ešte z pitvora zapískal na psa, ktorý sa už pchal do dverí.

– Ale, Dunčo, nie dnu. Ideme do dediny.

Pes sa od radosti pozvrtal pánovi okolo číziem a rozbehol sa po zasneženom chodníku. Nepokojne začal havkať aj starý vĺčiak.

– Krtko, ty zostaň doma. Dávaj pozor na starú mamu. Uvidíš, hneď sa vrátíme. Upokoj sa! – pohladkal ho po hustej srsti. Ten však neprestaj-

ne zlovestne brechal a vyskakoval. Slnko bolo ešte vysoko, ale už strácalo na sile. Pod drobnými čižmičkami praštal takmer polmetrový stuhnutý sneh. Dunčo veselo skákal. Stromy a kríky boli zababušené do snehovej periny a v korunách stromov sa jagali snehové vločky. Zasnežené šišky na jedliach stáli vzpriamené ako sviece.

– Po týchto stopách sa musíme vrátiť, aby mi nepremokli čižmy. Takto sa aj skôr dostaneme domov! – poučal Dunča, ktorý chápavo vrtel chvostom.

Zastavili sa pri vysokom smreku. Boli pri ňom ako v zátiší. Medzi šuškami poletovali sýkorky, ktoré priam oblepili smrek a

zháňali potravu. Pod stromom v snehovej perinke sa bodro plahočili ďalšie. Karolko ich pozoroval so zatajeným dychom a nespúšťal z nich oči. Z vrečka vytiahol suché kôrky a začal ich mrviť.

– Podťte, podťte, nebožiatka! – prihovárал sa im vlúdny hláskom. – Chúd'atka, taká macošská zima. Ako sa len nahladujete! Nebojte sa, donesiem vám aj makové štrúdle na Silvestra! – a hádzal im omrvinky. Tu sa jedna nebojácna sýkorka odvážila a priskackala až k nemu. Keď ostatné videli, že sa ich družke nič nestalo, osmelili sa aj ony. Hrnuli sa k nemu. Čvirikali, štebotali, vystrájali a podchvíľou sa naháňali.

– Ako šantia! Ako sa hrajú! – nadchýnal sa Karolko. Pohľad na to nevidané množstvo sýkoriek ho tak uchvátil a všetko bolo vôkol také veselé a krásne, akoby nikdy nebolo vojny. Natoľko sa pohrúžil do kŕmenia, že si ani nevšimol Dunča. Ten sa nespokojne krútil a neprestajne čosi vetril. Keď už bol celkom pri ňom, uprel naňho zvedavé oči:

– Čože tak ňucháš, Dunčo, čo?

A vtedy sa to stalo. Plesli výstrely. Ozvena sa mocne odrazila od bielych skál, až sa Karolko strhol. Zem sa mu zatriasla pod nohami. Splašené sýkorky ako na povel zúfalo vzlietli. Zo všetkých strán sa znovu ozývali výbuchy. Dunčo začal brechať ako zmyslov zbavený. Karolko meravo hľadel na vyľakané vtáky a triasol sa od strachu. Zamrazil ho dráždivý pocit nebezpečenstva. Zišlo mu na um, že sa musí dať na útek. Rozbehol sa, ale okolo bolo toľko snehu, že sa v ňom len nemotorne brodil. Cítil, ako sa mu trasú kolená a srdce búši kdesi v hrdle. Rapotanie guľometu ho naplnilo hrôzou.

Pošmykol sa a spadol pod drienkový krík. Konáre mu dorážali tvár a obnažené ruky. Bolest' však necítil. Uvedomil si iba, že ho Dunčo ťahá za nohavice. Pokúšal sa vstať, ale nohy ho zrazu prestali poslúchať. Obrátil sa na chrbát a namáhavo sa začal kotúľať dolu. Vtom sa rozľahol výbuch. V kmeni smreka veľikána zapraskalo. Prudký náraz odhodil chlapca i psa bokom. Karolko pocítil pod sebou skuvínajúceho Dunča. Plač mu trhal kútikmi úst. Skúsil prehltnúť bolesť, ktorá mu zaplavila srdce.

– Dunčo, Dunčo! Nezmri! – chcel zakričať z celej sily, ale upadol do bezvedomia. A hora akoby sa prepadla v ničotu. Výbuch! Výbuch! Nebo bolo čierne od dymu, všetko vybuchovalo, praskalo, rachotilo, rúcalo sa ako domček z karát.

Mohutné dunenie rozochvelo oblaky v horárni. Starú mamu zaliala horúčava, celá sa roztriasla a vybehla z pitvora. Skríkla, až sa zdalo, že mocný hlas zrúca aj odveké bralá:

– Karolko! Karolko! Môj zlatý, kde si? Vráť sa!!!

Začala utekať po širšej ceste. Okolo rachotali výstrely. Nič si nevšimla. Padala a opäť vstávala, bežala briežkom po rozbitej ceste. Vedľa zasvišťala guľka a vtedy, plačúc a stonajúc, sa skotúlala nadol. Zadržal ju trnkový krík.

– Stoj! Što ty zdes dělaješ? Idí damó! – zručol na ňu ktosi. Zdúpnela. Pred sebou uvidela vojačika, čierneho od sadzí. Okolo z kríkov vyskakovali ďalší. Zapôsobilo to na ňu ako blesk z jasného neba. Kde sa tu len vzali? Strach o chlapca jej však vrátil odvahy.

– Nájdite môjho Karolka! Vnuka! Išiel tam, tam, – opakovala do nekončana a ukazovala smerom k dedine.

– Prinesú! Nu, idí damó, mamáša!

Starká horekovala, prežehnávala sa a prosila Boha, aby jej bol na pomoci. Strieľanie a bojová vrava neprestávali. Naopak, získavali na sile a z diaľky bolo počuť kanonádu. Otriasla sa hora i vršok a nad Pilíšom sa vzniesli tri osvetľovacie rakety. Leteli pomaly a klesali ticho. Stará mama sa učupila k stromu, lebo sa nazdala, že je to

koniec sveta. Lomcovala ňou triaška, keď si pomyslela na Karolka.

– Musím ho zachrániť! Nemôžem ho nechať umrieť! – opakovala ako šialená a chcela sa znovu rozbehnúť. Meravé nohy jej však neslúžili dobre. Potkla sa a spadla na zem práve vtedy, keď sa rozštekali dva guľomety. Začala sa plaziť po bruchu na zašpinenom snehu. Znenazdajky jej pred očami vyrástli vojenské čizmy. Znehybnela. Schúlila sa a ručník si stiahla až na oči. Potom spod ručníka bojzlivito nazívala.

Pomaly zdvihla od zeme tvár a tak, so snehom na lícach, uprene hľadela na Rusa. Bol to ten istý, čo predtým spadol z neba. Útly chlapec, sotva osemnásťročný, strednej postavy. Driek mal dotuha stiahnutý opaskom, strieška na čiapke mu začlášala začmudenú tvár. Mal modré a nevinné oči. Pri pohľade na jeho vysilenú tvár sa v nej prebudil materinský cit:

– Chudáčik, veď i ty si ešte dieťa! – povedala si a pohladkala ho zrakom.

– Idí damó! Ubjút tebjá i vnúka! – tón jeho slov teraz už neznášal odpor.

– Idí damó! – zahundral znovu.

– Nie! Musím ho nájsť, – vzoprela sa a pustila sa do behu.

Vojačik ju schmatol, silne si ju pritisol k sebe, takže ani dýchať nevládala, a ťahal ju naspäť k horárni. Mrazivý vietor ako šialený vystreľoval do kostí pichliače, konáre a trosky granátov. Cestou padali pod výbuchmi granátov a vtedy ju chránil vlastným telom. Horko-ťažko sa priplazili k chalupe. Takmer ju vsotil do pitvora.

– Nebójsa, ja jevó prinesú! – zakričal a už aj bol vonku.

Stará žena zostala ochabnuto ležať na zemi. Nevedela si predstaviť, čo bude, ak nenájdu jej Karolka. – Alebo to neprežije, chúd'a dieťa! – bleslo jej hlavou a vydesila sa.

Boj utíchol. Slnko si sadlo za Pilíš. Stmievalo sa. Rozhostilo sa hlboké ticho. Do tíšiny zaznievalo vzdialené hučanie tankov. Stará mama kľáčala pred stolom, ruženec v ruke a neprestajne sa modlila. Náhle starý vlčiak zašramotil reťazou a začal štekať. Zavrzgli dvere. Stará mama sa pomaly so zaslzenými očami obrátila. Vo dverách stál vojačik, rozosmiaty, v náručí niesol Karolka s rozhodnými skrehnutými a osinutými rukami.

– Živój! Mamáša, živój!

Stará mama sa strhla ako z hlbokého sna. Prudko vyskočila. Ani hneď nezbadala, že s vojačikom vošli do pitvora ešte traja jeho druhovia. Umazaní, otrhaní a mrzutí vojaci.

– Daj ho rýchle sem! Položíme ho na šezlón. Ach, ty moje nešťastie!

– Vitajte! Vitajte! – úchvatkom volala všetkých dnu. – Sadnite si! – Karolka zovrela do náručia. Blčal ako fakľa a blúznil.

– A už som si myslela, že ťa viac neuvidím. Keby si vedel, ako si ma na smrť vystrašil, – prihovárala sa mu a zasypávala ho bozkami. Potom ho vyzliekla a začala zakrúcať drobné tielko do periny. Na starý sporák postavila hrniec, do vody nasypala harmančekové kvety, z truhlice vybrala čisté plachty, namočila do studenej vody a prikladala chlapcovi na prsia a čelo.

- Božemôj, ako dobre, že žiješ!
- pohľadzala jeho horúce tielko. -
Neboj sa, zlatko moje, ja ťa uzdravím!
- utešovala ho a sledovala, kedy sa mu otvoria očka. O chvíľku začal Karolko pravidelne dýchať, ale ešte stále neprišiel k sebe.

- Spi len, spinkaj, môj malý. Spánok teraz veľmi potrebuješ!

Konečne sa stará mama uspokojila. Poobzerala sa po pitvore. Na lavici okolo stola sedeli unavení vojaci. Jedli. Odrezávali si po štipkách z batónčiku a slaniny. Stará mama, pomýlená vlastnými pocitmi ešte neprekonanej radosti z vnukovho návratu, zvrhla sa a podonášala na stôl, čo mala: na drevený lopár slaninu aj chlieb a do pohárikov naliala dobrej domácej slivovice.

- Pite, pite, moji milí! Zachránili ste mi moju ratolesť. Ďakujem vám! - a zalial ju blažený pocit. Vojaci neprehovorili ani slova, len sa usmievali. Keď sa navečerali, pobrali sa spať do prednej izby. Len ten jej vojačík zostal sedieť na lavici.

- Koníčky! Koníčky! Tu ste?! - vykĺzlo zrazu sotva počuteľne z chlapčkových úst. Blúznil.

- Pravdaže, tu sú, - priskočila stará mama. - Pozri sa len, ako sa na teba pozerajú a čakajú, aby si ich aj ty pohladkal. - Karolko sa odmlčal a spal ďalej.

Bojové vzrušenie pomaly utíchlo. Hoci bolo už neskoro, stará mama zabudla na spánok. Ešte stále sa nemohla vymaniť z hlbokého zamyslenia.

- Mnógie umerlí, mamáša, - prerušil ju vojačík a skoro sa rozplakal. Aby stará mama nezbadala jeho po-

hnutie, potíšku vyšiel von na dvor a hlboko vdychujúc dlho stál pod hviezdnatým nebom... Ktovie skadiaľ doniesol polienko. Vybral z vrec-ka nožík a začal vyrezávať. A pritom rozprával. Vyrozoval, že pochádza z Ukrajiny, z malej dedinky. Hovoril aj o tom, ako bojoval pri Volge, Urale a Done, ďaleko odtiaľto. Mlčky sa dívala stará mama na záchrancu svojho vnuka. Pod jeho šikovnými rukami klátik postupne menil tvary. Akoby sa polienko dobrovoľne poddávalo zručným prstom. Premáhali ju drienoty, až nakoniec zaspala aj ona.

Zobudilo ju kikiríkanie kohúta na svitani. Zapálila petrolejovú lampu a naklonila sa nad vnuka. Karolko pokojne spal a jeho telo už nebolo horúce. S úsmevom sledovala jeho mihalnice, vlásky, tenké rúčky, položené na perine. Vtedy zbadala, že v ruke čosi stíska. Bol to vykresaný koník. Očami hľadala vojačika. Ten sladko spal na dlhej lavici, prikrýty vojenským kepeňom. Zaplavil ju pocit pokoja a šťastia. Do prívetivého pitvora horárne sa vkradli prvé slnečné lúče a v okienku pohladili rozmarín, muškáty a bazalku.

- Koník! Koníček! - zvolal radostne Karolko, keď sa prebudil. Pritúlil si ho k červeným líčkam. Slnko sa hralo na tmavomodrej truhlici a jemu sa zdalo, že aj tie koníčky a šípové ružičky sa naňho usmievajú. Keď k nemu pristúpil vojačík, chcel čosi povedať, čosi veľmi dôležité. Prv ako ho premohol ďalší spánok, stihol sa ešte blažene usmiať...

Ilustrácia Michala Klbača

HISTORICKÝ DOKUMENT ZO SARVAŠA

Bolo to dávno, v roku 1811, keď redakcia Ľudových novín dostala list zo starobylej Nitry. Jeho autorom bol niekdajší rodák z *Polného Berinčoka*, ktorý v rokoch 1846-1848 písal básne a uverejňoval ich v časopise *Sloboda*, vychádzajúcom v *Budapešti*. Potom sa presťahoval na Slovensko. Usadil sa v *Horných Krškanoch* pri Nitre a svoje básne publikoval v *Matičnom čítaní*. Roku 1879 spolu s *Ladislavom Švihranom* vydal knihu spomienok o živote Slovákov v okolí Békešskej Čaby pod názvom „*Tu sa usadíme*“.

Niektorým čitateľom je už zrejmé, že hovoríme o Ľudovom básnikovi *Michalovi Borguľovi*. Obsah jeho listu nás zavedie do 90. rokov 18. sto-

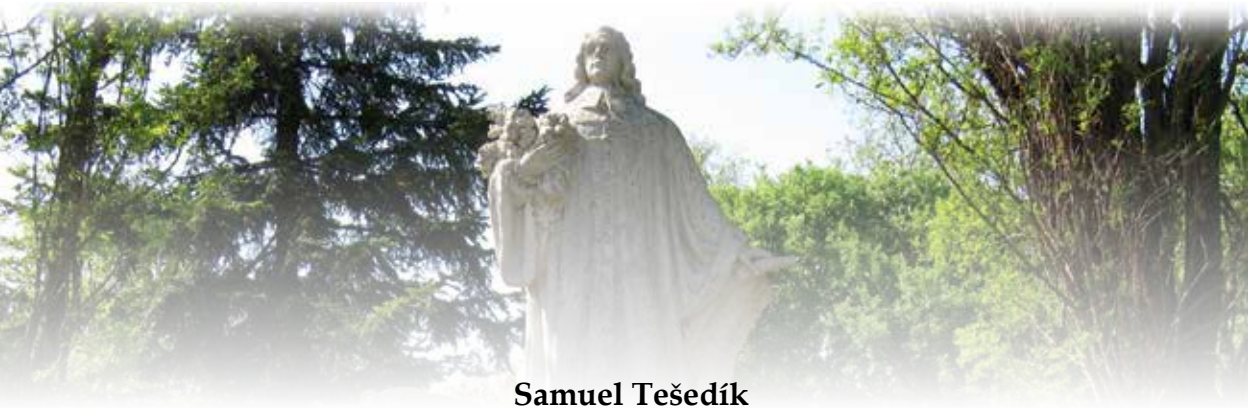
ročia, keď *Samuel Tešedík* (20. apríla 1742 Alberti - 27. decembra 1820 Sarvaš) v Sarvaši uvažoval nad tým, že tu dá postaviť veľkú školskú budovu. Tento vynikajúci pedagóg na povzbudenie Sarvašanov, aby čím skôr vybudovali prvú hospodársku školu v Uhorsku, napísal pieseň *Pod'me, bratři!*

Pieseň zrejme zabrala, lebo ako to napísal Tešedík vo svojom životopise, práca trvala iba štyri mesiace. Sarvašania stavali nielen rýchlo, ale aj dobre. Stalo sa to v roku 1791, ale poschodová budova podnes stojí. V budove zriadil jej iniciátor praktickú poľnohospodársku a priemyslovú školu. Vyučovalo sa v nej po slo-

vensky a aby študenti mohli čítať odbornú literatúru, učili sa aj nemčinu. Tešedíkov ústav sa stal takou široko-ďaleko chýrnou školou, že o

ňu prejavil záujem aj ruský cár. Ale pozrime si text piesne, ktorý Michal Borguľa onoho času poslal do redakcie Ľudových novín.

Samuel Tešedík
Pod'me, bratri!

Pod'me, bratri, s vdečným srdcem, nedejme se odvští,
nech kdo chce co mluví o té pracovitosti.

Industria, neznámá cnost, v našej uherskej zemi,
nech aspoň již jednúc začne se mezi nami.

Tahaj lapy, neboj se nic, veď ti to neuškodí,
kdo pilne pracuje, tomu se dobre vodí.

Nedbaj trebas i mozole na tvých rukách spatruješ,
jen bud' trpezlivý, to ty neobanuješ.

Skusíš potom, když nám Bůh náš pomúže dostaviti,
naše nové školy porádně pripraviti.

Skusíš potom, ty milá vlast, co jest to industria,
kterou až posavad neznala Hungaria.

Ukáže jí mládež školská za Tisou pri Kereši,
v svojich nových školách, bydlící v Sarvaši.

(Vid' Národnie spievanky Jána Kollára, II. diel, 245. str.)
Spracoval: Gregor Papuček

PRAVÍ ŽOBRÁCI BOLI PRED DVESTO ROKMI OZNAČENÍ PLIEŠKOM

Podľa nariadenia bývalej Novohradskej stolice

**Na zhromaždení „slávnych stavov“ Novohradskej stolice 8. mája 1805 v Ba-
lašských Ďarmotách sa okrem iného zaoberali aj problémom žobrákov.
Prijaté opatrenie potom písomne, a to aj vo vtedajšej slovenčine, doručili
richtárom a farárom do všetkých obcí stolice. Znelo takto:**

1. Medzi žobrákmi sa teraz nachádzajú aj také osoby, ktoré si prácou môžu zaopatriť chlieb, oni pravým žobrákom odoberajú almužnu. Preto len tým odteraz bude dovolené žobrať, ktorých farár a stoličný oficer počas ročného popisu uznajú za pravých žobrákov. Týmto žobrákom sa potom istý pliešok pripne na oblek.

2. Ale ani týmto nebude povolené žobrať inde, ale len v tej fare, v ktorej sú vedení. Tu im vyrazia na pridelené pliešky aj rozlišovací znak, ktorým sa budú rozpoznávať od iných žobrákov.

3. Pretože k prežitiu žobrákov sa isté a bezpečné opatrenie ešte nedá urobiť, treba dosiahnuť aspoň to, aby nechodili a nežobrali z domu do domu a žobranie sa úplne vykorienilo. Z tohto dôvodu pri každých chrámových dverách treba zavesiť škatuľku, do ktorej každý farník svoju almužnu, ale s citom kresťanskej lásky bude dávať. Potom také peniaze farár každý štvrťrok rozdelí medzi pravých žobrákov svojej fary. Okrem toho na ďalšiu pomoc pre žobrákov každý farár po každoročnej žatve

a oberačke bude svojich veriach z kancľa povzbudzovať, aby každý podľa svojich možností z dosiahnutej úrody almužnu pre žobrákov priniesol na faru. Z týchto darov sa potom budú podporovať praví žobráci.

4. Takí žobráci, ktorí budú žobrať bez plechu a ciachy, budú potrestaní ako tuláci. Áno, aj richtári, ktorí by takého žobráka objavili a neobťažovali najbližšieho stoličného oficiera, majú právo takého žobráka pokutovať na 12 palíc. Ak by však plieškami ciachovaní žobráci sa osmelili žobrať v iných farách, takých by nebolo slušné na tele pokutovať. A odobrať im almužnu nebola by pre nich dostatočná pokuta, preto sa vtedy žobrák vyzuje. Ten, kto žobrákovi, ktorý neprislúcha k fare, poskytne almužnu, koľkokrát

to urobí, toľkokrát bude pokutovaný jedným zlatým. Tieto peniaze sa potom obrátia na pomoc pravým žobrákom. Akokoľvek sa môže zdať divné, že sa niekto za dobročinnosť pokutuje, veď predsa si každý musí uvedomiť, že i dobrý skutok, ktorý je akýkoľvek spôsobom v ľudskom tovarištvu (spoločenstve) v neporiadku a bol príčinou zmätku, dobrým skutkom prestáva byť. A napomáhanie obecného dobra je prvoradá a najsvätejšia povinnosť každého ľudského tovarišstva.

Vybral a do spisovnej slovenčiny prepísal
Ján Jančovic

BÁSNE LADISLAVA FEKETEHO

Narodil sa v Kestúci, žil na Dolnej zemi a v súčasnosti býva v Šámšonháze. **Ladislav Fekete** o sebe tvrdí, že *nie je vyštudovaný spisovateľ, iba amatér: insitný spisovateľčík*. Po slovensky sa iba učí, napriek tomu ho tak nadchol tento jazyk, že začal písať básne. Ako nám v liste prezradil, keď sa začal venovať slovenčine, odrazu pocítil nutkanie písať, ba po slovensky sa mu aj sníva. „Možno to ani nie sú ozajstné básne, preto som ich ani nikde neposielal,“ píše v liste, ku ktorému pripojil aj niekoľko svojich diel. Dozvedeli sme sa, že nerád o sebe hovorí, vraj nech ho radšej predstavia jeho básne. Zoznámte sa teda s Ladislavom Feketeom!

Foto: (fuhl)

Kto som?

Nie som ani pánom ani sluhom
ale hnevám sa s Bohom
bolí ma srdce za odpadnutých
a neverím utiahnutým

Nie som ani čert ani anjel
a nechcem ani do pekla ani do neba
ostal by som
radšej len tak na zemi
kým sa nosím vlastným nohami

Nie som ani básnik ani spisovateľ
len nepodarený tvorca
čo strúham a skladám
slová do vety
aby nám voľačo povedali

(2013)

Márnosť šedivá!

Bežíme po sebe ako bez duše
a to iba slepý nevidí
a hluchý nepočuje
že sme sa pomiatli na rozume
Žijeme si ako prasa v žite
kým mnohých hlad morí
a nebude im lepšie

Veru áno Tak to vyzerá v dnešnom svete
ako pravá rukavica na ľavej nohe
Ale ak máme Boha pri sebe
aspoň neukazujme sa vždy
v najlepšom svetle
lebo raz nás porazí
tam kde sme

(2014)

Tvoj smiech

Čo ma tak neustále škrie
ako zajatého šum riek
a dáva mi putá
ako drien žien

Už snáď viem
je to tvoj smiech
je vo mne ako tieň
čo ja ho zriem

Mal by byť pre mňa liek
tvoj zakliaty smiech
ale mám strach že ma žerie
Keď ťa viac nezazriem
a už ani snívať neviem
ako bohatý žobrák
vezmem si ten jed
čo mi ponúka svet
vari bude mi ako med
na tvoj zblednutý smiech
čo zostal tu jak kat tak

(2014)

Aj to je dačo alebo volebný program

Bojovať za pravdu
neustále sa nemusí
stačí
aby sme boli len neistí
že klamanie sa nevyplatí

(2014)

Zo zásady

Keby som si musel vybrať
niekde trochu zeme
čo by bola len moja
nebola by na nízine
radšej nejaký vrch vysoké hory
odkiaľ by som videl okolo
na všetky strany

(2015)

Božská chvíľa

Nie že by som sa chcel vnucovať
božechráň
Čírou náhodou som si sadol
vedľa teba
a pochytila ma láskavá pohoda

bolo to také samozrejmé
že som si to ani neuvedomil
Tak som tam sedel
pritiahnutý k tebe
ako by ma ta bol Boh prilepil

Keď sa ti vábiace oči rozžiarili
a čarovný zor si na mňa hodila
bol som celkom hotový z teba
a zmocnil sa ma pocit
že som tu od výmyslu sveta
a zniesol by som ti
aj modré z neba.

(2014)

Pavel Samuel (Slavko)
Spievaj, Brat!
 (Báseň z jarného ostrova)

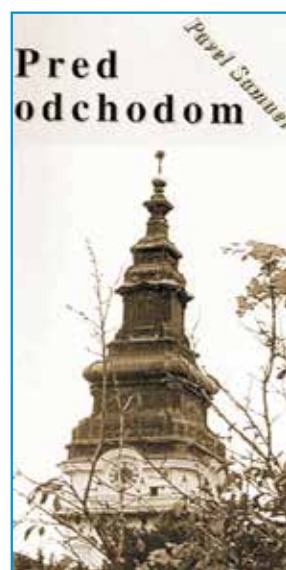
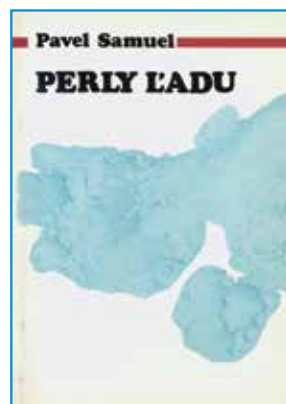
Čas tratí – čas platí.
 Učím sa zo slova,
 ja, poet poľných prác
 z jarného ostrova.

Keď dbáš, nuž dobre dbaj:
 nech húfik navyká
 na štruktúru básní,
 to vraví logika.

A z mosta do prosta:
 nechajme l'art pour l'art!
 Mĺkvosť – kyslé drevo!
 Držme sa našich várt!

Písať, no zreteľne,
 by ľudia neriekli...
 a dbať aj na krásu
 pôvabnej snežienky.

Spievaj, Brat, jak slávik,
 jak šuchot trávnych lán,
 kým nás neotrávi
 rev a krik hlučných strán.

Naša spása

Bez zhonu, stonu, bez osláv,
 jak prasedliacky hodnostár,
 bez lodí, šabiel, bez vesiel,
 bez tlčhubov a prahesiel,

bez parád, len tak z muso-zvyku,
 hľa, natrafil som na motyku!
 Bo prišla jar a letia chrústy...
 Kde ste, rečníci krasoústi?!

Zaránky, keď sa blyští rosa,
 tu čaká pole na Hérosa!
 Tu bzučia včely, kvitnú kríky,
 tu život nejde bez motyky.

Hľa, sedlač, tá sa činí všade,
 nuž nezomrieme v trápnom hlade.
 Pastvou očí je poľa krása
 a motyka – to naša spása.

Ja by som sa
 najradšej vzdal
 písania. Deda' to
 veľký význam,
 až ja malý. To zato
 píšem, ja to rád čítam
 Tvoj Pavel

Vážený Priateľ,
 mnohokrát som sa
 pýtal, pretože sa káptolím
 v literatúre. Som rád iba
 tomu, že ešte prežijem, som
 nevedel obísť. Čítam novú
 Ražara, jeho básne. Bol
 výborným znalcom jazyka.
 Prípojené Ti posielam tieto
 básne do domáceho čítania
 aby ste mali výber. Dúfam,
 si zdraví, ste zdraví? Ja
 ja sa ťe čítam. Ani čítať
 sa mi nechce.
 so srdcovým pozdravom
 Pavel
 Pripis. Ľudie započítala na
 moja čítania ľb. časopisu.
 P.

Tieto básne som našiel v pozostalosti bývalého kolegu od pera a dobrého priateľa **Pavla Samuela**, ktorý sa pod svoje básne občas podpísal aj pseudonymom **P. Slavko** (viď zborník *Hrušky mamovky Špiakovej*, s. 19: Spomínanie a s. 38: Anka). „Meno Slavko? Bolo to dávno, v tom čase to bol postoj, zatreté stanovisko proti šovinizmu iných,“ napísal mi niekoľko rokov po vydaní uvedeného zborníka. Oplatí sa občas si zalistovať v listoch, ktoré mi poslal počas našej vyše dve desaťročia trvajúcej korešpondencie. Je v nich veľa cenných myšlienok, ba miestami sa zaskvie aj rukopis básne, ktorú jeho dve zbierky (*Perly ľadu*, 1987 a *Pred odchodom*, 2002) neobsahujú.

Gregor Papuček

J. V. Dolinský Ráno

Mesiac stlieva:
nerozlieva
šírym svetom zlatú žiar;
blednú hviezdy –
čajs sa brieždi,
bledne, bledne neba tvár.

A noc cvála
v tiché bralá,
ta sa kryje v temno hôr...
Nečakane
zora vzplanie,
vhor vylúči tisíc šnôr.

Mladý vetrík
z kríka na krík
ťahá struny sladkých dúm;
nemnieš ani,
a už v stráni
horou zhudie ranný šum.

Motýľ lieta
zbúdať kvieťa,
zlúbať peľ a skváriť med;
fialôčka
pretrie očká,
vôňou skropí ranný svet.

Už v dedine
tichosť hynie,
lomoz... vrava... zajasám:
veď mi ľúto,
krásu túto
že toľ vpíjam iba sám!

(Slovenské pohľady, 1909)

Juraj Dolnozemský Bližšie k životu...

Hľadám v tichosti slová
s úžasným pocitom,
aby vyleštili a okrášlili
budúcnosť!
Všetko je ešte plné
očakávania.
Túžby práve
na čas čakajú,
v dennom chaose
ľudia si
priateľov hľadajú.
Na žiadny pád
nechcú podľahnúť
aktuálnym zlobám!!!
Pre zajtrašok hrozí
čierny omám!
Žiaľ, aj osud veští
hrboľatú cestu slovám!

Imrich Fuhl Ticho so slovami

tak čo si počneme
so slovami
keď sme vraj už všetko
povedali

a čo s tichom
(keď) škoda hovoriť

tak čo s tichom
a čo so slovami
keď (sme) raz a navždy
dokonali

NÁBOŽENSTVO

Keď zvoní na Anjel Pána...

Modlitba Anjel Pána, mnohými už zabudnutá, nám denne pripomína tajomstvo Božieho narodenia. Každý deň na pravé poludnie zvony katolíckych kostolov na celej zemi pozývajú všetkých veriacich k tejto modlitbe. Donedávna sa ju s veľkou úctou a láskou modlili aj naši starí rodičia.

Ozaj, koľkí z dnešných kresťanov ju poznajú? Vedia, ako vznikla? V ktorých katolíckych školách sa ju ešte modlievajú? Ktorí rodičia ju ešte pripomínajú svojim deťom osobným príkladom?

Je zaujímavé, že táto mariánska modlitba sa nezrodila pod poludňajším slnkom, ale za súmraku. Roku 1269 sv. Bonaventúra požiadal svojich františkánov, aby každý večer zvončením vyzvali všetkých spoluobratov, ale i laikov, k modlitbe troch Zdravas Mária po žalmoch kompletoria – večernej modlitby breviára – a aby pri tom meditovali o tajomstve vtelenia. Tak už samotný počiatok modlitby Anjel Pána je neodmysliteľne spojený so zvukmi zvonov, ktoré ju podnes sprevádzajú.

Začiatkom 13. storočia sv. Anton Paduánsky veľmi odporúčal túto modlitbu. Niektorí veriaci počas nej dokonca trikrát pokľakli, ako to znázorňuje klasická ikonografia, na ktorej Pánov anjel kľací pred Madonou.

Podľa stredovekých svedectiev tri zvuky zvona ohlasovali každý večer Anjel Pána v Benátkach, v Španielsku, v Uhorsku i vo Francúzsku.

Prvý pápež, ktorý sa začal zaoberať touto modlitbou, bol Klement V.

V roku 1314 nariadil večerné zvonenie sprevádzané modlitbou k Panne Márii. Jeho nástupca pápež Ján XXII. umožnil odpustenie hriechov každému, kto sa na kolenách pomodlí tri Zdravasy počas troch prerušovaných zvukov zvona.

V 14. storočí Angličania pridali, ako predvoj mariánskej úcty, k večernej modlitbe Anjel Pána aj rannú – hneď po prvej modlitbe breviára. Už v roku 1330 bolo toto zdvojnásobenie troch Zdravasov prijaté v talianskom meste Pavia.

Veľmi pozoruhodnou pre naše národné dejiny je prvá zmienka o poludňajšej modlitbe Anjel Pána, ktorá pochádza práve zo Slovenska. Podľa svedectva z roku 1413 bola však obmedzená len na piatok, ako prejav úcty ku Kristovmu utrpeniu. V roku 1456 pápež Kalixt III. vyzýva veriacich k tejto poludňajšej modlitbe ako k prosbe za odvrátenie nebezpečenstva od Turkov.

Čo znamená, keď sa povie dostal sa k tomu ako Pilát do kréda?

Často sa stáva, že niekto sa bez vlastného pričinenia, bez nejakej zásluhy, niekedy aj bez toho, že by o tom vedel, stane účastníkom nejakej viac alebo menej významnej udalosti,

Ľudovít XIV. v roku 1472 rozšíril túto modlitbu na celom území Francúzska ako vzývanie pokoja. Odvtedy sa modlitba Anjel Pána rozšírila po celom kresťanskom svete. Dnešná forma však pochádza z 15. storočia, ako to potvrdzujú niektoré knihy o zbožnosti. Modlitba Raduj sa, nebies Kráľovná..., ktorá nahrádza Anjel Pána vo veľkonočnom období, bola stanovená pápežom Benediktom XIV. v 18. storočí. Prostredníctvom hromadných oznamovacích prostriedkov vie nielen kresťanský, ale aj ostatný svet, že pápež Ján Pavol II. sa každú nedeľu napoludnie modlieval Anjel Pána. Pravda, modlil sa ho ráno aj večer.

ti, významného rozhodnutia. Sám takýto človek, ako aj ľudia v jeho okolí, hodnotí takúto situáciu niekedy s prekvapením, inokedy aj s hnevom slovami, že sa „dostal k tomu ako Pilát do kréda“.

Tak ako pri mnohých archaicky znejúcich, pre nás aj z menej známych historických období pochádzajúcich výrazoch, musíme si povedať, kto bol spomínaný Pilát v kréde. Jeho meno sa v súvislosti s utrpením a smrťou Ježiša spomína aj v jednej zo základných, veľmi často používaných modlitieb. Málokto však vie, že na začiatku prvého tisícročia nášho letopočtu sa židovský štát s hlavným mestom Jeruzalemom stal súčasťou Rímskeho

impéria, do ktorého patrila aj provincia Judea. Túto provinciu spravoval v rokoch asi 26 – 36 po Kr. Pontius Pilatus.

Pilatus bol povereným, nie príliš vysokým úradníkom, ktorý zodpovedal rímskemu cisárovi ako prokurátor, vyslaný na krátky čas, aby mal možnosť preukázať svoje schopnosti na vykonávanie prípadnej vyššej funkcie. Je prirodzené, že funkciu Piláta nemožno prirovnávať k funkcii rímskych cisárov zo začiatku prvého tisícročia, ako boli Augustus, Tiberius, Caligula alebo Claudius. Napriek tomu sa mená týchto vládcov ani po storočiach nespomínajú tak často, ako meno Pontskej ríše, ktorú ešte pred naším letopočtom anektovala Rímska ríša.

Pilát Pontský sa totiž dostal do tzv. kréda, do textu oficiálneho vyznania kresťanskej viery, ktoré je úvodné slovo modlitby – Credo in unum Deum

(verím v jedného Boha). V Biblii sa píše, že Pilát pôvodne nechcel vydať Ježiša rozvášnenému davu Židov, ktorí žiadali jeho smrť – ukrižovanie. Pilát však nemienil Ježiša ani súdiť, ani odsúdiť, ale „umývajúc si ruky“ nad tým, čo sa dialo a konečne aj udiadlo, nedosiahol ani jeho oslobodenie.

Nemal teda nijaký podiel na Ježišovej smrti a predsa sa o ňom hovorí a denne sa jeho meno vyslovuje z miliónov úst veriacich kresťanov, ktorí v spomínanom kréde vyslovujú slová, že Ježiš „trpel pod Pontským Pilátom“.

Pilát sa teda dostal do kréda asi tak, ako sa dnes mnohí ľudia dostávajú do rozličných rozhodnutí, návrhov aj bez osobnej zásluhy alebo bez priamej viny. Najhoršie na tom je, že sa potom šíria správy o tom, že sa k tomu dostal ako Pilát do kréda.

Viliam Fábry

Betlehenské perličky

Predobraz betlehema vytvoril sv. František z Assisi, keď na Štedrý večer roku 1223 v prítomnosti svojich priateľov a vidiečanov slúžil svätú omšu v lesnej jaskyni neďaleko dedinky Greccio v Umbrii. Namiesto oltára v nej postavil jednoduché jasličky vystlaté senom, vedľa ktorých umiestnili dve živé zvieratá – osla a vola. Tajomná atmosféra okamihu na prítomných natoľko zapôsobila, že aj po Františkovej smrti slávnosť pri betleheme napodobňovali nielen jeho nasledovníci.

Jasličky so sochami Ježiška, Márie, Jozefa a so živými hercami sa objavovali na námestiach stredovekých miest pri predvádzaní vianočných mystérií. V 15. storočí ich poznali obyvatelia Bratislavy, Banskej Štiavnice, Bardejova a iných miest.

V 16. storočí rozširovali betlehenskú tradíciu po Európe okrem františkánov aj jezuiti. Výjavy narodenia Krista alebo klaňania Troch kráľov preniesli z reliéfov gotických krídlových oltárov do priestoru. Postupne sa začali osamostatňovať jednotlivé

posty a v ranom baroku dosiahli drevené figúrky chrámových betlehemov veľkosť človeka.

Vidiečania stavali vo svojich domovoch betlehemu do kúta izby. Vyrábali ich najčastejšie z lipového alebo jelšového dreva, ale aj z papiera, chlebového či medovníkového cesta a čokolády. Vo svete boli známe aj sklenené a porcelánové betlehemy, u nás sa len sporadicky vyrábali keramické. Niektorí ľudovia tvorcovia zaplnili biblickú scénu obrázkami zo všedného života dôverne známej poľnohospodárskosti. Šikovné ruky majstra rozhýbali nejedny jasličky hodinovým mechanizmom, parným alebo vodným pohonom.

Okrem *stálych betlehemov* existovali aj *prenosné*, ktoré nosili *koledníci* od domu k domu. Mali podobu jednoduchej skrinky, vyrezávané figúrky často nahrádzali papierové – boli ľahšie a zmestilo sa ich dovnútra oveľa viac.

Na západnom Slovensku začínali chodiť betlehemci už v adventom ob-

dobí. V niektorých oblastiach sa tieto zvyky uchovali dodnes.

Najväčší betlehem je údajne v *Santiagu v Chile* – tvorí ho 130 postáv vrátane dvojmetrových anjelov. Roku 2001 ho vytvoril sochár **Juan Varas**.

Najväčší betlehem na Slovensku s dĺžkou osem metrov, šírkou dva metre a výškou tri metre sa nachádza v *Rajeckej Lesnej*. Posvätený bol roku 1995. Jeho autorom je rezbár **Jozef Pekara** z *Rajeckých Teplíc*. Našli by ste na ňom približne stovku pohyblivých a niekoľko statických figúr, *Bratislavský a Trenčiansky hrad, baziliku v Šaštíne, zámok v Bojniciach, Spišskú Kapitulu* a mnohé známe dominanty Slovenska.

Druhým najväčším betlehemom na Slovensku je pravdepodobne betlehem v rímskokatolíckom *Kostole sv. Cyrila a sv. Metoda v Terchovej*. Jeho autorom je dedinský rezbár **Štefan Hanuliak**, ktorý ho spolu s priateľmi **Jánom Holubekom** a **Štefanom Krištofikom** vytvorili roku 1967.

(KN)

SENONDREJSKÝ KAPLÁN FRANTIŠEK KUČERA

Prechádzajúc sa po dunajskom nábreží v *Senondreji* (Szentendre) som pred niekoľkými rokmi zbadal jednoduchý kovový kríž. Po pátraní na internete som zistil, že tam stojí už od roku 1993 a postavili ho na pamiatku senondrejského katolíckeho kaplána **Františka Kučeru**.

Toto priezvisko, časté aj v niektorých našich regiónoch (*Novohrad, Pilíš*) ešte viac vzbudilo môj záujem a rozhodol som sa zoznámiť sa s osudom kňaza, ktorého *maďarská katolícka cirkev* uctieva ako mučeníka.

František Kučera sa narodil 23. septembra roku 1892 v *Leviciach*, v rodine chudobného stolára. Základné vzdelanie a gymnaziálne štúdiá ukončil vo svojom rodnom meste, po maturite v roku 1911 začal študovať v kňazskom seminári v *Ostrihome*. Následne vďaka výborným výsledkom ukončil štúdium na viedenskom *Pázmane*, kde získal aj doktorát z teológie. Za kňaza ho 21. júna 1915 v ostrihomskej *Bazilike* vysvätil kardinál **Ján Černoch**. Ešte v tom roku sa ako výpomocný kňaz dostal do *Senondreja*, kde si ho miestne obyva-

teľstvo veľmi rýchlo obľúbilo, ešte aj mimo katolíckych kruhov sa tešil veľkej úcte a rešpektu. Vyznačoval sa hlavne svojou láskyplnou výchovou v školskej náboženskej výučbe, ako aj svojou činnosťou v rámci *Katolíckeho mládežníckeho kruhu*.

V roku 1919 sa kontrarevolucionári v *Senondreji* rozhodli postaviť sa proti bolševikom v rámci organizovanej akcie, ku ktorej došlo 24. júna. Začiatok ozbrojeného útoku naznačili vyzváňaním zvonov. Keďže v *Senondreji* aj určitá časť bolševikov patrila ku kontrarevolucionárom, poslali sem na vykonanie odvety z *Budapešti* osobitnú teroristickú jednotku so

17 členmi. V budove *Červenej stráže* zostavili menoslov kontrarevolucionárov a napriek tomu, že **Kučera** sa na ozbrojenej akcii nezúčastnil a jeho meno ani nefigurovalo na tomto zozname, okresný veliteľ bolševikov **Karol Jančík** upozornil povereného veliteľa, 22-ročného čašníka z *Budapešti* **Františka Chudého**, na populárneho kaplána, ktorého meno sa takto dostalo na prvé miesto na

zozname. Podriadení veliteľa a štyria členovia direktória z Pomázu išli za ním do jeho bytu. Chceli sa od neho dozvedieť, kto poskytol kľúče od kostola a kto začal vyzvárať. Kaplán aj napriek vyhrážkam povedal iba toľko: „O sebe som vám už povedal všetko, čo som mohol, o iných nič nepoviem...” (Kľúče od kostola mal na starosti kňaz a vyzvárať začal jeden murár, ktorý mal osem detí.) Františka Kučeru ihneď zobrali do sídla strany,

kde bez akéhokoľvek súdneho procesu vyhlásili, že je odsúdený na smrť. Odviedli ho na nábrežie Dunaja a štyria dobrovoľníci ho 25. júna 1919 zastrelili. Oficiálny rozsudok napísali dodatočne, až na druhý deň. Jeho telo nechali celý deň na mieste činu, následne bez akéhokoľvek obradu, bez rakvy ho zahrabali do priekopy pri cintoríne. Na druhý deň ráno bolo miesto jeho „hrobu“ pokryté obrovským množstvom kvetov. V roku 1921 jeho telesné pozostatky premiestnili na Dolný cintorín, kde už mal aj náhrobný kameň. Miesto konečného odpočinku našiel v roku 1929 na senondrejskej Kalvárii vedľa svojich bratov – kňazov. Pri Dunaji, kde bol zavraždený, miestni obyvatelia postavili drevený kríž, ktorý ale v päťdesiatych rokoch odtiaľ odstránili. Na jeho mieste postavili v roku 1993 už spomínaný kovový kríž.

Pamiatku Františka Kučeru v Senondreji uchováva aj jeho pamätná tabuľa na Ulici Petra-Pavla, jedna ulica pomenovaná po ňom a jeho meno nesie aj jeden oddiel skautov.

V súčasnosti prebieha proces blahorečenia Františka Kučeru.

Sprac.: (csl)
Foto: autor, int.

Z KREŠŤANSKÉHO SVETA

Foto: (ef)

Tretia adventná nedeľa bola slávnostná v budapešťskom slovenskom evanjelickom zbore a. v. V Lutherovom dvore sa totiž uskutočnila inštalácia dvoch nových presbyterov Evy Szászovej Ritókhovej a Ladislava Szabóa a vymenovanie poverenej dozorkyne Márie Cserágiovej. Farárka Hilda Gulácsiová Fabulová zaprial novým presbyterom, aby dobre „šafáрили“ so svojou vierou počas služby.

V evanjelickom kostole v Békásmegyeri sa tretia januárová nedeľa už viac rokov nesie v znamení slovenského dňa. Evanjelický cirkevný zbor v Csillaghegyi spolu so slovenskou samosprávou Starého Budína-Békásmegyeru rozhodli, že akcie Týždňa modlitieb za jednotu kresťanov obohatia o celodňový slovenský duchovný a kultúrny program. Nebolo tomu inak ani v roku 2015, keď sa zišli slovenskí veriaci z celej Budapešti, aby si vypočuli slovo Božie v slovenčine a maďarčine vďaka putovnej evanjelickej farárke Hilde Gulácsiovej Fabulovej a katolíckemu farárovi vdp. Atilovi Kónyovi. O hudobné spestrenie sa postaral Budapešťiansky spevácky zbor Ozvena. Po bohoslužbe – už tiež tradične – sa účastníci stretli pri prestretom stole, kde ich čakali slovenské špeciality.

Foto: (ef)

Prehliadka speváckych zborov Pieseň chrámu v šárišápskom rímskokatolíckom kostole sa uskutočnila v nedeľu 29. marca. V zaplnenom kostole vystúpili členovia miestneho Speváckeho zboru sv. Štefana, zmiešaný spevácky zbor Fidelitas zo slovenského Branču, ženská spevácka skupina zo Štitára a zbor Zoboralja taktiež zo Slovenska. Kvalitný poldruhhodinový program vyvrcholil spoločným spevom všetkých zúčastnených zborov. Z kostola sa účastníci i hostia presunuli do kultúrneho domu, kde na nich čakalo zaslužené občerstvenie a výdatná večera.

Foto: (zp)

Foto: (ef)

V tomto roku bola prvá aprílová nedeľa veľkonočná, čo sa prejavilo aj na účasti veriacich z hlavného mesta a okolia na pravidelnej slovenskej omši v Kostole sv. Jozefa na Námestí M. Horvátha. Na slávnostnej svätej omši kázal vdp. Atila Kónya, ministrovala Beáta Erdeiová, na organe hral kantor z Čemeru Michal Tóth a čítala Ildika Klauszová Fúziková.

Foto: (ef)

V tretiu nedeľu po Veľkej noci sa v Lutherovom dvore v VIII. obvode Budapešti uskutočnila spomienková bohoslužba, na ktorej si veriaci pripomenuli Jána Gálika, ktorý ukončil svoju pozemskú púť vo veku 90 rokov. H. Gulácsiová Fabullová v modlitbe spomínala na zosnulého, ktorý po presťahovaní sa do Budapešti navštevoval kurzy slovenského jazyka nie preto, že by nebol vedel po slovensky, ale preto, aby si osviežil znalosť materinského jazyka. Po bohoslužbe sa uskutočnilo agapé, kde si účastníci pripomenuli zosnulého.

Foto: (ef)

Slovenská samospráva XIII. obvodu Budapešti každý rok v máji v rámci slovenskej spomienkovej svätej omše vzdáva hold staviteľovi Kostola sv. Ladislava na Námestí mieru, kanonikovi Vojtechovi Uhlárovi. Nebolo tomu inak ani tento rok, keď sa 9. mája zišli veriaci z Budapešti, aby si po odznení hymnickej piesne Daj Boh šťastia tejto zemi v podaní Budapeštianskeho slovenského speváckeho zboru Ozvena vypočuli v stručnosti životnú dráhu patróna chudobných, ako V. Uhlára nazývali. Slovenskú spomienkovú omšu slúžil Stanislav Brtoš, ministrovala Beáta Erdeiová a čítala Gita

Tóthová. Počas omše spievali členovia zboru Ozvena pod vedením zástupkyne dirigenta Eriky Csabovej a Márie Šutinskej, na organe hral kantor z Čemeru Michal Tóth.

Foto: (ef)

„Duch Svätý je prítomný v každej našej modlitbe, ktorej náplňou je láska a každá pravá modlitba je modlitbou v Duchu Svätom,“ kázal Belo Balik na tradičnej turíckej svätej omši v XVII. obvode Budapešti. V ľudovom kroji odetí veriaci z okolitých osád sa zhromaždili v Kostole sv. Kríža, aby si vypočuli slovo Božie v jazyku svojich predkov.

Je už tradíciou, že občania v pokročilom veku pri príležitosti životného jubilea dostanú od premiéra Maďarska pamätný diplom a finančnú odmenu. Tejto pocty sa v polovici mája ušlo aj 90-ročnému Jánovi Kováčovi zo Šóskútu. Diplom spolu so sochou Ježiša mu na nedeľnej omši v šóskútskom kostole odovzdal starosta obce Ferenc König. Za fyzicky namáhavú prácu zvonára sa Jánovi Kováčovi poďakoval aj farár József Bodai, ktorý ho pri tejto príležitosti poželal. Členka miestnej slovenskej samosprávy Ivetta Horváthová Körtvélyesiová mu na populárnom Kapuszníkovom festivale odovzdala darčekový balík.

Foto: I. Horváthová Körtvélyesiová

Júnová slovenská omša v Budapešti bola zasvätená Sviatku Najsvätejšieho Kristovho tela a krvi, keďže vyjadrenie úcty k Spasiteľovi prítomnému pod spôsobom chleba a vína vo Sviatosti oltárnej pripadlo na štvrtok 4. júna a na nasledujúcu nedeľu. Slovenských veriacich z hlavného mesta neodradila nesmierna horúčava, ktorá v poľudňajších hodinách zasiahla mesto. V Kostole sv. Jozefa na Námestí M. Horvátha ich privítal príjemný chládk a hlas organu, na ktorý hral kantor Baláz Lencse. Slovenskú svätú omšu slúžil vdp. Atila Kónya, ministrovala Beáta Erdeiová a čítala Ildika Klauszová Fúziková.

Foto: (kan)

Foto: A. Szabová

V nedeľu 21. júna už po tretí raz usporiadala Slovenská samospráva Budapešti slávnostné kladenie vencov k pamätníku slovanských vierozvestcov v niekdajšom Blatnohrade, dnešnom Zalaváre. Predsedníčka zboru Edita Hortiová privítala medzi pútnikmi významných hostí – starostku obce Ildikó Horváthovú, predsedu Matice slovenskej Mariána Tkáča a predsedníčku Náboženského a sociálneho výboru CSSM Ildiku Klauszovú Fúzikovú. V slávnostnom prejave pripomenula zásluhý čin Slovenskej samosprávy Budapešti, ktorej sa s pomocou Slovenskej republiky pred dvoma rokmi podarilo inštalovať v spomienkovom areáli pri obci Zalavár súsošie sv. Cyrila a Metoda. Hovorila o misijnej činnosti solúnskych bratov na území Veľkej Moravy, o ich diele a dedičstve, ktoré nám zanechali a ktoré máme chrániť a odovzdávať ďalším generáciám. V miestnom kostole slúžil svätú omšu v slovenskom jazyku farár Vince Bengyák.

Foto: Vojtech Csizmadia

V prvú júnovú sobotu do Domu slovenských tradícií v Čemerí zavítala Maďarská televízia. Hostitelia predstavili štábu pôvodné kroje mariánskych dievčat a pomocou fotografií prezentovali aj motívy kvetinovej výzdoby ulíc na sviatok Božieho tela. Rozprávali o tunajších Nemcoch, ktorí tu kedysi udomácnili tradíciu tejto výzdoby, ako aj o Slovákoch, ktorí tento zvyk zachovali. Čemerčania si obliekli chýrny miestny pestrofarebný kroj a zúčastnili sa na svätej omši a na procesii. Slovenskú omšu slúžil pre miestnych katolíkov, ako aj pre sto hostí z Mojmiroviec, farár z Rákoshgyu Belo Balik.

Foto: (ef)

Slovenská samospráva XIV. obvodu Budapešti uskutočnila zájazd na Slovensko. Jeho cieľom bola obec Ratková, kde sa pred 175 rokmi narodil Daniel Bachát, a vzdanie úcty pri jeho pamätníku. V Ratkovej účastníkov zájazdu srdečne privítali na obecnom úrade a miestny evanjelický farár Miroslav Kerekréti ich zaviedol do kostola, kde farárka slovenského evanjelického zboru v Budapešti Hilda Gulácsiová Fabuľová rozprávala o mnohostrannej činnosti rodáka obce medzi Slovákami v hlavnom meste Uhorska. Daniel Bachát sa v roku 1873 stal farárom slovenského evanjelického cirkevného zboru na vtedajšej Kerepešskej ceste v Pešti.

Prvé júlové dni sa u slovanských národov nesú v duchu osláv dvoch vierozvestcov, spolupatrónov Európy sv. Cyrila a Metoda, ktorí pred 1152 rokmi priniesli na toto územie kresťanskú vieru, zostavili slovanské písmo (hlaholiku) a preložili do staroslovienčiny liturgické a biblické texty. Solúnskych bratov si pripomenuli aj slovenskí veriaci v Budapešti. V Kostole sv. Jozefa na Námestí M. Horvátha sa 5. júla konala tradičná slovenská svätá omša venovaná týmto svätcom. Po vypočutí Božieho slova sa veriaci presunuli na faru, kde sa konalo agapé. Zúčastnili sa na ňom nečakaní, no o to vzácnejší hostia z Prešova, predsedovia a poslanci slovenských samospráv viacerých obvodov hlavného mesta a ďalší veriaci.

Foto: (kan)

Slovenská samospráva VIII. obvodu Budapešti a Slovenský inštitút v Budapešti (SIB) v spolupráci s Domom osvety kráľa Mateja Korvína usporiadali v polovici júla slávnostné kladenie vencov pri pamätnej tabuli významného činiteľa slovenskej kultúry Jozefa Viktorina na fasáde miestnej základnej školy vo Vyšehrade. Viktorin slúžil od roku 1866 do svojej smrti, ktorá ho zastihla v roku 1874, ako katolícky kňaz vo Vyšehrade a nielen v tomto pilišskom mestečku, ale v celom Uhorsku sa vďaka jeho činnosti rozbehla systematická ochrana kultúrnych pamiatok, ako aj cestovný ruch v dnešnom slova zmysle.

Foto: (csi)

Foto: (ef)

Na augustovej slovenskej svätej omši v Kostole sv. Jozefa na Námestí Mihálya Horvátha v VIII. obvode Budapešti sa zišli veriaci z hlavného mesta a okolia. Svätú omšu slúžil vdp. Atila Kónya, na organe hral kantor z Čemeru Michal Tóth a čítala Ildika Klauszová Fúziková. Bola to osemnásť nedeľa cez rok, venovaná chlebu a vzťahu chleba k Ježišovi a Bohovi vôbec. Ako vo svojej kázni A. Kónya povedal, evanjelium pochopíme až vtedy, keď ho prežívame a keď si v ňom nájdeme svoje miesto.

V poslednú augustovú nedeľu na bohoslužbe slovenských evanjelikov v Budapešti hostiteľská farárka Hilda Gulácsiová Fabuľová privítala hostí zo Slovenska. Do malého kolektívu zavítali senior šarišsko-zemplínskeho seniorátu, zborový farár v Bardejove Ján Velebír, námestná farárka v Bardejove Anna Velebírová a presbyterka cirkevného zboru v Kežmarku Eva Ciriaková. Pri tejto príležitosti v Budapešti kázala farárka Anna Velebírová. Hostia zo Slovenska po bohoslužbe odovzdali knižné dary budapeštianskemu zboru, v mene ktorého sa podobnými darmi poďakovala za duchovnú potravu H. Gulácsiová Fabuľová. V mene slovenských evanjelikov z Veľkej Tarče – ktorí pripravili na augustovú nedeľu chutné domáce koláče – odovzdala publikáciu o ich živote v slovenskej obci v blízkosti hlavného mesta Mária Galántaiová.

Foto: (csl)

Foto: (asz)

Dejiskom biblického tábora Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku boli už tradične príjemné priestory strediska Agapé evanjelickej cirkvi vo Svätom Jure neďaleko Bratislavy. Tábor mal ekumenický charakter, účastníkmi boli naše deti zo zadunajských katolíckych slovenských obcí Kestúca a Tardošu, kým dolnozemskej evanjelickej Slovákov zastupovali deti z Békešskej Čaby, Čabasabadi, Kondorošu a Slovenského Komlóša. V tábore spoločne hľadali odpoveď na otázku: Akým som, Bože? Organizátori sa sústredili na to, aby sa deti spoznali z fyzického i z duševného hľadiska. Za päť dní si okrem zamestnaní stihli pozrieť rôzne pamätihodnosti v bližšom i širšom okolí a mohli sa venovať aj turistike.

Foto: (lg)

Spolok Identita prvýkrát usporiadal v prvej polovici augusta biblický tábor pre slovenskú mládež z Maďarska. Šesťdňový pobyt sa uskutočnil v Marianke pri Bratislave. Ekumenický tábor, účastníkmi ktorého boli slovenské deti z Budapešti, Čobánky, Dabašu-Šáre, Kestúca a Mlynkov, sa niesol v znamení Roka zasväteného života. Počas pobytu na Slovensku deti nacvičovali náboženské piesne, počúvali a dramatizovali biblické príbehy o dvanástich apoštoloch. Navštívili Bratislavu, ako aj svätú Studienku a Malý Slávin v marianskom národnom parku. Pre deti bolo obrovským zážitkom, keď ich pán biskup Halko osobne sprevádzal po Dóme sv. Martina v Bratislave, kde im celebraval svätú omšu. Na druhý deň sa opäť stretli na svätej omši v Marianke.

Foto: Ildika Fúziková

Náboženský a sociálny výbor Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku zorganizoval v spolupráci so Slovenskou samosprávou XI. obvodu Budapešti – Nový Budín v dňoch 27. až 29. augusta 2015 pútnický zájazd na Slovensko. Vedúcou zájazdu bola predsedníčka výboru Ildika Klauszová Fúziková a 45 putujúcich – rímskokatolíkov z Budapešti, Čemeru, Dabašu-Šáre, Kestúca, Malej Tarče a Santova – sprevádzal kantor Michal Tóth z Čemeru. Najprv sa zastavili pri Kalvárii v Banskej Štiavnici, kde ich privítal predseda Združenia Kalvárskeho fondu Juraj Bačík, ktorý oboznámil putujúcich Slovákov z Maďarska s históriou kalvárie a mesta. Druhý deň odcestovali do

Skalky pri Trenčíne, ktorá sa považuje za jedno z najstarších pútnických miest na Slovensku. Na tretí deň zavítali do Bratislavy, do Horského parku, kde prešli na kalváriu na Hlbokej ceste. Výnimočnou robí túto časť hlavného mesta Lurdská jaskynka – pútnické miesto v pešom dosahu od historického jadra mesta a predsa v očarujúcom tichu prírody v priestore bývalého kameňolomu. Bratislavský pomocný biskup J. E. Mons. Jozef Halko priblížil veriacim z Maďarska dejiny Lurdskej jaskyne. Odtiaľ sa vydali na Kalvársky vrch, kde je Kostol Panny Márie Snežnej, v ktorom biskup Halko celebraval putujúcim svätú omšu a na záver im udelil biskupské požehnanie.

V rámci septembrového folklórneho festivalu v Kerepeši v miestnom katolíckom kostole sv. Anny začiatkom slávnostnej omše vdp. Atila Kónya privítal sestry a bratov rôznych národností a dodal: – Všetci patríme Bohu a v živote je nám ľahšie, ak si pomôžeme navzájom... Biblický príbeh zo Svätého písma (Marek 7:31-37) je dôkazom, že Ježiš nám nechce otvoriť iba naše uši, ale aj naše srdce. Vypočujme si jeho slová lásky a jeho prísľuby, nech jeho hlas zaženie každú obavu, úzkosť či pochybnosť v našom srdci..., – dodal A. Kónya. Po svätej omši odzneli orodovania v jazykoch národností, ktoré pôvodne tvorili obyvateľstvo Kerepešu (Maďari, Slováci a Nemci).

Foto: (csl)

Foto: (kan)

Slovenskí veriaci z hlavného mesta a okolia sa aj začiatkom septembra zišli v Kostole sv. Jozefa na Námestí Mihálya Horvátha v Budapešti. Svätú omšu slúžil farár farnosti sv. Terézie z Lisieux v XVII. obvode Budapešti Belo Balik, na organe hral kantor z Čemeru Michal Tóth. Belo Balik venoval svoju kázeň zosnulému Ladislavovi Malému zo Santova. Vo svojej kázni zdôraznil, že nesmieme nikdy stratiť nádej a vieru, ktoré musia byť piliermi nášho života a sú základné kresťanské hodnoty, ktoré treba chrániť, hlavne v dnešnej dobe.

Foto: (ef)

V zemplínskych osadách žijú zväčša Slováci gréckokatolíckeho vierovyznania. Tu, konkrétne v mestskej časti Nového Mesta pod Šiatrom Baňačke, sa v polovici septembra uskutočnilo stretnutie cirkevných speváckych zborov. Miestny duchovný Emil Bodolóczki prichýlil v Božom chráme členov desiatich zborov a žiakov Maďarsko-slovenskej dvoj-jazyčnej základnej školy v Novom Meste pod Šiatrom a pred stretnutím im slúžil svätú omšu. Pozvanie na toto krásne stretnutie, podobne ako v minulých rokoch, prijali zbory z Pálházy, Vágašskej Huty, Horného Regmecu, Fizéru, Hollóházy a z mestských častí Baňačky, Károlyfalvy a Széphalmu, zo susedného Slovenska z obce Čerhov a zo Slovenského Nového Mesta.

Po sviatku Sedembolestnej Panny Márie Spolok Slovákov z okolia Pešti Dolina zorganizoval návštevu dvoch najvýznamnejších pútnických miest na Slovensku. Z iniciatívy vacovského pomocného biskupa Lajosa Vargu sa na púti zúčastnilo vyše sto Slovákov katolíckeho vierovyznania z mestských častí Budapešti Cinkoty a Kerestúru a z obcí Čemer, Dabaš-Šára, Ečer, Išaseg, Kerepeš a Malá Tarča. K pútnikom sa pridali aj vacovský kaplán Dávid Kiss a riaditeľka Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku Katarína Királyová. V Marianke neďaleko Bratislavy koncelebrovali svätú omšu na počesť patrónky Slovenska, Sedembolestnej Panny Márie, bratislavský pomocný biskup Jozef Halko a vacovský pomocný biskup Lajos Varga. Na organe prekrásne hral čemerský kantor Michal Tóth. V skorých popoludňajších hodinách sa pútnici vybrali do Šaštína, kde si uctili Pannu Máriu litániou v slovenčine.

Foto: (ocsa)

Horná Mičiná si v druhej polovici septembra pripomenula 230. výročie vysvätenia kostola. Na tieto oslavy pozvala aj delegáciu z Cinkoty: farára Istvána Vetőa s manželkou, zborového dozorcú Zoltána Krizsána, zástupcu zborového dozorcú Józsefa Szásza, predsedníčku Slovenskej samosprávy XVI. obvodu Budapešti Zuzanu Szabovú, bývalého presbytra Pavla Krekácsa a Alžbetu Agárdiovú, ktorá sa v roku 1998 horlivo angažovala v nadviazaní kontaktov dvoch zborov. Hornomičincania aj tentoraz privítali hostí s bratskou privetivosťou. Na oslavy pozvali i generálneho biskupa ECAV Miloša Klátika s manželkou, seniora Jána Čábyho a predchodcu súčasného farára, konseniora Daniela Duraja Pavla Kollára. Na bohoslužbe hostí pozdravila zborová dozorkyňa Emília Ostrolúcka.

Foto: (fb)

Foto: (csl)

Stretnutie slovenských evanjelikov organizuje Spolok Slovákov z okolia Pešti Dolina každý druhý rok, striedavo sa totiž stretávajú katolíci a evanjelici tohto regiónu. Hostiteľkou tohtoročného celodňového programu bola slovenská obec v blízkosti hlavného mesta Veľká Tarča. Podujatie sa začalo na miestnom cintoríne, kde sa veriaci zišli okolo obnoveného Lapidária, v ktorom sa nachádzajú starodávne náhrobné kamene s maďarskými a slovenskými nápismi. Je tu aj nový pamätný stĺp s nápisom, ktorý nás aj v slovenskom jazyku upozorňuje na to, že nesmieme zabudnúť na našu minulosť. Lapidárium požehnala Slovenská evanjelická farárka zo Sarvaša Alžbeta Nobiková. Generálny biskup Evanjelickej cirkvi v Maďarsku Péter Gáncs úvodom bohoslužby popri 300-ročnej spoločnej minulosti Slovákov a Maďarov v hostiteľskom regióne zdôraznil v mesiaci reformácie aj 500-ročné spoločné korene evanjelikov. Na bohoslužbe, ktorá prebiehala paralelne po slovensky i po maďarsky, Božie slovo kázal generálny biskup ECAV Miloš Klátik, ktorý vyzdvihol podstatu prvého prikázania, dôležitosť lásky k Bohu, ako aj k blížnym. V rámci stretnutia otvorili v miestnom Dedinskom múzeu výstavu oltárnych obrusov.

PRED MEDZINÁRODNÝM STRETNUTÍM SLOVENSKÝCH EVANJELIKOV V BÉKEŠKEJ ČABE

Evanjelická cirkev a. v. na Slovensku duchovne zaopatruje nielen svojich členov na Slovensku, ale v rámci svojich možností sa snaží *pomôcť aj slovenským evanjelikom žijúcim v zahraničí*. Osobitné postavenie medzi nimi majú slovenskí evanjelici žijúci v Českej republike a na Dolnej zemi – v Chorvátsku, Maďarsku, Rumunsku a Srbsku, ktorí svoju národnú identitu oprávnenne spájajú s identitou náboženskou – so svojou príslušnosťou k evanjelickej cirkvi. Evanjelická cirkev a. v. na Slovensku, *Evanjelická cirkev v Maďarsku* a slovenskí evanjelici v zahraničí srdečne pozývajú všetkých záujemcov na *spoločné evanjelické cirkevné dni*, ktoré sa uskutočnia v dňoch **6.–8. júla 2016 v Békešskej Čabe**. Toto stretnutie sleduje popri misijnom aspekte – posilnení viery

v Trojjediného Boha a evanjelicko-luteránskeho povedomia – aj medzinárodný aspekt rozvoja spolupráce a dobrých vzťahov v tomto národnotne, ale aj konfesionálne zmiešanom regióne Európy. Mottom stretnutia bude biblický text: „*O Tvojich svedectvách chcem hovoriť, pred kráľmi sa nezahanbím.*“ (Ž 119, 46)

Pre účastníkov stretnutia v Békešskej Čabe bude pripravený *bohatý duchovný program*. Okrem služieb Božích sa môžeme tešiť na vystúpenia spevokolov a mládežníckych hudobných skupín. Bude vyčlenený aj *priestor na diskusie* s predstaviteľmi cirkví na aktuálne témy. Účastníkov stretnutia chceme osobitne pozvať do divadla, kde uvedú hru *Pevec Boží* o známom evanjelickom kazateľovi a zostavovateľovi kancionála *Cithara sanctorum Jurajovi Tranovskom*. Hru evanjelického farára **Júliusa Barča-Ivana** naštudovalo *Spišské divadlo* v Spišskej Novej Vsi pod vedením **Jána Sládečka**.

Záujemcovia o účasť sa môžu prihlásiť u svojho zborového farára alebo individuálne prostredníctvom našej webovej stránky **www.ecav.sk**.

Samuel Miško

predseda ústredného organizačného výboru ausland@ecav.sk

Organizačný výbor (zľava): Ján Mojzsis (SK), Ľudovít Andrej Bobčok (RO), Jaroslav Javorník (SRB), Hilda Gulácsiová Fabulová (HU), Samuel Miško (SK), Marián Čop (CZ), Dušan Vagaský (SK), Dušan Saják (HR), Péter Kondor (HU) a Pavol Kutej (HU)

ZO ŽIVOTA NAŠICH ŠKÔL

Celoštátne adventné stretnutie slovenských detí sa po prvý raz uskutočnilo v Slovenskom dome v Mlynkoch. Na toto podujatie každoročne pozývajú siedmakov a ôsmakov zo slovenských národnostných škôl v Maďarsku, ktorí dosahujú mimoriadne výsledky v osvojovaní si slovenského jazyka, na rôznych súťažiach, alebo pestujú slovenskú kultúru. Po odmenení 16 štipendistov Programu pre nadaných vystúpili žiaci Katolíckej základnej školy svätého Jána v Dabaši-Šáre s hudobnou inscenáciou o narodení Ježiša „*Betlehemska hviezda*“, potom nasledovala divadelná hra ocenená porotou na prehliadke Deti deťom s názvom *Odtučňujúce palacinky*.

Foto: (rusnák)

Foto: J. Molnárová Mátraiová

V Bukovskej slovenskej národnostnej škole koncom novembra usporiadali študentská samospráva a pedagógovia *Týždeň zdravia*. Členovia miestneho slovenského klubu prvý deň upiekli tekvice v peci, ktorá stojí na dvore školy. Deti nižších ročníkov mali zamestnania šikovných rúk, žiaci vyšších ročníkov sa venovali kulinárskemu umeniu. Nechýbali rôzne hravé úlohy, krížovky, ktoré súviseli so zdravým spôsobom života. Hlavným cieľom týždňa bolo zdôrazniť deťom dôležitosť zdravia, pohybu a zdravého stravovania.

Hornomatranská základná škola Ladislava Zakupského v Alkári každý rok organizuje vianočný program pre rodičov. Žiaci prvého stupňa uviedli betlehemskú hru, ostatné deti predstavili vianočné piesne a básne. Na tradičnom adventnom jarmoku predávali predmety, ktoré robili žiaci, rodičia alebo učelia. Členovia slovenskej samosprávy upiekli opekance a zabezpečili pre deti mikulášske balíčky.

Foto: J. Kaszalová Szabadová

Foto: K. Filep

Už pred niekoľkými rokmi sa v Répašskej Hute stalo tradíciou oslavovať narodenie Ježiša Krista v kostole pastierskou betlehemskou hrou detí, ktorú nacvičili s učiteľkami. V roku 2014 boli oslavy výnimočné, hru Noc tulákov totiž predstavili v novučičkom kostole, ktorý vysvätili v novembri. Mladí interpreti hrali na flaute, recitovali a spievali slovenské vianočné koledy. Krásny nový kostol sa zaplnil do posledného miesta.

Foto: M. Zajakovská

Žiaci Základnej školy v Hollóháze vždy s blížiacim sa decembrom spracúvajú spolu so svojimi učiteľmi vianočné zvyky. Minulé Vianoce boli mimoriadne: pozbierali miestne vinše a koledy, ktoré kedysi spievali koledníci pod oknami obyvateľov dediny. V Hollóháze totiž bolo zvykom, že mladí v skupinkách chodievali od domu do domu, prednášali vinše a spievali koledy nielen na Štedrý večer, ale aj na Nový rok.

O zachovávanie slovenských tradícií v lša-segu dbajú členovia slovenskej samosprávy. V meste ležiacom neďaleko Budapešti majú tamojší žiaci možnosť navštevovať miestne národopisné múzeum, kde môžu nahliadnuť do života svojich predkov. V decembri si prišli pozrieť expozíciu slovenského oblasného domu v rámci hodiny vlastivedy. Po tradičnom išasec-kom dome ich sprevádzala predsedníčka miestnej slovenskej samosprávy Klára Fuferendová.

Foto: K. Fuferendová

Členovia rodinnej remeselníckej dielne Zrnko usporiadali 31. januára v Obecnom dome v Santove podujatie na tému fašiangov. Zhotovovali korunky pre princezné, meče a kone. Deti si vyrábali masky spolu s rodičmi a členmi rodinnej remeselníckej dielne. Najväčšiu radosť však mali z malovania na tvár. K dobrej nálade prispelo aj vystúpenie skupiny Gézengúz. Predpoludňajší program vyvrcholil losovaním tomboly, čím sa skončila remeselnícka dielňa.

Foto: (magocska)

Začiatok marca je v základných školách už roky obdobím organizovania dňa otvorených dverí. V budapeštianskej slovenskej škole privítali rodičov, starých rodičov, ale aj budúcich žiakov, aby im umožnili nazrieť do každodenného chodu inštitúcie. Rodičom sa páčili zaujímavé, hravé vyučovacie hodiny, počas ktorých sa sami mohli presvedčiť o tom, ako sa ich ratolesťiam v škole darí. Mnohí z nich ocenili náročnú prácu pedagógov na nižšom stupni.

Foto: (ef)

Foto: (rusnák)

Posledný februárový piatok uskutočnila Základná škola Františka Rákócziho II. v Dabaši-Šáre stretnutie pedagógov a vedúcich národnostných inštitúcií. Pozvanie prijali mnohé školy z Peštianskej a Novohradskej župy, o. i. z Pišpeka, Santova, Níže, Ďurky, Netejča, Dunaed'házu, Budapešti a z Békešskej Čaby. Prítomní mali možnosť oboznámiť sa so súčasným stavom školstva, porozprávať sa, vymeniť si rady, nápady a v neposlednom rade skúsenosti.

Foto: E. Labišáková

Krásny slnečný marcový deň zabezpečil príjemnú kulisu jarnej kavaláde v Slovenskej základnej škole v Sarvaši. Po krátkom kultúrnom programe sa žiaci venovali ponúkaným aktivitám, ktoré pre nich pripravili vychovávateľky v popoludňajších hodinách. Vyrábali motýle, košíčky s jarnými kvetmi, kvetinové menovky a naučili sa pliesť veľkonočný korbáč. Vedomosti o Veľkej noci a tradíciách si deti vyskúšali prostredníctvom kvízu, rôznych rébusov a tajničiek. Za správne odpovede dostali sladké čokoládové vajíčka.

Čívisku materskú školu pozvali organizátori tradičného Slovenského týždňa v inštitúciách predškolskej výchovy v Pilíšskej Čabe, aby sa predstavila v Materskej škole Eleka Benedeka. Členovia skupiny Macík predviedli chlapčenský a dievčenský kroj, ale aj ľudový odev mladšej a staršej ženy. Prítomných zabávali slovenskými detskými hrami, tancom a spevom. Po predstavení zostal čas aj na spoločnú hru a nácvik piesní, čo bolo vhodným zakončením tohto pekného slovenského predpoludnia.

Foto: J. Wágnerová

Slovenská samospráva Novohradskej župy a Regionálne kultúrne stredisko Osvetového centra CSSM vo Veňarci uskutočnili priateľské stretnutie novohradských pedagógov, vedúcich inštitúcií a predsedov samospráv. Na Dni slovenských učiteľov sa okrem Kirtánov zúčastnili aj učitelia z Níže, Netejču, Mlynkov, Luciny, Veňarca, Sudíc, Terian, Horných a Dolných Petian. Cenu Za slovenské národnostné školstvo odovzdali učiteľke a osvetárke Estere Bodovej. Stretnutie spestril literárny program, v ktorom Imrich Fuhl a Alexander Kormoš rozprávali o zlatom veku slovenskej literatúry v Maďarsku. Medzi občas humornými, niekedy vážnymi dialógmi odznali tie najkrajšie slovenské básne v podaní týchto básnikov uznávaných aj za hranicami Maďarska. Na záver stretnutia prebehla voľná diskusia o slovenskom národnostnom školstve a osвете v Maďarsku.

Foto: (rusnák)

Koncom marca uskutočnila Základná škola Gézu Gárdonyiho v Ďurke súťaž pre jazykovo nadaných žiakov, ktorí sa aj v budúcnosti chcú venovať slovenčine, resp. majú všetky predpoklady na to, aby uspeli na jazykovej skúške. V tomto roku sa okrem Ďurčanov zúčastnili na súťaži aj Veňarčania a Šárania. Celkom 23 žiakov si porovnávalo vedomosti vo viacerých oblastiach, a to v porozumení počutého textu, slohovaní, komunikácii a v opise obrazu. Nikto z prítomných neodíšiel naprázdno, každý žiak dostal záložku do knihy a pero.

Foto: (rusnák)

Maďarsko-slovenská dvojazyčná národnostná základná škola a internát v Novom Meste pod Šiatrom usporiadala v prvý aprílový deň jarne tvorivé dielne. Žiaci si najskôr vypočuli prednášku o triedení vitamínov, o ich výskyte a v neposlednom rade o ich účinkoch na ľudský organizmus. Po prednáške z čerstvého ovocia a zeleniny vykrajovali korytnačky, snehuliakov, ježkov, žirafy, člny a gondoly, ako aj palmy. K repertoáru jarných tvorivých dielní novomestskej slovenskej školy však patrí aj dekorácia veľkonočných kraslíc. Ich tradičnú, ale aj modernú výrobu prišli prezentovať nielen z Baňačky, ale aj zo Slovenska – Zemplín bol zastúpený z oboch strán hraníc.

Foto: (jk)

Foto: M. Bajczzerová

Koncom marca sa v Slovenskej základnej a materskej škole v Slovenskom Komlóši v dvoch termínoch uskutočnil Deň otvorených dverí. Na tieto dni zostavili v škole mimoriadny rozvrh hodín, aby si záujemcovia mohli pozrieť v každej triede čo najviac hodín. Predovšetkým rodičia detí nižšieho stupňa, najmä prvákov a druhákov, boli zvedaví, ako si ich deti zvykli na školu, ako napredujú v učení. Na vyššom stupni najviac rodičov navštívilo tie hodiny, ktoré pribudli v danom ročníku ako nové predmety.

Foto: (kan)

Žiaci Základnej školy Ágostona Treforta v Čabačude si užívali prvé teplé jarné slnečné lúče v dedinke Irminčok. Tento aprílový víkend nebol len o oddychu a ležošení, žiaci zavítali do susednej obce so zámerom zdokonaľovať sa v recitovaní a hraní na citare. Družina menších a väčších žiakov pod vedením učiteľky Emese Hruškovej Hajdúovej a študentských mentorov si osvojila slovenské ľudové piesne a básne obľúbených detských autorov.

Slovenská samospráva Komárňansko-ostrihomskej župy zvolala v polovici apríla stretnutie pedagógov na tému Aktuálne problémy školstva v župe. Na podujatí, ktoré sa konalo v Slovenskom dome v Tatabáni-Bánhide, sa zúčastnila aj predsedníčka Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku Alžbeta Hollerová Račková, ktorá pripomenula, že jednou z prvoradých úloh novovytvoreného zboru je priamo na mieste spoznať potreby a každodenné problémy. Pripomenula, že si uvedomujú dôležitosť škôl, kde sa slovenčina vyučuje ako predmet. Touto problematikou sa zaoberá aj podvýbor parlamentného výboru pre národnosti a tieto školy sa budú brať do úvahy pri novele zákona o verejnom školstve.

Foto: (ef)

Foto: (rusnák)

Priestory budapeštianskej slovenskej školy boli v polovici apríla aj v tomto roku dejiskom celoštátnej súťaže zo slovenského jazyka a literatúry pre základné školy, ktorú organizuje Inštitút na výskum a rozvoj školstva (OFI). Do súťaže sa prihlásilo 90 žiakov z rôznych kútov Maďarska – z Békešskej Čaby, Budapešti, Dunaed'házu, Mlynkov, Nového Mesta pod šiatrom, Santova, Sarvaša, Slovenského Komlóša, Dabašu-Šáre a z Tardoša. Po februárovom písomnom teste postúpilo do finále 37 detí. Môžeme povedať, že do hlavného mesta prišli najlepší z najlepších.

Foto: (kan)

Koncom apríla sa v Békešskej Čabe lúčili so slovenským gymnáziom študenti záverečného ročníka. Po zazvonení sa štvrtáci vydali na poslednú cestu po budove školy, ktorá bola pre viacerých pätnásť rokov druhým domovom. Na rozlúčkovej slávnosti sa zúčastnili aj predsedníčka Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku Alžbeta Hollerová Račková, predsedníčka župnej slovenskej samosprávy Judita Krajcoviczová, úradujúca konateľka Domu slovenskej kultúry Hajnalka Krajcoviczová a predseda Organizácie slovenskej mládeže v Maďarsku Ondrej Kiszely.

Foto: (jk)

Maturanti budapeštianskeho slovenského gymnázia sa rozlúčili so školou v posledný aprílový deň. Z dojemného príhovoru trinástich štvrtákov sme sa dozvedeli, že prišiel čas, keď sa z bojazlivých a neistých prváčikov stali mladí dospelí. „... Teraz nás čakajú dôležité úlohy a chvíle, keď sa začínajú plniť naše sny. Sme cieľavedomí a ideme za svojím snom... Sme vďační učiteľom, rodičom... Ďakujeme za všetku námahu, motivačné slová, za odpustenie a pomoc... Spolužiaci, dobré bolo s vami dospieť!“ lúčili sa študenti. Oficiálna časť sa skončila na nádvorí budovy, kde gymnazisti pustili do povetria farebné balóny nádeje.

Základná národnostná škola Jozefa Beneho v Pišpeku v spolupráci s miestnou slovenskou samosprávou zorganizovala tanečno-zábavné podujatie s názvom Slovenská tanečná haravara. Popoludnie sa nieslo v znamení tanca a spevu. Vysmiate tváre, dobrá nálada škôlkarov a žiakov nižšieho stupňa ovládli celú telocvičňu. Účastníci si nevedeli vynachváliť profesionalitu organizátorov, ktorí pripravili pestrý a zábavný folklórny program.

Foto: (rusnák)

Foto: M. Bajzerová

Detský súbor Harmónia, pôsobiaci pri Slovenskej základnej a materskej škole v Slovenskom Komlóši, organizuje každý druhý rok veľkolepý galaprogram, v ktorom sa predstavujú všetky kultúrne telesá školy. Súbor vznikol roku 1991 z iniciatívy vtedajšej riaditeľky Anny Lehoczkej. Dodnes je obsahovo zameraný na slovenský a maďarský zvykoslovný a tanečný folklór, má aj svoju dramatickú zložku a spevácky zbor. Aj v minulom roku sa divadelná sála osvetového strediska takmer zaplnila divákmi, ktorí s veľkým záujmom čakali na vystúpenie žiakov. Medzi hosťami boli aj generálny konzul Slovenskej republiky v Maďarsku Štefan Daňo, podpredseda CSSM František Zelman, primátorka mesta Rita Garayová a predsedníčka kultúrneho výboru mestskej samosprávy Anna Tušková.

V tomto roku aj počasie prišlo účastníkom tradičného stretnutia slovenských materských škôl Komárňansko-ostrihomskej župy. V Kestúci začiatkom mája na dvore Materskej školy Horička hralo slnko aj v srdciach účastníkov. Stretnutie aj teraz organizovala Slovenská samospráva Komárňansko-ostrihomskej župy s cieľom ponúknuť učiteľkám možnosť, aby sa stretli, vymenili si názory, skúsenosti. Účastníkov privítala vedúca hostiteľskej škôlky Angelika Nagyváriová Radovičová, starosta Kestúca István Vöröskői, ako aj predsedníčka župnej slovenskej samosprávy Alžbeta Szabová. Na javisku vystúpili škôlkari z Kestúca, Moďoróšu a Tardoša.

Foto: (ef)

Slovenská škola v Budapešti oslávila 65. výročie svojho založenia veľkolepým slávnostným programom, na ktorom sa zúčastnili terajší a bývalí pedagógovia, študenti, rodičia a sympatizanti inštitúcie. Slávnostnému programu predchádzalo odhalenie súsošia sv. Cyrila a Metoda v aule školy za prítomnosti prominentných osobností našej národnosti, členov diplomatického zboru našej materskej krajiny a predsedu Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí Igora Furdíka. Po privítacích slovách riaditeľky inštitúcie Júlie Szabovej Marlokovovej sa o význame solúnskych bratov vyjadrila bývalá učiteľka školy Edita Hortiová, a to ako predsedníčka Slovenskej samosprávy Budapešti, ktorá darovala škole repliku súsošia akademickej sochárky Ľudmily Cvengrošovej, odhaleného pred dvoma rokmi v Blatnohrade.

Foto: (zp)

V Nemcami obývanej obci Süttő sa 30. mája uskutočnilo stretnutie národnostných detských tanečných skupín Komárňansko-ostrihomskej župy. Zúčastnili sa na ňom detské tanečné skupiny zo siedmich Slováckmi obývaných lokalít (Bánhida, Síleš, Tardoš, Kestúc, Šárišáp, Oroszlán, Čív) a zo šiestich nemeckých miest a osád (Süttő, Vértessomló, Tarján, Szomor, Baj, Tāt). Na stretnutie zavítal aj podpredseda Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku Tomáš Nagy, predsedníčka Slovenskej samosprávy Komárňansko-ostrihomskej župy Alžbeta Szabová a viacerí starostovia národnostných obcí, predsedovia a členovia slovenských samospráv a občianskych organizácií.

Foto: A. Szabová

Foto: (zp)

Do Celoštátnej študijnej súťaže stredoškôľakov (OKTV) sa v minulom roku zapojilo takmer 22-tisíc žiakov stredných škôl. Z nich 113 najlepších prevzalo v Budapešti z rúk ministra ľudských zdrojov Zoltána Baloga diplom. Medzi víťazmi boli aj naše gymnazistky. Z predmetu slovenský jazyk a literatúra obsadila druhé miesto študentka 12. ročníka békeščabianskeho gymnázia Renáta Kiszelyová a prvé miesto študentka 11. ročníka budapeštianskeho gymnázia Barbara Eva Boldogová. Sprevdzali ich učiteľky Csilla Albertiová, Katarína Kollárová a riaditeľka budapeštianskej školy Júlia Szabová Marloková.

V Slovenskom gymnázii, základnej škole, materskej škole a internáte v Békešskej Čabe sa koncom mája uskutočnila slávnosť pri príležitosti Dňa pedagógov, na ktorej odovzdali diamantové a zlaté diplomy piatim bývalým pedagógom školy. Za dlhoročnú statočnú prácu poďakovala riaditeľka inštitúcie Edita Pečeňová vychovávateľovi a učiteľovi slovenského jazyka a biológie Tiborovi Hidasimu, učiteľke slovenského jazyka a literatúry, autorku a recenzentku slovenských učebníc Alžbete Husárovej, Judite Vargovej, ktorá pracovala niekoľko rokov vo vedení internátu a vyučovala matematiku na gymnázii, vychovávateľovi a neskoršiemu riaditeľovi internátu Michalovi Strungovi a jeho manželke Zuzane Strungovej, ktorá viac ako 36 rokov pôsobila ako učiteľka v materskej škole.

Foto: (kan)

Foto: T. Nagy

Žiaci 4. – 8. ročníka Slovenskej národnostnej základnej školy v Dunaeháze v druhej polovici mája vďaka finančnej podpore miestnej slovenskej samosprávy mali možnosť zoznámiť sa s prírodnými krásami a kultúrnymi pamiatkami Slovenska. Dvojdnový výlet zorganizovali na trase Eger – Aggtelek/Domica – Košice – Betliar – Krásna Hôrka. Deti si pozreli pamätihodnosti historického centra Košíc, ako napr. najvýchodnejšiu gotickú katedrálu v Európe, Dóm sv. Alžbety, kaštieľ Andrássyovcov v Betliari a ich mauzóleum v Krásnohorskom Podhradí.

Foto: (rusnák)

Niekoľko týždňov pred definitívnym koncom školského roka sa ôsmaci základných škôl, ktorí sa učia slovenčinu, tešili na zájazd a vyhodnotenie V. ročníka externej súťaže Učme sa hravo. Šesť týždňov riešili žiaci z Dabašu-Sáre, Ďurky, Šápova a Veňarca úlohy, ktoré boli tematicky zamerané nielen na jazyk, ale aj na slovenskú vzdelanosť a literatúru. Vďaka finančnej podpore Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí sa z každej prihlásenej školy štyria žiaci a ich pripravujúci učitelia zúčastnili na dvojdnovom výlete v Lučenci a v jeho okolí.

Priestory Slovenského inštitútu v Budapešti (SIB) sa 4. júna znovu naplnili detským hlasom a spevom. Zväz Slovákov v Maďarsku (ZSM) tu zorganizoval celoštátne kolo súťaže Spievanky a veršovačky. Súťaž, ktorá sa teší veľkej obľube už 19 rokov, priťahuje čoraz viac šikovných a talentovaných recitátorov a spevákov, ktorí musia prejsť školskými a regionálnymi kolami, aby sa dostali do finále a presvedčili členov poroty, že sú najlepší z najlepších. V minulom roku sa tri regionálne kolá konali 12. mája v Slovenskom Komlóši, 15. mája v Sudiciach a 28. mája v Santove. Z 360 prihlásených súťažiacich sa do finále dostalo 90. Predsedovia porôt vyhodnotili výkony a odovzdali súťažiacim diplomy za vynikajúce a mimoriadne prednesy. Udelili aj dve mimoriadne ceny, Mária Gyulaiová získala mimoriadnu cenu CSSM a spevácka skupina z Ďurky dostala cenu Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí, pobyt v letnom tábore v Martine. Na záver sa predsedníčka ZSM Ruženka Egyedová Baráneková poďakovala deťom, pedagógom a všetkým členom poroty za ich obetavú prácu.

Foto: (kan)

Foto: J. Molnárová Mátraiová

Malú dedinku Répašskú Hutu, učpenú v lone Bukových hôr, obsadili 31. mája rytieri. Od rána bolo vidno, že sa tam niečo chystá, lebo po obci sa pohybovali menšie a väčšie deti v rytierskom oblečení s mečmi, panciermi a prilbami na hlave. Nie, nenakrúcali tu žiadny historický film, lež sa chystali splniť dôležitú úlohu – vyslobodiť princeznú z rúk strašidelného draka. Veselý, pestrý a nápaditý program pre miestnych škôlkarov a školákov pripravili pri príležitosti dňa detí ich učiteľky. S radosťou sa do neho zapojili aj rodičia a stredoškólači. Účastníkov po splnení úloh čakal chutný fazuľový guláš.

Foto: J. Homoga

Oravský hrad, Štrbské pleso, Dobšinská ľadová jaskyňa, Dunaj, hokej, košícký Dóm, lyžovanie – tieto pojmy sa vyskytli v správnych odpovediach v kvíze o Slovensku, ktorý v Župnej knižnici Bálinta Balassiho pripravili Slovenská samospráva v Šalgótarjáne, Zväz Slovákov v Maďarsku, Základná škola a študentský domov v Šalgótarjáne s podporou miestneho školského obvodu KLIK. Kvíz viedol bývalý riaditeľ školy Gyula Czene v duchu myšlienky, aby mladí Šalgótarjánčania, žijúci len niekoľko kilometrov od symbolickej hranice so Slovenskom, si prehľadli svoje vedomosti o susednej krajine a aby si vážili jej hodnoty.

Foto: M. Bajzerová

V dňoch 20. – 29. mája 2015 sa konal 1. turnus školy v prírode, ktorý organizovalo Metodické centrum Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. Dejiskom tábora bol hotel Boboty vo Vrátnnej doline, v prekrásnom prostredí Malej Fatry. Z Maďarska sa v I. turnuse zúčastnilo 39 žiakov a štyria učitelia slovenských škôl z Békešskej Čaby, zo Sarvaša, z Nového Mesta pod Šiatrom a zo Slovenského Komlóša.

Foto: (rusnák)

Slávnostné vyhodnotenie celoštátnej súťaže s medzinárodnou účasťou Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko sa konalo 4. júna v Nových Zámkoch. Z Maďarska sa do súťaže zapojili školy z Jászcu, Budapešti a z Dabašu-Šáre. Čestné uznanie prevzali Barbara Boldogová zo Slovenského gymnázia v Budapešti a Šára Prasnová zo štátnej Základnej školy v Dabaši-Šáre.

Slávnostné ukončenie školského roka 2014/2015 sa v Slovenskom gymnázii, základnej škole, materskej škole a študentskom domove v Békešskej Čabe uskutočnilo 19. júna. Pre 23 ôsmakov sa v tento deň uzavrelo jedno obdobie života. Po úspešnom ukončení základnej školy ich čakajú nové výzvy na ďalšom stupni. Jedenásť z nich pokračuje v štúdiu na čabianskom slovenskom gymnázii, ostatní sa prihlásili do iných stredných škôl.

Foto: (kan)

Foto: (ef)

V sobotu 13. júna sa zišli žiaci, učitelia a rodičia v aule budapeštianskej slovenskej školy na tradičnú rozlúčkovú slávnosť ôsmakov. Šestnásť žiakov vedených triednou učiteľkou Annou Hatványovou sa lúčilo so svojimi kamarátmi, ale siedmi z nich aj s budovou inštitúcie, kde strávili nielen osem rokov, ale aj tri roky v materskej škole. Ostatní od septembra pokračujú v štúdiu na tunajšom gymnázii.

Foto: (zl)

Slávnostné zakončenie školského roka v sarvašskej slovenskej škole sa konalo 19. júna. Riaditeľka školy Zuzana Nemčoková v divadle Cervinus Teatrum privítala medzi hosťami predsedníčku Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku Alžbetu Hollerovú Račkovú a bývalú riaditeľku školy Zuzanu Medvedovú. Básne predniesli Dominik Šinka, Dóra Antalová, Estera Kondačová, Anett Karaiová a Anton Kulik. Ku krátkemu veselému programu prispeli prváci a druháci, ku ktorým sa pridali škôlkari. Pani riaditeľka rekapitulovala školský rok a nasledovalo odovzdanie pochvalných diplomov a darčiekov za výnimočnú prácu v škole. Žiaci prevzali diplomy a knižky od zástupkyň riaditeľky Anny Frankovej a Anikó Kítovej.

Foto: (jk)

Rozlúčka ôsmakov novomestskej slovenskej školy a internátu mala dvojnásobne slávnostný ráz. Oslavovali predovšetkým ôsmaci, a to ukončenie povinnej školskej dochádzky, ale k slávnostnému charakteru podujatia prispela aj rekonštrukcia budovy školy. Steny chodby totiž voňali novou maľovkou, dlážka bola vyložená novými dlaždicami, okná tried sa ligotali a celkový areál komplexu inštitúcie tiež opeknel. Práve tam, na školskom ihrisku, sa zoradilo 18 ôsmakov, aby sa s nimi rozlúčili žiaci všetkých tried citlivými slávnymi osobnosťami. K slovu sa však dostali aj lúčiaci sa, ktorí si zaspomínali na osem rokov strávených v slovenskej škole.

Žiaci Slovenskej základnej školy v Slovenskom Komlóši sa zišli v školskom roku 2014/2015 posledný raz 20. júna, aby si prevzali vysvedčenia. Keďže v tento deň sa konala aj rozlúčková slávnosť najstarších žiakov, budova školy bola od rána plná hostí. Podujatie sa konalo v slávnostne vyzdobenej telocvični. Riaditeľka inštitúcie Zuzana Lauková zhodnotila celoročnú činnosť. Žiaci a učitelia mali za sebou úspešný rok, dosiahli veľa pekných výsledkov.

Foto: (mb)

Foto: (aszódi)

V Ečeri sa 3. júna stretli miestni škôlkari so svojimi priateľmi z Dabašu-Šáre. Tradičné podujatie dvoch slovenských obcí sa konalo pri príležitosti Dňa detí. Celodňový program sa začal v priestoroch Kultúrneho domu Miklósa Rábaiho, kde hostí privítala vedúca Materskej školy v Ečeri Zuzana Kóspálová. Po nej sa ujala slova vedúca Materskej školy Dúha v Dabaši-Šáre Helena Mrázová Černáková, ktorá predstavila predškolské inštitúcie pôsobiace v ich obci. Po kultúrnom programe deň bohatý na nové zážitky vyvrcholil obedom v miestnej materskej škole.

V Materskej škole, základnej škole, gymnáziu a študentskom domove s vyučovacím jazykom slovenským v Budapešti usporiadali v znamení 65. výročia založenia inštitúcie odborný deň. Spoluorganizátorom bolo Slovenské pedagogické metodické centrum Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku, ktoré už dlhé roky organizuje doškoľovania pre učiteľky materských škôl. V tento deň navštívilo budapešťanskú slovenskú školu vyše sedemdesiat pedagógov materských a základných škôl z rôznych regiónov Maďarska, ako aj úradujúci predseda Maďarskej pedagogickej spoločnosti Dr. László Trecsenyi.

Foto: (ef)

Počas leta žiaci našich škôl mohli oddychovať v rôznych táboroch, ktoré pre nich organizovali školy, ale aj rôzne samosprávy a organizácie. Pre budapeštianskych žiakov usporiadala Slovenská samospráva Budapešti príjemný pobyt v Mojmirovciach. Deti tu nielen oddychovali, ale aj navštevovali hodiny v miestnej škole a spoznávali krásy okolitého kraja. Tábor na Zemplínskej širave organizuje slovenská škola v Novom

Meste pod Šiatrom už mnoho rokov, tohto leta sa doň prihlásilo 34 detí od prvého po siedmy ročník. Slovenskí citaristi z okolia Békešskej Čaby sa koncom júna vybrali do tábora v parku oddychu v Pósteleku, ktorý pre nich usporiadala Čabianska organizácia Slovákov. Vďaka projektu, ktorý sa nazýva Mobilná učebňa slovenského jazyka: Cestujeme, koncom júna navštívili dve žiačky zo Slovenského Komlóša a jeden absolvent základnej školy v Budapešti najkrajšie miesta na Slovensku. Letný školský tábor v Slovenskej základnej škole v Sarvaši trvá šesť týždňov. Učiteľia pripravujú pre deti pestrý program a každá etapa je zameraná na iné aktivity, pritom v škole sa konal aj týždňový tábor citaristov. Žiaci tejto školy sa na prelome júna a júla presťahovali na týždeň do Vysokých Tatier, aby sa tam zdokonaľovali v slovenskom jazyku a zoznamovali sa s krásami slovenských veľhôr. Slovenská samospráva Békešskej župy zorganizovala národopisný tábor pre deti z rôznych kútov župy vo Veľkom Bánheďeši. Žiaci Základnej školy Ágostona Treforta v Čabačude neležali ani počas letných prázdnin, v júli sa zúčastnili na týždňovom tábore, kde sa venovali hre na citare, slovenskému národopisu a jazyku. Slovenská samospráva v Sudiciach usporiadala v tomto roku po prvý raz týždňový slovenský tábor.

Organizátori pripravili pre deti pestrý program, v ktorom kládli veľký dôraz na zdokonaľovanie sa v slovenskom jazyku a na pestovanie slovenských tradícií. Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku venuje veľa pozornosti mladej generácii a jednou z oblastí, ktorú považuje za veľmi dôležitú, je zdokonaľovanie sa detí v slovenskom jazyku. Samozrejme, toto je najúčinnnejšie v autentickom prostredí, čiže na Slovensku. V tábore, ktorý sa tentoraz konal v Tatranskej Lomnici v hoteli Morava, sa zúčastnilo 49 detí, ktoré sa v školách učia slovenský jazyk. Slovenská národnostná samospráva v Níži pravidelne organizuje tábor, ktorý je akousi odmenou pre najlepších žiakov vyššieho stupňa miestnej Základnej školy Kálmána Mikszátha. Tohto roku sa vybrali na dobrodružný pobyt do Matry, do slovenského Alkáru. Žiaci Základnej školy v Jásči si určite dlho budú spomínať na dvojdnový výlet na Slovensko, ktorý podnikli v polovici augusta. S cieľom zachovať tradičné kerestúrske piesne a tance usporiadala Slovenská samospráva XVII. obvodu Budapešti spolu so Spolkom pre zachovávanie kerestúrskeho kultúry štvordňový tábor.

Foto: (luno.hu)

Na slávnostnom otvorení školského roka 2015/2016 v budapeštianskej slovenskej škole riaditeľka inštitúcie Júlia Szabová Marloková vo svojom príhovore uviedla, že počas letných prázdnin obnovili ihrisko pre škôlkarov a žiakov nižších ročníkov. Vymaľovali priestory internátu a druhého poschodia školy, na prvom poschodí internátu vymenili v izbách nábytok. Od tohto školského roka môžu aj na nižšom stupni používať interaktívne tabule a vďaka podpore rodičov dostali tridsať nových monitorov. V materskej škole sa v čase otváraciej slávnosti blížila ku koncu prvá etapa jej rozšírenia.

Foto: (ef)

Deň sliviek je v Sarvaši jednou z tradičných jesenných akcií. Žiaci miestnej slovenskej materskej školy, základnej školy a študentského domova sa pravidelne zapájajú do tohto programu, ktorý prispieva k zachovávaniu tradícií v meste. Pod dohľadom svojich učiteľiek si s radosťou vyskúšali varenie slivkového lekváru. Rôzne fázy varenia slivkového lekváru spoznávali začiatkom školského roka pomocou členov Folklórneho súboru Horenka aj žiaci Katolíckej základnej školy sv. Štefana v Kétsoproni.

Foto: (zl)

Slovenské gymnázium, základná škola, materská škola a študentský domov v Békešskej Čabe v minulom školskom roku zverejnili výzvu pre žiakov dolnozemskej slovenských základných škôl na on-line prírodovednú súťaž. Cieľom tejto iniciatívy bolo posilnenie priateľských vzťahov najmä medzi deťmi. Do súťaže sa prihlásili trojčlenné družstvá siedmakov zo sarvašskej, komlóšskej a békeščabianskej školy. Učiteľky z Békešskej Čaby pripravili úlohy z matematiky, biológie, fyziky a chémie. V každom kole dostali žiaci prírodovednú úlohu aj v slovenčine, aby si zdokonaľovali aj jazykové znalosti.

Foto: M. Bajczarová

Medzinárodná súťaž v prednese slovenských ľudových piesní Cez Nadlak je... má za sebou 17. ročník. Jej názov tvorí prvý verš miestnej ľudovej piesne. Uskutočňuje sa vždy koncom septembra v rumunskom Nadlaku. Milovníci ľudovej hudby a slovenských ľudových piesní sa počas súťaže môžu kochať v krásnych ľudových piesňach, ktoré si účastníci prinesú zo svojho regiónu, zo Slováckmi obývaných obcí Maďarska, Rumunska a Srbska. Z Maďarska sa roku 2015 zúčastnili na súťaži žiaci Slovenskej základnej školy v Slovenskom Komlóši Estera Nagyová a hudobník tanečného súboru Komlós Ondrej Nagy a z obce Čabasabadi Daniela Kešjárová. Daniela získala druhé miesto v druhej kategórii, Estera obsadila tretie miesto vo svojej vekovej skupine, kým Ondrej získal od poroty takmer maximálny počet bodov a mohol prevziať mimoriadnu cenu súťaže.

Foto: M. Bajczarová

Foto: (csl)

Začiatkom októbra žiaci a pedagogický zbor Maďarsko-slovenskej dvojazyčnej národnostnej základnej školy v Novom Meste pod Šiatrom spolu s rodičmi a významnými hosťami neoslavovali iba okrúhle 65. výročie založenia slovenskej školy vo východných končinách Maďarska. Skončila sa totiž 1. etapa rekonštrukcie inštitúcie prevádzkovej Celoštátnou slovenskou samosprávou v Maďarsku – obnova energetickej hospodárnosti budov školy. Prvá etapa rekonštrukcie budovy si vyžiadala náklady 380 miliónov forintov, zdroje poskytli Ministerstvo ľudských zdrojov Maďarska a Operatívny program životného prostredia a energie Európskych štrukturálnych a investičných fondov. V rámci projektu sa uskutočnila výmena dverí a okien, ako aj dodatočná vonkajšia izolácia budov. V areáli školy obnovili hy-

gienické bloky, vymenili keramické obklady a dlažby, zrekonštruovali technológiu kúrenia a upravili terén školského dvora. V telocvični vymenili podlahu, ako aj kupolu. Pedagogický zbor na čele s riaditeľkou Júliou Kuczikovou pozval hostí na slávnostnú recepciu, ktorá sa konala v rámci výletu loďou po rieke Bodrog. Deti sa rodičom a záujemcom predstavili v galaprograme. Dospelí sa mohli zabaviť v druhý deň osláv na dobročinnom plese, príjmy z ktorého nadácia školy použije na rôzne podpory a aktivity žiakov.

Začiatkom októbra odovzdali v priestoroch Ministerstva ľudských zdrojov (MLZ) osvedčenia o získaní národnostného študijného štipendia devätnástim žiakom jednojazyčných alebo dvojazyčných stredných škôl autochtónnych národností v Maďarsku. Ako pri odovzdávaní osvedčení štátny tajomník MLZ zodpovedný za cirkevné záležitosti, národnosti a spoločenské vzťahy Miklós Soltész uviedol, národnostné štipendium MLZ udeľujú stredoškolským študentom od roku 2011, každý rok priemerne dvadsiatim žiakom. Doteraz ho dostalo okolo 100 žiakov, z nich približne šesťdesiat sú už poslucháčmi nejakej univerzity alebo vysokej školy. Tohto roku získali štipendium dve naše študentky. Komlóšanka Csilla Bajczarová je študentkou 11. ročníka Slovenského gymnázia v Békešskej Čabe a Luca Vitéková chodí tiež do 11. ročníka, je študentkou budapeštianskeho slovenského gymnázia a pochádza zo Šárišapu.

Foto: (csl)

Foto: (rusnák)

September a október už tradične patril škole v prírode Poznaj svoje korene. Po deviaty raz sa počas štyroch turnusov vystriedalo v rekreačnom zariadení Poniklec v Hronci viac než 220 žiakov z 19 základných škôl z Maďarska a zo Srbska. Pod končiarmi Nízkych Tatier sa učili po slovensky nielen päť hodín v týždni, ale počas celého dňa. Slovenskí učitelia sa tešili veľkej obľube, lebo netradične pristupovali k témam, vychádzali z doterajších poznatkov detí a rozšírili ich vedomosti v danej téme. Večery sa niesli pod taktovkou dvoch animátoriek, ktoré pripravili veľa zábavných hier a súťaží. Účastníci školy v prírode sa oboznámili aj s ľudovými tancami z Čierneho Balogu, ktoré učili profesionálni tanečníci. Organizátor školy v prírode Zväz Slovákov v Maďarsku (ZSM) uzatvoril dohodu s Metodickým centrom Univerzity Mateja Bela pre Slovákov žijúcich v zahraničí o spolupráci vo výučbe národnostného jazyka. Cieľom predsedníčky ZSM Ruženy Egyedovej Baránekovej a programovej manažérky centra Zuzany Drugovej je okrem vzájomnej pomoci aj rozvoj úrovne vzdelávania žiakov škôl s vyučovacím jazykom slovenským v Maďarsku.

Foto: A. Pitoňák

V dňoch 16. a 17. októbra sa konala v poradí XI. putovná súťaž zo slovenských dolnozemsých reálií pre stredoškôľakov, tentoraz v rumunskom Nadlaku. Realizovala sa s finančnou podporou Demokratického zväzu Slovákov a Čechov v Rumunsku a Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí. Zúčastnilo sa na nej 35 študentov s 21 prácami z troch krajín: Maďarska (Slovenské gymnázium, základná škola, materská škola a študentský domov v Békešskej Čabe, Materská škola, základná škola, gymnázium a študentský do-

mov s vyučovacím jazykom slovenským v Budapešti), Rumunska (Teoretické lýceum Jozefa Kozáčka v Bodonoši, Teoretické lýceum Jozefa Gregora Tajovského v Nadlaku) a Srbska (Gymnázium Jána Kollára so žiackym domovom v Báčskom Petrovci, Gymnázium Mihajla Pupina v Kovačici). Odbornú porotu tvorili Mária Katarína Hrkľová (predsedníčka občianskeho združenia Dotyk ľudskosti), Anna Dudášová (profesorka Gymnázia Mihajla Pupina v Kovačici), Edita Pečeňová (riaditeľka Slovenského gymnázia, základnej školy, materskej školy a študentského domova v Békešskej Čabe) a Ľudmila Šomráková (profesorka Teoretického lýcea Jozefa Gregora Tajovského v Nadlaku).

V budove Slovenského gymnázia, základnej školy, materskej školy a študentského domova v Békešskej Čabe zasadalo 22. októbra kuratórium Verejnoprospesnej nadácie Za Slovákov v Maďarsku. Na výmenu skúseností sa zišli aj iniciátori, prevádzkovatelia, spolupracovníci a mentori Programu pre nadaných. Nosnou témou stretnutia bolo vyhodnotenie 8. ročníka štipendijného programu. Program Pre nadaných realizuje CSSM od školského roka 2006-2007, teraz odštartoval 9. ročník. O štipendium v maximálnej výške 200 000 forintov sa môžu uchádzať žiaci siedmej a ôsmej triedy. Finančnú stránku projektu zabezpečuje a o udelení štipendia rozhoduje VN ZSM, po odbornej stránke ho zastrešuje Pedagogické metodické centrum Slovákov v Maďarsku (PMC SM). Netajeným zámerom tohto projektu je prilákať žiakov na slovenské gymnáziá v Budapešti a v Békešskej Čabe. Kuratórium vyhodnotilo ôsmy ročník z viacerých hľadísk. Odborná poradkyňa projektu, riaditeľka hostiteľskej inštitúcie Edita Pečeňová hovorila o kvalite prác a poukázala na problémy a nové javy medzi mladými, ktorým treba prispôbiť výučbu.

Foto: (kan)

DETSKÝ KÚTIK

Gregor Papuček Svet sa prebúdz

Už kvitnú vtáčky po stromoch,
zo zobáčkov im džavot pučí.
Ako v prírodných kostoloch
znejú piesne až hora hučí.

Už svet sa vôkol zelená,
z krov púčky kvetov vykúkajú,
svet v radostný raj premenia,
hory horlivú hymnu hrajú.

Vzmáha sa šťastie, radosť vrie,
jar z dlhého sna prebudená
roztvára svoje priehrstie,
delí, dôstojná svojho mena.

Ten môj psíček

Ten môj psíček trávuje,
jak kozička – trávu je.

Skonzumuje batoh trávy,
potom v noci trávy trávi.

Ráno keď sa prebudí,
divno hľadá na ľudí,

že myšlienky v tráve má.
V tráve, čo je strávená.

Ľudové veršíky pre deti z Mlynkov Pove dačky

Id'e baran po most'e,
nese dudi na chvoste.
Dějd'eš baranko?
Do Chochola pána.
Kolko pánov v kostele,
tolko cigáň nakuje.
Čo nakuje,
to prepíje,
dójd'e domu,
ženu bije.
Daj žena jest'í
těj drahěj mas'í.
Ona dala zvárala,
troje dět'í mávala,
jenno chod'í do školki,
druhé šije bačkorki,
treťe sed'í na kameňi,
drž'í gajdi na remeňi,
šěj-haj, len sa oblívaj!

*

Já sem koza rohatá,
od pól boka odratá.
Cupi-lupi z nohámí,
prekolem řa z rohámí.
Já sem jež,
pichněm též!

VYSMIEVANKY

Antoňín hádzaľ kočky za komín, kočky sa mu podusili, Antoňína obesili!	Mariša, ňevidaľ sa za Miša, Mišo nemá peňáze, ňekúpi ťi reťaze!	Omerajne Kristi, žalúdek má čistí, robit sa mu ňesce a jest sa mu sce.
---	--	---

SPIEVANKY

Janko mój

300 Tempo giusto

Jan-ko mój vé-zěl hnoj. Do-le-ťe-la vranka, u-chi-ťi-la Jan-ka, Janko mój!

Janko mój vézel hnoj. Doleťela vranka, uchiťila Janka, Janko mój.	Miško mój vézel hnoj. Doleťela líška, uchiťila Miška, Miško mój.
--	---

Ked sem ból maličká paholiček

304 Giusto

Ked sem ból maličká paho-lí-ček, stupil mi koňíček na malí-ček.

Jaj, bo-že mój, šak ma bo-lí! Už sa mi malí-ček ňezahó-jí.

Ked sem ból maličká paholiček,
Stupil mi koňíček na malíček.
Jaj, Bože mój, šak ma bolí,
už sa mi malíček ňezahojí.

Kata Papučková, rod. Bakajová, 41 r. Zap. r. 1958

Krista Bendová

Rozprávka o rozprávke

Bola raz pekná rozprávka o mačiatkach.

Uhádnite, deti, kde tá rozprávka bývala? Kdeže inde – v knižke! Keď deti knižku otvorili, uvideli veľa obrázkov. A na obrázkoch mačiatka. Jedno biele, druhé čierne, tretie strakaté, štvrté okaté a to piate aké? Také všelijaké. Mašličku malo na hrdle.

Pod obrázkami bolo napísané, čo tie mačiatka robili: ako pili mlieko, chytali myši, hrali sa na schovávačku. Aj to tam bolo, ako sa umývali. Raz, dva, tri – oblizne mačiatko labku a labkou si umyje kožuštek. Raz, dva, tri – oblizne druhú labku, umyje si noštek.

Nuž takáto rozprávka bývala v tej rozprávkovej knižke.

Keď vzala do rúk knižku mama, začala knižka rozprávať tú rozprávku.

Deti počúvali a veľmi sa im to páčilo. A tá knižka, ako všetky knižky, nebola obyčajná, ale čarodejná. Vždy, keď ju mama otvorila, začala rozprávať tú istú rozprávku a nikdy sa nepomýlila.

Ale jedného dňa vzal knižku z police malý Janko. Najprv ju počarbal ceruzkou. Potom si naslinil prstiek a začal drhnúť obrázky. Potom – predstavte si – vytrhal všetky listy. Nakoniec hodil knižku do kúta.

Večer prišla domov mama. Povedala:

„Prečítam vám o mačiatkach.“

Deti sa tešili. Aj malý Janko sa tešil. Ale knižku nemohli nájsť. Hľadali, hľadali, a kde nič, tu nič. V kúte ležali špinavé stránky, ale to už nebola knižka, lebo rozprávka sa z nej stratila. Nebolo vidno obrázky, ani čítať sa z nej nedalo.

Deti plakali. Aj malý Janko plakal. A mama povedala: „Rozprávka býva len tam, kde ju majú radi a kde sa o ňu pekne starajú.“

Hádanky o zvieratách

(Z knihy Libuše Pečonkovej Sto zvieratiek v hádankách)

Pradie, pradie nite,
utká si z nich sieť.
Čo je to?
(pavúk)

Na jazero vypláva,
biela vtáčia kráľovná.
Čo je to?
(labuť)

Veľmi dlhé pochody
vydrží aj bez vody.
Čo je to?
(řava)

Opakovať slová vie,
veľmi im nerozumie.
Čo je to?
(papagáj)

Nie je hlúpy ako tĺk,
volajú hol morský vlk.
Čo je to?
(řralok)

řaby loví veľký vták
a červený má zobák.
Čo je to?
(bocian)

Brémski muzikanti

Kedysi dávno žil jeden somár, ktorý od malička slúžil verne bohatému gazdovi. Keď zostarol, už nevládal nosiť ťažké vrecia a ťahať voz. Ba aj koše s perím, ktoré gazdiná predávala na trhu, mu boli príťažké. Vedel, že jeho majiteľ uvažuje o tom, ako sa zbaviť zvieratá, z ktorého už nemá nijaký úžitok.

Somár namiesto toho, aby čakal, čo sa stane, ušiel z ohrady a vybral sa do mesta Brémy. Rozhodol sa, že si bude zarábať na živobytie muzicírovaním. Gazda neraz opakoval, že má hlas ako zvon.

*Cestou dlhou kráčam sám,
zastavím sa tu i tam.
Mesto Brémy sú môj cieľ,
snáď by ma tam niekto chcel.
Hlas mám pekný, dobre viem,
za spev čosi dostanem.
I-á.*

Prešiel už kus cesty, keď uvidel v jarku pri ceste poľovníkeho psa. Bol starý a ťažko dýchal.

– Hej, čo tu robíš? – spýtal sa somár.

– Ušiel som svojmu pánovi. Už nemôžem poľovať. Bežím pomaly a otupil sa mi čuch. Chcel ma zastreliť, ale vzal som nohy na plecia. Nevie, čo budem teraz robiť. Haúúú, – zavyl žalostne pes.

– Ohó! Nemáš zlý hlas, – povedal somár. – Pod' so mnou do Brém, bude z nás skvelé duo.

Pes súhlasil a putovali spolu. Keď sa im cesta zdala dlhá, opakovali:

*Ľavá-dva, ľavá-dva,
každý z nás hlas pekný má.
A za taký krásny hlas
v Brémach obdarujú nás.
I-á, i-á, hav!*

Prešli dobrý kus, keď na okraji lúky uvideli mačku. Bola špinavá a vychudnutá.

– Čo ti je? – spýtal sa somár.

– Som už stará a nemôžem chytať myši. Moja pani ma vyhodila z domu. Nemám sa kam poďeť.

Mňauúú!

– Tak pod' s nami. Máš pekný hlas. Také trio, ako je naše, si získa svet svojou muzikou!

*Mačka súhlasila a ďalej išli spolu.
Raz, dva, tri, raz, dva, tri,
muzikanti, to sme my.
Len pre krásu nášho hlasu
v Brémach naplnia nám kasu.
I-á, hav a mňau!*

Prešli už dobrý kus cesty a keď prechádzali cez dedinu, začuli kohúta.

– Kikirikí!!!

– Nevrieskaj tak, lebo nám od toho uši puchnú! – ozval sa somár.

– Musím spievať, ako vládzem. Včera som počul gazdinú, ako vraví, že už som starý, súci len na polievku. Ak jej nedokážem, že mám ešte dosť síl, prídem o život. Nechcem skončiť ako prvý chod nedeľného obeda! – povedal kohút.

– Tu nikto nedocení tvoj hlas. A tak sa dostaneš do misy s polievkou. Pod' s nami! Takéto kvarteto, ako je naše, si vždy poradí!

Kohút súhlasil, putovali ďalej spolu a opakovali si:

*Štyria, ani jeden nemý,
dobyjeme vedno Brémy.
Očari ľud toľká krásu,
nad tou krásou každý jasá.*

Šli a šli, až sa celkom zotmelo.

– Treba nájsť nejaké miesto na nocľah! – povedala mačka. Nenašli však nič lepšie, ako bol rozkonárený dub. Somár a pes sa uložili pod stromom a kohút s kocúrom medzi konármi. Kohút si urobil lôžko na najvyššom konári, kde sa cítil najbezpečnejšie.

Pred spánkom sa poobzeral po kraji.

– Hej, kikirikí! – zaspieval. – Vidím odtiaľto akési svetlo. Možno to je lepšie miesto na nočný odpočinok.

Rozhodli sa, že sa o tom presvedčia.

O chvíľu sa dostali na nevelkú poľanu. Cez konáre stromov sa predieralo svetlo. Pred nimi bola drevená chalupa. Ako stvorená pre unavených muzikantov, čo putujú do Brém.

Somár sa prikradol pod okno.

– Čo tam vidíš? – spýtal sa pes.

– Stôl plný mäsa.

– A čo ešte? – spýtala sa mačka.

– Mlieko v hrncoch.

– A čo ešte? – spýtal sa kohút.

– Zrno vo vreciach.

– Ach, to by bolo čosi pre nás! – vzdychli si všetci.

Boli veľmi hladní a žiadalo sa im odpočinúť si v útulnej chalupe... Tak

začali premýšľať, kým si nevymysleli... Pes sa vydriapal na somárov chrbát, mačka na psa a kohút na mačku. Opatrne pristúpili k oknu a začali koncertovať:

– Íáá! – zahíkal somár.

– Haúúú! – zavyl pes.

– Mňauúú! – zamraučala mačka.

– Kikirikí! – zaspieval kohút.

Zbojníci, ktorým patrila chalupa, ušli s krikom, lebo si mysleli, že to bol upír. Štvorica priateľov sa usalašila v chalupe.

Po sýtej večeri sa uložili spať. Keď zbojníci uvideli, že zhaslo svetlo, rozhodli sa, že sa vrátia, aby si vzali zo „začarovaneho“ sídla aspoň peniaze, ktoré ukradli v hostinci. Ale sotva prekročili prah chalupy, somár im podložil nohu, pes ich chmatol za nohavice, mačka poškriabala na pleciach a

kohút pozobal.

Zbojníci utekali, až sa im za pätami prášilo.

– V našej chalupe sa ubytovali príšery, – rozprávali potom každému, kto ich chcel počúvať. – Jedna tlčie budzogaňom, druhá má veľké kly, tretia strašné pazúry a štvrtá je azda sám diabol.

Štyria muzikanti našli zbojnícke peniaze a bolo ich toľko, že už nemuseli ísť do Brém zarábať si spevom na živobytie.

Ktovie, možno sa tam predsa raz vyberú...

Veľká kniha rozprávok

KRÍŽOVKA PRE DETI

DK	veľký dravý vták	2	obidve, kratšie a opačne	MPZ vozi- diel Ru- munska	bl....., zem rozmoč- ná vodou		začiatok učenia!	eň, lokomoti- vna	orgány zraku	3	DK
divadelná spevohra						sprav chl....., zima					ženské meno (27.3.)
práca							vyučujú začiatok lrmínčoka				
LOď, miešane				vzdialili sa z istého miesta							
rímskych 49									EČ vozidiel Levoče		
polovica ceny!									označenie lietadiel Ruska (Antonov)		
začiatok Anglicka!									predložka s akuzati- vov		
 znak par- koviska motocykel (hovor.)									staro- rimska jednička		strýkovi, iným slovom
minister- stvo obra- ny (skr.)									Jemu, kratšie se....., roľníka		
l..... plávajúce vozidlo			dolná, opak vyšnej	Ivan Laučík	predložka so 7. pádom		vlastnili	poskytni nekoneč- ná skrin- ka			
hlavné mesto Tuniska						nemo: mokol vlastnila			nekoneč- ný lov! tie ženy		
stal sa živým					patriaci Mariovi nie inak						
značka polomeru		začiatok života! rieka pri Omsku		obyvatelia Talianska prázdny val!							
1											
malička Amália							čka, malá kačica		Pomôcky: TUNIS, OM, NÍŽNA	AUTOR: Gregor Papuček	

Milí lúštitelia! Naši slovenskí básnici žijúci a tvoriaci v Maďarsku nezabúdajú ani na vás, na budúcnosť našej národnosti. V ich samostatných zbierkach spravidla nájdete aj osobitný cyklus básničiek pre mladých a najmladších. Vyšli aj priamo pre vás písané zbierky (Hrajme sa! 1990) a (1. časť tajničky) 2003, ba aj zbierka zhudobnených básní (Zaspievajme si, 2004). V tejto poslednej nájdete aj nasledujúcu báseň Lákanie zimy: Pod' len, pod' už biela zima! / Tenký mrázik, uštipni ma! / Ujúkaj len, hraj metelička, / do červena sfarbi mi líčka. / Do červena sfarbi mi líčka, / ujúkaj len, hraj metelička. / Tenký mrázik, uštipni ma! / (Dokončenie: 2. a 3. časť tajničky). Vylúštenie zašlite do 31. marca 2016 na adresu CSSM: 1114 Budapešť, Fadruszova u. 11/A. Úspešných lúštitelov odmeníme.

ŽENÁM A DIEVČATÁM

Päť pravidiel, ako získať prácu snov

Aj vy premýšľate nad tým, ako si zmeniť život a robiť to, čo vás naozaj baví? Nestačí len snívať, ale treba pre to urobiť maximum.

sa stierajú. Nezabudnite na správne a dôkladne vyplnený profil, aby ste zaujali.“

1. Štúdium

Nik učený z neba nespadol. Zlepšujte sa v tom, čo by ste chceli robiť a čomu sa chcete skutočne venovať. Napriek tomu, že ste už možno dávno po škole, prihláste sa na večerné hodiny, kurzy, prípadne ponúknite svoje služby v rámci bezplatnej stáže vysnovej firme. Nebráňte sa ani zahraničiu, západné krajiny sú stážístom otvorené a váš životopis získa na prestíži.

2. Zviditeľnite sa

Ideálnym priestorom na to je sociálna sieť, ale aj profil na diskusnom fóre. „Pokiaľ prezentujete svoju tvorbu, nebojte sa investovať aj do reklamy. Na sociálnej sieti môžete medzi novými fanúšikmi získať aj nových klientov. Zaplatený profil na diskusnom fóre vás zase v listingu „konkurencie“ dostane na predné miesta a vy sa zviditeľníte,“ tvrdí marketingový odborník Jakub Čech. „Pokiaľ netvoríte, ale máte záujem o iné možnosti prezentácie, využite na to profesionálnu sociálnu sieť LinkedIn, kde pôsobí veľa ľudí a hranice krajín

3. Berte sa ako značku

Čech tvrdí, že aj k sebe by ste mali pristupovať, ako by ste tvorili značku. „To ako vyzerám, ako sa správam, ako sa obliekam... Moja prezentácia na sociálnych sieťach má upútať, ale dôležité je aj to, aký slovník zvolím. Rozprávať spisovne bez dialektov je vo vysokej sfére biznisu dôležité, tak pokiaľ bojujete s týmto problémom, skúste na tom popracovať.“

4. Networkujte

Nikdy nevieš, kedy na niekoho narazíš. Napriek tomu, že táto veta

pôsobí akoby bola napísaná v pubertiacom magazíne, skúste chvíľku nemyslieť na muža svojich snov, ale skôr na dôležité spojítka vo vašej kariére. Pokiaľ vaša vysnívaná firma organizuje rôzne eventy, skúste sa na ne dostať.

5. Začnite podnikať online

Svet internetu v sebe ukrýva nepočetne veľa možností. „Podnikanie na internete ešte nikdy nebolo prí-

stupnejšie a jednoduchšie. Možnosti vytvoriť si svoj vlastný e-shop či inú formu prezentácie dnes zvládne naozaj každý.

Pokiaľ sa chcete odlíšiť, pracujte aj na detailoch, ako je napríklad nielen pekný, ale aj použiteľný dizajn či moderná platobná brána, ktorá uľahčí vašim klientom nákup,“ podotýka odborník na e-shopy Miroslav Král.

(*diva.sk*)

Prečo ľudia pijú

Jeden člen spoločností anonymných alkoholikov raz poslal redaktorke Anne Landersovej tento príspevok:

Pijeme, aby sme boli šťastní – a sme ešte viac nešťastní.

Pijeme, aby sme mali radosť – a sme smutnejší.

Pijeme, aby sme mali viac kamarátov – a potom sa viac hádame.

Pijeme, aby sme upevnili svoje priateľstvá – a pritom si narobíme ešte viac nepriateľov.

Pijeme, aby sme sa dobre vyspali – a zobúdžeme sa neodpočinutí.

Pijeme, aby sme boli silní – a cítime sa ešte slabší.

Pijeme, aby sme sa upokojili – a ešte viac sa trasieme.

Pijeme, aby sme boli odvážni – a viac sa bojíme.

Pijeme, aby sme získali istotu – a viac pochybujeme.

Pijeme, aby sa nám ľahšie rozprávalo – a všetko ešte viac skomolíme.

Pijeme, aby sme sa cítili báječne a potom sa cítime, akoby sme boli v pekle.

Pijeme, aby sme zabudli – a myšlienky nás prenasledujú ešte viac.

Pijeme, aby sme boli slobodní – a stávame sa otrokmi.

Pijeme, aby sme zo svojej pamäti vymazali problémy – a vidíme ich niekoľkonásobne viac.

Pijeme, aby sme mali krajší život – a privolávame si smrť.

Ľuďom, ktorí pijú, aby utopili svoj žal, by ste mali pripomenúť, že žal vie dobre plávať.

Muži verzus selfie

Americkí vedci nezaháľajú a majú pre nás výsledky ďalšieho prieskumu. Ten, o ktorom píšeme v nasledujúcich riadkoch, sa týka mužov.

Na nich si posvietila Jesse Foxová, autorka danej štúdie na Ohio State University, ktorá skúmala správanie 800 pánov vo veku 18–40 rokov. Tí mali pomocou online dotazníku vyjadriť svoj vzťah k sociálnym médiám, konkrétne k uverejňovaniu selfie fotografií. A aké sú závery?

Muži, ktorí na internete až pričasto uverejňujú svoje fotografie, majú väčšiu tendenciu vykazovať psychopatické sklony a poruchy, akými sú napríklad asociálne správanie či narcistické poruchy osobnosti, vyznačujúce sa až prehnanou potrebou upozorňovať na seba a byť neustále v centre pozornosti. Hoci sa výsledky tejto štúdie dali predpokladať a sú tak trochu logické, je to vôbec prvý raz, kedy boli aj vedecky potvrdené a postavené na reálnych základoch.

Aj tento výskum však má svoje ALE a nie je len tak jednoznačný.

Svoje totiž zohráva i fakt, či jedinici zvyknú pred uverejnením fotografiu upravovať a ako rýchlo ju na Facebooku či Instagrame „musia“ mať. Miera psychopatických rysov potom podľa Foxovej rastie priamoúmerne s množstvom selfie publikovaných na internete.

Nielen množstvo uverejňovaných fotografií, ale aj ich prípadná retuš hrala pri tomto výskume dôležitú úlohu. Narcisti svoje fotky neúnavne upravovali, zatiaľ čo muži so sklonom k psychopatii ich chceli mať uverejnené, a tým pádom na očiach ľudí, čo najskôr – najlepšie okamžite. Na záver svojho výskumu Foxová zdôraznila, že nie každý, kto na internet pridáva vlastné fotografie, má psychické problémy. Ide len o sklon k určitému typu jednania. Jej úmyslom bolo tiež poukázať na dnešnú dobu, keď sú ľudia posadnutí vlastným výzorom a vplyvom sociálnych médií sa mení ich prirodzený model správania sa.

(*int.*)

RECEPTY

„Stará tarhoňa“

Potrebujeme: 300 g tarhone, 20 dkg slaniny, 4 zemiaky, 1 cibuľu, 1 údenú klobásu, 1 l vody, soľ, korenie.

Postup: Slaninu pokrájajú na kocky vypražíme a škvarky vyberieme. K masť pridáme tarhoňu a pražíme ju za stáleho miešania. Nadrobno pokrájajú cibuľu pridáme k už skoro hotovej tarhoni a ešte trochu ju pražíme. Keď je zmes hotová, zalejeme ju litrom teplej vody. Pridáme zemiaky nakrájané na malé kocky. Osolíme, okoreníme. Naše staré mamy zvykli pridať aj nadrobno pokrájajú papriku a paradajky – podľa vkusu. Nakoniec pridáme klobásu pokrájajú na kolieska a na miernom ohni necháme dusiť. Často miešame, v prípade potreby prilejeme vodu.

„Tarkedli“

Potrebujeme: 50 dkg múky, 2,5 dl mlieka, 2 dkg čerstvého drożdžia, 5 zarovnaných polievkových lyžíc cukru, 2 vajcia, 1 polievkovú lyžicu rumu, 3 polievkové lyžice bravčovej masť, štipku soli, tuk na pečenie.

K servírovaniu slivkový alebo broskyňový lekvár.
Na posypanie 3 polievkové lyžice práškoveho cukru, prípadne čajovú lyžičku mletej škorice.

Postup: Múku preosejeme do misky. Drożdžie necháme kysnúť v 0,5 dl vlažného, mierne osladeného mlieka. V strede múky spravíme priehlbinku a nalejeme do nej nakysnuté drożdžie, pridáme zvyšok vlažného mlieka a žĺtky z dvoch vajec. Napokon pridáme cukor, soľ, masť alebo olej. Varechou dôkladne vymiešame, do zmesi zapracujeme aj ušľahaný sneh z bielkov. Zakryjeme utierkou a necháme kysnúť na teplom mieste 30 – 45 minút. V hlbšej panvici zohrejeme olej a pomastenou polievkovou lyžicou doňho hádzame krehké cesto, ktoré z oboch strán upražíme dozlata. Po upečení okamžite posypeme práškovým cukrom. Podávame za tepla s lekvárom.

Svadobný radostník z Veňarca

Suroviny:

hladká múka: 2 kg
vajce: 3 celé alebo 3 žĺtky
drożdžie: 100 g
mlieko: 1,5 l (podľa potreby)
cukor: 30 dkg
maslo: 20 dkg
soľ: 1 kávová lyžička
Jeden žltok na potretie

Príprava:

Múku preosejeme do veľkej misy a pridáme soľ. Z drożdžia, vlažného mlieka a cukru pripravíme kvások, ktorý prilejeme do múky. Pridáme vajcia, resp. žĺtky a mlieko. Miesime dovtedy, kým sa cesto neoddeľuje od misy. Nakoniec pridáme do cesta rozpustené maslo, trochu premiesime, posypeme múkou, zakryjeme a necháme na teplom mieste vykysnúť. Z vykysnutého cesta urobíme pletený koláč. Pripravíme 3 až 4 valčeky a spletieme ich do vrkoča na vymastený plech o veľkosti približne 30 x 45 cm. Necháme ešte chvíľu kysnúť, potom potrieme žĺtkom a dáme do vyhriatej pece. V elektrickej rúre pečieme pri teplote 200 °C asi 40 – 50 minút. Dobré upečený radostník má zlatistú kôrku a je ľahučký, kyprý. Tento koláč nerobili podľa presného receptu. Piekli ho ženy, ktoré v tom mali najväčšiu prax. Hotový koláč ozdobili družice ratolesťami. Radostník vždy piekli a zdobili v dome mladej nevesty. Na konci svadby koláč rozdelili, každá pozvaná rodina dostala jeden kúsok.

KRÍŽOVKA NÁŠHO KALENDÁRA

NK	začiatok uzmiera- renia!	1	motor- nými vo- zidlami	prázdný lúč!	označenie lietadla Antonova	začiatok šelpic	rímska jednotka	popevok	britská rieka	2	pôvodca, tvorca
pohodne sa usadili											
zvonivo							k . . . pohľad- nicu				
. . . ež, zmätok								tyran			
latinský súhlas (áno)								Pomôcky: ITA, LUA, AKVA	začiatok roka! domáci vtáčik		
 ruská rieka výtvarný sloh								vybrané slovo po p			
. . . taf, náhrobný nápis								Andrej Chudoba			rovnaké spolu- hlásky
mililitr (zn.)								citoslovce tíšení			
inštinkt, po sloven- sky								hlboký ženský hlas			
osl . . . somárka								Karel . . . spevák hybským zbojníkom			
Roman Kaliský			nie tak	vodný, vodový (lat.)	rieka v Zaire	 vták okrasný hltalo vodu					ruský panovník
Pomôcky: IRK, OM, EMPIR, RIAL	iránska mena siedmy mesiac					šašo rímskych 50					
3		Á							. . . ča, kačička ukazov. zámeno		
uľavenie						zločinec diameter (zn.)					
značka litra		Karol . . . malá Karola			miesto, kde sme doma						AUTOR: Gregor Papuček

6. júna 2010 na nádvorí bratislavského hradu sa udialo takmer čudo. Po 1116 rokoch od úmrtia svojho panovníka dnešní potomkovia starých Slovákov mu odhalili sochu! Ak by tomu niekto neveril, oplatí sa mu odcestovať do Bratislavy a presvedčiť sa o tom na vlastné oči. Kto je ten jazdec v okienku našej krížovky (1. a 2. časť tajničky) a ako sa volá sochár, autor tohto vzácneho diela (3. časť tajničky)? Vylúštenie zašlite do 31. marca 2016 na adresu CSSM: 1114 Budapešť, Fadruszova u. 11/A. Úspešných lúštitelov odmeníme.

OBSAH

12 mesiacov – 12 sídelných miest Slovákov obývaných žúp Maďarska	4
Z nových básní Juraja Dolnozemskeho	28
Alžbeta Hollerová Račková: „Musíme mať dobré školy“	29
Korene a krídla – rozhovor s Máriou Jakobovou Šingelovou	31
Vyznamenania	41
Parlamentný výbor pre národnosti	45
Mária Nagyová o súčasnosti a budúcnosti Slovákov v Maďarsku	47
Ladislav Petro: Súrne úlohy v našom školstve	48
Alexander Kormoš: Premeškaná reforma národnostného školstva	49
Z nových veršov Gregora Papučka	52
Politika v obrazoch	53
Valné zhromaždenie CSSM	56
Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí	58
Z aktivít našich župných samospráv	60
Z činnosti našich občianskych organizácií	62
Obnovená Slovenská materská škola v Novej Hute	65
Telekgerendáš – Deň Slovákov v Maďarsku 2015	67
Ján Jančovic: Slovenský Komlós si pripomína 270. výročie založenia	71
Spisovateľ, novinár a pedagóg Michal Hrivnák 80-ročný	77
Alexander Kormoš: V trinástich dedinách (Pocta Pilíšskemu regiónu)	82
Michal Hrivnák: Corpus delicti (Októbrové udalosti roku 1956)	83
„Ja musím ísť preč...“ – Santov – Budapešť 1956 – Belgicko	89
Alexander Kormoš: Gitara, zo srdca hraj!	92
Pltníci a Budapešť	93
Organizácia slovenskej mládeže v Maďarsku	95
Tábor Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku v Dunaed'háze	97
Bohatá činnosť Slovenského divadla Vertigo	99
Rudo Fraňo a Konštantín Palkovič o pilíšskych Slovákoch	103
Gregor Papuček: Biela vrana pod Pilíšom	107
Ján Jančovic: Slovenské začiatky Balašských Ďarmôt	109
Zoltán Bárkányi Valkán: Strážca	113
Kultúra vo fotografiách – Z podujatí Slovákov v Maďarsku	117
Folklórny festival Slovákov v Maďarsku v Banke	165
Ján Jančovic: V Orosláni po slovensky	167

ZÁZNAMY

Lúčime sa s etnografom dolnozemských Slovákov O. Krupom	171
Alžbeta Uhrinová: Úryvky zo života O. Krupu (aj našej národnosti)	175
Ildika Fúziková: Koník	179
Historický dokument zo Sarvaša – Samuel Tešedík: Podľme, bratři!	185
Praví žobráci boli pred dvesto rokmi označení plieškom	187
Básne Ladislava Feketeiho	189
Pavel Samuel (Slavko): Spievaj, Brat! – Naša spása	192
Verše J. V. Dolinského, J. Dolnozemskeho a I. Fuhla	194
Náboženstvo – Keď zvonila na Anjel Pána... ..	195
Čo znamená, keď sa povie dostal sa k tomu ako Pilát do kréda?	196
Betlehemske perličky	197
Senondrejský kaplán František Kučera	199
Z kresťanského sveta – Duchovný život našich Slovákov	201
Pred medzinárodným stretnutím slovenských evanjelikov v Békešskej Čabe	210
Zo života našich škôl	211
Detský kútik	233
Gregor Papuček: Svet sa prebúdzá – Ten môj psíček	233
Ľudové veršičky pre deti z Mlynkov	233
Krista Bendová: Rozprávka o rozprávke	235
Hádanky o zvieratkách	235
Brémski muzikanti	236
Krížovka pre deti	238
Ženám a dievčatkám – Päť pravidiel, ako získať prácu snov	239
Prečo ľudia pijú	240
Muži verius selfie	241
Recepty: „Stará tarhoňa“ – „Tarkedli“ – Svadobný radostník z Veňarca	242
Krížovka Nášho kalendára	244

Készült a Croatica Nonprofit Kft. gondozásában

Felelős vezető:
Horváth Csaba ügyvezető igazgató

ZÁZNAMY

Slovakum